ดอกโมกข์

Dhamma proclama...

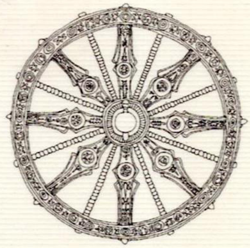
- หนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส : ปีที่ ๒ ไตรมาสที่ ๔ ฉบับที่ ๘
- ธรรมโฆษณ์ ๑ ศตวรรษพุทธทาสภิกขุ สืบสานญาณทัศน์และปณิธานของพุทธทาส • อ่านธรรมสาระปริทรรศน์
- ชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้า ตามเค้าความคิดของอาจารย์สวนโมกข์ • การทำลายพระพุทธรูปแห่งบามิยัน - ของนักรบตาลีบันผู้มากับดาบและไฟ • พระพุทธศาสนาบนเส้นทางสายไหม-พระเจ้ามินันเดอร์กับพระนาคเสน
- พระพุทธเจ้าที่อยู่กับเราได้ตลอดเวลา โดยพุทธทาสภิกขุ • พระพุทธรูปยุคแรกของโลก • เรื่องประจำครบครัน

ชาติพันธุ์พระพุทธเจ้ากับพุทธทาส

สัมพันธ์ ก้องสมุทร : บรรณาธิการ

ชาติพันธุ์พระพุทธเจ้ากับพุทธทาส

พุทธทาส อินทปัญโญ

๑ ดอกโมกข์

DOK MOKKH

Dhamma proclamation

ดอกโมกข์

ดอกไม้แห่งพุทธะและธรรมมาตา

ปีที่ ๒ ไตรมาสที่ ๔ ฉบับที่ ๘ : ISSN 1513-2374

สำนักงานหนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส, ชมรมดอกโมกข์ '๓๕

เลขที่ ๔๐/๑ หมู่ที่ ๒ ซอยผูกมิตร ถนนศรีนครินทร์ แขวงหนองบอน เขตประเวศ
กรุงเทพ ๑๐๒๖๐ โทร. ๐๒-๗๔๗-๑๐๒๘-๙

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย สายส่งสุขภาพใจ

เลขที่ ๑๔/๓๔๙-๓๕๐ ถนนพระราม ๒ (๓๘) แขวงบางมด เขตจอมทอง
กรุงเทพ ๑๐๑๕๐ โทร. ๐๒-๔๑๕-๒๖๒๑, ๐๒-๔๑๕-๖๕๐๗, ๐๒-๔๑๕-๖๗๙๗ โทรสาร. ๐๒-๔๑๖-๓๗๔๔

แทนคำ
จากบรรณาธิการ

ธรรมสวัสดีท่านผู้อ่าน

เมื่อต้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๓ ชาวพุทธทั่วโลกตกตะลึงกับข่าวการระเบิดทำลายพระพุทธรูปยักษ์แห่งเมืองบามิยัน อาฟกานิสถาน ปฏิบัติการดังกล่าว ได้รับการประณามจากนานาประเทศในโลก แม้แต่ประเทศที่นับถือศาสนาคริสต์ และอิสลาม ก็ร่วมประณามตำหนิการกระทำอันไร้อารยธรรมของกลุ่มนักรบ **"ตาลีบัน"** ซึ่งมีอำนาจรัฐอยู่ในอาฟกานิสถาน และเป็นตัวการสำคัญให้มีการทำลายพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า

นายโคฟี่ อานันท์ เลขาธิการสหประชาชาติก็พยายามเรียกร้องให้ **มุลเลาะห์ มูฮัมหมัด โอมาร์** ผู้นำของรัฐบาลตาลีบัน ให้ยุติการทำลายมรดกโลกดังกล่าว แม้แต่อียิปต์และอิหร่านซึ่งเป็นประเทศที่เคร่งครัดในศาสนาอิสลามก็ไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว

เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๔ พระพุทธรูปสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าในแผ่นดินอาฟกานิสถานที่บามิยันก็ถูกทำลายด้วยระเบิด เป็นไปตามคำประกาศของผู้นำนักรบตาลีบันที่ว่า

"ข้าพเจ้าไม่สนใจเรื่องอื่นใดทั้งนั้น หน้าที่ของข้าพเจ้าคือทำตามหลักของศาสนาอิสลาม การทำลายรูปปั้นต่างๆ คือหลักของอิสลาม กฎของอิสลามเท่านั้นคือสิ่งที่ข้าพเจ้ายอมรับ พระอัลเลาะห์เท่านั้นที่สมควรได้รับการบูชา ไม่ใช่ใครอื่นหรือสิ่งอื่นใด ประวัติศาสตร์ของอาฟกานิสถานต้องเป็นรองจากของอิสลาม ประชาชนบางคนศรัทธารูปปั้นเหล่านี้ และสวดมนต์ต่อรูปปั้น ถ้าสิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งที่เราศรัทธา และเป็นแค่ส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อาฟกานิสถาน ดังนั้น สิ่งที่เราทุบทิ้งทั้งหมดก็เป็นเพียงแค่ก้อนหิน"

นี่คือคำกล่าวของผู้นำตาลีบัน และนี่คือถ้อยคำที่หลุดออกมาจากปากของบุคคลหนึ่งซึ่งเชื่อมั่นและบูชาพระเจ้าของเขา เราไม่อาจจะเข้าใจได้ว่าก้อนหินกับพระพุทธรูปแตกต่างกันอย่างไร แต่นั่นเป็นเพียงวิสัยทัศน์ของบุคคลเพียงคนเดียว หรือกลุ่มเดียวเท่านั้น ไม่ใช่ความผิดของคำสอน หรือผู้นับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่

สำหรับชาวพุทธที่มีอารยธรรมทางจิตใจ และเรียนรู้คุณค่าทางศิลปกรรมที่แฝงเร้นอยู่ในพระพุทธรูปดังกล่าวนั้น ต่างรู้สึกสะเทือนใจว่า เราไม่สามารถช่วยเหลือหรือพิทักษ์รักษาสัญลักษณ์แห่งความเคารพบูชาในพระพุทธรูปองค์นั้นและองค์อื่นๆไว้ได้ และรู้สึกสะเทือนใจต่อการกระทำดังกล่าว

สำหรับชาวพุทธที่แท้จริงซึ่งเข้าถึงแก่นของพระพุทธธรรมคำสอนสูงสุดของพระพุทธเจ้า ย่อมทำใจได้ว่า มันเป็นเช่นนั้นเองและพระพุทธเจ้าที่แท้จริงไม่มีนักรบกล้าที่ไหนๆ ทำลายได้ แม้นักรบตาลีบันจะมากับดาบและไฟ หรือทำลายพระพุทธรูปให้หมดสิ้นทั้งแผ่นดินอาฟกานิสถาน หรือทำลายรูปพระพุทธเจ้าที่เป็นหินและโลหะให้หมดไปทั้งโลก **"พุทธะ"** ก็ยังอยู่ตลอดอนันตกาล บทเรียนแห่งการทำลายล้างเช่นนี้ไม่ใช่ของใหม่ มันเคยเกิดขึ้นแล้วที่นั่นและที่อื่นๆ หรือแม้แต่ในชมพูทวีปหรืออินเดีย กองทัพอิสลามภายใต้การนำของ **"มักติยาขิลจี"** ได้ยกทัพเข้าทำลายนครรัฐเผามหาวิทยาลัยนาลันทาวิกรมศิลา ปล้นเอาสมบัติตามวัดต่างๆ และฆ่าฟันพระภิกษุสงฆ์ทุกรูปที่พบเห็น พระพุทธศาสนาซึ่งเหลือจุดสุดท้ายที่มคธก็ถูกทำลายอย่างถอนรากถอนโคนไม่มีอะไรเหลือ คณะสงฆ์ที่รอดตายได้หนีเข้าไปในเนปาลและธิเบต ไม่มีใครกล้ากลับมาอินเดียอีก พุทธศาสนาซึ่งเกิดในอินเดียและเจริญรุ่งเรืองอยู่นานถึง ๑,๗๐๐ ปี ก็ถึงกาลอวสานมาแล้ว หรือแม้แต่ศาสนาฮินดูก็หนีไม่พ้นดาบและไฟของศาสนาอิสลามยุคนั้นเมื่อทัพมุสลิมบุกเข้าทำลายเหมือนพายุบ้ามาแล้วเช่นเดียวกัน โชคดีที่ว่า ชาวฮินดูมีมากกว่าชาวพุทธหลายเท่านัก พวกอิสลามอินเดียจะฆ่าอย่างไรก็ไม่หมด ศาสนาฮินดูจึงรอดตัวอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้

เพื่อเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์พุทธศาสนาแห่งปี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔ ปีแห่งการทำลายพระพุทธรูปในอาฟกานิสถาน หนังสือ **"ดอกโมกข์"** รายตรีมาสฉบับนี้จึงจัดทำเนื้อหาเกี่ยวกับสายธารแห่งธรรมะบารมีอันยิ่งใหญ่ไพศาลของพระพุทธเจ้า เนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากล ที่สหประชาชาติรับรอง ให้เป็นวันสำคัญของของโลก

นอกจากนั้นแล้ว **วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔** ที่ผ่านมา คือวันครบรอบ**หลวงพ่อปัญญาอายุ ๙๐ ปี ปัญญานันทภิกขุ** น้องชายโดยธรรมของท่านอาจารย์สวนโมกข์ หนังสือ **"ดอกโมกข์"** ได้ไปร่วมงานอาจาริยบูชาด้วยความเคารพในคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ของท่าน ขอให้ท่านมีลมหายใจ ทำหน้าที่เพื่อเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย นานเท่านาน.

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ คือวันพุทธทาสที่ศิษย์สวนโมกข์ไม่เคยลืม เรามีนัดกันทุกปีว่าจะไปร่วมรำลึกถึงคุณูปการของนามธรรมพุทธทาส ฟังธรรม เสวนาธรรม แลกเปลี่ยนทัศนธรรมกันในฐานะพี่น้องร่วมสายธารธรรม เพื่อความสุขสงบเย็นของชีวิต

ขอจงเจริญในธรรมและเมตตา
สัมพันธ์ ก้องสมุทร

พระพุทธเจ้าที่เป็นหิน : พระพุทธรูปหินสลักปางปฐมเทศนาที่สวยงามที่สุดในโลก

พุทธทาสที่เป็นรูปปั้นจำลอง : ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ทาสผู้ซื่อสัตย์ต่อแก่นธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

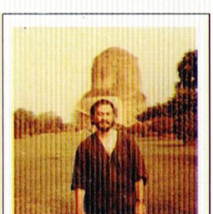
สารบัญ หน้า

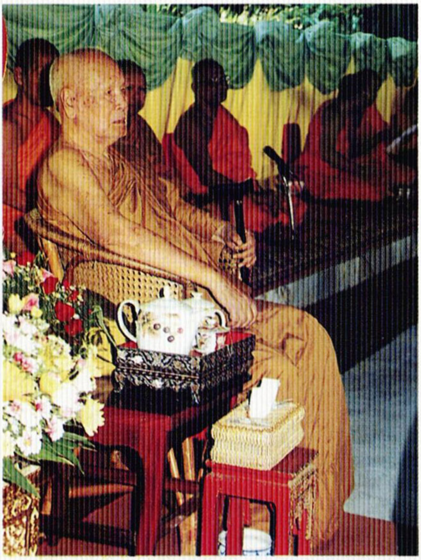
สารบัญ หน้า

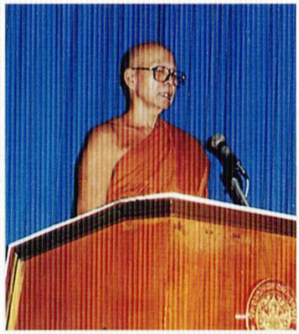

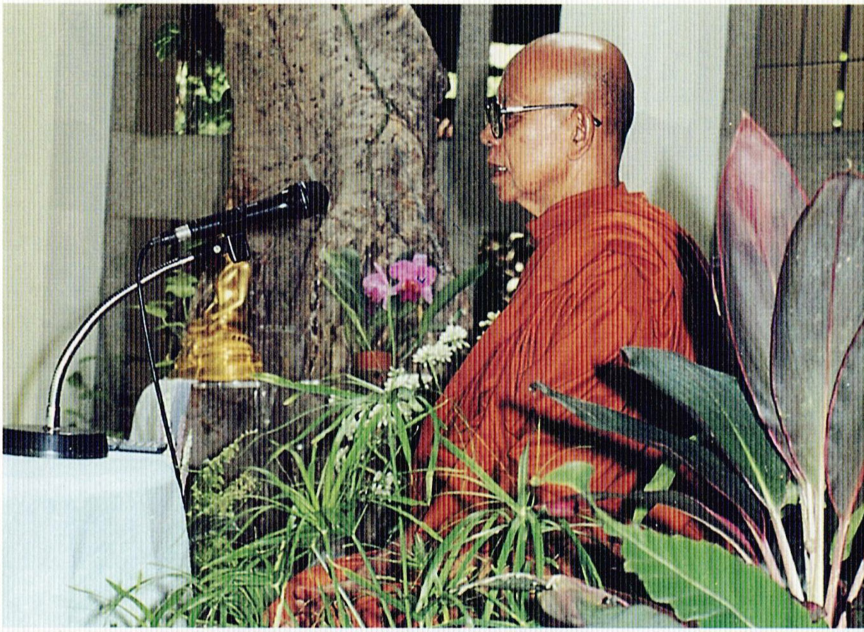
การปาฐกถาธรรมครั้งแรกในกรุงเทพฯ ของพระอาจารย์โพธิ์ จนฺทสโร (พระครูภาวนาชัยคุณ) ในวันเกิด พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

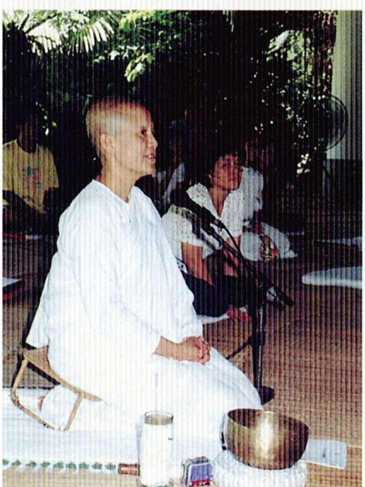

(บน) ท่านอาจารย์ศรีธวัช อนิวตฺติโก เจ้าอาวาสวัดพุทธปัญญาและพระคุณเจ้าที่นั่งฟังการแสดงธรรมของพระอาจารย์โพธิ์ จนฺทสโร ในวันดังกล่าว

(ล่าง) พระอาจารย์ ดร.มหาจรรยา สุทฺธิญาโณ. และคณะ

พระอาจารย์โพธิ์ จนฺทสโร (พระครูภาวนาชัยคุณ) เจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) รับนิมนต์จากแม่ชศันสนีย์ เสถียรสุต ไปแสดงธรรมเป็นครั้งที่ ๒ (ในวันเดียวกัน) ที่เสถียรธรรมสถาน หลังจากเสร็จสิ้นการแสดงธรรมที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์

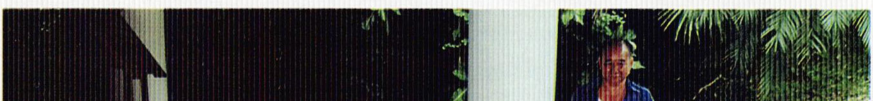

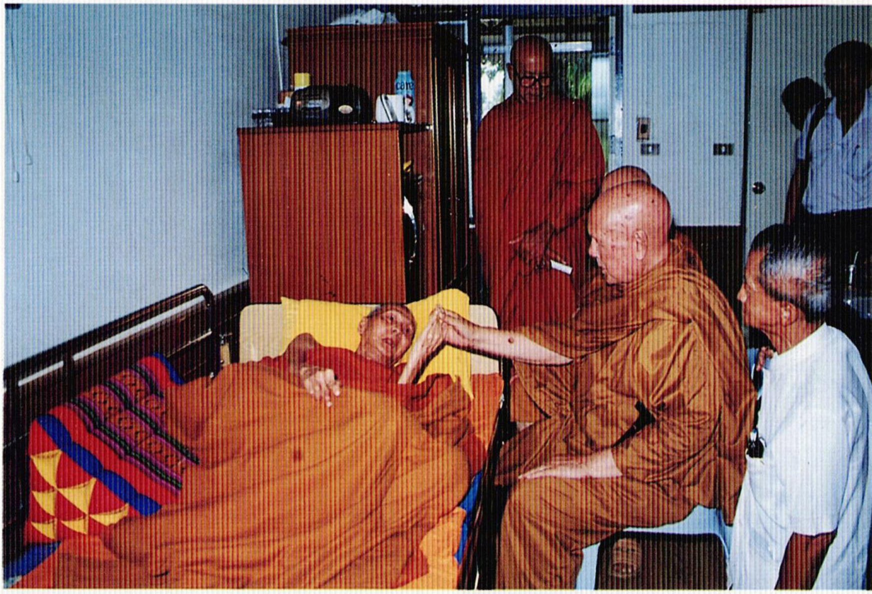
(ซ้าย) แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต แห่งเสถียรธรรมสถาน ขณะที่นั่งฟังและตั้งปุจฉาธรรมหลังจากการแสดงธรรม จากพระอาจารย์โพธิ์ จนฺทสโร (ขวา) เสวนาธรรม วันพุทธทาส

กัลยาณมิตรผู้เข้าฟังการบรรยายธรรมของพระอาจารย์โพธิ์ จนฺทสโร ที่เสถียรธรรมสถาน

แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ขณะสนทนาธรรมกับพระอาจารย์โพธิ์ จนฺทสโร ท่ามกลางกัลยาณมิตร และสื่อมวลชนที่ซักถามเรื่อง "สวนโมกข์และบทบาทของสตรีสามเณรีในศาสนาพุทธปัจจุบัน"

หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ หรือพระธรรมโกศาจารย์ และพระอาจารย์โพธิ จนฺทสโร ขณะเยี่ยมอาจารย์ไสว สิวญาโณ พระภิกษุอาวุโสแห่งโรงปั้นของสวนโมกข์ ที่ ร.พ. ไชยา สุราษฎร์ธานี ก่อนที่ท่านจะมรณภาพ

พิธีประชุมเพลิงศพหลวงตาไสว สิวญาโณ เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี, พระอาจารย์โพธิ จนฺทสโร และพระอาจารย์ศรีธวัช อนิวตฺติโก เจ้าอาวาสวัดพุทธปัญญา กำลังชักผ้าบังสุกุลศพ เมื่อ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๔

นายบัญชา เฉลิมชัยกิจ ผู้จัดการสำนักพิมพ์สุขภาพใจ สมทบทุนสร้าง "ห้องสมุดพุทธทาส" หนึ่งแสนกว่าบาทและหนังสือธรรมะเข้าห้องสมุดฯ

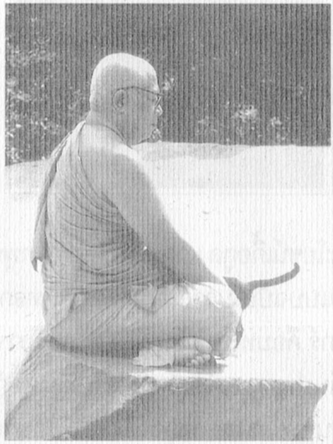

พระราชรัตนดิลก เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา ทำพิธีเปิด "ห้องสมุดพุทธทาส" เนื่องในชาตกาล ๑๐๐ ปี พุทธทาส เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔

บรรยากาศภายในวันเปิด "ห้องสมุดพุทธทาส" วัดปทุมคงคา เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ

ดอกโมกข์แห่งพุทธะ

พุทธทาสภิกขุ

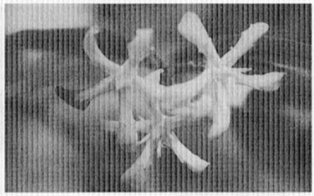
@ **สาม ส. คือ สะอาด - สว่าง - สงบ** เป็นคุณลักษณะของพระอริยเจ้า และมีภาวะ เป็นหัวใจของพระรัตนตรัยในพุทธศาสนา ขอฝากไว้เป็นมรดกแก่ทุกคน ในฐานะเป็นบทมนต์ประจำจิต : **มรดกที่ ๑๗**

@ **กฎบัตรของพุทธบริษัท** ที่ได้ช่วยกันทำขึ้นไว้แล้วอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา สำหรับพุทธบริษัทถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความถูกต้อง เป็นผลดีและสะดวกดาย ในการเป็นผู้รู้ผู้ตื่น - ผู้เบิกบาน ไม่ตกไปสู่ปลักหนองของไสยศาสตร์และวัตถุนิยม. ขอฝากไว้เป็นมรดกตลอดกาลนาน : **มรดกที่ ๑๘**

@ **วรรณกรรมชุดธรรมโฆษณ์ - จากพระโอษฐ์ - ลอยปทุม - หมุนล้อธรรมจักร** ขอฝากไว้เป็นมรดกอนุสรณ์ของผู้ประคองจิตร้อยกรอง แล้วประคองปล่อยลงสู่ธรรมวารี คือห้วงหฤทัยแห่งท่านสาธุชนทั้งหลาย ทั่วพื้นปฐพีเพื่องอกงามในห้วงแห่งธรรมวารีนั้นตลอดกัลปวสาน อย่ารู้สิ้นสุด : **มรดกที่ ๑๙**

@ **บทสวดมนต์แปลแบบสวนโมกข์** คือ สวดมนต์แปลที่ได้พยายามกระทำให้สวดกันได้ลื่น สละสลวย, ได้เลือกมาเฉพาะเนื้อความที่เป็นหลักธรรมเข้มข้นและรัดกุม ใช้เป็นอารมณ์แห่งสมาธิและวิปัสสนาไปได้ในตัว ขอฝากไว้ให้สวดกันตลอดกาลนาน : **มรดกที่ ๒๐**

@ **การตักบาตรสาธิตแบบที่ทำกันอยู่ในสวนโมกข์** เป็นการศึกษาอยู่ในตัว ว่าจะสามารถเลี้ยงพระจำนวนร้อยได้อย่างไร, สะดวกเท่าไร, ควบคุมกิเลสได้โดยวิธีไหน. ขอให้ช่วยกันรักษา

พิธีกรรมแบบนี้ไว้ เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูล แก่การพิทักษ์รักษาพุทธศาสนาไว้โดยวิธีประหยัด ไม่ยุ่งยากลำบาก และรักษาแบบฉบับโบราณ นับแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา : **มรดกที่ ๒๑**

@ **สระมะพร้าวนาฬิเกร์ คือบทเรียนด้วยของ** จำลองมาจากบทกล่อมลูกให้นอนของประชาชน ที่แสดงว่า สมัยโน้นประชาชนได้เข้าถึงธรรมะสูงสุดกันเพียงไร จนถึงกับนำเอาเรื่องของพระนิพพานมาทำเป็นบทเพลงกล่อมลูกได้ ขอให้รักษาเกียรติของบรรพบุรุษในข้อนี้ และทำตนให้สมกับเป็นลูกหลานของท่าน จงทุกคนเถิด : **มรดกที่ ๒๒**

@ **การแสดงธรรมในรูปของการแสดงปาฐกถา** ซึ่งบางคราวถึงกับต้องยืนพูดนั้น ไม่ผิดธรรมวินัยแต่ประการใด สะดวกและเหมาะสมแก่สมัย ทำให้การเผยแพร่พระศาสนาเป็นไปอย่างราบรื่นและได้ผลดี ไม่จำเป็นต้องถือตามตัวอักษรเพราะระเบียบวัฒนธรรมคนละยุคคนละสมัย : **มรดกที่ ๒๓**

@ **หลักการที่ถือกันอยู่ในสวนโมกข์ ว่าไม่ยินดีต้อนรับคนที่ล้างจานข้าวไม่เป็น** กินแล้วต้องให้คนอื่นช่วยล้างจานนั้น เป็นหลักการที่ไม่ขัดกับหลักพุทธศาสนา ไว้คัดเลือกคนที่เหมาะสมสำหรับจะพักอยู่ในวัดเพื่อการปฏิบัติธรรม เพราะมีจิตใจสมคล้อยกับหลักการ ไม่เห็นแก่ตัวหรือเอาเปรียบผู้อื่น ขอให้ช่วยกันรักษาไว้เป็นมรดกสืบทอดต่อไปเถิด : **มรดกที่ ๒๔**

@ **ขอคัดค้านคำกล่าวที่ว่า "งานคือเงิน เงินคืองาน"** ว่าเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้ทำงานในฐานะเป็นหน้าที่ ที่ถูกต้องสำหรับสิ่งมีชีวิตทุกชนิด มิใช่ทำเพื่อหาเงินมาปรนเปรอชีวิตให้หลงระเริงในอบายมุข หรือความเริงรมย์ต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่อง "บ้าวูบเดียว" ขอฝากมรดกการคัดค้านนี้ไว้ด้วย : **มรดกที่ ๒๖**

@ **เคล็ดลับของแบบเซ็น นั้นคือวิธีเดิมแท้ในพุทธศาสนา** ที่บวกสมถะเข้ากับวิปัสสนาให้ทำงานร่วมกัน ในขณะที่มีสมาธิและเพ่งพิจารณาเพื่อเข้าถึงสภาพเดิมของจิต คือความไร้กิเลสได้โดยฉับพลัน ไม่แยกกันทำทีละอย่าง เพราะความยึดมั่นเฉพาะอย่างหลักนั้นมีว่าฌานไม่มีแก่ผู้ไม่มีปัญญา ปัญญาไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌาน : **มรดกที่ ๒๗**

พุทธทาสวจนา
Buddhadasa Vajana

วิถีแห่งการบรรเทาทุกข์

(ทุกฺขปฺปนูทนกถา รวม ๑๘๕ บท)

ปรัศนี : เราจะค้นพบปีศาจแห่งความเดือดร้อนได้ที่ไหน?

พุทธทาส : ความเดือดร้อนระส่ำระสายเกิดขึ้นหรือมีอยู่ในที่ไหน เราจะค้นพบปีศาจแห่งการตามใจตัวเอง ซ่อนตัวอยู่ภายใต้ ในที่นั้นเสมอไป (๑๐๗)

ปรัศนี : เครื่องมือสันติภาพเป็นอย่างไร?

พุทธทาส : เมื่อการตามใจตัวเอง เข้ามาเป็นเจ้าเหนือใจคนเราแล้ว การศึกษา ซึ่งควรจะเป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพ ก็มากลายเป็นเครื่องมือของปีศาจ แห่งการตามใจตัวเอง สุมเผาสัตว์โลกให้รุ่มร้อนไปทุกหัวระแหง (๑๐๘)

ปรัศนี : เมื่อปีศาจแห่งการตามใจตัวเองสิงอยู่จะเป็นอย่างไร?

พุทธทาส : เมื่อปีศาจแห่งการตามใจตัวเอง ยังสิงใจคนในโลกอยู่เพียงใดแล้ว การศึกษาก็ตาม การค้นคว้าก็ตาม การปฏิบัติงานไปตามหลักแห่งการศึกษาค้นคว้านั้น ๆ ก็ตาม ย่อมกลายเป็นเครื่องทำโลกให้ลุกเป็นไฟอย่างไม่มีวันจะดับได้อย่างผิด ตรงกันข้ามจากวัตถุที่ประสงค์ของการศึกษาที่เราเคยพากันหวังว่าจะเป็นเครื่องนำมาซึ่งสันติภาพอันถาวรฯ (๑๐๙)

ปรัศนี : มูลเหตุอันแท้จริงของสงครามคืออะไร?

พุทธทาส : ความเจริญก้าวหน้าในทางตามใจตัวเองเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขทางเนื้อทางหนังอย่างไม่มีการอิ่มการพอนี้เอง เป็นมูลเหตุอันแท้จริงของสงคราม ทั้งในอดีตปัจจุบันและอนาคตฯ (๑๑๐)

ปรัศนี : อะไรคือความยากเข็ญในโลก?

พุทธทาส : แม้จะอวดอ้างว่าสามารถจัดการศึกษาให้ถูกต้อง แนบเนียนฉลาดเฉลียวเพียงไร การเห็นแก่ความสุขทางเนื้อหนัง ยังคงเป็นบ่อเกิดของความยากเข็ญในโลก อย่างเร้นลับลึกซึ้งแนบเนียนเพียงนั้น อยู่นั่นเองฯ (๑๑๑)

ปรัศนี : ผลของการบูชาปีศาจแห่งการตามใจตัวเองเป็นอย่างไร?

พุทธทาส : โลกเราตกลึกเข้ามา ในหล่มนี้ถึงเพียงนี้แล้ว เราก็พากันสอดสายตาหาลู่ทางสำหรับแก้ไข แต่ในที่สุด ผลก็จะยังคงเป็นความล้มเหลวอย่างเดียวกันอีกนั่นเอง ในเมื่อผู้ที่ทำการแก้ไข ยังสมัครที่จะบูชาปีศาจแห่งการตามใจตัวเองอยู่ร่ำไปฯ (๑๑๒)

ปรัศนี : โรคร้ายที่เกิดจากการตามใจตัวเองเป็นอย่างไร

พุทธทาส : โรคร้ายเกิดขึ้นจากการตามใจตัวเองแล้ว ยังจะขืนใช้ยาแก้ คือการตามใจตัวเองอีก มันก็เหมือนกับเอาน้ำโคลนมาล้างมือที่เปื้อนโคลน ฉันใดก็ฉันนั้น (๑๑๓)

ปรัศนี : เหตุใดความยากเข็ญจึงทับทวีอยู่ในโลก?

พุทธทาส : การที่ความยากเข็ญเกิดขึ้นในโลกและทวียิ่ง ๆ ขึ้น ไปตามส่วนแห่งความเจริญของการศึกษาก็ตาม และการที่เราพากันแก้ไขสิ่งร้ายเหล่านี้ให้กลายดี ไม่ได้ก็ตาม ทั้งหมดนี้เป็นเพราะอำนาจของปีศาจแห่งการตามใจตัวเอง ตัวเดียวกันแท้ฯ

ปรัศนี : เราจะช่วยกำจัดศัตรูร้ายของโลกได้อย่างไร? (๑๑๔)

พุทธทาส : จงมาช่วยกันกำจัดศัตรูอันร้ายกาจของโลกตัวนี้กันเถิด อาตมาได้เอ่ยชื่อถึงปีศาจแห่งการตามใจตัวเองมานับด้วยสิบ ๆ ครั้ง เช่นนี้ ก็เนื่องมาจากมันมีความสำคัญในการก่อทุกข์เข็ญขึ้นในโลก ทั้งโดยส่วนบุคคล และส่วนรวมจริง ๆ (๑๑๕)

๑ ศตวรรษพุทธทาส

๒๗ พฤษภาคม ๒๔๔๙ ถึง ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๙

การจัดงานรำลึก วันพุทธทาส ที่ สวนโมกข์ และ เสถียรธรรมสถาน ฯลฯ

นับจากวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๙ มาถึงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๔ นามธรรมพระภิกษุเงื่อม อินทปัญโญ มีอายุ ๙๖ ปี และถ้าจะนับจากปีนี้ไปถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๙ อีก ๔ ปี ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุก็จะมีอายุขัยได้ ๑๐๐ ปีบริบูรณ์ ซึ่งเราในนามของหนังสือพิมพ์ดอกโมกข์ รายตรีมาสขอใช้ความหมายนี้ว่า วัน **"๑ ศตวรรษพุทธทาส"** ซึ่งเขียนเป็นตัวหนังสือต่างกับ"๑๐๐ ปีพุทธทาส" หรือ พุทธทาส ๑๐๐ ปี แต่มีความหมายอย่างเดียวกัน

การนับเนื่องตัวเลขอายุขัยของท่านอาจารย์พุทธทาสเช่นนี้มีนัยที่อยู่นอกเหนือภาษาโลกหากแต่มีความหมายในภาษาธรรมเป็นสำคัญ

"๑๐๐ ปีมนุษย์มักมีการเฉลิมฉลองชาตกาลกันว่าเป็นมงคลชีวิตที่มีอายุยืนมาได้ถึง ๑๐๐ ปี บ้างก็สำคัญมั่นหมายไว้ในใจว่าตนเป็นผู้มีบุญมีอายุยาวนานนับ ๑๐๐ ปี ควรจะเฉลิมฉลองชัยชนะที่อยู่เหนือความตายรอดพ้นสายตามัจจุราชมาได้นานถึง ๑๐๐ ปี

๑๐๐ ปี พุทธทาส หรือ ๑ ศตวรรษพุทธทาส มีความหมายแตกต่างกับ ๑๐๐ ปี มนุษย์ทั่วไปเพราะอายุขัยที่มีความหมายทางภาษาโลกนั้น พระภิกษุเงื่อม อินทปัญโญ ท่านมรณภาพไปแล้วตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ลมหายใจแห่งชีวิตของท่านหรือชีพจรของชีวิตท่านหยุดเต้นเมื่อเวลา ๑๑.๒๐ นาฬิกา รวมอายุทางโลกได้ ๘๗ ปี ๑ เดือน กับ ๑๑ วัน

การตายหรือการมรณภาพของท่าน สื่อมวลชนไทยเรียกว่า "**การดับขันธ์**" จนทำให้พวกที่ไม่รู้ความจริงแท้เข้าใจผิดตำหนิสื่อมวลชนว่า ยกย่องพุทธทาสมากเกินไปก็มี แท้ที่จริงแล้วคำว่า "**ดับขันธ์**" หรือ "**ดับ**" นั้น คนปักษ์ใต้ใช้กับพระภิกษุสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบมาแต่เดิมหาใช่คำจำกัดความอย่างที่คนยึดติดในภาษาศาสตร์ กำหนดกฎเกณฑ์ไว้ไม่

ก่อนดับขันธ์ หรือก่อนมรณภาพนั้น ชาวพุทธทั้งหลายยังจดจำกันได้ดีว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงตรัสว่า "**ขอท่านพุทธทาสอย่าเพิ่งดับขันธ์**" พระราชดำรัสนี้มีคำว่า "**ดับขันธ์**" ต่อท้ายแทนคำว่า "**มรณภาพ**" นัยนี้แสดงให้บัณฑิตทั้งหลายประจักษ์ใจตนเองว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงทราบด้วยพระทัยของพระองค์ว่า "**พุทธทาสดับขันธ์**" อย่างที่พระอริยสงฆ์ดับขันธ์หรือไม่?

นายแพทย์ประเวศ วะสี ศิษย์คนสำคัญ ของท่านอาจารย์พุทธทาสกล่าวว่า "วันที่ท่านอาจารย์มรณภาพ ที่สวนโมกข์ไม่มีใครแสดงความเศร้าโศก ไม่มีร้องห่มร้องไห้ มีความเป็นปกติและยิ้มแย้มอยู่เหมือนเดิม ไม่ว่าจะเป็นท่านอาจารย์โพธิ์หรือพระอุปัฏฐาก เช่น ท่านสิงห์ทอง ท่านพรเทพ พระภิกษุองค์อื่น ๆ ที่อยู่กับท่านมานาน ๆ แม่ชีและอุบาสิกา ที่เข้ามาพึ่งร่มบุญท่านก็ตาม เพราะดูเหมือนทุกคนจะได้เตรียมใจไว้นานแล้วว่า สักวันหนึ่ง วันนี้ต้องมาถึงแน่ ๆ"

บัณฑิตผู้เข้าถึงสารธรรมของ พุทธทาสภิกขุ เก็บความรู้สึกสูญเสียอย่างเงียบ ๆ แต่ภายในจิตเดิมแท้ของท่านเหล่านั้น รู้ดีว่าโลกได้สูญเสียมหาปราชญ์พุทธทาส...นักรบกล้าแห่งกองทัพธรรม"

หลังการมรณภาพหรือภายหลังการดับขันธ์ของท่านพุทธทาสภิกขุ สังคมชาวพุทธเกิดอะไรขึ้นเราทั้งหลายได้รับรู้แก่ใจตนเองกันเรื่อย ๆ พวกอลัชชีและเดียรถีย์นอกศาสนา เข้าแถวกันเนรคุณพระพุทธเจ้าเพิ่มขึ้น นักการเมืองลามกกำลังประกาศความเป็นเทพแห่งกามคุณแข่งกับอินเตอร์เน็ตอนาจาร (ยักษ์ตาบอด) อำนาจวัตถุนิยมกำลังทุบทำลายรากแก้วทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรมมาโดยตลอด

ไม่ว่าโลกจะตกต่ำหรือเสื่อมโทรมอย่างไร แต่ในความมืดของมนุษย์ผู้มืดบอดเหล่านั้น ยังมีแสงธรรมดวงหนึ่ง ส่องสว่างอยู่ในใจของชาวพุทธ นามธรรม "พุทธทาส" ยังอยู่ในใจเรา พุทธทาสที่เป็นวัตถุธรรมตายไปแล้วตามกฎธรรมชาติ ตามเหตุตามปัจจัยของ กฎอิทัปปัจจยตา แต่ "**คำสอนของพุทธทาส**" ยังส่องสว่างผ่านจิตใจคนในโลกนี้

"**พุทธทาสจักอยู่ไปไม่มีตาย**" นี่คือสัจธรรมที่ปรากฏเป็นจริงในวันนี้วันที่บรรดาพุทธศาสนิกชน และศิษย์ของท่านพุทธทาสจากทุกสารทิศ เดินทางเข้าไปสู่สวนโมกขพลารามทุกวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ของทุกปี เพื่อระลึกถึงคุณูปการของนามธรรม

พระอาจารย์โพธิ์ จนฺทสโร แสดงธรรมที่ลานหินโค้ง ในวันพุทธทาส ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ท่ามกลางพุทธบริษัทผู้ร่วมปฏิบัติธรรมบูชาพุทธทาส

"พุทธทาสภิกขุ" ระลึกถึงคำสอนและระลึกถึงแก่นธรรมของพระพุทธเจ้าที่ผ่านทางญาณทัศน์ของพุทธทาสภิกขุรูปนี้

วันพุทธทาส ๒๗ พฤษภาคม ของทุกๆ ปีจึงมีความหมายทางภาษาหลายประการ คือ

๑. วันดับขันธ์ ของพุทธทาสภิกขุ

๒. วันล้ออายุและวันเลิกอายุ ของท่านพุทธทาสภิกขุ

๓. วันแห่งการประกาศธรรมแท้หรือแก่นพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า

๔. วันแห่งการสืบสานญาณทัศน์และปณิธาน ๓ ประการของท่านพุทธทาสภิกขุ คือ

(๑) การเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน

(๒) การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

(๓) การออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม

กิจกรรมงานวันพุทธทาส ๙๖ ปี ๒๕๔๔

ความหมายของ "วันพุทธทาส" ก็เป็นอย่างเดียวกับจุดมุ่งหมายของวัน "พุทธทาส ๑๐๐ ปี" หรือวัน "๑ ศตวรรษ" นั่นเอง หรือแม้แต่ว่าวัน "พุทธทาส ๒๐๐ ปี" หรือกี่ร้อยปี ก็มีความหมายเหมือนกันหมด

สำหรับปีนี้ พุทธศักราช ๒๕๔๔ ตรงกับวันที่ ๒๗ พฤษภาคม วันอาทิตย์ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีมะเส็ง (คริสตศักราช ๒๐๐๑) ปีนี้วันวิสาขบูชา ตรงกับวันที่ ๗ พฤษภาคม วันพุทธทาสจึงอยู่หลังวันวิสาขบูชาเพียง ๒๐ วัน

กิจกรรมวันพุทธทาส ๙๖ ปี ที่สวนโมกขพลาราม มีเป็นประจำทุกปีโดยกำหนดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘ พฤษภาคม

กิจกรรมวันเกิดท่านพุทธทาสนี้ตอนที่ท่านมีชีวิตอยู่ท่านเคยกล่าวว่า มันเป็นวันที่

ท่านระลึกถึงวันแรกที่ท่านลืมตาดูโลกวันแรกที่ออกจากท้องของมารดา วันแรกที่ไม่มีอาหารกิน เป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ที่กิเลสน้อย พอโตขึ้นกิเลสที่สะสมมันก็มากขึ้นเรื่อยๆ ท่านจึงอดอาหารวันนี้ ๑ วัน ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมนี้ก็จะอดอาหารเป็นของขวัญแก่ท่าน ๑ วัน ที่จริงข้อที่เกี่ยวกับการอดอาหารนั้นนอกจากจะให้ของขวัญแก่อาจารย์พุทธทาสภิกขุแล้ว ยังเป็นการให้ของขวัญแก่ตนเองอีกด้วย เพราะช่วยให้เกิดสติขึ้นในใจตนเองว่าในวันหนึ่งของการเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ เราได้น้อมจิตใจไปสู่การลดกิเลสและความเห็นแก่ตัว หากเราลดความเห็นแก่ตัวได้อย่างนี้ เราก็จะรู้ประโยชน์ในความรักผู้อื่น รู้จักการปล่อยวางจากตัวกูของกูได้ในที่สุด

วันพุทธทาสภิกขุที่สวนโมกข์ปี ๒๕๔๔ นี้ เรียบง่ายอย่างทุกปี มีสมาชิกที่เป็นศิษย์ทางตรงและทางอ้อม (ทางอ่านหนังสือธรรมะของท่าน) ได้ไปร่วมกิจกรรมกันดังมีรายการต่างๆ ดังนี้

วันที่ ๒๕ - ๒๖ พฤษภาคม ; มีเสวนาธรรม ณ ลานหินโค้ง "ปณิธาน ๓ ประการ ของท่านพุทธทาส"

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ; มีเปิดเทปในวันล้ออายุ ปี ๒๕๑๔ "ปล่อยเต่า" ในวันล้ออายุ รวม ๓ กัณฑ์

กัณฑ์ที่ ๑ ; "ล้ออายุ" แด่ผู้ที่ยังไม่เหมาะสมอยู่ในโลก

กัณฑ์ที่ ๒ ; "ล้ออายุ" แด่คนในโลกแห่งสมัยปิงปองนี้

กัณฑ์ที่ ๓ ; "ล้ออายุ" แด่คนที่บ้าเสรีภาพ

วันที่ ๒๘-๓๐ พฤษภาคม; มีกิจกรรมเข้าอยู่อุโบสถศีลปฏิบัติอานาปานสติภาวนาถวายเป็นอาจาริยบูชาที่ธรรมาศรมนานาชาติ (เวลา ๐๖.๐๐ น. ธรรมยาตราสู่ธรรมาศรมนานาชาติ)

สำหรับที่โครงการธรรมมาตา โครงการปฏิบัติอานาปานสติสำหรับเพศหญิง เพื่อเป็นอาจาริยบูชา แด่ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤษภาคม - ๓ มิถุนายน ณ "ธรรมาศรมธรรมมาตา"

● ●

แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต แห่งเสถียรธรรมสถาน จัดกิจกรรมวันพุทธทาส เป็นอาจาริยบูชา

การเสวนาธรรมเนื่องในวันอาจาริยบูชา "วันพุทธทาสภิกขุ" ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยการนำของแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ที่เสถียรธรรมสถาน ซอยวัชรพล กรุงเทพฯ

นอกเหนือจากกิจกรรม "วันพุทธทาส" ในสวนโมกขพลารามดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในปีนี้ ๒๕๔๔ แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ศิษย์พุทธทาสโดยธรรม ได้จัดกิจกรรมพิเศษในวันนี้ขึ้นในกรุงเทพฯ และกำหนดจะทำกิจกรรมนี้ต่อเนื่องในทุก ๆ ปีอีกด้วย เพราะแม่ชีศันสนีย์ ถือว่า "ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุเป็นแบบอย่างของพระดีที่มีอยู่ในสังคม มรดกธรรมของท่านคือคุณูปการที่ควรจะนำมาพิจารณา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต และครอบครัว"

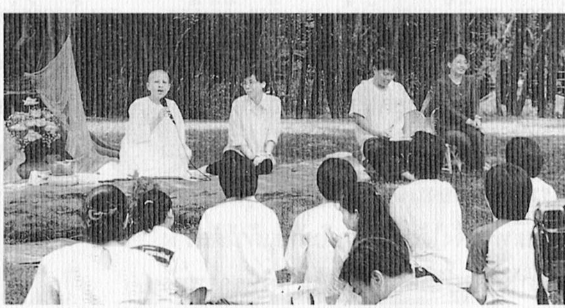
หัวข้อธรรม "**มรดกพุทธทาสในสังคมยุคใหม่**" ถูกนำขึ้นมาอภิปราย หรือเสวนาระหว่างวิทยากร ที่รับเชิญมาบรรยายในวันงานแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต นางอรศรี งามวิทยาพงศ์ นายวิศิษฐ์ วังวิญญู และอาจารย์พเยาว์ พัฒนพงศ์ เป็นต้น

บรรดาวิทยากรชื่อดัง ประกอบด้วย แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต, อรศรี งามวิทยาพงศ์, วิศิษฐ์ วังวิญญู และ อ.พเยาว์ พัฒนพงศ์ ได้ร่วมกันเสวนาเรื่อง มรดกท่านพุทธทาสที่มีคุณค่าและมีความหมายทั้งแก่ชายหญิงในยุคสังคมดิจิตอล ที่เสถียรธรรมสถานเมื่อ "วันพุทธทาส"

แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต แห่งเสถียรธรรมสถาน กล่าวว่า ท่านพุทธทาสเป็นแบบอย่างของพระดีที่มีอยู่ในสังคม และให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติและการประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านได้ให้แนวคิดไว้ว่า "โลงศพของอาตมาก็คือความดีที่ทำไว้ในโลกด้วยการเผยแพร่พระธรรม ป่าช้าสำหรับอาตมาก็คือ บรรดาประโยชน์ทั้งหลายที่ทำไว้ในโลก เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ และขอชักชวนให้ท่านทั้งหลายถือหลักเกณฑ์อย่างเดียวกันว่า โลงศพของเราก็คือความดีที่ทำไว้ในโลก ป่าช้าของเราก็คือประโยชน์ทั้งหลายที่เราได้ช่วยกันทำไว้ เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์" ซึ่งแนวคิดของท่านพุทธทาสเราสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ไม่ว่าจะอยู่ในยุคนี้หรือยุคใดก็ตาม

นางอรศรี งามวิทยาพงศ์ แห่งมูลนิธิโกมลคีมทอง กล่าวว่า ปัจจุบันโลกแห่งยุคดิจิตอลเป็นโลกที่มุ่งทะยานไปสู่อนาคตอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งดูจะสวนทางกับการมองย้อน

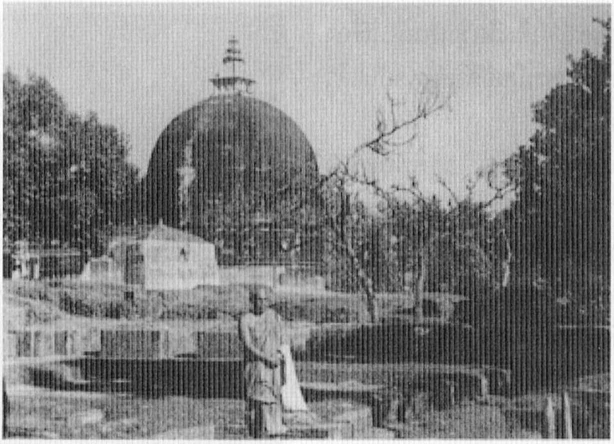
สู่มรดกของท่านพุทธทาส ยุคนี้คนเรามีความทุกข์มากขึ้น และเป็นความทุกข์หนักและซับซ้อน ต่างจากสมัยก่อนที่ความทุกข์เป็นเพียงแค่มีกินหรือไม่มีกินเท่านั้น ยุคนี้เป็นยุคอวิชชาเนื่องจากยุคนี้เชื่อว่าทุกข์สามารถแก้ไขได้ด้วยเทคโนโลยี เช่น เมื่อร้อนก็เปิดแอร์ หรือแม้แต่เลือกเพศของลูกยังได้สามารถเอาชนะธรรมชาติโดยมนุษย์เป็นผู้กำหนด และไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าเงินสามารถจัดการแก้ปัญหาได้ทั้งปวง ซึ่งแนวคิดเหล่านี้นำไปสู่ความเห็นแก่ตัว การสนใจแต่เรื่องของตนเอง ท่านพุทธทาสเป็นท่านแรกที่พูดเรื่องตัวกู ของกู และธัมมิกสังคมนิยม เน้นการลดตัวตน และหันมาพึ่งพาธรรมชาติ ท่านพุทธทาสเชื่อว่าชีวิตมนุษย์สามารถสุข สงบเย็น ได้ด้วยตัวของเราเอง โดยนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้

นายวิศิษฐ์ วังวิญญู กล่าวว่ายุคดิจิตอลเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีที่เงินมีความสำคัญ ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ห่างเหินกันรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติด้วยเช่นกันในงานเขียนที่ดีเยี่ยมเกี่ยวกับประวัติท่านพุทธทาสที่ควรอ่านคือเรื่อง **"เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา"** เนื้อหากล่าวถึงการค้นพบของท่านพุทธทาสที่ว่า การเรียนธรรม ในเมืองมิใช่คำตอบของพุทธธรรม ดังนั้น ท่านจึงได้อยู่ที่สวนโมกข์แล้วได้สร้างมรดกไว้ สรุปได้คือ ท่านได้ฝากให้ชาวพุทธทำความเข้าใจในศาสนาของตนให้ดีเพียงพอ โลกกับธรรมต้องเดินไปด้วยกัน ธรรมต้องอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะขั้นโลกุตตรธรรม นิพพาน มิใช่เป็นเรื่องที่ยาก สร้างให้ธรรมะอยู่ในการทำงาน ให้งานสร้างคุณค่าชีวิตให้มีความหมาย การทำงานคือการปฏิบัติธรรม

นอกจากนี้ ท่านยังกล่าวว่า หน้าที่พุทธศาสนิกชนคือต่อต้านวัตถุนิยมโดยเฉพาะยุคดิจิตอล เด็กติดอยู่ในลัทธิบริโภคนิยมอย่างดิ้นไม่หลุด ซึ่งท่านวิจารณ์ว่าระบบการศึกษาเหมือนหมาหางด้วน ที่เน้นการเรียนแต่ทางโลกไม่ได้เน้นทางธรรมควบคู่ไปด้วย และให้ชาวพุทธทำความเข้าใจในทุกศาสนา เพื่อความเข้าใจและความปรองดองพึงเกิดมี

อ.พเยาว์ พัฒนพงศ์ นักพูดชาวสุราษฎร์ธานี กล่าวว่า ธรรมะของท่านพุทธทาสเคยช่วยให้บิดาของตนรอดพ้นจากการคิดฆ่าตัวตาย และยังทำให้ตนเองสามารถอยู่รอดมาได้ แม้ในช่วงที่เกิดวิกฤติที่สุดของชีวิต คือการสูญเสียสามีอันเป็นที่รักยิ่ง ช่วงนั้นนับว่าแทบอยู่ไม่รอด จิตปรุงแต่งตลอดเวลา แต่เมื่อได้อ่านหนังสือเรื่อง สวนโมกข์ทำไม ทำไมสวนโมกข์ ทำให้รู้สึกดลใจ หยุดร้องไห้ได้อย่างปลิดทิ้ง ทำให้ชีวิตที่เหลือต่อไปนี้จะทำให้มีคุณค่ามากที่สุด ลดโทสจริตลง เพราะไม่ช้าเราทุกคนก็ต้องตายเหมือนกันในที่สุด

ชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้า

ตามเค้าความคิดของอาจารย์สวนโมกข์

ปาฐกถาธรรมของ : อาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ)
ณ ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สองครั้งที่แล้วมาไม่สู้จะมีปัญหาสำหรับตัวผมเองมากนัก ในการที่จะเล่าเรื่องเกี่ยวกับท่านอาจารย์สวนโมกข์ แต่มาวันนี้รู้สึกหนักใจมาก ด้วยเหตุผลหลายประการที่ว่าเรื่องชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้านั้นไม่ค่อยเป็นปัญหาที่แพร่หลาย เนื่องจากเป็นสิ่งที่หมิ่นเหม่เอาค่อนข้างมากทีเดียว แล้วก็ประกอบกับ เมื่อรู้แล้วว่าพระพุทธเจ้าชาติพันธุ์อะไรก็ไม่ก่อเกิดประโยชน์อะไรทั้งสิ้น

ในที่นี้นั้นผมจะได้นำความหมายที่เป็นขั้นโลกุตตระเข้ามาเป็นบรรทัดฐาน เช่น ถามว่าพระพุทธเจ้าคือใคร "คำตอบคือพุทธะไม่มีตัวตน" สิ่งที่อยู่เหนือรูปลักษณ์ทั้งปวง

อ.โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ) ขณะปาฐกถาธรรม เรื่อง ชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้า ตามเค้าความคิดของอาจารย์สวนโมกข์

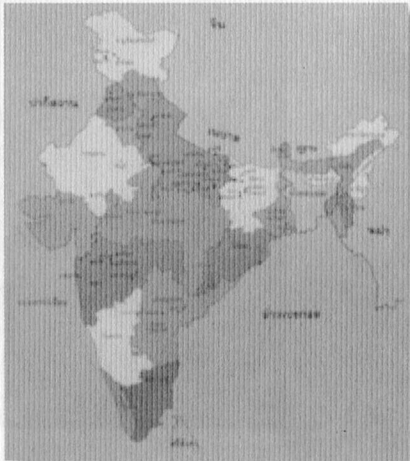
นี่เป็นโลกุตตรโวหาร ผมจะไม่ข้องแวะกับพระพุทธเจ้าในลักษณะที่เป็นพระพุทธนิมิตติดตาตรึงใจต่อผู้ที่ทำภาวนาแบบสมถะ

ที่เห็นในนิมิตของตนซึ่งถือว่านั่นเป็นเรื่องของปัจเจกค่อนข้างจะเป็นอัตวิสัย พูดกันแล้วก็เถียงกันไม่จบ

ครั้นจะพูดถึงเรื่อง "ชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้า" ที่อิงวิชาการ ผมเองไม่ใช่นักวิชาการด้านโบราณคดีประวัติศาสตร์ ข้อมูลก็มีน้อยมาก ประกอบกับเรื่องราวที่รับรู้มานี้ผ่านทางพระคัมภีร์ที่จดจาร และปรับเปลี่ยนหลายยุคหลายสมัย ยกมือขึ้นมายืนยันอ้างก็ดูกระไรอยู่ คิดทบไปทวนมาก็นึกได้ว่า เรื่องนี้ท่านอาจารย์เอง....**ผมหมายถึงท่านอาจารย์สวนโมกข์**.....ต่อไปนี้ถ้าใช้คำว่าท่านอาจารย์เป็นที่รู้กันนะครับว่าหมายถึงท่านอาจารย์สวนโมกข์ ท่านเองก็ไม่เคยพูดในที่สาธารณะด้วยเหตุผลที่ว่ามาแล้วด้วย ดังนั้นค่อนข้างเป็นเรื่องส่วนตัว ผมอุตริเอามาพูดในที่สาธารณะ ขึ้นมานี่ก็เพียงเพื่อจะได้เห็นมิติทรรศนะของท่านในหลาย ๆ ด้าน โดยส่วนตัวแล้วแม้ว่าข้อมูลที่มีอยู่ในมือ ใช้คำนี้ไม่สู้จะชัดเจนและไม่มากพอ แต่มีสิ่งหนึ่งที่จูงใจให้พูด คือ การได้พูดถึงบุคคลที่เรารักที่สุด ไม่ว่าเราจะพูดผิดหรือพูดถูก เหมือนเด็ก ๆ ที่ย่อมเห็นแม่ หรือบิดาของตัวเป็นเทพเจ้าอะไรทำนองนั้น

แหล่งที่มาของข้อพิจารณาในลำดับต่อไปนี้นี่ ประการแรกก็คือพระไตรปิฎก พระสูตรต่าง ๆ อันพรรณนาความถึงรูปลักษณ์ของพระพุทธเจ้า รวมทั้งบทบาทในครั้งกระโน้น

แหล่งที่มาที่สองก็คือ สิ่งที่ถอดออกมาเป็นพระพุทธปฏิมา คือศิลปะ สองแหล่งนี้ผมจะนำมาประกอบกับเส้นทางอพยพทั้งซีกซ้ายและซีกขวาของประเทศอินเดีย พูดเกริ่นข้างต้นนี้ก่อน

แผนที่ประเทศ อินเดีย

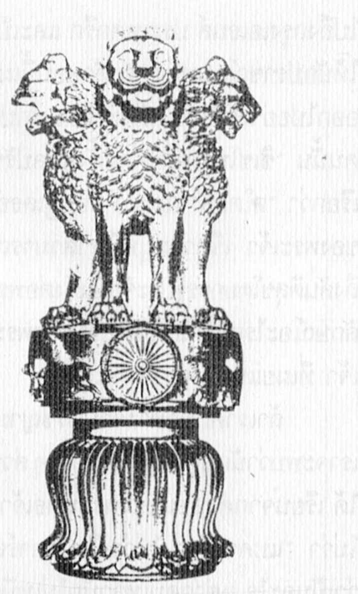
ก่อนอื่นท่านผู้ฟังอาจจะต้องรับทราบเกี่ยวกับพระไตรปิฎกก่อนว่ามีเครดิตมากน้อยเพียงใด บางคนอาจจะไม่คุ้นกับคัมภีร์พระศาสนา หรือบางคนคุ้นกับคัมภีร์ไบเบิลหรือคัมภีร์ศาสนาอื่น ซึ่งคัมภีร์ศาสนานั้นนะฮะอยู่ในลักษณะปรัมปราเต็มที และมักจะเขียนให้บวกอภินิหารมากมาย จนในที่สุดบางท่านอาจจะคิดว่าเป็นเรื่องเหลวไหล เชื่อไม่ได้ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วตำราในยุคโบราณหรือเก่าก่อนนั้น นักวิชาการให้เครดิตต่อพระไตรปิฎกสูงมาก

ก่อนหน้าที่อธิบดีกรมโบราณคดีประวัติศาสตร์ของอินเดียในสมัยที่อังกฤษ

ปกครอง ที่ชื่อเซอร์ เล็กซานเดอร์ คัลนิ่งแฮม ตอนที่เขาไปขุดค้นพบหลักฐานหลาย ๆ อย่าง อินเดียถูกกลบอยู่ในประวัติศาสตร์ อยู่ในความหลับไม่มีใครรู้อะไรเลย

ผมจะไล่ลำดับประวัติศาสตร์ของอินเดียทั้งหมดเท่าที่เรารับรู้ในปัจจุบันนี้นั้นถูกสร้างด้วยน้ำมือของพระเจ้าอโศกมหาราช พระเจ้าอโศกนั้นเป็นกษัตริย์ที่สำคัญมากพระองค์หนึ่งของโลกนี้ เพราะได้ให้เนติธรรมเนียมของการปกครองที่นำหลักธรรมทั้งหมดของพระพุทธเจ้ามาใช้ เป็นการพิสูจน์ครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่โลกเคยมี และเป็นเหตุให้กษัตริย์ทางภาคพื้นตะวันออกของทวีปเอเชียหรือของโลกนี้เลียนเอาแบบอย่าง พระมหากษัตริย์แทบทุกพระองค์มีแนวโน้มที่เรียกตัวเองว่าอโศก หรือเจริญรอยตามพระเจ้าอโศก

ถ้าเราได้ติดตามศึกษาค้นคว้าก็จะพบว่า สิ่งนี้เป็นเหตุการณ์ใหญ่มาก หลังจากพระเจ้าอโศกรบศึกที่แคว้นกลิงคะ และฆ่าผู้คนไปหลายหมื่น เกิดสลดสังเวชขึ้นมาแล้วก็เปลี่ยนวิธีการ ใช้ธรรมะเผยแพร่จิตใจอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้าอโศกมหาราชนั้นยากที่เราจะคาดคะเน จะพบได้ว่าท่านจะส่งผู้รู้หรือในที่นี้เราจะเรียกพระอรหันต์ก็ได้ไปทั้งแปดทิศ เพื่อให้โลกทั้งโลกอยู่ภายใต้คำสอนของพระพุทธเจ้า เคยพบหลักฐานที่แลปแลนด์กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย มีพระพุทธรูปสมัยพระเจ้าอโศก มีล่องลอยในอากาศและมากไปกว่านั้น แม้ช่วงนั้นไม่ใช่ช่วงของ

หัวเสาหินพระเจ้าอโศกเป็นรูป "จตุรสิงห์" ที่สมบูรณ์ และสวยงามที่สุดในโลกอยู่ในพิพิธภัณฑ์พาราณสี ที่สารนาถ ประเทศอินเดีย

พระเจ้าอโศก แต่เป็นลำดับถัดมา

ในทวีปอเมริกากลาง พบหลักฐานว่ามีพระภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไปที่นั่นก่อนคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ไปเกือบแปดร้อยปีก็พบพระพุทธรูปในซากของวิหารเผ่าบายันซึ่งเป็นที่น่าตื่นตะลึงมาก

นักโบราณคดีของญี่ปุ่นกลุ่มหนึ่งศึกษากันอย่างเอาจริงเอาจัง จนกระทั่งเชื่อว่า แม้แต่ชื่อของประเทศกัวเตมาลานี้ ก็เกี่ยวเนื่องมาจากพระพุทธเจ้า ขึ้นต้นด้วยคำว่า "โคตมะ" อะไรเหล่านี้

ว่ากันว่าหลังจากสมัยพระเจ้าอโศกไปแล้วอิทธิพลคำสอนของพระพุทธเจ้าแพร่

ไปถึงกรุงเอเธนส์ ประเทศกรีก และเป็นเหตุให้นักปราชญ์คนหนึ่ง รับคำสอนนี้เผยแพร่ออกไปอย่างชนิดที่น่าทึ่งทีเดียว นักปราชญ์คนนั้น "ซิเซโน" เขาได้ก่อตั้งสกุลปรัชญาที่เรียกว่า "สโตอิค" (Stoic) คือปฏิเสธอำนาจของพระเจ้า เชื่อว่ามนุษย์เราสามารถบรรลุถึงสันติสุขโดยการรู้ประจักษ์แจ้งต่อพระไตรลักษณ์ อะไรเหล่านี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่เผยแพร่ไปทางตะวันตก

ถ้าเราศึกษาทางด้านปรัชญามาบ้าง เราจะพบว่านักปราชญ์คนสำคัญ ๆ ส่วนใหญ่ได้ เรียนจากคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น ไม่ว่า "แบคซอร์ง" ไม่ว่าเป็น "คาร์ล" ไมว่าเป็นอะไร แต่ว่าคนเหล่านั้นไม่เหมือนคนตะวันออกอย่างบ้านเรา รับรู้ความรู้จากใครเราก็อ้างครู อย่างทางตะวันตกนี่เขารู้เขาไม่ยอมอ้าง เราก็คิดว่าเขาคิดค้นของเขาขึ้นเอง ทางตะวันออกเรานี่ หนักทางด้านจริยธรรม อย่างที่ผมเคยพูดว่า "เป็นครูวันเดียวเป็นบิดาตลอดชีวิต" อะไรทำนองนั้น

พระไตรปิฎกนั้นเป็นสิ่งที่เชื่อถือกันว่าเป็นหลักฐานขั้นสำคัญมาก พระเจ้าอโศกพูดได้ว่าเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ทั้งหมดของอินเดีย ทรงมีวิริยะอุตสาหะที่จะสร้างสถูปให้ครบทั้งแปดหมื่นสี่พันองค์เท่าจำนวนพระธรรมขันธ์

ถ้าเราไม่เคยไปอินเดียเราจะไม่เชื่อสิ่งเหล่านี้ ผมเองก่อนที่จะไปเยี่ยมที่นั่น ก็คิดว่า คงเขียนไปอย่างนั้นเอง เป็นตำรับตำรา แต่เมื่อไปถึงแล้วก็พบว่ามันเหลือเชื่อจริง ๆ ที่ชมพูทวีปทั้งหมดครั้งหนึ่งเคยเป็นดินแดนพุทธภูมิ แล้วก็เป็นเรื่องน่าเศร้าตรงที่เดี๋ยวนี้แทบจะหาอะไรไม่ได้เลย จึงมีคำถามมากมาย ว่าเพราะอะไรกันหนอจึงเกิดตีกลับถึงขนาดนี้

พระเจ้าอโศกได้ปักศิลาจารึกหมายในทุก ๆ แห่งที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์ รวมไปถึงพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนด้วย เช่น "ติลาโลโกศ" แถบเนปาล ปักที่ประสูติของพระพุทธเจ้าชื่อ "โคนาโคนะ" "กนกมุนี" อะไรเหล่านี้

ทีนี้มันมีคำถามเกิดขึ้นว่า เรื่องราวของพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนนี้ เป็นปรัมปราหรือเป็นเรื่องจริงกันแน่นี่เป็นคำถามที่ผุดขึ้นในจิตใจของเรา โดยเฉพาะในวันที่เจ้าชายสิทธัตถะออกประพาสพระนคร แล้วก็พบเทวทูตทั้งสี่ เทวทูตที่สี่นั้นคือ "สมณะ" "สมณะ" คือใครกันแน่ มีรูปลักษณ์เป็นอย่างไร? ถ้าสมมุติว่าสมณะนั้นโกนหัวคล้าย ๆ พระสงฆ์ทุกวันนี้ นั่นแสดงว่ามีร่องรอยของพระพุทธศาสนาสืบทอดกันมาอยู่ แต่ไม่เป็นล่ำเป็นสัน

ศาสตราจารย์รีส เดวิดส์ อดีตเคยเป็นมิชชันนารีของคริสต์ มาตอนหลังเมื่อหันมาเป็นพุทธแล้วเขาพิสูจน์ว่าก่อนหน้าพุทธกาล นั้นมีนักบวชประเภทหนึ่งที่เรียก "สรมณะ" หรือ ภาษาบาลีเรียก "สมณะ" เป็นบุคคลที่พระพุทธเจ้าเห็นแล้วก็ทึ่งในท่วงท่าที่เดินประทับใจท่านมาก แล้วท่านก็เลือกที่กลายเป็นสมณะ

ดังนั้นศาสตราจารย์รีส เดวิดส์ ได้สรุปว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้เกี่ยวข้องอะไรกับฮินดูเลย เป็นการสืบทอดตั้งแต่พระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนเรื่อยมาเท่านั้นเอง นี่ดูเหมือนเป็นข้อสรุป ซึ่งนักปราชญ์ฝ่ายฮินดูหลายคนส่ายหน้ารับไม่ได้ เพราะหลักฐานไม่มีเลย นอกจากในตำราฝ่ายพุทธเท่านั้น

เมื่อพระเจ้าอโศกได้สร้างประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้โดยการก่อสร้างสถูป, โบสถ์, วิหาร, ทั่วทั้งชมพูทวีปแล้วนั้น ถัดมาอีกสมัยหนึ่งผมไม่แม่น ในช่วงเวลาแต่ก็จำได้ว่าแม่ทัพของมุสลิมเติร์ก ที่ชื่อ "พัทยา" ได้บุกตะลุยเข้าไปในอินเดียแล้วก็โดนถล่มทลายเผามหาวิหาร เผาห้องสมุด ทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งมหาวิทยาลัยนาลันทาอันยิ่งใหญ่ของชาวพุทธก็ถูกทำลายราบลง

ซากอันยิ่งใหญ่เหล่านั้นถูกกลบอยู่ใต้ดินนับพันๆ ปี เด็กรุ่นหลังๆ เกิดมา ไม่รู้ไม่เห็นร่องรอยความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรชาวพุทธในอินเดียอีกเลย

ตราบจนกระทั่ง.....ถ้าไม่มีบุคคลสำคัญ นักจดบันทึกผู้ยิ่งใหญ่ของชาวจีนเราจะไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับความเจริญหรืออารยธรรมของอินเดีย นักจดบันทึกชาวจีนผู้ยิ่งใหญ่นั้นก็คือ "ยวนฉาง" หรือพระถังซำจั๋ง

เราพบว่าด้วยฝีไม้ลายมือของพระถังซำจั๋งนั่นเอง ที่ทำให้เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คัลนิ่งแฮม เมื่อสมัยอังกฤษปกครอง ได้ติดตามร่องรอยและขุด....ขุดตรงไหนต้องเจอตรงนั้น และตรงตามร่องรอยนั้นเป็นอันมาก ซึ่งแสดงว่า "ยวนฉาง" เองนั้นมีสติรอบคอบมาก บันทึกว่าหน้าพระคันธกุฎีห่างไปกี่เซียะ กี่ก้าว กี่ลี้ อะไรนี่ตรงหมดเลย

ที่นั่นมีบ่อน้ำจืด ผมไปยังตักดื่มเลย มีความรู้สึกพิเศษอันหนึ่ง การจดบันทึกของ "ยวนฉาง" นับว่า แม่นยำมาก ดังนั้นเอง จึงมีข้อสรุปของนักวิชาการว่า **"ประสกสร้าง ยวนฉางบันทึก"** มุสลิมถล่ม คือ "ยวนฉาง" บันทึกก่อนที่มุสลิมจะถล่ม คันนิ่งแฮมขุดเรื่องทั้งหมดจึงสื่อมาถึงเราได้รับทราบจนทุกวันนี้

นักวิชาการถือว่าพระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์โบราณที่บันทึกใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

สำหรับที่ประเทศเนปาล พระภิกษุรูปแรกที่บวชเป็นพระภิกษุที่แหวกความเชื่อของบรรพบุรุษ เรารู้ไว้ด้วยนะว่า หลายคนเชื่อกันว่า พระพุทธเจ้าเป็นเชื้อสายเนปาล ก็ไม่ขอถกเถียงเลย แต่ผมขอท้วงติงว่า สมัยนั้นประเทศเนปาลไม่มี ดังนั้นเราพูดได้ว่าพระพุทธเจ้าเป็นเนปาล จริงๆ แล้ว ไม่ใช่เรา กำลังสืบหาสายพันธุ์ที่อาจไม่เป็นของประเทศไหนเลยก็ได้

เวลานี้ได้รับทราบว่า พระไตรปิฎกนั้นมีความเชื่อถือได้เป็นอย่างมาก ไม่ได้หมายความว่าข้อปลีกย่อยในความผิดพลาดจะไม่มี เราพบเสมอในพระไตรปิฎกเอง ชั้นพระบาลีก็มีเรื่องอภินิหาร เรื่องล่องหน ยกตัวอย่างตอนพระพุทธเจ้าเสด็จออกบวช

มีคำถามว่าประตูเมืองกบิลพัสดุ์ บันทึกไว้แล้วว่าต้องใช้บุรุษตั้งร้อยคนเปิด ทีนี้เมื่อท่านออกบวชใครเปิดให้ท่าน ยุ่งกันใหญ่เลยครับ ดังนั้นต้องมีเรื่องเทวดาเข้ามาเกี่ยวข้องอุ้มเท้าม้าไป ปิดกั้นเสียงไม่ให้ใครได้ยิน

เราต้องเข้าใจว่าวิธีเขียนนั้น เขาต้องการเขียนให้เป็นวรรณกรรม เพื่อสร้างความประทับใจให้มากที่สุดไม่เช่นนั้นจะไม่มีใครเล่าลือต่อไป

สมัยโน้นตัวหนังสือแม้จะมีบ้างแล้วในสมัยพระเจ้าอโศก แต่ยังไม่เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายอย่างทุกวันนี้ เราขีดเขียนได้ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ เราสามารถส่งข่าวอย่างละเอียดถี่ยิบไปสู่เด็กรุ่นหลังได้สมัยโน้นถ้าไม่มีเรื่องอภินิหารผมว่ายาก คำเล่าลือเท่านั้นเอง

ในพระไตรปิฎกเล่าว่าพระพุทธเจ้าสูง "สิบแปดศอก" เชื่อไหมครับ ที่เรียกว่าอรรถรส ที่สุโขทัยคือสูง ๑๘ ศอก ฟังดูไม่น่าเชื่อได้ ที่เขาทำอย่างนั้นเพื่อให้อะไรเกิดขึ้น? มันไม่สำคัญตรงที่พระพุทธเจ้าสูงสิบแปดศอก เจ็ดฟุต หรือห้าฟุต ผิวขาวหรือผิวดำสำคัญอยู่ที่ท่านสอนอะไร ท่านมีบทบาทอย่างไรต่อโลกนี้ เท่าๆ ที่ผมทราบนั้น บทบาทของท่านนั้นถูกปิดกั้น และไปถูกระบุเป็นอันมาก ซึ่งสมัยที่ทูตของกรีกเข้ามาในช่วงของราชวงศ์นันทะ ก่อนจะเปลี่ยนราชวงศ์เป็น "เมาลิยะ" ของพระเจ้าอโศกนั้นไม่มีบันทึกของกรีก ทั้งๆ ที่มาอยู่ตั้งหลายปี ด้วยเหตุผลกลความอันใดนั้นไม่มีใครจะทราบได้ อาจจะเป็นไปได้ว่าผู้บันทึกอาจมีอคติ ผิดจากนักบันทึกชาวจีนที่บันทึกอย่างละเอียดตรงตามสภาวะ

ประการหนึ่ง "ยวนฉาง" ได้บันทึกเส้นทาง ซึ่งเรียกว่า **"เส้นทางสายไหม"** หลายคนอาจจะคุ้นเคยจากภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ ที่เดินทางผ่านทะเลทรายโกบี

แต่ก่อนการบันทึกของ "ยวนฉาง" เป็นประการเป็นปรัมปราคติ เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง แต่เมื่อสามสิบปีที่แล้วนี่เอง นักสารคดีกลุ่มหนึ่งได้ขุดค้นทะเลทรายโกบี พบเมืองโบราณเป็นร้อยๆ เมือง ซึ่ง "ยวนฉาง" บันทึกไว้ถูกถล่มด้วยพายุทราย นอกจากนั้นยังพบว่าซากไดโนเสาร์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกก็ขุดพบที่นั่น

เป็นที่น่าฉงนก็คือนักสารคดีจีนได้ขุดค้นพบหัวกะโหลกของพวก "คอเคซอย" ปนอยู่ในเมือง "อันยาง" ซึ่งสร้างความงุนงงมากและเป็นเหตุให้นักโบราณคดีจีนไม่เชื่อนักวิชาการทางตะวันตก ในการแบ่งสายพันธุ์ของมนุษยชาติเดี๋ยวจะเล่ารายละเอียดให้ฟัง

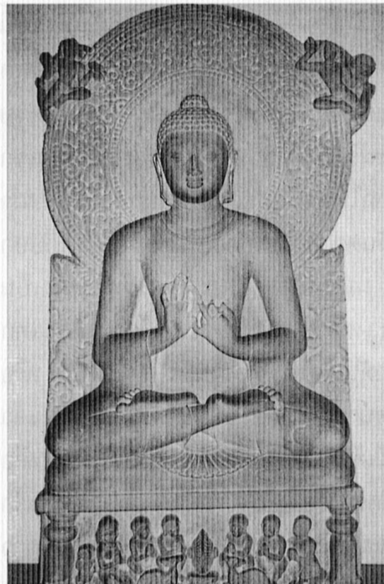
กาลถัดมาก็เป็นเรื่องพระพุทธรูป หลักฐานอันแรกที่เรามองผ่านคือพระไตรปิฎกเพื่อค้นหาพระพุทธเจ้า ซึ่งเดี๋ยวผมจะอ่านสูตรที่เรียก ลักขณาสูตร สูตรที่ว่าด้วยรูปลักษณ์ของพระพุทธเจ้า ซึ่งเราต้องตีความมากทีเดียวยกตัวอย่างไว้ก่อนว่า เมื่อท่านยืนตรงมือแตะหัวเข่าได้

ส่วนหลักฐานที่สองที่เราได้มองผ่านก็คือ เราได้มองผ่านพระพุทธรูป สิ่งที่ได้เกี่ยวเนื่องกับท่านอาจารย์สวนโมกข์บ้างก็คือ เมื่อผมรับภาระที่จะต้องปั้น-ซ่อมพระพุทธรูปองค์หนึ่งที่วัดชยาราม มันเกิดปัญหาว่าจะเอาแบบไหนดี ถ้าจะเอาแบบสุโขทัยเราก็เปลี่ยนเสียได้ เพราะเราอยู่ในยุคนี้ ผมก็เลยมีเรื่องจะต้องปรึกษาท่านก็เลยมีเหตุต้องถกกัน ที่จริงไม่ได้ถกหรอกนะ คือท่านเล่าแล้วผมก็ซัก มันไม่เรียกว่าถกได้ว่าจะเอารูปลักษณ์ หน้าตาอย่างไร เป็นเหตุให้ต้องคุยกันหลายเรื่องหลายลำดับ แล้วท่านก็แสดงมติความเชื่อซึ่งผิดแผกจากนักปราชญ์ทางตะวันตก

โดยทั่วไปนักปราชญ์ทางตะวันตก นักคิด นักวิชาการนั้น ก็เชื่อกันง่ายๆ ว่า พระพุทธเจ้านั้นมีชาติพันธุ์เป็น "**อารยัน**" เพราะมีพระบาลียืนยัน "**เราแลคืออารยัน**" ตามพระสูตรที่ว่า เมื่อพระพุทธเจ้าประสูติใหม่ๆ ที่สวนลุมพินีทรงเสด็จพระดำเนินไปเจ็ดก้าวแล้วทรงอุทานว่า "**เราแลผู้เจริญ... เราคืออารยัน**" แต่แล้วท่านท้วงติงว่า**อารยันตรงนี้ไม่ได้หมายความถึงชาติพันธุ์** หมายถึงผู้เจริญเท่านั้น หมายถึงผู้ห่างไกลจากกิเลสเท่านั้น จะไปแปลเป็นชาติพันธุ์ไม่ได้ "**เราเป็นผู้ประเสริฐเลิศสุด เราแลคืออารยัน**" ท่านอาจารย์สวนโมกข์ ท่านไม่เห็นด้วย

ท่านเชื่อตามเค้าความเชื่อของท่านทั้งๆ ที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ ท่านเองก็ยังไม่ได้ค้นคว้าหาหลักฐานอื่น แต่นั่นแสดงเพียงสามัญสำนึกอะไรบางอย่าง ผมไม่ถือว่าคำพูดของ ท่านอาจารย์สวนโมกข์เป็นข้อชี้ขาด แต่เป็นเค้าความคิด อาจจะถูก อาจจะผิด ผมมีหน้าที่ ที่จะสื่อให้ฟังเท่านั้นและผมคงจะต้อง แสดงมติส่วนตัวบ้างเล็กน้อย ทั้งหมดไม่ใช่จะแย้งท่าน แต่ว่าเพื่อให้เห็นว่ามุมมองนั้น มันมองได้อีกหลายมุมมาก

พระพุทธเจ้าอาจจะเป็นอารยันก็ได้ อาจจะเป็นมองโกลก็ได้ หรือแม้อาจจะเป็น "ออสตรารอย" หรืออาจจะเป็น**เผ่าไท**ก็ได้ จะพูดอย่างนั้นก็น่าเกลียดน่าชัง

พระพุทธรูปหินแกะสลักปางปฐมเทศนาที่สวยงามที่สุดในโลก อยู่ในพิพิธภัณฑ์พาราณสีที่สารนาถประเทศอินเดีย

ยี่สิบปีที่แล้ว ผมเคยพูดในหัวข้อนี้ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด พอพูดจบแล้วก็...ผมเองเป็นชาวสงขลา พอพูดจบพระฝรั่งเขาโกรธมาก เพราะพระฝรั่งเขาอยากให้พระพุทธเจ้าเป็นเผ่าอารยัน เผ่าตะวันตก เขาไปหาผมที่ที่พัก แล้วเขาก็บอกว่า ผมมีหลักฐานแล้วว่าพระพุทธเจ้าเป็นชาวสงขลา เท่านั้นแหละเขาก็ด่าผมกระแทกแดกดันเข้าให้ ที่จริงผมไม่ได้เจตนา หรือพิสูจน์ว่าพระพุทธเจ้าเป็นไทหรือเป็นไต แล้วมันมีเค้าให้คิด เราคิดได้ มันเป็นธรรมดาเหลือเกินครับ ชาวธิเบตอาจจะอ้างว่าพระพุทธเจ้าเป็นเผ่าพันธุ์ธิเบต พม่าก็อ้างอย่างนั้น ชาวอินเดียก็อ้างอย่างนั้น ถ้าอย่างนี้เอาเป็นว่าพระพุทธเจ้าเป็นของใครของมันก็แล้วกัน

สำหรับเรื่องพระพุทธรูปนั้น มีเรื่องที่น่าศึกษาและค้นคว้ามาก โดยทั่วไปเราคิดว่าพระพุทธรูปคือรูปเคารพ ซึ่งนี่ผิดลักษณะของชาวพุทธ เมื่อพระพุทธรูปเป็นสิ่งที่เคารพไหว้เฉยๆ แล้วสวดอ้อนวอนให้บันดาลโชค เราก็ถูกตัดสินทันทีว่าเราไม่ใช่ชาวพุทธ เพราะการกระทำของเราก็เหมือนผู้อื่นกราบศิวลึงค์หรือรูปเคารพอื่นๆ แล้วอ้อนวอน

ลักษณะชาวพุทธไม่มีการอ้อนวอน ฉะนั้นพระภิกษุในรุ่นแรกๆ เขายังเป็นฮินดู เมื่อเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เขาก็ยังอ้อนวอน พระพุทธเจ้าท่านท้วงติงว่า ในอริยวินัยนี้ไม่มีการอ้อนวอน แต่ถ้าเธอจะอ้อนวอนขอให้อ้อนวอนว่าขอให้มีปัญญาเหมือนพระสารีบุตร นี่ท่าทีของพุทธเปลี่ยนไปจากวัฒนธรรมเก่า

ถ้าเรามีเพื่อนฝรั่ง เราพาไปเที่ยวในวัด ในโบสถ์ที่มีองค์พระประธานอยู่ เนื่องจากเรา อยู่ในกระแสวัฒนธรรมของตัวเองนาน เจนตาเจนใจต่อพุทธลักษณะ เราก็ไม่สงสัยในรูปลักษณะของพระพุทธรูปนั้นเลยว่ามันบอกอะไรเราหรือไม่ เพราะเรามีแต่กราบ...กราบเช้า กราบเย็น แต่เพื่อนฝรั่งเราอาจจะท้วงติงว่า ทำไมพระพุทธเจ้าหัวแหลม ทำไมเส้นผมชี้เด่เหมือนหนามทุเรียน ซึ่งเราอาจจะโกรธก็ได้

แต่นั่นแสดงว่า คนที่ไม่อยู่ในกระแสเฉื่อยทางวัฒนธรรม เขาจะเห็นอะไรทันทีเลย เหมือนเราไปต่างประเทศเห็นฝรั่งเราก็ถามทันทีเหมือนกัน และเขาก็ไม่รู้เหมือนกันว่าเกิดอะไรขึ้น ในกระแสของความเฉื่อยนิ่ง ผมเองยังเคยถูกถามซึ่งเป็นเหตุให้ต้องขบคิดมากทีเดียวครับ

โดยส่วนตัวผมเองเติบโตมาจากศิลปะพระพุทธรูป ไม่ได้เติบโตมาจากการบวชเรียนทันที เนื่องจากเป็นผู้ที่ฝึกปรือตัวเองมาทางศิลปะ ต้องสเกตช์รูปเฉพาะพุทธรูป ซึ่งสร้างความรู้สึกประหลาดใจกับผมมากทีเดียว ผมต้องไปนั่งดูพระพุทธรูปที่วัดเบญจฯ เป็นปีๆ ไม่ได้หมายความว่าผมไปนั่งดูตลอดเวลา ไม่ได้หมายถึงไปตั้งเต็นท์ที่นั่น หมายถึง ไปตามเวลาตามวาระ แต่ไปนานมาก จากความรู้สึกที่ยึดมั่นในพุทธลักษณะนั้นค่อยๆ แปรเปลี่ยนเป็นความรักที่ประหลาด รู้สึกว่าเห็นพระพุทธรูป แล้วรู้สึกสบายใจสบายอารมณ์

ผมไม่ใช่นักเลงพระที่จะนั่งส่อง... คนละเรื่องกับอันนั้น

พระพุทธรูปนั้นเราดูได้หลายลักษณะมาก นอกเหนือจากคนทั่วไปที่ถือเป็นรูปเคารพแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องไม่ขอบมาพากล ที่จริงพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ จะว่าเป็นปริศนาธรรมก็ว่าได้ ซึ่งยอดสุดที่แหลมขึ้นไปนั้นมีภาษาเรียกเฉพาะว่า **"ประภามณฑล"** ประภามณฑล คือมณฑลที่เปล่งออกของแสงสว่าง ที่นี้แสงสว่างมันปั้นไม่ได้ ไม่รู้จะปั้นอย่างไรจึงต้องปั้นเปลวไฟเพื่อแทนแสงสว่าง คือภูมิปัญญาอันเลอเลิศ การตรัสรู้และนำมาสู่ความพวยพุ่งอันบรรเจิดแห่งภูมิปัญญา

แต่ละยุคแต่ละสมัยได้แสดงมติรหัสเหล่านี้ไม่เหมือนกัน บางสมัยก็ไม่มี อย่างพระพุทธรูปแบบ "คุปตะ" คือมีเป็นมุ่นมวยผม และก็สร้างคำถามว่าพระพุทธเจ้าปลงผมแล้วยังมีมุ่นมวยอะไรกันอีก ปัญหานี้มากมายรอกันอยู่ ประการสำคัญที่สุดรอยพระศกซึ่งขมวดเป็นก้นหอยส่อเค้าพระพุทธเจ้าเป็นคนผมหยิกหรือเปล่า แต่ถ้าเราไม่ถามก็แล้วไป แต่ถ้าเป็นคนช่างคิดช่างสังเกตก็ยุ่งกันใหญ่เลยครับ ที่จริงการไม่ถามน่าจะดีกว่า

ท่านอาจารย์สวนโมกข์ได้แสดงมติว่าขอดรอยพระศกที่ขอบต้นพระศอนั้น ส่อเค้าว่าท่านเป็นคนผมลอน แต่คงไม่ถึงหยิกหย็องนี่เป็นครั้งแรกที่ผมได้ยินคนตีความเช่นนั้นผมเองไม่เคยคิดมาก่อน และไม่กล้าคิดด้วยว่าพระพุทธเจ้าผมหยิก ผิวขาว - ผิวแดง - ผิวดำ ไม่กล้าคิดเลย คือเราคิดว่าพระพุทธเจ้าดีที่สุด สวยที่สุด เลอเลิศที่สุดเท่านั้นเอง

แต่เมื่อเราพิจารณาพระพุทธรูปแล้วเราเจอปัญหานานัปการ ซึ่งเราก็ต้องสืบสาว

ท่านอาจารย์สวนโมกข์ ได้แสดงมติว่าท่านไม่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นอารยัน และก็ไม่เชื่อว่าเป็นมองโกลลอย คือเผ่ามองโกล

แต่ก่อนอื่นผมอยากจะชี้แจงให้ชัดเจนว่า นักวิชาการได้แบ่งเผ่าพันธุ์...สายพันธุ์ของมนุษย์ไว้ประมาณสี่สายพันธุ์ด้วยกัน ส่วนสายพันธุ์ย่อย ๆ นั้นเราไม่ใช่นักวิชาการที่ต้องพกข้อมูลเยอะ ๆ ผมขอแจกแจงคร่าว ๆ ง่าย ๆ เพื่อคุยกันเป็นที่สบายอารมณ์เท่านั้น

เผ่าพันธุ์แรกเรียกว่าอารยัน-อารยันคือมนุษย์ **"คอเคซอย"** กลุ่มที่อพยพมาจากภูเขาคอเคซัสละแวกทะเลสาบแคชเบียน คนเหล่านี้เองที่เป็นบรรพชนของทั้งยุโรปและอินเดีย เมื่ออพยพมาแล้วก็แบ่งเป็นสองสาย สายหนึ่งมุ่งตรงไปสู่อินเดีย เรียก **"อินโดอารยัน"** อีกสายหนึ่งมุ่งไปทางประเทศเปอร์เซีย เรียก **"อินโดอิราเนียน"** สองสายนี้เองได้ก่อร่างสร้างอารยธรรมของตนเป็นที่มาของภาษาวัฒนธรรมลาติน และกรีก ส่วนอินเดียก็เป็นวัฒนธรรมสันสกฤตและก็บาลี

เราพิสูจน์ได้ว่าผู้ที่เรียนภาษาบาลีหรือ สันสกฤตมาแล้ว จะพบความแปลกประหลาดตรงที่ว่า มีศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมาก ที่ซ้อนซ้ำ มีสำเนียงและความหมายซ้ำกับภาษาบาลีและสันสกฤต เช่นยกตัวอย่างคำว่า "โน้ส" ก็คือคำว่า "นัส"

ฟังเสียงดูมันก็รู้ว่ามันซ้ำกันอยู่ คำว่า Hand กับคำว่า "หัตถ์" หรือคำว่า "อนุสรติ" ซึ่งแปลว่า Aniversary เสียงมันซ้ำกันมาก และก็ที่ตรงที่สุดคือคำว่า "หน้าแข้ง" ชังคะ ภาษาอังกฤษ Chank มันซ้ำกันหลายร้อยๆ พันๆ ศัพท์ เพราะฉะนั้นอยู่คนละซีก เราก็พอจะเห็นเค้า ได้นะครับว่า มนุษย์กลุ่มนั้นที่เรียกว่า "คอเคซอย" คือบรรพบุรุษของชาวยุโรปและอินเดียตอนเหนือ เพราะตอนใต้นี่เป็นแขกตัวเล็กๆ บ้านเราเรียกแขกขี้หนู ตัวโตๆ เรียกแขกปาทาน ที่จริงปาทานมาจาก Patan แขกอินเดียอีกประเภทหนึ่งคือแขกจมูกสองลอน มหาตมคานธีเป็นแขกจมูกสองลอน ผมกำลังเข้าไปสู่รายละเอียดที่ไม่ค่อยจะมีประโยชน์มากนัก

สายพันธุ์ที่สองคือมองโกลอย! อันแรกนั้นอารยันสัดส่วนจะสวยงามนะครับ ขาจะยาว ท่อนบนท่อนล่างได้สัดส่วนกันดี ผู้ที่สนใจศิลปะ ถ้านึกถึงภาพที่ลีโอนาโด ดาวินซี เขียนเป็นรูปมนุษย์กางแขนของสายการบินอะไรนั่น นั่นละคือโครงสร้างสัดส่วนของอารยัน หรือเรียกกันว่าอารยัน หรือ "คอเคซอย" ตาสีฟ้า ผมบรอนซ์เป็นคลื่น หรือหยักศก

ทีนี้ฝ่ายมองโกลอยอีกกลุ่มหนึ่งนั้น ผมดำเหยียดตรง ผิวเหลือง หรือน้ำตาล ท่อนบนจะสูง มือยาว ส่วนท่อนล่างสั้น ทีนี้เห็นเค้าทำให้เราคิดได้ว่า เอ๊ะเข้าเค้าแล้วละ มือยาวอาจจะแตะถึงเข่าได้ แต่นั่นยังไม่ใช่ข้อสรุป

ทีนี้อีกประเภทหนึ่งคือ "ออสตรารอย" คือชนพื้นเมืองที่อยู่ในออสเตรเลียทุกวันนี้ และก็ที่ทัสมาเนีย เมื่อผมได้ยินครั้งแรกว่าท่านอาจารย์พุทธทาสพูดว่า ผมเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นเผ่าพันธุ์ "ออสตรารอย" ผมตกใจ เพราะว่าชนพื้นเมืองที่นั่นตัวดำปี๋ รูปร่างไม่งดงาม แล้วก็ไม่มีเค้าความเจริญอะไร เพราะขอบเขตความรู้ผมเกี่ยวกับคนพื้นเมืองน้อยมาก ผมเชื่อว่าหลายคนคิดเหมือนผม ถ้าไม่เคยเห็น ต้องใช้คำว่าศึกษาให้กว้างเข้าไป แต่ว่าแท้ที่จริง "ออสตรารอย" มีหลายเผ่ามาก บางเผ่าก็มีรูปร่างสวยงามมาก โดยเฉพาะเผ่ามาลี สีผิวของชาวพื้นเมืองที่นั่นเป็นสีน้ำตาล ผมเป็นคลื่น สันจมูกแข็งแกร่ง มือยาว ขายาว อีกชาติพันธุ์หนึ่งที่เราเรียกว่า นิโกรอย ที่ทวีปอาฟริกา ร่างสูงกำยำล่ำสัน ผอม น่องเรียว ผมหยิกหยองขอด

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของเผ่าพันธุ์ทั้ง ๔ ที่กล่าวมานั้น มันตรงกับพระพุทธรูปทั้งนั้นเลย จะพูดได้ไหมว่าพระพุทธเจ้า เป็นของทุกเผ่าพันธุ์มนุษย์

ลักษณะผมขอดก็ดี หรือน่องที่เรียวงามก็ดี นี่คือเค้าเงื่อน แต่ว่าการแบ่งชาติพันธุ์เป็น ๔ กลุ่มที่กล่าวนั้น ไม่ได้รับการรับรองจากนักโบราณคดีจีน

ก่อนหน้านี้ ๓๐ ปีขึ้นไป นักโบราณคดีจีนยังไม่มีบทบาท เมื่อพ.ศ.๒๕๓๕ มีการร่วมกันขุดค้นทางโบราณคดีที่ทะเลทรายโกบี

โดยร่วมกันระหว่างนักโบราณคดีตะวันตกกับตะวันออก แล้วพบร่องรอยอะไรมากมาย

ในที่สุดนักโบราณคดีจีนก็แสดงมติขัดแย้งว่า เขาแบ่งชาติพันธุ์มนุษย์เพียง ๒ สายเท่านั้น คือ สาย "คอเคซอย" และสาย "มองโกลอย" พวกมองโกล พวกธิเบต จีน หรือคนเหนือของเรา ตาชั้นเดียว ผมเหยียด ผิวเหลืองอมน้ำตาล

สำหรับ "คอเคซอย" นั้นก็แบ่งออกเป็น ๒ คือที่เป็นฝรั่งมังค่าแล้วก็ "คอเคซอยดำ" ที่อยู่อาฟริกา แล้วนอกเหนือจากนั้นเขาถือเป็นพวกมองโกลอยทั้งสิ้น แต่ดูเหมือนว่าวิธีแบ่งของนักโบราณคดีจีนนั้น ไม่กินคลุมไปถึง "ออสตรารอย" ด้วย นี่คือจุดอ่อนของนักโบราณคดีจีน

เราไม่รู้จะจัด "ออสตรารอย" ให้เป็น "มองโกล" หรือ "คอเคซอย" ดี ดูเหมือนผมจะพูดออกอิงวิชาการมันไม่ค่อยสนุกนะ ทีนี้ผมจะอ่านจาก "ลักขณาสูตร" หลักฐานที่จะให้เราเกิดจินตนาการเกี่ยวกับลักษณะรูปลักษณ์ของพระพุทธเจ้าก่อน

สำหรับลักขณาสูตร หรือมหาปุริลักขณานี้ เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าเองเล่าว่า ฤาษีบางตน ท่องบ่นมนต์ คือลักษณะของมหาบุรุษนี้ได้ แต่ไม่รู้ว่าลักษณะเลอเลิศนี้ได้ด้วยเหตุบุพกรรมอะไร

บรรยากาศครั้งกระโน้น ก่อนหน้าพุทธกาลมีข่าวเล่าลือว่า พระผู้รู้จะเสด็จมาในโลกนี้ ดังนั้นฤาษีชีไพรรวมทั้งโกณฑัญญะด้วยคนหนึ่งที่เมื่อทายลักษณะของพระกุมารแล้วก็ออกบวชรอเวลาด้วยความเชื่อว่า เมื่อพระพุทธเจ้าปรากฏขึ้นแล้ว พระองค์ท่านจะขนถ่ายสรรพสัตว์ไปสู่พระนิพพานร่วมกับพระองค์

ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดที่ไม่เหมือนกับความคิดของปัจเจกที่ว่า เราสามารถปฏิบัติธรรมด้วยตัวของเรา แล้วเข้าสู่พระนิพพานได้ แต่มีคติความเชื่ออีกประเภท ที่ว่าด้วยอาศัยร่มบารมีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น จึงจะขนถ่ายสัตว์ทั้งหลายไปสู่พระนิพพานได้ พร้อมกันนั้นความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนเรียกว่าอนาคตวงศ์ พระพุทธเจ้าที่จะมาในอนาคตนั้น เราทำบุญสร้างกุศลสั่งสมบารมีเพื่อพบกับพระพุทธเจ้าอีกพระองค์หนึ่งในอนาคต แล้วอาศัยร่มโพธิ์ร่มไทรของท่านเข้าสู่พระนิพพานได้ ผมเชื่อเช่นนี้ครั้งอดีต ผมเชื่อเป็นปึกแผ่นมากครับ เหมือนที่ผมเคยบรรยายคราวก่อนว่า, ปัจจุบันนี้ความเชื่อในเรื่องการสร้างบารมีอ่อนแรงลงไม่เชื่อเรื่องบารมี เชื่อเรื่องเงิน เชื่อเรื่องอำนาจอะไร ๆ มากขึ้น

ก่อนหน้าที่พระพุทธเจ้าจะปรากฏขึ้นนั้น ในหมู่พวกพราหมณ์ชั้นสูงก็ดี หรือฤาษีชีไพรที่บวช เข้าใจว่าก็คงจดจำพระสูตรลักษณะของมหาบุรุษ ผมเชื่อว่าเพื่อเขาจะได้เอาไว้ตรวจสอบเมื่อพบบุรุษคนใดเข้าเค้าลักษณะเช่นนี้แล้วจะได้ฝากตัวเป็นศิษย์ เพื่อ

จะได้เรียนรู้สิ่งที่เลิศนั้น จะเห็นได้ชัดว่าในพระสูตรหนึ่ง เมื่อพราหมณ์คนหนึ่งเข้ามาฟังพระพุทธเจ้าแสดงธรรมแล้ว ก็เลื่อมใสมาก แต่เขาก็ข้องใจอยู่สองลักษณะ เพราะว่าในสถานที่สาธารณะเช่นนั้นนี่ไม่แลเห็นสิ่งนั้นได้ คือลิ้นของพระองค์กับอวัยวะเพศหรือองค-ชาติ พระสูตรนี้บันทึกไว้อย่างเป็นล่ำเป็นสันเลยนะ

พระพุทธเจ้าทรงเล็งเห็นว่า จิตใจของท่านผู้นี้ขัดข้องอยู่ก็เพราะว่าสงสัยในลักษณะของท่าน ท่านเลยสำแดงอภิญญาให้ดู

ผมเรียนถามท่านอาจารย์สวนโมกข์ว่า พระพุทธเจ้าทำอะไรจึงให้พราหมณ์นั้นเห็น ท่านก็พูดง่ายๆ ว่าสงสัยพาไปดูข้างหลังวัด เท่านั้นแหละ คงไม่ได้หมายถึงแสดงอภินิหารอะไรมากมาย ท่านก็แสดงนัยที่ค่อนข้างขบขันอย่าถือเป็นเรื่องจริงจังอะไรว่านี่เป็นข้อยุติแล้ว อาจจะมีวิธีแสดงมากกว่านั้นก็ได้ แต่ว่าผลของการกระทำเช่นนั้นของพระพุทธองค์ก็คือ พราหมณ์ก็ได้แลเห็นบุรุษลักษณะครบถ้วนแล้ว จิตของพราหมณ์ผู้นั้นก็ปลงในความเชื่อและก็ได้บรรลุโสดาบันในขณะนั้น นี้คือที่มาของพระสูตร

ผมจะอ่านข้อความในพระสูตร "ลักขณาสูตร" เพื่อจะให้ท่านฟังอย่างมีจินตนาการถึงพระพุทธรูป เพราะว่า พระ-พุทธรูปของทุกๆ ยุคสมัย ตั้งแต่อินเดียตราบจนกระทั่งประเทศไทย ไม่ว่าสมัยศรีวิชัย สุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ เราถือปทัฏฐานของลักขณาสูตร หรือสร้างพระพุทธรูปจากมหาปุริสลักษณะ เขาไม่ได้นึกขึ้นเอง และเป็นสูตรที่สำเร็จด้วย แม้กระทั่งเกิดภาษิตที่เกี่ยวกับพระพุทธปฏิมา และก็จิตรกรรมฝาผนังเช่น เราคงเคยได้ยินมาบ้างที่พูดว่า **"ถ้าฐานมันไม่ตรง องค์มันตะแคง"** ฐานพระนี้ถ้ามันไม่ตรง องค์พระมันก็ตะแคงด้วย แล้วก็กลายเป็นภาษิตสอนใจว่า เมื่อหลักไม่มั่นทำอะไรมันก็พลาดไปหมด ถ้าชาดมันดีสีมันแดง ชาดเป็นลูกชาดที่ใช้เป็นสีวาดรูป ถ้าฐานมันไม่ตรงวงมันตะแคง กล่าวเป็นกลอน

สำหรับพระพุทธรูปนั้น ลักษณะแรกคงต้องอดทนฟัง ผมคงไม่ต้องอ่านภาษาบาลีเพราะมันจะเสียเวลาเยิ่นเย้อมาก ผู้ที่ต้องการศึกษารายละเอียดภาษาบาลีเปิดดูได้ในลักขณาสูตร ทีฆนิกาย ภาษิตวรรค เพื่อจะได้รู้ที่มา

แรกมีฝ่าพระบาทราบเสมอกัน และฝ่าพระบาทนั้นลายพื้นพระบาทเป็นจักร "จักร" ผมไม่แน่ใจว่าหมายถึงอะไรกันแน่ แต่เชื่อว่าน่าจะหมายถึงวงกลมทักขิณา สันพระบาทยาว มีนิ้วยาวเรียว อรรถกถาจารย์อธิบายว่า มีนิ้วยาวเรียวเสมอกัน ดังนั้นเกิดการตีความว่าเสมอทางปลาย หรือเสมอทางหนา คณาจารย์ที่ว่าเสมอทางปลายเขาก็ไปปั้นพระพุทธรูปนิ้วเท่ากันเลย นี่เกิดจากการตีความไปคนละอย่าง

อย่างพระพุทธรูปบางยุคเขาไม่ได้

ตีความอย่างนั้น เขาตีว่านิ้วเรียวเสมอกัน คือไม่เป็นตะปุ่มตะป่ำอย่างที่เขาเรียกว่าเหมือนลำเทียนสม่ำเสมอ

ฝ่าพระบาทและฝ่าพระหัตถ์อ่อนนุ่ม ฝ่าพระบาทและฝ่าพระหัตถ์มีลายตาข่าย มีพระบาทเหมือน "สังคั่ม" อัฐิข้อพระบาท (ตาตุ่ม) ตั้งลอยอยู่หลังพระบาท เคลื่อนไหวได้คล่อง เมื่อทรงดำเนินผิดสามัญชน

พระชงฆ์เรียวดุจแข้งของเนื้อทราย คือน่องพระองค์ไม่ได้ทู่อ้วนจ้ำม่ำ เราพยายามหาภาพพจน์ซึ่งคิดว่ามีสาระน้อยมาก แต่ว่าไหนๆ หลวมตัวฟังมาอย่างนี้ แล้วก็เมื่อพระองค์ยืนตั้งกายตรง พระหัตถ์ทั้งสองลูบจับถึงพระชานุ จับถึงหัวเข่า พระหัตถ์ยาวมาก มีพระคุยหะ (คือองคชาติ) และพระองค์ท่านมีฉวีวรรณดุจทองคำ ตรงนี้เองที่มีนักคิดตีความว่าต้องผิวเหลือง เพราะว่าทองคำเหลือง แต่ผมจะท้วงติงว่า คำว่า "สุวรรณ" หรือ "วรรโณ" มันไม่ได้หมายถึงผิวเหลือง มันหมายถึงมีวรรณะเปล่งประกายดุจทองคำ ถ้าดูภาษาอังกฤษ คำว่า gold กับ golden มันต่างกันพระองค์ท่านอาจจะมีผิวคล้ำก็ได้ แต่ว่าสุกสว่างเรืองรองเปล่งประกาย แต่บางพวกเขาก็ว่านี่แหละ "มองโกลอย" เพราะว่าผิวเหมือนทองคำ

มีพระฉวีวรรณละเอียด ธุลีละอองไม่อาจติดต้องพระวรกาย เส้นพระโลมานั้นเฉพาะขุมละเส้น ขุมหนึ่งต่อ ๑ เส้น ข้อสำคัญ อีกอันหนึ่งที่จะเห็นเค้าลักษณะชาติพันธุ์ก็คือ พระโลมาดำสนิท ตรงนี้สำคัญนะ พระโลมา ขนตามแขนดำสนิท ไม่ได้เป็นสีทองเหมือนเผ่าอารยัน หรือไม่ได้เป็นสีอย่างอื่น

มีพระมังสะอูมเต็มในที่ ๗ แห่ง ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ไหล่ทั้งสองและต้นคอ มีพระสรีรกายบริบูรณ์เหมือนท่อนหน้าแห่งพญาราชสีห์ ผมก็นึกไม่ออกคงจะสง่างามมาก มีพระปฤษฎางค์ที่หลังราบเสมอ "พระวรกายดังปริมณฑลแห่งพุ่มไทร" ผมก็นึกไม่ออกว่ามันหมายถึงอะไรแน่ คงจะหมายถึงงามสง่า ทรงสล้างไม่ทึบตืบตันหรือทู่อะไรทำนองนั้น รองพระศอตรงงามสม่ำเสมอ ทรงมีประสาทรับรสอันดีเลิศ คางนั้นโค้งเหมือนวงพระจันทร์ดุจคางของราชสีห์ เหมือนที่เขาทำพุทธรูป เขาทำโค้งเหมือนวงพระจันทร์ ด้วยเหตุผลพิสูจน์ตรงนี้ มีพระทนต์สี่สิบซี่ พระทนต์เรียบเสมอกัน พระทนต์สนิทไม่ห่าง เขี้ยวพระทนต์ทั้งสี่ขาวงามบริสุทธิ์ พระชิวหา อ่อนและยาว สุรเสียงดุจท้าวมหาพรหมหรือ นกการวิก อันนี้เป็นวรรณคดี หมายถึงว่า เชื่อกันว่าเสียงที่ไพเราะที่สุดคือเสียงของพรหม และนกการวิกที่บินอยู่เหนือเมฆ อาจจะมีความหมายเป็นอื่นก็ได้ หลักสำคัญอีกลักษณะหนึ่ง คือมีพระเนตรดำสนิท พระพุทธเจ้าตาดำไม่ใช่สีน้ำข้าวหรือสีน้ำเงิน ดวงพระเนตรแจ่มใสดุจลูกโคพึ่งคลอด ซึ่งมีพระอุณาโลมระหว่างพระขนงเวียนขวาเป็นทักษิณาวัฏ ที่เราเห็นเป็นจุด

กลางหน้าผาก ที่จริงเป็นจุดนั้นไม่ใช่อย่างที่ผู้หญิงอินเดียเจิมนะ ที่ผู้หญิงอินเดียเจิมนั้นเขาเรียกดิลก ซึ่งผู้หญิงที่มีสามีแล้วเขาก็เจิม แล้วเอาสีแดงทาบ แต่อุณาโลมในพระพุทธศาสนามีความหมายพิเศษมาก พระพุทธชินราชแต่เดิมไม่มีอุณาโลม ต่อมารัชกาลที่ ๔ ทรงเห็น ว่าไม่สมบูรณ์หรืออย่างไรก็ไม่ทราบ ท่านเลย รับสั่งให้ประดิษฐ์ให้ศิลปินไปทำแล้วไปปิด ถ้าเป็นนักเลงทางด้านศิลปะแล้วมันรู้สึกว่ามันไม่สวย ปิดแล้วเหมือนเป็นแผลเป็นที่หน้าผาก เพราะมันไม่กลมกลืนกัน

ทีนี้มีพระเศียรงามบริบูรณ์ดุจประดับอุณหิส ตรงนี้ก็ต้องตีความ อุณหิสคือกรอบหน้าที่สตรีในราชสำนักหรือตัวละครเขาใส่ครอบหน้าเรียกว่า "อุณหิส" พระเศียรงามบริบูรณ์ดุจว่าประดับด้วยอุณหิส ผมตีความและเชื่อว่า คงไรพระศกราบเรียบโค้งได้สัดได้ส่วนเหมือนกับใส่กรอบ แต่ว่าพระพุทธรูปในบางยุคสมัยเขาตีความดื้อๆ เขาเลยทำกรอบ

สามสิบสองลักษณะนี้มีที่มาในลักขณาสูตรทั้งสามสิบสองลักษณะ ไม่เอ่ยถึงพระศกเลย ไม่ได้บอกพระศก เหตุผลเพราะพระพุทธเจ้า ต้องปลงผม ดังนั้นจึงไม่เอ่ยถึงเลย

ทีนี้มีลักษณะอื่นที่พอจะเทียบเคียงได้ก็คือ มีหลายพระสูตรบอกว่า ในพระสูตรหนึ่งพระเจ้าอชาตศัตรูหลังจากหลงผิดคบคิดกับพระเทวทัต คิดจะปลงพระชนม์พระราชบิดา หรือปลงพระชนม์ไปแล้วและพระเทวทัต ได้ทำร้ายพระองค์ ทำให้หมู่สงฆ์แบ่งแยกไปแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูได้รู้สึกตัวขึ้นมาว่าได้คบคนผิด ซึ่งโอกาสดีที่หมอชีวกโกมารภัต ได้ทูลเชิญให้ไปหานักบวชอื่น ในคืนเดือนหงายคืนหนึ่ง พระเจ้าอชาตศัตรูนั้นไม่ได้คิดถึงพระพุทธเจ้าเลยคิดไปหานักบวชทั้งหกก่อน เมื่อได้โอกาสดี หมอชีวกซึ่งเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าก็ทูลเชิญว่า ทำไมไม่ลองไปหาพระพุทธเจ้าบ้าง ก็ตัดสินใจไป

แต่ก็เป็นความระแวง เพราะตนเองได้ก่อกรรมไว้ พกพระแสงไปด้วย เมื่อไปถึงที่ประชุมก็กุมพระแสงตลอดเวลา เพราะมีผู้นั่งอยู่ในนั้นประมาณพันคน แต่เงียบได้ยินแต่เสียงกระแอมกระไอเท่านั้น เพราะว่าทุกคนอยู่ในสมาธิ ทุกคนอยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม ซึ่งพระองค์ไม่เชื่อเลยว่าคนจะมีระเบียบวินัยได้ถึงขนาดนั้น เคยเชื่อแต่ดาบและอำนาจและการต่อสู้ ดังนั้นจึงกุมพระแสงตลอดเวลา กลัวจะถูกหมอชีวกหักหลัง

ทีนี้เมื่อเข้าไปที่ประชุมแล้ว ก็ไม่รู้ว่าองค์ไหนเป็นพระพุทธเจ้า...ทีนี้พระพุทธเจ้าก็เหมือนๆ กับพระองค์อื่นนั่นเอง ไม่ได้มีหนามแหลมที่หัว หรือมียอดอะไรให้เห็นเลยดังเช่นพระพุทธรูป จนกระทั่งหมอชีวกต้องชี้ให้พระองค์รับทราบว่า พระภิกษุที่นั่งพิงเสาตั้งองค์นั้นคือสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง พระเจ้าอชาตศัตรูจึงได้เข้าไปทูลถาม ซึ่งเป็นโอกาส

เดียวกันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอย่างวิจิตรพิสดารมากที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิตของพระองค์ คือช่วยกษัตริย์ผู้ได้กระทำปิตุฆาตให้พ้นจากขุมนรก จนเป็นเหตุให้ เมื่อแสดงธรรมจบแล้ว พระอานนท์พึงใจอย่างสูงว่าไม่เคยได้ยินการแสดงอย่างละเอียดอ่อนและตั้งใจถึงอย่างนั้น แล้วก็ทูลถามว่าคติของกษัตริย์ผู้ปลงพระชนม์ บิดานั้นเป็นอย่างไรบ้าง

พระพุทธเจ้าทรงตรัสเป็นสองทางว่าวันนี้ถ้าพระเจ้าอชาตศัตรูไม่ปลงชีวิตบิดาอย่างน้อยที่สุดก็จะเป็นโสดาบัน และอย่างมากต้องถึงที่สุดแห่งทุกข์ต่อหน้าพระพักตร์แต่เนื่องได้ปลงชีพพระราชบิดา เมื่อได้ฟังธรรมก็เกิดปิติขึ้น มานึกถึงพ่อ - นึกถึงพ่อนึกถึงกรรมชั่วที่ตนทำกับพ่อ เลยปิดกั้นไม่ให้บรรลุความจริงเฉพาะพระพักตร์นั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าทึ่งมาก

ผมได้แสดงในลักษณะนี้แล้ว ทีนี้ก็จะพูดไปถึงว่า ในปัจจุบันนี้ในประเทศเนปาลนี่ ยังมีเผ่าหนึ่งที่หลงเหลืออยู่ก็คือ เรียกตัวเองว่าเผ่า "ศากยะ" ซึ่งที่มาอย่างที่เรารู้ว่าพระพุทธเจ้าเป็นชาวเนปาล แต่อย่างที่บอกแล้วว่าสมัยนั้นไม่มีประเทศเนปาล

ที่มาอีกอันหนึ่งก็คือพระสูตร พระสูตรที่เกี่ยวเนื่องกับการอพยพของบรรพบุรุษของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า **"อัมพันธสูตร"** ที่มาของ **"อัมพันธสูตร"** นั้นก็คือ เนื่องจากพระพุทธเจ้านั้นทรงเป็นกษัตริย์ แล้วทรงออกผนวชแล้วสอน ซึ่งพวกพราหมณ์ถือว่าเป็นการกระทำผิดวรรณะอย่างรุนแรง

อย่างเช่นพระภิกษุสงฆ์กระทำผิดทางเพศเราถือเป็นปาราชิก แต่ถ้าวรรณะของฮินดูแล้วก็...การที่กษัตริย์มาสอนให้กับพราหมณ์ยิ่งร้ายกว่านั้นอีก ดังนั้นพราหมณ์ที่ชื่อ "อัมพันธะ" จึงโกรธแค้นมาก มาหาแล้วพูดท้าทายว่าทำไมทำผิดวรรณาศรมอาจาระ ผมเพิ่มคำ "อาจาระ"

วรรณะนั้นเป็นอันหนึ่ง คือแบ่งชนหนึ่ง แต่วรรณาศรมอาจาระ หมายถึงระเบียบปฏิบัติของคนแต่ละวรรณะ

ดังนั้นในอินเดียมีการบันทึกจากนักปราชญ์กรีกว่าไม่มีทาสซึ่งเราไม่อยากเชื่อที่จริงทาสมันอยู่ในระบบวรรณะ ดังนั้นเราไม่พบทาสเลย แต่ว่ามันเป็นทาสทั้งระบบเหมือนคนไม่เข้าใจสังคมในอินเดียเลยดีใจว่าดูซิเขาเจริญมากไม่มีทาส แต่แท้จริงเขามีทาสเป็นระบบ คือวรรณะที่ต่ำทำหน้าที่เหมือนกับทาสนั่นเอง

แต่มหาตมคานธี ได้อธิบายความหมายของวรรณาศรมอาจาระไว้อย่างดี โดยท่านพยายามที่จะยกระดับวรรณะที่ต่ำที่สุดและเรียกเสียใหม่ว่า "หริชน" ชนของพระเจ้าคือพวกศูทร ผู้ใช้แรงงานคนไหนถูกเหยียดมาก ในที่สุดมหาตมคานธีก็ถูกยิง ด้วยเหตุผลที่พยายามยกระดับของชนวรรณะศูทรนี้เอง ไม่ใช่เรื่องการเมืองระหว่างประเทศหรอก โดยข้อเท็จจริงเรื่องวรรณะเป็นเรื่อง

รุนแรงมากในอินเดีย แม้กระทั่งทุกวันนี้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยคนไหนที่เป็นพราหมณ์ยังไม่ยอมร่วมรับประทานอาหารกับอาจารย์ที่เป็นศูทร

ในโลกปัจจุบัน ในโลกที่เทคโนโลยีก้าวหน้า ความรับรู้ต่อมนุษย์ ฐานันดรของมนุษย์ ความสำคัญของชีวิต เดี๋ยวนี้อินเดียไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปกี่มากน้อยหรอก ถ้าไปอินเดียจะพบว่าตามสถานีรถไฟเต็มไปด้วยเศษกระเบื้องเกลื่อนกลาด ก็เพราะว่าเขากินทีเดียวก็ขว้างเลย เขาไม่ยอมต่อปากกับวรรณะอื่น ดังนั้นอาชีพทำถ้วยชามดินเผาง่ายมากและรวยมาก เพราะใช้ทุกวันเกลื่อนตามสถานีต่างก็กินทีเดียวแล้วขว้างเลย คนที่จะกินต่อก็ต้องเอาถ้วยใหม่

ในพระสูตรที่เรียก "อัมพันธสูตร" พราหมณ์เขาต่อว่าพระพุทธเจ้าดังนี้...บอกว่าในเมื่อตัวเองเป็นกษัตริย์ทำไมไม่ทำหน้าที่ปกป้องแผ่นดิน ปกป้องราชอาณาจักร เพราะพวกพราหมณ์นั้นมีสูตรสำเร็จว่า เนื่องจากเขาให้รูปลักษณ์ของรัฐในรูปลักษณ์ของท้าวมหาพรหม ดังนั้นที่โอษฐ์ของพรหมจึงเป็นสิ่งที่สูง เป็นสัญลักษณ์ของพราหมณ์ พราหมณ์จึงมีหน้าที่สั่งสอนคัมภีร์พระเวท กษัตริย์เกิดแต่พระพาหาของพรหมนั้นจึงมีหน้าที่ฝึกเตรียมยุทธและปกป้องดินแดน ส่วนไวทยะหรือ ที่เราเรียกว่าแพศย์ (ไม่ใช่แพทย์รักษาโรค) ไวทยะชนชั้นกลาง พวกพ่อค้าหรือนายทุน ก็ได้พวกนี้เกิดจากบั้นเอวของพรหม ดังนั้นจึงมีหน้าที่ค้าขายส่วนศูทรเกิดจากเท้าของพรหม สัญลักษณ์คือไม้คาน เลเบอร์ต้องใช้แรงงานเท่านั้น

ทีนี้ท่านมาทำผิดวรรณะ ซึ่งถือเป็นเรื่องร้ายแรงมาก พระพุทธเจ้าได้ทรงตอบโต้ไป ค่อนข้างแสบมาก แต่คำตอบโต้ในภาษาบาลีค่อนข้างไพเราะ แต่ถ้าแปลเป็นไทยก็แสบน่าดู ทรงย้อนถามพราหมณ์ผู้นั้นว่าพราหมณ์เอยท่านเคยเห็นพราหมณีตั้งครรภ์หรือเปล่า? พราหมณ์ผู้นั้นหลงกลตอบทันทีว่า "เคยเห็น" ท่านซักว่า ถ้าเช่นนั้นทุก ๆ คนไม่ได้เกิดจากช่องคลอดของมารดาหรอกหรือ? เจ็บมาก...กระแทกเสียเจ็บแสบและเพื่อที่แสดงตอบโต้ต่อข้อกล่าวหาของพราหมณ์ที่ตำหนิพระพุทธเจ้าว่าเป็นพวก สมสู่กันเอง เขาประณามพระพุทธเจ้าทำผิดวรรณะ และเป็นพวกที่บรรพบุรุษสมสู่กันเองตลอดเวลา พระพุทธเจ้าก็เลยต้องแสดงปรัมปราคติเรื่องราวของบรรพบุรุษของท่านซึ่งเรารู้จักกันดีครับถ้าเรียนตั้งแต่มัธยม

นับตั้งแต่พระเจ้าโอกากราชนี่เป็นบรรพบุรุษ คำว่าโอกากราชนี้เอง ถ้าเราได้อ่านในพุทธจริต ซึ่งเขียนโดยกวีคนสำคัญที่สุดของชาวพุทธ คือ อัศวโฆษ ซึ่งอาจารย์กรุณา กุศลาสัย แปลไว้แล้ว น่าอ่านทีเดียวครับแม้จะเป็นบางส่วนแม้บางส่วนจะหายไปแล้วจากโลกนี้ เนื่องจากภัยสงคราม และเหตุการณ์ต่าง ๆ

อัศวโฆษ ได้ตั้งต้นบรรพบุรุษของ

พระพุทธเจ้าไม่ได้ชื่อว่าโอกากราช ชื่อว่า "อิศวากุ" เมื่อชื่อว่า "อิศวากุ" ก็เป็นบรรพบุรุษอันเดียวกับพระรามแห่งอโยธยา ยุ่งกันใหญ่เลยทีนี้ คือถ้าท่านได้อ่านประวัติของพระรามนี้สับสนมาก เพราะว่าลอกกันไปลอกกันมาและก็ไม่รู้ใครลอกใครกันแน่ เราไม่อาจให้ข้อยุติได้ว่า ชาวพุทธลอกเอาประวัติของพระราม มาเป็นของพระพุทธเจ้า หรือชาวฮินดูลอกประวัติพระพุทธเจ้ามาเป็นประวัติของพระราม "อิศวากุ"

ท่านอาจารย์สวนโมกข์ได้แสดงมติว่าสองคำนี้เป็นคำเดียวกันฟังเสียงดูก็คล้ายกัน โอกากะ, อิศวากุ นี่เป็นมติของท่าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยนะ ซึ่งท่านแสดงมติไว้อย่างนั้น แต่เห็นเค้ามากว่า อัศวโฆษ กวีคนนั้นก็เริ่มต้นดังนี้ :-

อิศวากุนั้นเป็นสายพันธุ์สุริยวงศ์ ซึ่งต่อมาในวรรณกรรมของเราเต็มไปด้วยเรื่องนี้ กษัตริย์สุริยวงศ์แปลว่าชั้นสูงมาก พระรามนั้นชื่อ รามจันทราแต่เป็นสุริยวงศ์ และเมื่อพระราม ไปยกศรขิงนางสีดากับท้าวชนก ก็ซ้ำซ้อนกับพุทธประวัติตอนที่ยกศรเพื่อให้ได้ยโสธราพิมพา หรือภัททกัจจายนะ ชื่อเดิมของพระนางชื่อภัททกัจจายนะ

ผมจะเล่าเรื่องตอนสำคัญ ตอนที่พระเจ้าโอกากราชทรงหลงภรรยาน้อย ซึ่งเรื่องนี้ก็ไปซ้ำกับท้าวทศรถ...เราทราบกันดีว่าท้าวทศรถนั้นมีบุตรจากมเหสีสี่พระองค์ ชื่อไกเกยี ซึ่งฝ่ายเราเรียก ไกเกษี ชื่ออะไรผมจำชื่อไม่ได้หมด ที่จริงราชสมบัติอันชอบธรรมต้องตกกับพระราม ซึ่งเป็นราชบุตรคนโต แต่ด้วยกลอุบายของไกเกษี โดยอ้างถึงครั้งหนึ่งในราชการสงครามที่ตัวเอง เมื่อล้อรถของสามีของท้าวทศรถหลวม ลิ่มสลักล้อหลวมหลุด พระนางได้เอาแขนตัวเองเสียบเข้าแทนเพื่อช่วยสามีให้ชนะสงคราม และในที่สุดก็ชนะสงครามได้ ทศรถให้พร...ให้ขอพร พระนางก็ไม่ขอ พอถึงเวลาจริงๆ ก็ขอให้พระรามเดินป่า แล้วให้ภารตะซึ่งเป็นลูกของตัวเองครองราชย์แทน ซึ่งเป็นเหตุให้ท้าวทศรถถึงหัวใจวาย เพราะว่าท้าวทศรถรักพระรามมาก แต่ด้วยตัวเป็นกษัตริย์ตรัสแล้วคืนคำไม่ได้ ในที่สุดก็ตรอมใจตาย

เรื่องนี้ก็ไปซ้ำกับเรื่องสายพันธุ์ของพระพุทธเจ้า พระเจ้าโอกากราช พระเจ้าโอกากราชตกปากตกคำกับภรรยาน้อยที่ยกราชสมบัติให้ และจำเป็นต้องขับราชโอรสสิบพระองค์ออกจากราชธานี กรกัลดุ, สินีปุระ, ภัคคินีกะ...จำชื่อไม่ได้หมด...โอกากะมุ....สี่คน และพระราชธิดาอีกหกคน พระราชธิดาองค์โตชื่อ "ปรียา"

พระราชบุตรทั้งหมด ได้อพยพออกจากเมือง ประชาชนต่างคร่ำครวญร้องไห้กันด้วยความเป็นห่วงรักอาลัย เพราะพระราชบุตรองค์โตนั้นทรงศีลทรงศักดิ์มาก ดังนั้นชาวบ้านต่างห่อข้าวห่อของติดตามมาเรื่อย ในพระสูตรเล่าว่า อพยพมาสู่ตีนหิมาลัย ผมใช้ภาษาชาวบ้าน เชิงภูเขาหิมวันต์ ซึ่งอันนี้

ถ้าเราไปที่นั่นเราก็จะพบร่องรอย ซึ่ง...ถ้าเราอ่านวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นพระสุธนชาดก หรืออะไรเราจะพบว่า...จะมีการติดตามเจ้าหญิงพระองค์หนึ่ง กระทั่งไปถึงสระโบกขรณี ก่อนจะถึงภูเขาจะถึงสระโบกขรณีก่อน ที่นี่.... คือที่เนปาล เส้นทางเก่ายังมีร่องรอยนั้นอยู่ ตำบลชื่อ "โบกขรา" ยังมีอยู่ มีสระใหญ่มาก เรียก "เวว่า" เรียกว่าสระน้ำจืดที่โบกขรณี บุษบา บุษบาเป็นภาษาครั้งอดีต ภาษาเวดิส แปลว่า ดอกบัว โบกขราและบุษบานี้ผันแปรกันได้ปรับกันได้ ซึ่งมีภูมิภาพที่ร่มรื่นมากในครั้งกระนั้น แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ต้นไม้ถูกโค่นไปนับแสน ๆ ไร่

ในเมื่อพระราชบุตรเหล่านั้นเห็นว่าประชาชนที่ออกติดตามพระองค์ท่านมามีจำนวนมากเหลือเกิน และต่างก็เกิดทุกขเวทนา เนื่องจากอาหารเสบียงกรัง ในที่สุดจำเป็นต้องตั้งเมืองขึ้น เพื่อให้ประชาชนนั้นได้อยู่เย็นเป็นสุข

ในช่วงนั้นเองเดินทางไปถึงตีนหิมาลัย ในเขตบารมีของกบิลดาบส คือมีฤาษีองค์หนึ่งที่เป็นที่เคารพของผู้คนชาวบ้านป่า ดังนั้นต่อมานครนั้นจึงตั้งชื่อกบิลพัสดุ์ - กบิลวัสดุ์ ที่ตั้งของกบิลดาบส

เนื่องจากพระราชบุตร พระราชธิดาทั้งสิบพระองค์นั้น มีความหยิ่งทะนงในสายเลือดมาก...เป็นเค้าเงื่อนที่ว่า เดินทางมาจากไหน? ถูกขับไล่มาจากที่ไหน? อันนี้สำคัญมากและความหยิ่งในสายเลือดนี้สืบทอดมาถึงพระพุทธองค์ กระทั่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์วางระเบียบวินัยของการบวชแล้ว ยังมีข้อยกเว้นให้พวกศากยะเลย เพราะพระองค์ทรงทราบนิสัยดีว่าถ้าลงลั่นวาจาแล้วจะไม่คืนคำ ยอมตายดีกว่าเสียคำพูด

ดังนั้นเอง ในพระวินัยสงฆ์นั้น จึงมีข้อยกเว้น เมื่อใครจะมาขอบวช พระองค์ท่านจะให้ทดลองสี่เดือน ให้เป็นคนวัดก่อน เมื่อเห็นมีความประพฤติเรียบร้อยดี มารยาทดี เคารพสงฆ์ดี เชื่อฟังดี ก็จะปรับขึ้นมาเป็นนักบวช เป็นชั้น ๆ ขึ้นมา ไม่ได้บวชผลีผลามเหมือนทุกวันนี้

แต่กฎนี้ยกเว้นเฉพาะพวกศากยวงศ์ เพราะถือว่าถ้าเขาจะบวชแล้ว เขาจะไม่เปลี่ยนใจ เป็นคนที่เด็ดขาดเด็ดเดี่ยว

ท้าวมหานามะ ถึงขนาดเมื่อหลานบุญธรรม หลานตัวขอให้กินอาหารร่วม เพราะเป็นคนต่างวรรณะกัน ถึงขนาดปลดมวยผมแล้วผูกคอตาย เพราะความหยิ่งทรนงในสายเลือด

ต่อไปผมจะเข้าสู่รายละเอียดสักเล็กน้อย ในช่วงที่ว่าเหตุใดเผ่าศากยะ จึงถูกทำลายเผ่าพันธุ์ล้างโคตรเผ่าพันธุ์หมดสิ้นไปจากอินเดีย ซึ่งเนื่องจากกษัตริย์หนุ่มองค์หนึ่ง ซึ่งละอายต่อชาติกำเนิดของพระองค์ พระราชบุตรพระราชธิดาขององค์โอกากราชด้วยความหยิ่งในสายเลือดก็สมสู่กันเอง โดยเว้นพระภคินีเธอองค์โตสุดไว้เป็นที่เคารพบูชา

คือพระนางปรียา แล้วก็สืบทอดโดยไม่ยอมให้ระคนปนเปื้อนกับชนเผ่าอื่นเลย ดังนั้นเมื่อข่าวเลื่องลือกลับไปสู่พระเจ้าโอกากราชอีกทีหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่พระองค์ท่านยังรักพระราชบุตรพระราชธิดาเป็นอย่างมาก แต่จำเป็นต้องทำตามสัญญาที่ให้กับเมียน้อย พระองค์ท่านถึงกับอุทานออกมาว่า กุมารและกุมารีช่างอาจหาญจริงหนอ

ผมใช้ถ้อยคำว่า "ศากยะ"ศากยะอาจหมายรวมถึงสัตว์ป่า นี่คือทฤษฎีแรก เผ่าศากยะด้วยเหตุที่เป็นผู้กล้าหาญอีกอันหนึ่งก็คือสถานที่ตั้งเมืองกบิลพัสดุ์เป็นดงป่าซางดังนั้นสองหลักฐานนี้ ที่บอกอันเป็นเหตุให้นักโบราณคดีนักคิดกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าสายพันธุ์ของพระพุทธเจ้าน่าจะเป็น "สปิโธปาเธียน" มีชนเผ่าหนึ่งเรียกตนเองว่าศากยะ "สกีเธียน" ชนพวกนี้อยู่แถบที่ถ้าเดี๋ยวนี้ก็เรียกว่า "บัค-เตรีย" หรืออาฟกานิสถานตอนบน เป็นคนรูปร่างงาม และชอบทำนาชอบขี่ม้า

ข้อน่าสังเกตอันหนึ่งคือ เมื่อได้สืบสันตติวงศ์สายพันธุ์ของพระพุทธเจ้าแล้วจนกระทั่งมาถึงพระเจ้าสุทโธทนะและ**อมิโต-ทนะ, สักโกทนะ, โทโตทนะ** คำว่า **โกทนะ-โตทนะ** แปลว่า **"ข้าว"** ฉะนั้นชื่อของญาติวงศ์พระองค์ท่านจึงเกี่ยวเนื่องกับข้าวทั้งนั้นเลย สุทโธทนะ แปลว่า ข้าวสวย ข้าวบริสุทธิ์ สุกโกทนะ แปลว่า ข้าวขาว อมิโตทนะ ข้าว-ไม่รู้ประมาณ ซึ่งน่าคิดและน่าประหลาดมาก

ครั้งหนึ่งเมื่อพระพุทธเจ้าเล่าถึงชาติกำเนิดให้ฟังว่าเป็นชาวไหน พระองค์ท่านบอกว่า "ชนบทที่อยู่เชิงผาหิมวันต์ เป็นถิ่นสมบูรณ์ด้วยความเพียรเพื่อหาทรัพย์" หมายความว่าที่นั่นสมบูรณ์เรื่องเกษตรกรรมมากถ้าขยัน เป็นอันว่าอยู่รอด

แล้วยังมีเรื่องที่อยากจะเล่าให้ฟังอีกเล็กน้อยก็คือ กล่าวถึงพระนางปรียา ซึ่งเป็นพี่สาวคนโตที่สุด ต่อมาไม่นานพระองค์ท่านทรงเป็นโรคที่ร้ายแรงที่สุด คือโรคเรื้อน ดังนั้นพี่น้อง "ศากยะ" อื่นจึงจำเป็นต้องนำไปอยู่ป่า โดยขุดรูลงในดินแล้วปล่อยพระนางไว้แล้วเอาหินปิดกั้น เพื่อไม่ให้สัตว์ร้ายเข้าไปทำร้ายพระนาง เพื่อป้องกันไม่ให้โรคระบาดไปสู่ประชาชน แล้วก็ผลัดเปลี่ยนกันนำอาหารมาให้พี่สาวคนโตเป็นช่วง ๆ เพราะอยู่ในดงป่าใกล้ ๆ เมืองกบิลพัสดุ์

ต่อมามีกษัตริย์แห่งกรุงพาราณสีที่ชื่อรามา คนละรามาแห่งอโยธยา ป่วยเป็นโรคนี้เหมือนกัน และพระราชโอรสได้นำมาปล่อยในป่านั้นเช่นกัน แต่เนื่องจากพระรามนั้นทรงรู้เรื่องโอสถ เรื่องสมุนไพรมาก จึงค่อย ๆ รักษาตัวเองด้วยการเก็บใบไม้ และผลไม้ในป่านั้นบำบัดจนหาย

วันหนึ่งขณะกำลังเดินในป่า ก็ได้ยินเสียงผู้หญิงหวีดร้อง เพราะว่ามีเสือตัวหนึ่งเข้าไปคุกคามในรูตรงช่องทางที่ส่งอาหารให้พระนางปรียา พระรามก็จำได้ว่าเป็นเสียงสตรี เมื่อเสือไปแล้วก็เข้าไปเปิดดูพบแล้วก็ถามทักว่าเป็นใครมาจากไหน ถามวรรณะก่อน

เมื่อรู้วรรณะเสมอกันก็บอกให้ออกมา พระนางปรียาก็บอกว่าออกไปไม่ได้ เพราะเป็นโรคที่น่ารังเกียจมาก แต่เมื่อพระรามซักไซร้ก็ได้ความว่าเป็นโรคเดียวกับตน ก็ให้ความอบอุ่นใจ บอกว่าออกมาเถอะเขารักษาให้หายได้ ในที่สุดทั้งคู่ก็ได้วิวาห์กันในดงป่านั้น ต่อมาเมื่อทั้งคู่หายโรคร้าย ได้สมรสกันแล้วก็ตั้งเมืองขึ้นที่นั่น และเอาชื่อของต้นไม้ที่นั่นเป็นชื่อเมือง "ต้นโกลา"...."โกลิยวงศ์" เกิดขึ้นที่นั่นเอง และที่ตั้งของเมืองหลวงเรียกพยัคฆ์ปัตตะ หรือเทวทหนคร พยัคฆ์ปัตตะคือทางเสือเดิน เช่นแก่งเสือเต้นบ้านเรา ทางเสือเดินถือเป็นนิมิตที่เสือเป็นผู้นำไปพบพระนางปรียาจึงได้แต่งงานกัน

ผมว่าที่เล่ามาทั้งหมดนี้เพื่อโยงให้เห็นว่า เมื่อมาตั้งเมืองกบิลพัสดุ์แล้ว พวก "ศากยะ" ได้สืบเชื้อสายมา ซึ่งต่อมาพระนางปรียาได้กระซิบบอกแก่บุตร...แต่ที่ว่าจำนวนพันบุตร พระองค์นั้นคงจะเกินไปนะ ผู้หญิงคนเดียวมีบุตรเป็นพันได้อย่างไร? แต่หมายเอาเป็นว่ามีบุตรชายมาก....พระนางได้กระซิบบอกว่า บรรดาเจ้าผู้ครองนครแห่งกบิลพัสดุ์นั้นล้วนแต่เป็นญาติสนิทของเราทั้งสิ้นและแอบกระซิบออกอุบาย ให้ไปจับเจ้าหญิงเหล่านั้นมาเป็นคู่ให้หมด

ผมอ่านแล้วก็รู้สึกงง คล้ายเอาเค้าเรื่องพระสุธน-นางโมราห์ มาเป็นปทัฏฐานในการเขียน เป็นที่รู้กันอยู่ว่า พรานได้ไปจับนางกินรีทั้งเจ็ดในสระอโนดาตเชิงเขาหิมวันต์ ที่นี้พระนางปรียากระซิบลูก ๆ บอกว่า พวกธิดาของศากยราชชอบมาอาบน้ำที่แม่น้ำโรหินี ซึ่งเป็นแดนต่อแดนระหว่างกบิลพัสดุ์กับเทวทหะ และให้ฉวยโอกาสนั้นอุ้มมาทีละคน

ต่อมาก็เกิดผสมผสานเกิดเป็นสองวงศ์ โดยเรียกว่าศากยะทั้งสองวงศ์ คือศากยะแห่งกบิลพัสดุ์และศากยะแห่งเทวทหะ และต่อมาก็ผสมผสานกันเองมาตลอด เมื่อสืบสาวไปก็พบว่าแท้ที่จริงเทวทัตนั้นก็มิใช่ใครอื่น เป็นพี่เขยของเจ้าชายสิทธัตถะ เพราะเป็นพี่ชายของภัททกัจจายนะ หรือยโสธราพิมพา เรื่องราวเหล่านี้ไม่มีประโยชน์อะไร ทว่าเมื่อพูดถึงบุคคลที่เรารักก็พูดถึงพระญาติของพระองค์เท่านั้นเอง

ยังไม่รู้ออกไหนกันดี ยังไม่รู้ว่าพระพุทธเจ้าสายพันธุ์ไหนกันแน่ ที่นี้ก็มาถึงเค้าเงื่อนที่ท่านอาจารย์สวนโมกข์ที่ได้พูดเปรยไว้ว่า **"ผมเชื่อว่าเป็นออสตรารอย"** ซึ่งทำให้ผมตกใจมากรับไม่ได้ เพราะมโนภาพเกี่ยวกับพระพุทธองค์ ช่างสวยงามเหลือเกิน แต่ก็นึกไม่ออกว่า จมูกของท่านเป็นยังไง หน้าตาของท่านเป็นอย่างไร แต่ต้องทำให้สวยให้ดีที่สุด เนื่องจากรับภาระในการปั้นพระพุทธรูป

แต่เหตุที่ท่านอาจารย์พูดเปรยคำนั้นแม้จะไม่เน้นแต่ทำให้ผมต้องค้นคว้ามากทีเดียว ค้นคว้าสืบสาวไปสู่สายพันธุ์รูปลักษณ์ของชนพื้นเมืองในออสเตรเลีย รวมไปถึงเผ่าศากยะในเนปาล แต่ผมต้องเรียนไว้หน่อยว่า

ในเนปาลนี้ผมมีเวลาน้อยมาก ถ้าบรรยายเรื่องนี้หลังจากนี้สักเดือนหลังจากนี้คงจะดีไม่น้อย เพราะมีสิ่งหนึ่งเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญคือ ไม่ว่าอะไรๆ จะเปลี่ยนแปลงไปในห้วงกาลเวลา แต่ภาษาจะอยู่ ตรงนี้สำคัญมาก ผมอยากจะทราบว่าพวกศากยะในเนปาลนั้นพูดด้วย ภาษาอะไร ถ้าเค้าภาษามันออกทางไหน เราสืบสาวไปได้ทันที

เนื่องจากเราไม่รู้เลยว่าพระพุทธเจ้าทรงมีเลือดเป็นกรุ๊ปไหน ไม่รู้ว่ามีกลุ่มเลือดเป็นกลุ่มไหน แต่เดี๋ยวนี้เรารู้เรามีวิธี

ครั้งอดีตเราเชื่อว่าชาวอินเดียนแดงในอเมริกาเป็นเผ่าเดียวกับมองโกลอย ซึ่งหน้าตาก็เข้าเค้ามาก แต่มีหลักฐานโต้แย้งตรงกรุ๊ปเลือดไม่เข้ากัน

ที่เนปาลนั้นมีกลุ่ม ประกอบไปด้วยเผ่าหลายเผ่ามาก อย่างน้อยเท่าที่ผมทราบมีถึงสิบห้าเผ่า และเผ่าหนึ่งชื่อศากยะ และเผ่าศากยะนี้สืบทอดมาจากอินเดีย ขอเล่าซ้ำไปอีกนิดหนึ่งนะ ตรงที่ว่าพระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นกษัตริย์ของแคว้นโกศล ซึ่งเป็นเจ้านายของกบิลพัสดุ์ เมืองกบิลพัสดุ์เป็นเมืองขึ้นของแคว้นโกศล กบิลพัสดุ์ไม่ได้เป็นเอกเทศเอกราชอะไรที่ไหนดังนั้นเอง เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลหันมาเลื่อมใสต่อพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ท่านอยากจะเป็นพระญาติให้แนบแน่นยิ่งขึ้น กับฝ่ายของพระพุทธเจ้า จึงทูลขอขัตติยนารีจากศากยะวงศ์

ทีนี้พวกศากยะ เรารู้อยู่แล้วว่าหยิ่งทะนงในสายเลือด ไม่ยอมให้ระคนปนเปื้อนไม่ว่าหญิงหรือชาย ดังนั้นจึงเกิดการหลอกลวงครั้งมโหฬารขึ้น คือนำตัวลูกที่เกิดจากทาส ซึ่งจะเรียกว่า "ศากยะ" ก็ได้ ไม่ใช่ก็ได้ มอบให้พระเจ้าปเสนธิโกศลไปเป็นชายาพระเจ้าปเสนทิโกศลยกขึ้นเป็นมเหสีเลยนะครับ ด้วยอยากจะเป็นญาติกับพระพุทธเจ้าให้ได้ ด้วยความเลื่อมใสในพระพุทธองค์ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างกรรมครั้งใหญ่ของพวกเผ่า "ศากยะ"

ต่อมาเมื่อพระราชบุตรองค์แรกของพระเจ้าปเสนทิโกศล อันเกิดจากนางทาสคนนี้ชื่อ " วิฑูฑภะ " ได้ขึ้นมาเป็นยุพราชแล้ว และได้เสด็จขึ้นครองราชย์และรู้ความว่าตนเองถูกหลอก เมื่อเสด็จไปเยี่ยมเมืองคุณตา คือท้าวมหานามศากยะ พวกนี้แกล้งหนีไปเที่ยวป่าล่าสัตว์กัน ปล่อยให้พวกทาสคอยต้อนรับ เพราะว่า.... การต้อนรับแขกที่ซึ่งเป็นวรรณะด้อยกว่าตนถือว่าเป็นบาปเป็นกรรม

ทีนี้บังเอิญเหตุที่เรื่องจะแตกก็คือเมื่อเสร็จพิธีเยี่ยมญาติแล้ว ลืมพระแสงไว้ในเรือนต้อนรับ ตอนแรกก็ไม่เฉลียวใจ เพราะเขาก็ต้อนรับดี เพียงแต่อ้างว่าญาติผู้ใหญ่ไปป่าหรือติดธุระ เมื่อลืมพระแสงก็กลับมาตามลำพังไม่มีทหารมาด้วย เห็นพวกทาสกำลังใช้น้ำนมราดพื้นขัดถูกันเป็นการใหญ่ เมื่อซักไซ้พวกทาสคงไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร

แต่ว่าผมเข้าใจว่าโดยปฏิภาณไหว-

พริบของ วิฑูฑภะ ก็ย่อมรู้ได้ว่า การที่เอาน้ำนมทำความสะอาดพื้นด้วยเหตุใด เมื่อซักไซ้จนได้ความว่าเรื่องราวเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็ยิ่งโกรธแค้นพวก "ศากยะ" เป็นอย่างมาก ด้วยตัวเองเป็นเจ้านาย เป็นผู้สืบทอดอำนาจของโกศลเหนือกว่ากบิลพัสดุ์เสียอีก แผนการล้างเผ่าพันธุ์จึงเกิดขึ้น

ในแผนการล้างเผ่าพันธุ์นี้ พระพุทธเจ้า ได้เสด็จช่วยไว้อย่างน้อยก็สองครั้ง - ครั้งที่สามทรงพิจารณาถึงบุพกรรมของพวก "ศากยะ" ว่าได้ทำบาปไว้มาก ดังนั้นท่านก็ละวาง ในที่สุดวิฑูฑภะก็ล้างเผ่าพันธุ์

ผมอยากจะขอเล่าในเกร็ด ซึ่งพอจะมีประโยชน์บ้างในด้านทางธรรมก็คือ ครั้งแรกที่วิฑูฑภะกรีฑาทัพมา ข่าวได้เข้าถึงพระกรรณ ของพระพุทธเจ้า พระองค์จึงเสด็จไปห้ามทัพ

วิธีห้ามของพระองค์ท่านน่าสนใจมาก เมื่อท่านรู้ว่าเส้นทางเดินทัพผ่านทางไหนแล้ว ท่านก็เลือกนั่งที่ใต้ต้นไม้ซึ่งไม่มีใบเลย..... ใบโกร๋น แสงแดดจ้า ท่านก็นั่งพักอยู่

วิฑูฑภะนั้น มีความรักและเกรงใจต่อพระพุทธองค์มาก เมื่อเดินทัพผ่านมาทางนั้น เห็นพระพุทธเจ้านั่งแดดจ้าอยู่ ไม่เข้าใจ.... ถอดรองเท้าเข้าไปถามว่า ทำไมพระองค์จึงมานั่งอยู่ในที่ซึ่งไม่มีร่มเงาบังเลย และแดดร้อนเช่นนี้?

พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสโดยย่อว่า.... **"ไม่มีร่มเงาไหนร่มเย็นเท่าร่มเงาพระญาติวงศ์"** แล้วพระองค์ก็เสด็จกลับ เท่านี้ก็เป็นการเตือนสำนึกว่า กำลังฆ่าญาติกันเอง วิฑูฑภะ ก็ยกทัพกลับ ดูเหมือนจะมีครั้งที่สอง แต่ครั้งที่สามพระพุทธเจ้าทรงวางอุเบกขาแล้ว

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ครั้งนั้นทำให้พวกศากยะพวกหนึ่งหนีตาย ใครมีชื่อศากยะต้องตาย คำประกาศนี้กระจายไปทั่วแผ่นดินของแคว้นโกศล ดังนั้นศากยะกลุ่มหนึ่งจึงหนีไปยังที่ราบลุ่มกาฏมันฑุ คือประเทศเนปาลทุกวันนี้ แต่ไม่ใช่เนปาลครั้งกระโน้นเพราะครั้งกระโน้นไม่มีประเทศเนปาล ชนเหล่านี้เองที่สืบทอดเป็นศากยะ ซึ่งอันนี้ผมจำได้ว่ามีภิกษุรูปหนึ่งเป็นเจ้าอาวาสที่ลุมพินีสถานที่ประสูติดูเหมือนท่านผู้นี้จะเป็นด๊อกเตอร์ด้วยครับ ท่านผู้นี้เป็นเผ่าศากยะ ผมก็ไม่อาจรู้ได้ว่าเส้นผมของท่านเป็นอย่างไร เป็นลอนหรือเป็นขมวดเพราะท่านปลงผมตลอด

ผมเองรู้สึกคลางแคลงใจ เพราะว่ามันยากที่จะปลงใจเชื่อ แต่ก็ไม่มีเหตุผลอะไรอื่นที่จะไม่เชื่อ ที่น่าประหลาดก็คือ ผิวพรรณของเนปาลเหมือนกับผิวของคนไทย ทั้งๆ ที่อยู่ติดหิมาลัย นี่เป็นข้อสังเกตอันหนึ่งซึ่งผมไปที่เนปาลแล้วได้ข้อสังเกต แล้วผมกลับมาเล่าให้อาจารย์สวนโมกข์ฟังว่า ผมพบสิ่งประหลาดอันหนึ่งตรงที่ว่า ตามธรรมดาแล้วโดยลักษณะภูมิศาสตร์ คนที่อยู่เขตหนาวผิวย่อมขาว ใกล้ศูนย์สูตรผิวย่อมคล้ำโดยธรรมชาติ แต่ทำไมคนที่อยู่ในที่หนาวยะเยือกหนาวขึ้นไปจากอุตระประเทศ จากอินเดียตอนบนยังขาวเลย แต่เนปาลเหนือขึ้นไปกว่า

นั้นผิวคนกลับคล้ำ

ผมคิดว่านี่เป็นการเพิ่งอพยพไปอยู่จะเป็นครั้งไหนก็ไม่ทราบ แต่ไม่ใช่คนท้องถิ่นแน่ ท่านอาจารย์ก็บอกว่า ก็จดไว้ซีหลักฐานท่านว่าอย่างนั้น แต่ว่ามาจากไหนเราไม่รู้จากซีกซ้ายคือลุ่มน้ำสินธุนี่ก็ได้ หรือเส้นทางเก่าที่พวก "คอเคซอย" อพยพมาอินเดียก็ได้ หรือไปจากอัชสัมก็ได้ ทางนั้นก็ได้ มันทางไหนกันแน่ นี่คือการตั้งเค้าความคิด ทางอัชสัมนั้นไม่มีเค้า ไม่มีหลักฐานทางโบราณคดีเลย แต่มีหลักฐานอยู่อย่างหนึ่งว่า ประเทศไทยโดยเฉพาะที่บ้านเก่าเมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว มีการขุดค้นโบราณคดีที่บ้านเก่า อำเภอไทรโยค กาญจนบุรี พบว่าที่นั่นเป็นประตูการอพยพครั้งสำคัญแต่เราอย่าเพิ่งปักใจว่านี่คือคนไทย เพราะตอนนั้นมันยังไม่มีประเทศไทย เหตุการณ์ที่กล่าวนี้มันเกิดเมื่อประมาณสองแสนปีหรืออาจจะมากกว่านั้นก็ได้ไม่แน่ใจนัก

เกิดการขุดพบเครื่องมือหินขัด ซึ่งมีขนาดใหญ่เกินมือมนุษย์ธรรมดาสามัญในสมัยนี้ เขาเรียกมนุษย์ยักษ์ ขึ้นต้นนำหน้าว่า Giant พบกระดูกกรามโตเป็นสองเท่าของมนุษย์ปัจจุบัน โปรเฟสเซอร์คนหนึ่งมาค้นพบในร้านขายยาจีน ถูกเรียกว่ากระดูกมังกร ที่จริงเป็นฟันของมนุษย์สมัยโบราณ

เรื่องนี้นักโบราณคดีไทยแถลงว่าประเทศไทยไม่ใช่ประตูผ่านของมนุษย์ดึกดำบรรพ์เท่านั้นที่อพยพ แต่เป็นแหล่งกำเนิด นี่คือเรื่องใหญ่อันหนึ่ง หลักฐานหลายด้านถูกฝังอยู่ในเขื่อนอุบลรัตน์ ก่อนหน้าที่เขื่อนรัฐแห่งนี้จะถูกสร้างขึ้น

โปรเฟสเซอร์ทางโบราณคดีของมหาวิทยาลัยฮาวาย ได้พบหลักฐานมากมายว่าชนที่อยู่แถบนี้เป็นกลุ่มแรกของโลกที่รู้จักปลูกพืชไร่ ก็พบเกรนของข้าวสารในหม้อ ซึ่งนักวิชาการนะเขาไต่ไปมาก และเขาพบว่ามีการอพยพจากบ้านเก่าไปถึงทวีปออสเตรเลียและไปถึงยูนาน เส้นทางนี้เชื่อมโยงกันในยุคน้ำแข็ง ผมอยากจะเปรียบเทียบให้ดูแถบน้ำเงินเป็นทะเลหรือน้ำลึก แถบขาว ๆ ล้อมประเทศนั้นคือแถบน้ำตื้น น้ำตื้นมาก ๆ ดังนั้นในอดีตทวีปออสเตรเลีย ต่อเป็นผืนเดียวกับแหลมมาเลย์ จนกระทั่งประเทศไทยเรา แผ่นดินเป็นผืนเดียวกัน

หลักฐานที่ไม่มีการพิสูจน์อันหนึ่งเป็นเรื่องแปลกตรงที่ว่า คนพื้นเมืองในออสเตรเลียนั้น ซึ่งเป็นเผ่า "ออสตรารอย" ร้องเรียกหมูซึ่งเป็นสัตว์ที่เขาเลี้ยงเหมือนกับคนปักษ์ใต้แถวสงขลาหรือระโนด อันนี้ละกระมังที่ฝรั่งเขาด่าผมว่าพระพุทธเจ้าเป็นชาวสงขลาก็เขาคิดว่าผมจะพยายามเป็นผู้พิสูจน์ ที่จริงไม่ใช่ผมไม่เชื่อ แต่ว่ามันมีเค้า ให้คิดว่าชาวพื้นเมืองที่นั่นเรียกหมูไปกินข้าว นี่อย่างภาคกลางเรียกอี๊ด ๆ อู๊ด ๆ แต่บ้านผม (ปักษ์ใต้) เขาเรียก "วาว! วาว!" เขาไม่เรียกหมู ว่าอี๊ด ๆ ครับ เขาเรียกหมูว่า "วาว! วาว! วาว!" แล้วชาวพื้นเมืองออสเตรเลียเรียกหมูให้กินข้าวเป็นเสียง วาว วาว เหมือนกัน

อีกเรื่อง น่าประหลาดอันหนึ่งคือ ตามธรรมดาถ้าเราค้นพบสัตว์ในทวีปอื่นในท้องถิ่นของเราไม่มี เราก็ต้องเรียกชื่อตามเขา ถ้าเราไม่มีแรดเรามี แต่เขาเรียกชื่ออื่น เราเรียกแรดของเราได้ แต่มีสัตว์ชนิดหนึ่งคือ "แกงการู" เราเรียกจิงโจ้ คือเราแปลกใจว่าเรามีชื่อของเราโดยที่มันไม่มีอยู่ในบ้านเรา แต่พอเขาเสนอหน้ามาเราเรียกเลยว่า "จิงโจ้" จิงโจ้มีอยู่สองชนิด จิงโจ้ที่ขายาวๆ เป็นแพแล้ววิ่งไถลไปในน้ำ แต่เมื่อแกงการูเข้ามาเราเรียก "จิงโจ้" อย่างสนิทเลย ไม่มีใครโต้แย้งเลยสักคนเดียว ที่น่าประหลาดแสดงว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ อาจจะเป็นไปได้ว่าครั้งหนึ่งเราเคยมีจิงโจ้ แล้วเหลือแต่ชื่อแล้วยังหลงเหลืออยู่ในออสเตรเลีย

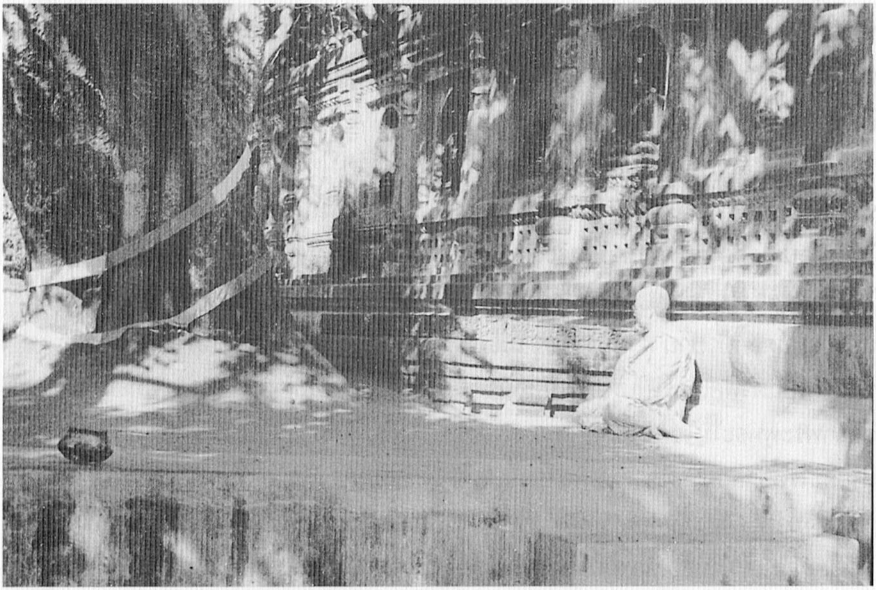
มากไปกว่านั้นสัตว์หลายชนิดที่ชาวพื้นเมืองพูดทำท่าจะเข้าใจ ทำท่าว่าจะไม่เข้าใจเพราะเสียงเหมือนคนปักษ์ใต้พูด แล้วพบว่าคนปักษ์ใต้ออกเสียงตัว "รำ" ไม่ชัด "สวยงาม" ขึ้นนาสิกไม่ได้ เสียงชาวพื้นเมืองที่นั่นพูดคล้ายมาก

มีเหตุการณ์ครั้งหนึ่ง เมื่อชาวอังกฤษขึ้นฝั่งที่ออสเตรเลียใหม่ๆพอเห็นตัวจิงโจ้แล้ว ฝรั่งเดี๋ยวนี้เรียกว่า "แกงการู" เขาก็ถามชาวพื้นเมืองว่าตัวชนิดนี้เขาเรียกว่าอะไร ชาวพื้นเมืองเขาฟังภาษาอังกฤษไม่ออกเขาบอกว่า "แกงการู" แปลว่า "ผมไม่รู้" ที่คุณถามผมไม่รู้ถามอะไร ผมฟังว่าเหมือนภาษาปักษ์ใต้ "กูไม่รู้" พูดเรื่อยเฉื่อยไปงั้นเองครับ ไม่ใช่หลักฐานที่แท้จริงอะไรหรอก

แต่มีหลักฐานที่น่าไตร่ตรองมากก็คือ ชนพื้นเมืองที่ออสเตรเลีย รวมไปถึง ปาปัว-นิวกินี ซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ "ออสตรารอย" เป็นเผ่าเดียวที่ปรากฏว่า ฝ่ามือและฝ่าเท้ามีรอยกงจักร (ก้นหอย) มากที่สุดในโลก ข้อนี้มีหลักฐานในเอนไซโคปิเดียยืนยัน และก็เป็นชาติเดียวที่มีเลือดกลุ่มเอ็ม (M) มากที่สุด และไม่มีเลือดกลุ่ม บี (B) เลย แต่นี่ผมไม่ได้หมายความว่าชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้าเป็นชาวออสเตรเลีย เป็นเพียงเค้าเงื่อนให้เราค้นหาคำตอบหรือไต่สวน สอบสวนมีอยู่มากทีเดียว

พูดมาตรงนี้ผมชักไม่แน่ใจว่ามันจะลงเอยอย่างไร?

สำหรับชาวธิเบตนั้น ชาวธิเบตเขาเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นชาวธิเบต ธิเบตเป็น "มองโกลอย" และก็สัดส่วนนั้นเห็นได้ชัดเลยว่าข้างบนยาวมาก ส่วนหลักฐานที่ว่าเมื่อพระพุทธเจ้ายืนตรงแล้วแตะพระชานุได้นี่ผมคิดว่าเป็นหลักฐานที่เด่น แต่เมื่อสองคืนก่อนนี้เอง ผมพบความล้มเหลวในความเข้มข้นของหลักฐานนี้ เพราะว่าได้เห็นพระรูปของพระมหาวีระ ยืนตั้งกายตรง แล้วปลายนิ้วแตะหัวเข่า (พระชานุ) ได้เหมือนกัน พระมหาวีระนั้นคือนิครนถ์ราชบุตร ในพระไตรปิฎกของเรา ซึ่งฝ่ายเราเขียนค่อนข้างมีอคติว่าเป็นบุตรนักฟ้อน ที่จริงท่านเป็นลูกกษัตริย์ และก็พูดภาษาชาวบ้าน ก็ว่าเป็น

พุทธทาสภิกขุบริเวณต้นศรีมหาโพธิ์ สถานที่ตรัสรู้ ประเทศอินเดีย

นักเรียนร่วมรุ่นกับพระพุทธเจ้า "อัตตกิลมถานุโยค" ไปด้วยกัน เมื่อพระพุทธเจ้าหันไปอีกทางหนึ่ง พระมหาวีระยังดำเนินต่อไปแล้ว พระศาสดาสององค์นี้ควบคู่มาในประวัติศาสตร์ ท่าทีของทั้งสองพระองค์ไม่กระทบกระทั่งกันเลย แต่พระสาวกชวนวิวาทอยู่เรื่อยไป แล้วศัพท์ที่เราใช้ในบาลีว่าเดียรถีย์นั้นแต่เดิมนั้นเป็นคำกลางๆ ไม่ใช่ คำด่าพวกนิครนถ์ราชบุตร หรือที่ฝรั่งเรียกเพี้ยนเป็น "เชน" ศาสนา "เชน" ชีเปลือยเขาเรียกศาสดาของเขาว่า "ติษถังกร" แทนที่จะเรียกว่าสุคตหรือตถาคต "ติษถังกร" คือ "ดิษถะ" คือเดียรถีย์ คือผู้ถึงฝั่ง "ราชวงดิษถ์" แปลว่า "ฝั่งของพระราชา"

คำว่า เดียรถีย์ กลายเป็นคำหยาบ ที่จริงแปลว่าพวกนับถือ "ติษถังกร" เมื่อรูปสลักของ "ติษถัง" คือมหาวีระยืนปลายนิ้วแตะหัวเข่าได้เหมือนกัน ถ้าเราไปที่อินเดียไม่ระวังให้ดีไม่มีความรู้หรือไม่เป็นคนช่างสังเกต เราอาจจะกราบผิดกราบถูก เพราะเหมือนกันมากๆ เลย พระติษถังกรที่นั่งขัดสมาธิ ถ้ายืนเราเห็นก่อน เห็นอวัยวะเพศเราก็รู้ว่าไม่ใช่พระพุทธเจ้าแน่ เพราะเขาเป็นชีเปลือย แต่ถ้านั่งขัดสมาธิเราไม่รู้เลย จนกว่าจะพิจารณาเห็นเส้นเล็กๆ ของเส้นจีวร ซึ่งเรารู้ว่านี่เป็นรูปพระพุทธเจ้า ถ้าไม่มีก็เป็นพระมหาวีระ

ทีนี้ขอย้อนกลับมาพิจารณาถึงพระ-

พุทธรูปสักเล็กน้อย พระพุทธรูปที่เราเห็นอยู่ในวันนี้มีอยู่หลายแบบ แต่แบบหนึ่งที่ผมคิดว่าน่าสนใจเป็นที่สุด

คติในการสร้างพระพุทธรูป ของสกุลช่างที่เราเรียกว่า คันธาระ และอินเดียนั้นไม่เหมือนกัน ก่อนหน้านั้นสมัยพระเจ้าอโศกไม่มีการสร้างรูปเคารพเลย ถ้ามีก็ทำเป็นสัญลักษณ์ดอกบัวบาน ท่านนั่งว่าง ๆ ไม่ยอมที่จะทำเป็นตัวฟิคเกอร์ เป็นรูปคนเป็นอันขาด ถือว่าพระพุทธะไม่ใช่คน เป็น "ความว่าง" เป็นอะไรที่ล้ำลึกกว่าที่ตาเนื้อเห็น ซึ่งเป็นคติที่ลึกซึ้งมากของตะวันออก

แต่แล้ว เมื่ออเล็กซานเดอร์มหาราช ในพระบาลีเรียกพระองค์ท่านว่า "อลิกะสุนทรา" ยกทัพมาโจมตีแคว้นพิหารแตกแล้ว เสด็จยกทัพกลับกรีกก็มีอยู่ประมาณ ๒ ปี เท่านั้น ในทางการเมือง แต่อิทธิพลทางวัฒนธรรมนั้น สืบทอดมาเป็นร้อย ๆ ปี และเชื่อว่ากรีกมีวิธีคิดอีกอย่างหนึ่ง

ชีวิตของสิทธัตถะได้สิ้นสุดลงใต้ต้นโพธิ์ แต่พุทธะนั้นไม่เกี่ยวกัน ก่อนตรัสรู้ เจ้าชายสิทธัตถะนั้นยังไม่รู้แจ้ง จึงกระหายที่จะตรัสรู้ สอนผู้อื่นไม่ได้ ถ้าสอนก็สอนไปด้วยความไม่แน่ใจ เดินด้วยความมึนงงสงสัย เต็มไปด้วยปัญหา เต็มไปด้วยกิเลส จะเห็นได้ด้วยมารผจญ แม้จะบวชแล้วก็ตาม

แต่สำหรับพระพุทธเจ้านั้นไม่ปรารถนาการตรัสรู้อีกแล้ว เพราะพระองค์ตรัสรู้แล้ว ไม่ต้องการอะไรจากใครอีกแล้ว ไม่สงสัยในสิ่งที่เรียนรู้ สอนผู้อื่นโดยไม่คลางแคลง

ดังนั้นทางตะวันออกจึงเห็นว่า สองช่วงชีวิต นี้ตัดขาดจากกัน อันนี้ต้องระวังมาก ต้องแบ่งให้ได้ ซึ่งทางกรีกมองว่าเป็นวิถีของชีวิต เหมือนการทรมานตนนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะเสริมสร้างวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ ดังนั้นคติในการสร้างจึงแตกต่างมาก

ภาพสำคัญของพระพุทธเจ้าบางภาพอยู่ในรัฐสภาอินเดีย เหตุที่นำไปไว้เพราะเห็นว่าเป็นภาพที่สวยงามมาก เยาวหราลาล เนห์รู นายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดีย เมื่อคราวติดคุกเคลื่อนไหวทางการเมืองก็มักจะเอารูปพระพุทธเจ้าติดกระเป๋าไป ยามทุกข์ขึ้นมาจะได้นอนดู

ผู้นำอินเดียทั้งสองคือมหาตมคานธีก็ดี หรือ เนห์รูก็ดี แม้จะแสดงบทบาทเป็นผู้นำของศาสนาฮินดู แต่แท้ที่จริงเขาก็พูดถึงพระพุทธเจ้าบ่อยมาก เพราะเขาถือว่าเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในอินเดียมีสองละลอกเท่านั้นคือ

ละลอกแรกตอนเจ้าชายสิทธัตถะบวชและพระพุทธเจ้าทรงประกาศธรรม ทางอินเดียเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงจากเมืองเป็น อานารยะ ศึกสงครามระหว่างแคว้นเล็กแคว้นน้อย จนกระทั่งส่งผลเป็นอโศกมหาราชขึ้นมาสร้างจักรวรรดิแห่งธรรมะซึ่งไม่เคยมีในโลก

ครั้งที่สองคือการรวมขวัญประชาชาติ

อินเดีย ซึ่งผิดแผกแตกต่างหลากหลายโดยมหาตมคานธีรวมติดอีกครั้ง สองระลอกนี้ที่จารึกไว้เป็นเกียรติภูมิในประวัติศาสตร์

รูปพระพุทธเจ้าสมัยคุปตะนั้น สร้างเป็นรูปลักษณะพระพักตร์ของพระพุทธองค์แบบธรรมดาหรือคล้ายของจริงของรูปร่างมนุษย์ ซึ่งดูแล้วไม่ขลัง ไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่รูปเทวดา ไม่มีฤทธิ์ ไม่มีเดช แต่เป็นมนุษย์บริสุทธิ์

สำหรับพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย หรืออยุธยาจะเต็มไปด้วยพุทธศิลป์ที่อลังการ์ มีอำนาจ พลัง อำนาจดูขลัง ดูศักดิ์สิทธิ์ เช่นเดียวกับพระพุทธรูปชินราช ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นคติทัศน์ในการสร้าง ผู้สร้างมองว่าพระพุทธศาสนานี้อิงอยู่บนอะไรบางอย่าง

แต่ถ้าเป็นพระพุทธรูปสมัยคุปตะ เขามักจะทำพระพุทธรูปขนาดมนุษย์สัดส่วนเท่ามนุษย์ ไม่ใหญ่เป็นยักษ์ และไม่เล็กจิ๋วขนาดหน้าตัดศอก หรือสองศอก

ดังนั้นทัศนคติหรือขบวนทัศน์ต่อธรรมะ แสดงออกในทางรูปลักษณ์ต่อพระพุทธเจ้า พระพุทธรูปเป็นการแสดงธรรม พระพุทธรูปเป็นเจดีย์รูปแบบหนึ่ง แต่เจดีย์คนละเจดีย์ ดังนั้นเจดีย์เป็นสิ่งที่แสดงธรรมะที่จริงโพธิสัตว์ธรรมทั้งหมดเป็นสัญลักษณ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งเชื่อว่าครั้งอดีตคงมีความเข้าใจกันอย่างถ่องแท้

เหมือนอย่างคราวที่แล้วผมเล่าว่ามีคนปักษ์ใต้ช่วงหนึ่ง หลังทำนาเสร็จแล้ว ก็มีประเพณีไปดูพระ คดข้าวห่อไปทีเดียวเดินจากสงขลามาที่นครศรีธรรมราช ไปนั่งดูพระ เขาไม่ได้ดูสิ่งนั้นให้มันเติบโตขึ้นเหมือนเด็กดูใบหน้าของแม่ เมื่อแม่ใจดี เด็กก็ใจดี ไม่ต้องรู้อะไร มันเลียนแบบกันได้ ตอนนี้ผมคิดว่าเวลาล่วงเลยมานานแล้ว ไม่รู้จะสรุปอย่างไร

ความหมายเนื้อหาของชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้านั้น มีอยู่หลายชั้นหลายระดับมากผมได้พูดถึงชาติพันธุ์ด้านฟิสิกส์ทางด้านวัตถุ ในฐานะเป็นเพียงมนุษยสติ วันนี้เราพูดระลึกถึงพระพุทธองค์นั่นเอง พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสแก่ภิกษุหลายครั้งว่า

"เมื่อเดินอยู่ในป่าเกิดความหวั่นกลัวจงนึกถึงเรา" คล้ายพระองค์ท่านสอนให้ยึดมั่นในตัวท่าน แต่นี่เป็นลำดับที่สำคัญมาก เมื่อเรามีความรักในผู้หนึ่งผู้ใดแล้ว เราจะเงี่ยหูฟังประหนึ่งผู้ใดที่เรารักนั้นเป็นสัจบุคคล ผู้รู้แจ้งเห็นจริง เราก็ฟังเอาความจริงเขามาคุ้มกัน

แต่ถ้าบุคคลที่เรารักนั้นไม่ใช่สัจบุคคลเป็นมายาวี หรือเป็นมายาบุคคล เราก็อาจจะพบอสัจธรรมเข้าแล้ว เราก็จะเจริญในอีกทิศทางหนึ่ง

ดังนั้นเองการคิดถึงพระพุทธเจ้านั้นไม่ใช่เรื่องงมงาย ถ้าใครคนใดคนหนึ่งคิดว่าพระพุทธรูปเป็นสิ่งงมงาย กราบพุทธรูปนั้นงมงาย เป็นการเข้าใจผิด ผมคิดว่ามันขึ้นอยู่กับผู้กราบมากกว่า แม้ไม่มีพระพุทธรูปก็งมงายได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญมากครั้งอดีต

อาจารย์รุ่นโบราณได้มีความคิดที่เกื้อกูลต่อมนุษย์ชนรุ่นถัดมา ค้นหาวิธีที่จะสื่อข่าวสู่อนุชน รุ่นหลังให้ได้ สมัยนั้นไม่มีหนังสือพอเพียงที่จะใช้ ใช้เฉพาะผู้รู้ซึ่งมีไม่กี่ตัวด้วย ไม่สามารถเล่าเรื่องพระพุทธเจ้าได้อย่างละเอียด แต่มีอุตสาหะ อุตส่าห์ลงแรงเอาเหงื่อเข้าแลก เจาะถ้ำไปด้วยกัน - เป็นร้อย ๆ ถ้ำ เพื่อจะเล่าเรื่องมหาบุรุษผู้หนึ่งที่อุบัติขึ้นในชมพูทวีป เพื่อเผยแผ่คำสอนอันยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่มนุษย์ชาติเคยมี พระองค์ท่านเป็นผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดพระองค์หนึ่งต่อมนุษย์ทั้งโลก ไม่ว่า อัลเบิร์ต ไอสไตน์ หรือคนเหล่านี้ในส่วนลึก ไม่เคยสยบต่อบทบาทของพระองค์ท่าน

แต่ว่า...โลกวิชาการนั้น อาจจะเป็นโลกของการดื้อรั้นดันทุรัง ที่จะพิสูจน์....ที่จะทำให้เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งทางซีกโลกตะวันออก ถ้าเรารู้อะไรจากใคร เราจะโค้งหัวให้คนนั้นเลย ดังกิริยาของพระมหากัจจายนะ หลังจากพระพุทธองค์ได้ปรินิพพานแล้ว พระมหากัจจายนะได้เสด็จกลับอุชเชนี เพราะพระองค์ท่านเคยเป็นอำมาตย์อยู่ที่นั่น เป็นบ้านเกิดของท่าน ผู้คนแห่ห้อมคิดว่าเป็นพระพุทธเจ้า....เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัส ท่านบอกว่า......พระพุทธเจ้าองค์จริงดับขันธ์ไปแล้ว ท่านเป็นเพียงสาวกเท่านั้น

อาศัยพระมหากัจจายนะ นั่นเอง ที่ท่านได้ร้อยกรองคำภีร์เรื่องมูลกัจจายน์ ภาษาบาลี เพื่อรักษาคำสอนของพระพุทธองค์ไว้

ชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้าในทางสายเลือด ไม่ได้สำคัญอะไร พระพุทธเจ้าจะเป็นใครไม่สำคัญอะไร จะเป็นมองโกลหรือจะเป็นออสตราลอยไม่สำคัญอะไร

ที่ผมได้แย้มไว้นิดว่า เผ่าไต นี่นะหรือ ที่ประชาชนเรียกตัวเองว่า ไต หรือไท นอกประเทศอีกตั้งเจ็ดสิบล้านซึ่งร่วมสายพันธุ์เดียวกัน มีเรื่องที่....คือเส้นทางอพยพที่เคลื่อน ไปเคลื่อนมา จากเนปาลถึงภูมิภาคที่เราเรียก ประเทศไทยเดี๋ยวนี้ได้ เค้าเงื่อนเหล่านี้เราสามารถศึกษาได้....ผมเองได้รับภาระแค่นี้ก็ขอจบเพียงนี้.

●●

ต่อไปนี้เป็นการตอบคำถามผู้ฟัง :-

ปรัศนี : มีความสับสนกันในเรื่องชาติพันธุ์ของพระพุทธเจ้า เอาเพียงแค่นี้ไม่ให้อื่นไกลไปอย่างอื่น-จากอันนี้แหละ เราจะได้รู้ถึงพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ปรินิพพาน แบ่งเป็นแปดตอน จากแปดตอนนี้ว่าพระพุทธเจ้ามาแสดง เป็นการแสดงของพระพุทธเจ้าในชาติของมนุษย์ แสดงให้โลกคือพระพุทธเจ้ามาประสูติ ไม่ใช่ไปสำเร็จที่ใต้ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าสำเร็จที่ใต้ต้นโพธิ์นั้น ไม่ใช่.....พระพุทธเจ้ามาแสดง....มาแสดงอะไรต่าง ๆ เพื่อให้รู้ว่าพระพุทธเจ้า มาปฏิสนธิแล้วก็ประสูติในโลก แล้วก็แสดงธรรม แล้วก็ปรินิพพาน แบ่งออกเป็นแปดตอน เป็นการแสดงของพระพุทธเจ้าแต่ว่าไม่ใช่พระพุทธเจ้าสำเร็จที่ใต้ต้นโพธิ์ พระพุทธเจ้าเกิดแล้ว-อาจารย์จะว่าอย่างไร เพราะว่าเข้าใจกันคนละอย่าง....?

อ. โกวิท : ที่จริงคติทฤษฎีเกี่ยวกับพระพุทธเจ้ามีมาก เล่ากันมาว่าพระพุทธเจ้าเป็นสานุศิษย์เทวบุตร ถูกอัญเชิญจากชั้นดุสิตให้ลงมาเป็นพระพุทธเจ้าที่อาจารย์เป็งฮั้ว (ปรัศนี) พูดนี่เป็นแนวคิดของมหายาน คือว่า....พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งเกิดขึ้นมาเพื่อขนถ่ายสรรพสัตว์ไปสู่ เป็นการสำแดงเดชฤทธิ์ให้ปรากฏในโลกมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องในข้อคิดปรัชญา เป็นเรื่องที่ลึกซึ้งและก็... มองในแง่ของขบวนการทางสังคม เป็นการง่ายมากที่จะทำให้เกิดขบวนการทางวัฒนธรรมขึ้น โดยอาศัยความเชื่อ โดยเฉพาะนักปราชญ์ใหญ่โตของญี่ปุ่น ได้แถลงความดีของนิกายนี้ไว้เยอะ ซึ่งเราอย่าดูถูกนะ ทั้งฝ่ายเถรวาทหรือเซนอย่าไปดูถูก เราเห็นอาซิ้มในโรงเจ นอนสวดมนต์ เราอย่าไปดูแคลน เพราะเราเป็นนักวิปัสสนา เป็นนักคร่ำหวอด....ที่อาจารย์เป็งฮั้วพูดผมก็ไม่ว่าอะไร.....ติงเป็นขบวนทัศน์คือวิธีมองที่กว้างหรือแคบ แต่ในที่สุด ในการปฏิบัติธรรม เราก็มองมาที่ตัวเองจนได้ ไม่ได้มองไปที่พระพุทธเจ้า คือว่าพุทธะทุก ๆ คนคือพระพุทธเจ้า พูดอย่างนี้เป็นมหายานแต่ว่ารับไม่ได้ พระพุทธเจ้าอะไร....พระพุทธเจ้า

กินเหล้าด้วยเรอะ... พระพุทธเจ้าหลายองค์นั่งในร้านน้ำชา นี่...เป็นเรื่องการมองเฉพาะ... หรือกว้าง อันนี้พูดไปแล้วก็เหมือนว่าลิเกหรือมโนราห์จะเล่น ถ้ามโนราห์โรงใหญ่เขาจะไม่เล่นบทแคบ เขาจะรัวกลองครึ่งคืนเรียกคน

ฉะนั้น ถ้าเราต้องการทรรศนะที่กว้างใหญ่ไพศาลโอบอุ้มสรรพสัตว์ไว้ต้องมองที่มหายาน

มีเรื่องอนาคตวงศ์พระพุทธเจ้าอีกรูปหนึ่งในอนาคต ถือว่าใครก็ตามสร้างบารมีที่จะรู้ถึงที่สุดของศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์ไหน ก็พระองค์นั้น เหมือนแรงอธิษฐานอันรุนแรง

ทีนี้แนวคิดอีกแนวหนึ่ง แต่ไม่ว่าแนวนี้หรือ แนวพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใต้ต้นโพธิ์ก็ตาม ในที่สุด ก็ต้องย้อนมาทำความประจักษ์แจ้งในเรื่องมนุษยศาสตร์ ด้วยตัวของตัวเองนั่นเอง ดังนั้น ผมไม่ว่าอะไร มันสวมกันได้เหมือนของสองสิ่งไม่ได้ขัดกัน มันสวมลงกันได้ ดังที่ผมเคยบอกว่า ในมหายานมีหินยาน ในหินยานมีมหายาน แต่ว่าใครจะดึงเอามาใช้เพียงใด

ปรัศนี : ถ้าเราในเถรวาทนี่ เราเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่จะไม่มาเกิดอีกในมนุษย์ภูมิ ไม่มาเกิดแน่ ส่วนจะไปเชื่อว่าจะไปอยู่ในภพสุขาวดี เป็นเทพอยู่เบื้องบนนั้นไม่ว่ากันเพราะเราไม่เห็น แต่จะเชื่อว่าพระพุทธเจ้าลงมาเกิดนี่ ซึ่งจะเป็นมนุษย์อีกนี่ มันขัดแย้งกันเองอยู่ในตัว ถ้าอย่างนั้นย่อมไม่เชื่อ

อ.โกวิท : อันที่จริงทางทฤษฎีของมหายาน เขาไม่ได้คิดอย่างนั้น เขาไม่ได้คิดว่าพระพุทธเจ้าองค์นี้ตายแล้วมาเกิดใหม่ ไม่ใช่อย่างนั้น เขาถือว่า....มันมีอันตรการณ์ช่องว่างระหว่างพุทธันดร พระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งสั่งสมบารมีมากินช่วงเท่านั้นเท่านี้กัปป์ แล้วสรรพสัตว์ที่เกิดก็อาศัยบารมีของพระองค์ท่านเข้าสู่นิพพาน เมื่อสิ้นยุคนี้แล้ว อาจจะมียุคต่อถัดไปหรือไม่ก็ว่าง...... เป็นสูญญากาศ หรือไม่มีพระพุทธเจ้าปรากฏในโลกนี้เลย ต่อจากนั้นก็เริ่มศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์ใหม่

แต่ว่าในพระสูตรของเถรวาทพระพุทธเจ้าพยากรณ์ชิตะ ชิตะเป็นพระที่บวช - ในกัปป์โน้นกัปป์นี้ เป็นคำพยากรณ์ จะมาตรัสเป็นพระศรีอารยเมตตรัย และเป็นพราหมณ์ด้วย ไม่ใช่วรรณะอื่นและไม่เป็นกษัตริย์ด้วย

ปรัศนี : ผมอ่านอนาคตวงศ์แล้ว วิธีเขียนคือเหมือนพระพุทธเจ้าตอนออกบวช ไปนั่งใต้ต้นไม้....เหมือนกันหมด

แต่ว่ามีหลักอันหนึ่งที่สำคัญมาก ผมคิดว่าสำคัญกับชีวิตมาก ๆ สมมุติเราเชื่อพระพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้าตั้งแต่ตรัสมา

เป็นเจ้าชาย....เป็นพุทธะที่แสดงตนแล้ว เราจะขาดความเข้าใจในชีวิตจริง ๆ ของเราเป็นอันมาก ตรงที่ว่า....อันนี้ผมไม่ได้แย้งมหายาน แต่ผมขอชี้ข้อที่ว่า ตราบใดที่เราเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นเทพยดาหรือเป็นเทวดานี่นะ เราก็ได้แต่กราบไหว้ สำหรับผมเองผมเคยเชื่ออย่างนั้น แต่ว่า ต่อมาผมได้มองใหม่ คือมองว่าพระพุทธเจ้า เป็นธรรมดาสามัญ มีกิเลสคือก่อนพ้นทุกข์ได้ คืนตรัสรู้ทำไมพระพุทธเจ้ามีกิเลสขนาดนั้น ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยบุคลาธิษฐาน ผจญมาร เรายังไม่ได้คิดอย่างนั้นเลย ยังไม่คิดถึงแม่ถึงพ่อขนาดนั้น ทำไมพระพุทธเจ้าถึงขนาดนั้น ยกมารออกไป มันซักสับสน นี่ตามประวัติเถรวาท มันสับสนมากเลย

ท่านอธิษฐานด้วยแรงใจอย่างเดียว ท่านสู้มารไม่ได้ ได้แต่อธิษฐานอย่างเดียว ร้อนถึงแม่ธรณี

บทบาทแม่ธรณีนี่ประหลาดมาก ตรงที่ว่าพระพุทธศาสนาไม่ว่าในลังกา ในอินเดียไม่มีเรื่องราวของแม่ธรณี มันมามีในบ้านเมืองนี้ ซึ่งบ้านเมืองนี้มีประสบการณ์ผิดแผกจากเมืองอื่น เขาถือว่าการตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ความสามารถของปัจเจก เหมือนไม่ใช่อัจฉริยะของพระพุทธเจ้า แต่ด้วยการสมทบของแม่ธรณีพลังลึกลับของธรรมชาติ

พระพุทธเจ้านั้นพัฒนามาเรื่อยจนมาถึงจุดหนึ่ง พอมาถึงจุดหนึ่งก็เป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง แม่ธรณีมีบทบาทอันสูงสุดในช่วงนั้น บีบมวยผมมารถึงแตกกระเจิง

ทีนี้น่าประหลาดอีกนะ ตรงที่ว่าในการนำเรื่องเหล่านี้มาน่าคิดน่าตีความมากพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วมายืนอยู่ได้เจ็ดวัน ธิดามารตามมาตอแยอีก มันหมายถึงอะไร มันหมายถึงกิเลสได้สิ้นซากไปแล้ว หรือยังเหลืออยู่บ้าง เป็นกลิ่นหรือเป็นอายก็ไม่ทราบ อันนี้เราตีความตามประสา แต่ว่ามันชวนให้ขบคิด ผมชอบพระพุทธเจ้าตรงนี้จัง

โดยทั่วไปศาสนาอื่นน่ะ ศาสดามักจะเจาะหลักของความเชื่อ ต้องเชื่อเท่านั้น

แต่พุทธศาสนา พระพุทธเจ้าเจาะหลักของความไม่ควรเชื่อ ๑๐ ประการ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่มาก แม้กระทั่งตัวเองและผู้อื่น เหล่าบรรดานักคิด หรือนักปราชญ์ยอมสยบด้วยเหตุผลข้อนี้ และมีพระสูตรที่ว่าตราบใดที่เธอและเรายังไม่รู้แจ้งในอริยสัจจ์ ที่ท่านเปรียบเธอและเรา คล้าย ๆ ท่านก็เหมือนคนอื่น ๆ ตราบนั้นยังต้องวนเวียนในวัฏสงสาร ฟังแล้วเหมือนอะไรบางสิ่ง ซึ่ง....ซึ่งใกล้ ๆ กับชีวิตของเรา

ไม่เช่นนั้นเราจะกลายเป็น...เป็นเรื่องของท่าน พุทธศาสนาเป็นเรื่องของท่าน เราเดินตามหลังก็แล้วกัน ผมคิดว่าพุทธศาสนาไม่ใช่อย่างนั้น

เถรวาทดูแล้วดี แคบ แต่รากลึก เถรวาท

มีรากลึกมาก ๆ แต่ดูครั้งแรก ๆ ดูตื้น มหายาน เหมือนปากพนัง ปากพนังโป๊ะใหญ่มาก กว้าง....ดังนั้นเราจงเห็นทั้งสองซีกให้ดี แล้วก็เรียงเอา มหายานมีเรื่องลึกซึ้งมาก ท่านเอาเรื่องทศกัณฑ์มาโต้คารมกับพระพุทธเจ้า ฟังดูไม่เข้าเรื่อง แต่ว่าเนื้อหาที่โต้ลึก เนื้อหาที่พูด....ผมแสดงความเห็นได้เท่านั้น.......

ปรัศนี : - อยากทราบว่าในอินเดีย การเกิดวรรณะเกิดจากชนเผ่าอะไรบ้าง จะใช่เผ่า "อารยัน" หรือไม่?

อ.โกวิท : - อ๋อ....ดีมาก แต่เวลามีน้อยมาก ต้องขอตัดสั้น

ปรัศนี : - ตั้งใจจะถาม...ที่ว่าพระพุทธเจ้าเป็นกษัตริย์ น่าจะเป็นวรรณะกษัตริย์ พระองค์ทรงหยั่ง....รักษาความรู้สึกอันนี้ของชาวอารยันด้วยหรือเปล่า?

อ.โกวิท : เป็นแง่คิดที่ดี....วรรณะนั้นเป็นระบบ ซึ่งใน "ปัคคัญสูตร" เล่าไว้ พระพุทธเจ้า ทรงเล่าว่า วรรณะที่เกิดขึ้นมานั้น กษัตริย์เกิดก่อนเป็นวรรณะแรก พราหมณ์และก็ไวษณะ แล้วก็ศูทร

ต่อมาเกิดการปฏิวัติโค่นล้มอำนาจกษัตริย์ พวกพราหมณ์ขึ้นเป็นอันดับต้น ลดกษัตริย์ลง

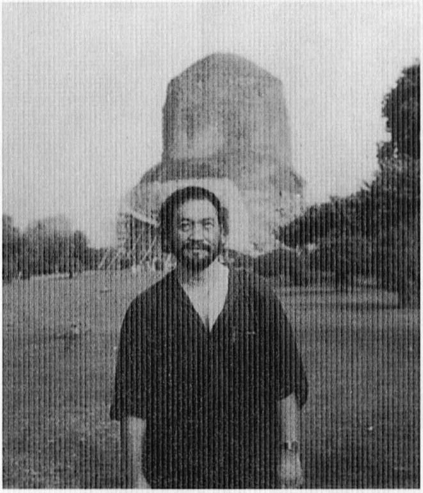
ส่วนเรื่องราวของอารยันที่เข้ามายกตัวเองเป็นวรรณะสูง เป็นพราหมณ์ เป็นกษัตริย์ แล้วลดพวกชาวพื้นเมืองที่เรียกพวก "โพลาเลี่ยน" และพวกชามิเดี้ยน แล้วเรียกว่าทัศยุ หรือที่เรารู้จักในนาม มิลักขะ - **มิลักขะ**แปลว่า **ตาพอง** ชื่อนี้หมายถึงพวกชนที่ตากว้าง มิลักขะ ตาเหลือก พวกตาใหญ่ ที่นี้ถูกลดทัศยุเป็นทาส คติอันนี้มีข้อโต้แย้งมากมาย นักปราชญ์อินเดียไม่ยอมเชื่อเลยว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องจริง เขาถือว่าชาวอินเดียอยู่ที่นี่มานานแล้ว ไม่ได้อพยพเข้ามาด้วยซ้ำไปนี่คือคติหนึ่ง

แต่ว่าที่แน่ที่สุด หลักฐานที่เมืองอาฟกา-นิสถาน ที่มีหลักฐานก่อนหน้าพุทธกาล พบว่า ชาวมิลักขะที่เราเคยเข้ามิติว่าป่าเถื่อนไม่ดังนั้นเลย....ปรากฏว่ารุ่งเรืองมาก ๆ เลย มีระบบสุขาภิบาล มีผังเมืองอะไรนี่ยอดเยี่ยมเลย เจริญกว่าพวกเผ่าอารยันที่รุกไล่มาเสียอีก นี่คือข้อเท็จจริงอันหนึ่ง หลักฐานยืนยันอย่างนั้น แต่มีจุดอ่อนด้อยอยู่อันหนึ่งคือไม่พบซากของม้าเลย เป็นไปได้ไหมเมื่อขาดม้ากำลังต่อสู้ต้านทานไม่มี

ทีนี้พวก อารยันที่เรียกตัวเองอารยันตามทฤษฎีฝรั่ง เป็นนักรบขี่ม้าเป็น แต่ท้ายที่สุดบวกลบคูณหารแล้วหลังจากเป็นอินเดียแล้ว วัฒนธรรมของมิลักขะนั่นเอง ที่ได้กลายเป็นเนื้อเป็นตัวของวัฒนธรรมของอินเดียจนทุกวันนี้

พระพุทธรูปที่เราเห็นผิวเกลี้ยง ๆ งาม ๆ เป็นรากฐานวัฒนธรรมของมิลักขะ ผมได้ค้นพบรูปร่างมนุษย์ที่คล้ายพระพุทธรูปตั้งแต่เดี๋ยวนั้น

ส่วนอารยันนั้นเป็นชาติซึ่งป่าเถื่อน คล้าย ๆ พม่ากับมอญ พม่านี้ไปสวมวัฒนธรรมมอญ คือมอญเขาเจริญมาก่อน

ทีนี้เขาไม่ใช่นักสู้นักรบอะไร พม่าก็ครอบเลยกลายเป็นวัฒนธรรมของพม่าไปทำนองนั้นแหละ

ด้านระบบวรรณะนี้ พระพุทธเจ้าทรงต่อต้านเป็นอย่างมาก ทรงไม่ยอมรับเลย

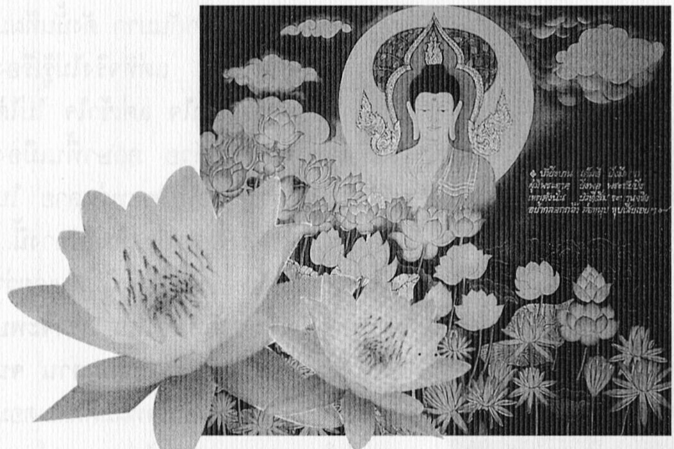
อันนี้เป็นเรื่องน่าคิดมาก ทำไมพระพุทธเจ้าไม่ยอมรับ? ทำไมเชื้อสายพระองค์ท่านจึงถือตัวนัก? มีดแปดด้าน ขอเพียงกรุยทางเอาไว้ แล้วผมจะพยายามค้นคว้าต่อไป ผมเน้นเลยนะ

แหล่งที่น่าค้นคว้าก็คือ เผ่าศากยะในเนปาล สืบเค้าว่าเขาพูดภาษาอะไร มีศัพท์แสงที่มีต้นเค้ามาจากภาษาไหนบ้าง

ที่ออสเตรเลียมีภาษามาก มีร่วมรากกับภาษาไทยมากทีเดียว และภาษาสันสกฤตด้วย ซึ่งชาวพื้นเมืองออตเตรเลียทักกันว่า "ฮ้าย! นะระ" เป็นไงไม่รู้ เรียก "นะระ" เลยแล้วหมอผีชื่อหมอผี คุกุสุรู คือคำว่า ครู คำว่าอากู้ กับคำว่า "กู" ซ้ำกันมาก ดังนั้นที่ผมนั่งฟังคล้ายกับรู้เรื่อง แต่ที่จริงไม่รู้เรื่องถ้อยคำคล้ายเราจะเข้าใจ แต่เข้าใจ ไม่ได้รวมที่เกาะอันดามันด้วย ภาษาพื้นเมืองคล้ายๆ ภาษาต้นตอที่เคยแพร่หลาย ในแหลมมาเลย์...ค้นไปทางนี้...ค้นไปทางนี้...แต่ในที่สุดผมเชื่อเลยว่า เราจะไม่พบเลยว่า **พระพุทธเจ้าเชื้อชาติพันธุ์ไหน....เราจะพบไม่ได้...มันผสม ผสาน.....ผสมผสาน จนกระทั่งว่า**....มีจุดอันน่าสนใจที่ผมคิด.... ตอนพระเจ้าโอกากราชทรงขับไล่พระราชโอรสทั้งสิบ ขับไล่ไปจากไหน?.....ไปอยู่หิมาลัยนั่นใช่ มีหลักฐานที่ "จุฬาลงโกฏ" นั่นมี ผมเคยไปที่แม่น้ำโรหินี และปราสาทสามฤดู ที่พระพุทธเจ้าเคยอยู่ตอนเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ตอนนี้ก็ยังมีซากอยู่ มีหลักฐานพร้อม มีที่ถลุงธนู

แต่ว่าตอนนั้นนักโบราณคดีของอินเดียกับเนปาลทะเลาะกันบ้านแตกกันไปแล้ว เพราะพบหลักฐานสองแห่งน้ำหนักไล่กัน ถ้าแห่งไหนชนะพิสูจน์ได้ว่าเป็นกบิลพัสดุ์ ที่แห่งนั้นรวย หมายถึง ดึงนักท่องเที่ยวชาวพุทธทั่วโลก

ต่างต่อสู้และด่าฝากมาทางนี้-ทางนี้ก็ด่าฝากไปทางโน้น กลายเป็นเรื่องการเมืองไม่ใช่เรื่องของฝ่ายวิชาการ คิดว่าหมดเวลาจริงๆ แล้ว....ก็ขอจบเพียงแค่นี้.....

ธรรมะวันวิสาขบูชา วันสำคัญของโลก

ธรรมบรรยายทางวิทยุกระจายเสียง กรมประชาสัมพันธ์ โดย "พระอาจารย์ทวีป กตปุญฺโญ"
ลูกศิษย์ ท่านปัญญานันทภิกขุ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

เนื่องในวันวิสาขบูชาปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และวันครบรอบ ๙๐ ปี ปัญญานันทภิกขุ

(ปีนี้พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ปัญญานันทภิกขุ อายุครบ ๙๐ ปี ท่านไม่มีเสียงจะเทศน์ จึงให้ลูกศิษย์ที่มีฝีมือในการเทศน์ทำหน้าที่แทนทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยที่ท่านนั่งฟังอยู่ใกล้ๆ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๕ พ.ค. ๒๕๔๔)

...ปกติเช้าวันอาทิตย์แรกของเดือน ท่านสาธุชนก็ได้ติดตามฟังปาฐกถาของพระเดชพระคุณหลวงพ่อ พระธรรมโกศาจารย์ หรือที่เราท่านเรียกติดปากกันว่า หลวงพ่อปัญญานันทะ วันนี้ท่านก็มานั่งอยู่ในห้องส่ง แต่ว่าไม่มีเสียง จึงมอบหมายให้อาตมภาพกล่าวธรรมกถาแทนพระคุณท่าน

ช่วงนี้อยู่ในเทศกาลวิสาขบูชา พุทธศาสนิกชนตื่นตัวกันปฏิบัติบูชา อามิสบูชาตามสถานะที่ควรจัด ควรทำ ท่านทั้งหลายตื่นเช้าขึ้นมาในวันอาทิตย์ คิดจะทำอะไรให้เป็นกรณีพิเศษสำหรับเทศกาลสำคัญของพุทธศาสนิกชนบ้าง

ถ้าหากว่าท่านทั้งหลายยังไม่ได้วางแผนคิดทำอะไรที่เป็นประโยชน์ เพื่อแสดงออกซึ่งความเคารพ ซึ่งความสักการะต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เปิดคลื่นวิทยุฟังอาจจะได้คำตอบบางประการ ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งอกตั้งใจฟังจนกว่าจะยุติลงด้วยเวลา

การเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดตาทางปัญญาให้มวลมนุษยชาตินั้นได้มองเห็นความเป็นจริง เห็นความถูกต้อง เห็นความดีงาม แล้วก็เดินตามพระยุคลบาทของพระศาสดาไป พระองค์ ทรงเดินเป็นแบบอย่าง ชี้ทางให้เราทั้งหลายได้มองเห็น

การเกิดขึ้นของพระองค์ทำหน้าที่สำคัญเปิดของที่คว่ำ ชี้ทางให้กับคนหลงทาง ดึงคนที่ตกลงไปสู่ที่เลวร้ายขึ้นสู่ที่ปลอดภัย เราทั้งหลายได้รับประโยชน์จากการเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรารู้จักพระองค์ในสถานะไหน เรารู้จักพระองค์ในฐานะของบุคคล พระองค์ก็เป็นบุคคลที่ฝึกฝนตนเอง

ก่อนพระองค์จะตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ พระองค์ก็มีความรู้สึก คือมีความโกรธเมื่อมีอารมณ์กระทบให้โกรธ มีโลภ เมื่อมีอารมณ์กระทบให้โลภ แต่เมื่อพระองค์เสด็จออกบวชบำเพ็ญบารมีปฏิบัติอยู่ ๖ ปี ก็รู้ความเป็นจริงสูงสุด เรารู้กันว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เมื่อวันเพ็ญเดือน ๖ แล้วเวลาล่วงเลยมาโดยลำดับ ตลอดระยะเวลา ที่พระองค์เสด็จสอนธรรมอยู่ ๔๕ ปี พระธรรมคำสอนของพระองค์ท่านมีประโยชน์ทำให้เราทั้งหลายได้รับประโยชน์มาจนถึงปัจจุบัน

เรารู้จักพระพุทธเจ้าในสถานะบุคคลตั้งแต่พระชนม์มายุยังน้อย จึงเสด็จออกบวช เสด็จสอนธรรมะดับขันธ์ปรินิพพาน เราพุทธบริษัทควรจะติดตามศึกษาประวัติความเป็นมาของพระองค์อย่างละเอียด เราเป็นลูกเป็นหลานของใคร ลูกหลานไม่ศึกษาประวัติพ่อตัวเองนี้ก็ดูกระไร เรามีพ่อทางจิตทางวิญญาณ คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เป็นพ่อ แล้วเราไม่ศึกษา ไม่สนใจว่าพระองค์มีจริยวัตรอย่างไร มีการดำเนินชีวิตอย่างไร ก็ดูกระไรอยู่ ท่านผู้รู้ทั้งหลายเมื่อกล่าวถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงบอกว่าพระพุทธองค์เป็นแบบอย่างของการสร้างกำลังใจ ให้เราต่อสู้กับชีวิต ให้เราคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ให้เราทำในสิ่งที่ถูกต้องให้เราดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ตรงกันข้ามถ้าหากว่าเราไปอ่านนิยายประเภทปลุกใจให้โกรธ ปลุกใจให้โลภ ปลุกใจให้หลง หรือประวัติบุคคลประเภทมีความคิดแปลก ๆ ทำให้เกิดความคิดแตกแยก แตกสามัคคีในสังคม เราอ่านแล้วก็จะเกิดซึมซับขึ้นสู่จิตใจ แล้วอาจจะเป็นคนมักทำในลักษณะคล้ายกับที่อ่านในตำรับตำรานั้น

แต่การอ่านประวัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่งเสริมให้บุคคลมีความเมตตา มีความบริสุทธิ์ มีเหตุมีผล เราทั้งหลายจึงควรอ่านประวัติของพระพุทธองค์บ่อย ๆ เรียกว่าให้รู้จักพระพุทธเจ้าในนามของบุคคลซึ่งมีพุทธประวัติให้เราได้ศึกษา

กาลเวลาต่อมา เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปร่วม ๕๐๐ กว่าปี หรืออยู่ในระหว่าง ๕ - ๖ ร้อยปีนั้น ก็เกิดวิวัฒนาการ สร้างพระพุทธประติมากรขึ้นมา พระพุทธประติมากรโดยความหมายก็คือของแทน ของแทนก็คือของที่ไม่จริง มันเทียมขึ้นเพื่อให้เห็นว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาว

พุทธในชั้นหลัง รู้จักพระพุทธเจ้าในนามของพุทธประติมากร

การสร้างพระพุทธประติมากรขึ้นมาก็เพื่อเปรียบให้เห็นถึงลักษณะของพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีปัญญา เห็นถึงความบริสุทธิ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีปัญญา เห็นถึงความบริสุทธิ์ เห็นถึงความมีความกรุณาปรานีต่อมวลมนุษย์ ดังนั้นเมื่อเรามีพระพุทธเจ้าองค์น้อย ๆ แขวนอยู่ที่คอ ก็เตือนสติให้เราเป็นคนมีปัญญา เตือนสติให้เราเป็นคนมีความบริสุทธิ์ เตือนสติให้เรามีความกรุณา กรุณาก็คือช่วยตนและผู้อื่นให้พ้นจากกองทุกข์ ในขณะที่ท่านแขวนพระอยู่ที่คอท่านทำอะไรให้ตนเองเกิดทุกข์ ท่านสูบบุหรี่ท่านดื่มเหล้า ท่านเล่นการพนันไหม การทำอย่างนั้นทำให้ท่านเพิ่มสุขหรือเพิ่มทุกข์

หลายคนบอกว่า ความสุขนี้ดื่มกันได้เห็นดื่มกันจนล้มระเนระนาดในช่วงเทศกาลสำคัญ ปีหนึ่งๆ คนตายไปเพราะประสบอุบัติเหตุ สาเหตุมาจากการดื่ม การกินในสิ่งที่ไม่ควรดื่มควรกิน แม้มันจะมีพระแขวนคอ แต่มันไม่สามารถที่จะช่วยยับยั้งให้เรานั้นมีชีวิตอยู่อย่างถูกต้องดีงาม เพราะว่าเราไม่มีพระอยู่ภายในจิตใจ การแขวนพระไว้ที่คอจุดมุ่งหมายเพื่อเตือนสติ ให้เรามีความประพฤติที่ถูกต้อง ตามที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อท่านเตือนเสมอเมื่อโยมไปกราบขอพรท่านบอกว่าให้คิดดี พูดดี ทำดี คบกับคนดี ไปสู่สถานที่ดี เรามีพระแขวนอยู่ที่คอ แต่เราไม่ประพฤติธรรม พระที่ไหนจะช่วยเรา

เคยมีเรื่องจริงเกิดขึ้นมาหลายปีแล้วแถวฝั่งธน มีคนตกยากเที่ยวไปนอนอยู่ตามฟุตบาททางเดินเท้าที่คนเขาเดินไปมาทำงานเช้าตรู่

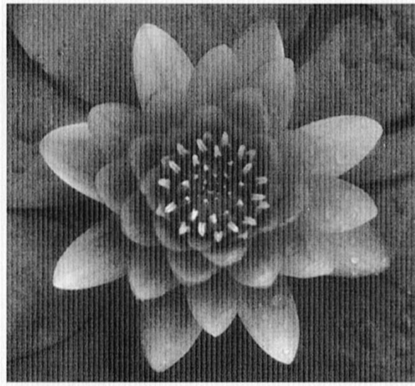
อยู่มาวันหนึ่งมีคน ๆ หนึ่งเขาออกวิ่งออกกำลังกายแต่เช้าแถวจรัญสนิทวงศ์ ฝั่งสวนนั่นแหละ ข่าวออกมาว่าคน ๆ นั้น เขาเดินไปเห็นคนนอนสลบอยู่ใกล้ทางก็ไปปลุกทราบว่าคนนั้นยังไม่ได้ทานอาหาร เขาสงสารเลยบอกว่าจะให้สตางค์ใช้ ดึงกระเป๋าขึ้นมาปรากฏว่าในกระเป๋าสตางค์มีสตางค์หลายแบ็งค์ หลายใบ คนที่นอนฟุบอยู่นั้นก็เกิดความโลภขึ้นมา ลุกขึ้นเตะคนที่จะให้สตางค์จนล้มลง แล้วก็เอากระเป๋าสตางค์วิ่งไป

คนนั้นตกใจ รู้สึกตัวขึ้นมาก็ตะโกนให้คนช่วย ช่วยด้วยคนขโมยกระเป๋าสตางค์คนฉกชิงวิ่งราวแล้ว ทั้งชาวบ้านและตำรวจก็ช่วยกันวิ่งกวดไล่เจ้าหมอคนนั้น แต่ว่ามันวิ่งเร็ว ดูท่าทางว่ามันไม่มีแรง ที่ไหนได้มันยังวิ่งเก่ง วิ่งไปจนถึงฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งชาวบ้านและตำรวจไล่ไป ไม่สามารถไล่กวดมันทัน เพราะมันกระโจนลงน้ำไปเสียก่อน

ตำรวจและชาวบ้านคอยดูอยู่ว่ามันจะโผล่ตรงไหน จะได้ช่วยกันจับไปดำเนินคดีแต่รอแล้วรอเล่าเวลาเลยไปเป็นชั่วโมงก็ไม่โผล่ หลายคนให้ความเห็นว่ามันคงจะดำน้ำเก่งไปโผล่ที่ไหนก็ไม่รู้ อย่าคอยดูอยู่เลยกลับกันดีกว่า ต่างคนต่างก็แยกย้ายกลับไป

สามสี่วันถัดมาปรากฏว่าคนเรือแถวนั้นแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบว่า มีศพลอยน้ำโผล่ขึ้นมา แต่ว่าโผล่ผลุบๆ โผล่ๆ อยู่เฉพาะเท้า เมื่อเจ้าหน้าที่ไปงมศพนั้นขึ้นมาที่ศีรษะไม่โผล่ไม่ใช่อะไรหรอก ที่คอมีพระพุทธรูปแขวน อยู่ตั้งสามสิบกว่าองค์แขวนพระเต็มคอแต่ ไม่มีพระอยู่ในใจพระก็ช่วยไม่ได้ ซ้ำร้าย พระกลับทำให้จมง่ายเสียด้วยเพราะมันหนัก ในที่สุดคนนั้นก็ตายไป เพราะว่าไม่มีพระพุทธเจ้าอยู่ในใจไม่มีพระธรรมอยู่ในใจ ไม่มีพระอริยสงฆ์อยู่ในใจ พระจะช่วยคนต่อเมื่อคนประพฤติธรรม พระจะไม่ช่วยคนเมื่อคนไม่ประพฤติธรรม

เทศกาลวิสาขบูชาเราพุทธศาสนิกชนควรให้ความสนใจเป็นกรณีพิเศษ รู้จักพระพุทธเจ้าอันเป็นพ่อทางจิตทางวิญญาณของเรา เตือนใจเราอยู่เสมอว่า พระพุทธเจ้าเป็นพ่อ พระธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์เป็นพี่พี่เราเตือนอะไรเราก็ฟัง หมั่นเข้าหาท่าน พบคุยธรรมะอย่าไปคุยเรื่องอื่น เราก็ปรารภว่าเอ๊ะ พระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสอย่างนี้นี่เจ้าค่ะหรือว่าขอรับ ทำให้ท่านได้สติเตือนใจเพราะว่าบัณฑิตเคยเรียนรู้อะไรมา ถ้าใครเขาเตือนสติก็ย่อมระลึกได้ ช่วยกันปลุกให้คนเข้าหาความดี ปลุกคนให้เข้าหาความจริงปลุกคนให้เข้าหาความถูกต้อง ความบริสุทธิ์อย่าเดินไปสู่ความไม่ถูกต้อง มองพระพักตร์ของพระพุทธองค์ในอุโบสถ ศาลาการเปรียญหรือว่าในอาคารต่างๆ ที่สร้างไว้ดูให้ดีเถิด

ท่านสาธุชนทั้งหลาย พ่อของเรากำลังเตือนสติเราเรื่องอะไร พระองค์ทรงมองต่ำ ไม่มีพระพุทธประติมากรพระองค์ไหนที่แหงนหน้าดูเพดานหรอก พระองค์ทรงมองต่ำหมายถึงว่า เตือนสติให้เรานึกถึงความเป็นจริงว่า "โลกภายนอกกว้างไกล ใครก็รู้ โลกภายใน ลึกซึ้งอยู่รู้บ้างไหม? ศึกษาโลกภายนอก มองออกไป ศึกษาโลกภายในช่วยกันมองตนเอง"

หลวงพ่อปัญญาท่านเคยเตือนสติแล้วลูกศิษย์ก็เอามาทำเป็นสติ๊กเกอร์ว่า "เตือนตนเอง พิจารณาตนเอง ปรับปรุงตัวเอง ให้เป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง" หลายคนซื้อรถใหม่ไปให้หลวงพ่อไปเจิม ท่านก็เอาสติ๊กเกอร์นี้แหละ "เตือนตัวเอง ปรับปรุงตัวเอง แก้ไขตัวเอง" ไปติดไว้เตือนสติเสร็จๆ ปรากฏว่าคนที่ไปเอาสติ๊กเกอร์ติดแล้ว ไม่ปรากฏว่าไปประสบอุบัติเหตุสักรายเดียว แต่ที่เห็นกันอยู่บ่อยๆไปตามที่ต่างๆ เอาแป้งไปทำขยุกขยิกเห็นกองอยู่ตามซากรถต่างๆ มีรอยแป้งเปื้อนอยู่ นั่นแสดงถึงว่ากระทำ

ในลักษณะที่ไม่รู้ ไม่ช่วยให้คนอยู่อย่างมีความสุข ไม่ได้ช่วยให้คนอยู่อย่างมีความไม่ประมาท แต่เตือนให้คนนั้นประมาทยิ่งขึ้นเพราะไม่มีพระพุทธเจ้าเป็นดวงตา ไม่มีพระธรรมเป็นทางเดิน ไม่มีพระอริยสงฆ์เป็นพี่เลี้ยง เรามามีพระพุทธเจ้าอยู่ในเนื้อในตัว มามีพระพุทธเจ้าอยู่กับการติด อยู่กับการพูด อยู่กับการกระทำ อยู่กับการคบค้าสมาคมนี้อย่างไร? ที่ว่าพระพุทธเจ้าอยู่กับความติด พอเราคิดจะไปเล่นการพนัน เราจะไปดื่มเหล้า ถามว่าพระพุทธเจ้าของเราส่งเสริมอย่างนี้ไหม พระพุทธองค์นั้นทำอะไรด้วยปัญญา ทำอะไรเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ทำอะไรก็เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนวุ่นวาย เมื่อพระองค์ทรงเป็นแบบอย่างทางความคิดอย่างนี้ เราก็ได้สติว่า โอ๊ะไม่ได้ พ่อของเราไม่ได้ทำอะไรอย่างนี้ ลูกหลานในตระกูลใด พ่อแม่ดี สร้างเนื้อสร้างตัว สร้างครอบครัว สร้างเกียรติยศชื่อเสียง สร้างทรัพย์สมบัติไว้มากมาย ลูกหลานนั้นก็สบาย แต่ถ้าหากว่าลูกหลานนั้นเกิดใช้แต่ของเก่าที่พ่อแม่สร้างไว้ ไม่คิดปรับปรุงแก้ไขตนเองให้เดินตามรอยเท้าพ่อที่ทำมาไม่เท่าไหร่ทรัพย์สมบัตินั้นร่อยหรอไป เพราะสิ่งเหล่านั้นมันไม่คงทน ไม่คงที่ถาวร แต่ถ้าลูกหลานตระกูลใดขยันเอาใจใส่สร้างเนื้อสร้างตัวสร้างครอบครัว สร้างเกียรติยศชื่อเสียง แล้วลูกหลานนั้นเป็นคนขยันเอาใจใส่ปรับปรุงแก้ไขความเป็นอยู่ของตัวเองจากไม่รู้ให้เป็นผู้รู้ จากไม่ตื่นให้เป็นผู้ตื่น จากความไม่มีความรับผิดชอบ ให้มีความรับผิดชอบ ให้เท่าไหร่เขาก็จะสร้างเกียรติยศ ชื่อเสียงให้เกิดมีขึ้นกับตัว เป็นการปฏิบัติบูชา ต่อพ่อ-แม่ ต่อครูบาอาจารย์อยู่ในตัวแล้ว เราพุทธบริษัท แม้จะปฏิบัติไม่ได้ทั้งหมดตามที่พระพุทธองค์ทรงชี้ ทรงเตือน ทรงสอน แต่เราพยายามฝึกฝนตนเอง อย่าไหลไปตามอำนาจของความรู้สึกฝ่ายต่ำ พระพุทธเจ้าองค์เทียมนี้มิใช่ไม่มีประโยชน์ มีประโยชน์สำหรับคนที่เตือนสติตนเอง เรามีพระองค์น้อยแขวนอยู่ที่คอ หรือว่าจัดห้องพระเอาไว้ที่บ้าน ตื่นเช้าขึ้นมาก็ควรนำลูกนำหลานไหว้พระ ถือคติคนโบราณที่ว่า เบ็ญจเคารพไหว้พระบูชาวันสองเวลาอย่างน้อยควรทำเป็นกิจประจำทำให้สุขศรี หนึ่งกราบพระพุทธะ ท่านผู้บริสุทธิ์ ระลึกถึงความดี สองกราบพระธรรม สามกราบพระสงฆ์ สี่กราบพระคุณพ่อแม่ ห้ากราบครูบาอาจารย์ กราบไปเถอะ ที่ไปดิ้นอะไรกันเหนื่อยๆ กว่านั้นตั้งเยอะ ทำไมเราปล่อยให้ลูกให้หลานของเราทำกันได้

กราบพระไม่ได้เหน็ดเหนื่อยอะไร กราบครั้งหนึ่ง ความเห็นแก่ตัวมันก็จะลดลงไป ความอวดดื้อถือดีมันก็มีความลดต่ำลงไปตามลำดับ ทำให้คนมีความอ่อนน้อมถ่อมตัว เอกลักษณ์ของชาวไทยเราพระพุทธเจ้า ได้ประทานให้มีรอยยิ้มเพราะ พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างของความมีเมตตา

หลวงพ่อปัญญาเคยเล่าว่า มีฝรั่งคนหนึ่งเขาแปลกใจว่า ทำไมคนไทยจึงมีแต่

รอยยิ้ม เขาเดินทางมาเมืองไทยเลยพอไปในพระอุโบสถต่างๆ เขาก็ร้อง อ้อ! ครูของคนไทยคือพระพุทธเจ้า เพราะพระองค์ประทับนั่ง มีรอยยิ้มอิ่มเอิบอยู่ที่พระพักตร์ คนไทยก็ได้นิสัยแห่งความมีไมตรีจิตมิตรภาพ มีรอยยิ้มอยู่บนใบหน้า พระพุทธเจ้าของเรามีเมตตา เราจึงควรมีเมตตา พระพุทธองค์ทรงมีชีวิตอยู่ด้วยความบริสุทธิ์

ความบริสุทธิ์ทางกาย เราใช้เครื่องชำระมีน้ำ เป็นต้น ชำระกันแล้วชำระกันอีกแต่ละวันเราอาบน้ำกันเปลือง แม้ช่วงนี้มีฝนตกลงมาบ้าง แต่อากาศบ้านเราก็ยังร้อนยังคงอาบน้ำวันละหลายครั้ง อาบทางกายนี่มันไม่สามารถชำระความโกรธ ความโลภความหลงทางใจได้ สิ่งที่จะชำระความโกรธความโลภ ความหลง ต้องอาศัยศีล คือความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนตนเอง

เราชาวพุทธอย่างน้อยฝึกตนให้เป็นคนมีศีลห้า เจริญเมตตา รักษาศีลข้อที่ ๑ เจริญสัมมาอาชีพ รักษาศีล ข้อที่ ๒ เจริญกามสัญมรรค รักษาศีล ข้อที่ ๓ เจริญสัจจะรักษาศีลข้อที่ ๔ เจริญสติก็ฝึกให้เป็นมีศีลสมบูรณ์ทุกข้อ ถ้าไม่มีสติเสียแล้วก็คนโกงก็ได้ คอรัปชั่นก็ได้ ข่มขืนกระทำชำเราจูงมือลูกไปขายประเวณีก็ได้ พูดจาไม่อยู่กะร่องกะรอย ในที่สุดก็ก่อปัญหาให้เกิดขึ้นแล้วความบริสุทธิ์ มันจะเกิดที่ไหน แม้คนๆนั้นจะอาบน้ำทุกวัน แต่ถ้าพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างนี้มันก็ไม่บริสุทธิ์ น้ำนี้ไม่มาใครหาจากข้างนอกได้ ต้องหาจากสำนึกความรู้สึกภายในของตัวเราเอง

พระพุทธเจ้าทรงมีพระกรุณา คนเราบางคนรู้ตัวว่าทำผิดแล้วแต่บอกว่าไม่ได้ท่านลงทุนมานานแล้ว ผมสูบบุหรี่ตั้งแต่จบชั้นมัธยม ผมสูบบุหรี่ตั้งแต่เริ่มทำงาน ผมหาสตางค์ได้มันเกี่ยวอะไรของพระ ท่านไม่ได้ว่าอะไร แต่เห็นพอตายแล้วเป็นภาระพระต้องสวดต้องเทศน์กันทุกที อะไรๆ ก็ไม่พ้นวัดนั่นแหละ แมว หมา ไม่มีที่ปล่อยก็ไปปล่อยวัด ไม่รู้ว่าจะไปไหนก็ไปหลบอยู่ตามศาลาวัด พอตายแล้วก็เอาไปทิ้งศพไว้ที่วัด ก็เป็นภาระพระกันต่อไป พระไม่อยากจะให้คนไปตอนเป็นศพหรอก อยากจะให้คนเข้าวัดตอนมีชีวิต เพราะเป็นศพแล้วศพฟังธรรมะไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าหากว่าไปตอนที่มีชีวิต แต่ว่าอย่าไปตอนเมา เมาแล้วไม่รู้เรื่อง คนบางคนนอนหลับฝันละเมอไป ตื่นเช้าไปซื้อเหล้ามาก๊งมาดื่มกัน แล้วก็ไปพบพระคุยธรรมะเสียจ้อเลย แต่ว่าเหม็นเหล้าอย่างนี้อย่าเข้าไปดีกว่า เพราะว่าฟังไม่รู้เรื่องเราพูดกันดีๆ ทำกันดีๆ คิดกันดีๆ ถือคติของชาวพุทธที่เรียกว่า ไม่ทำความชั่วทั้งปวงทำความดีให้ถึงพร้อม ทำจิตใจของเราให้บริสุทธิ์กันบ้างเถอะ

พระพุทธเจ้าของเราเป็นแบบอย่างของการช่วยตนให้พ้นจากกองทุกข์ พระพุทธเจ้าองค์แท้คนเราก็รู้จัก พระพุทธเจ้าองค์เทียมเราก็รู้จัก ทีนี้มารู้จักตัวพระพุทธเจ้า อันเป็นตัวพุทธสภาวะ พุทธะคือความรู้ ความตื่นความเบิกบานแจ่มใส สภาวะคือสิ่งที่มีอยู่

หมายความว่าพุทธสภาวะคือสิ่งที่มีอยู่จริง อันหมายถึงความรู้ ความตื่น ความเบิกบาน

พุทธะนี้เรารู้จักทั้งความหมายของชื่อบุคคลว่า พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติควร แต่ไม่ได้หมายความว่า การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติควร จะอยู่เฉพาะแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น เพราะสิ่งนี้ยังหมายถึงคุณสมบัติของบุคคลทั่วไปที่ขวนขวาย ฝึกฝนตนเอง ให้เข้าถึงความดี ความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ ดังนั้นตัวพุทธสภาวะมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ไม่มีเลือกที่ว่าจะเป็นบ้าน เป็นที่ทำงาน หรือ ว่าเป็นวัด

ที่ใดคนทำหน้าที่ของตนด้วยความรู้สึก รับผิดชอบชั่วดี ที่นั่นก็มีพุทธะปรากฏอยู่ที่นั่น แต่ที่ใดไม่มีคนรับผิดชอบในหน้าที่แม้ที่นั่นจะมีคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีพระพุทธรูปวางเกลื่อนเต็มไปหมด แต่ที่นั่นก็หามีพุทธะ ในความหมายดังกล่าวนี้ไม่ เราจึงควรสนใจ เรียนรู้พุทธสภาวะให้เป็นกรณีพิเศษ เทศกาลวิสาขบูชา ท่านทั้งหลายซื้อดอกไม้ประดิษฐ์ กะว่าจะไปเวียนเทียนที่พุทธมณฑล บ้างจะไปเวียนเทียนที่วัดใกล้บ้านบ้าง ทำไปเถอะอย่างน้อยมันก็ช่วยฝึกศิลปะในการจัดดอกไม้ แต่อย่าไปทุ่มเทว่าเราทำสวยที่สุด บุญคงจะได้พิเศษสุด

คิดอย่างนั้นมันก็คิดแบบเด็กๆ ไป เพราะพระพุทธเจ้าสมัยมีพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์มองเห็นชาวบ้านที่ศรัทธาในพระพุทธองค์ นำดอกไม้ธูปเทียนมาบูชาจนกองเป็นภูเขาเลากา พระองค์ก็ปรารภว่า ถ้าพุทธศาสนิกชนมัวสนใจแต่นำเครื่องสักการะอันเป็นอามิสมาสักการะตถาคตอยู่เช่นนี้ ศาสนาก็คงจะไม่ยั่งยืนหรอก แต่เมื่อใดพุทธศาสนิกชนศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝนตนเองตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา พุทธศาสนิกชนก็สามารถขยายศาสนาของพระตถาคตให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป ดังนั้นนอกเหนือจากเราทั้งหลายนำเครื่องสักการะ จะเป็นดอกไม้ เทียนธูปตลอดถึงสิ่งปัจจัยอื่นๆที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ประพฤติธรรม ในรูปของพระภิกษุสามเณรแล้ว เราควรจะถามท่านว่า ท่านในเทศกาลสำคัญเช่นนี้ โยมควรจะปฏิบัติอะไรให้เป็นพิเศษ นอกเหนือจากยกปิ่นโตมาถวายท่าน ถ้าหากท่านเมตตา ท่านก็จะบอกโยมตามความเหมาะสมแก่อัธยาศัยแก่ความประพฤติ แก่ความเป็นไปของท่านทั้งหลาย เทศกาลวิสาขบูชาผ่านไปแล้ว เราก็อย่าคิดว่าจบไปแล้ว การคิดอย่างนี้เป็นความคิดที่ผิด ไม่ถูกต้องเพราะว่าชีวิตของเราอยู่ในโลก ไม่ใช่มีความสุขเพียงวันเดียวพอกัน เราต้องมีความสุขคลุมทั้งสามร้อยกว่าวันตลอดไป ชีวิตเราจึงจะมีค่า ถ้าเรามีพระพุทธเจ้าเป็นดวงตา มีพระธรรมเป็นทางเดิน มีพระอริยสงฆ์เป็นพี่เลี้ยง นี่เราสามารถมีชีวิตเป็นสุขตามสมควรแก่สถานะครูของเราเดินทางถูกต้อง พ่อแม่ของเราเดินทางถูกต้อง แล้วเราเดินเฉไฉออกนอกทาง

สมควรละหรือ?

ท่านทั้งหลายควรตระหนักรู้ด้วยตัวของท่านเอง ช่วงเดือนพฤษภาคม เป็นเดือนสำคัญ คนสำคัญในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น เรียกว่าที่เป็นสากลคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของชาวเรา พระองค์อุบัติขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๖ ประสูติ ตรัสรู้ เสด็จดับขันธปรินิพพานในวันเพ็ญ เดือน ๖ ถ้ามองเข้ามาในสังคมไทย เดือนพฤษภาคมก็เป็นเดือนสำคัญ เพราะพระเดชพระคุณหลวงพ่อปัญญานันทะ แห่งวัดชลประทานรังสฤษฏ์ ท่านก็เกิดในเดือนพฤษภาคม ปีนี้อายุของท่านจะครบ ๙๐ ปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม นี้ หลวงพ่อพุทธทาสก็เกิดในวันที่ ๒๗ เดือน พฤษภาคม ศิษยานุศิษย์คิดกันอย่างไร

สำหรับที่วัดชลประทานรังสฤษฏ์นี่ก็มีกิจกรรมพิเศษ แสดงออกซึ่งอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา เรื่องอามิสบูชาก็ไม่ได้ทำเอิกเกริกเฮฮาอะไร ท่านทำหน้าที่ปลุกคนให้ตื่นขึ้นมาปฏิบัติตัวเป็นพุทธศาสนิกชนที่ถูกต้อง ให้ชาวพุทธเชื่ออย่างมีเหตุผล ให้ฝึกตนดีกว่ารอโชคชะตา ไม่สยบยอมอยู่กับสิ่งงมงาย เพราะฉะนั้นเมื่อเทศกาลสำคัญเช่นนี้เวียนมา ท่านไม่ปราถนาอะไรหรอก เราทั้งหลายต้องสำนึกกันเอาเอง วันที่ ๑๑ ถ้าโยมว่างก็ไปเที่ยววัดชลประทาน ๙ โมงเช้าเขาทำอะไรกันบ้าง ไปดู ไปฟังพระสวดมนต์ไปฟังพระเทศน์ พระแจงธรรมอะไรต่างๆ เราก็ว่ากันไป

สำหรับโยมที่มีเวลาก็แวะไปช่วงเช้าของวันที่ ๑๑ เป็นกิจกรรมในประเภทของมนต์พิธี ส่วนวันที่ ๑๓ พฤษภาคมนั่นก็ยังอยู่ในเทศกาลวันเกิดของพระคุณท่าน ศิษยานุศิษย์ก็มาจัดกิจกรรมในวันอาทิตย์นิมนต์พระ มาปาฐกถาในช่วงเช้า ช่วงบ่ายก็มีการกล่าวสุนทรพจน์ มีลักษณะของการแสดงปริทัศน์ คล้ายกับว่าคนๆ นั้นเขามีความซาบซึ้งต่อคำสอนที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อเคยแสดงไว้อย่างไร ก็มาพูดกันไม่มีเขียน ไม่ได้เชียร์กันอะไรหรอก เอาตามความรู้สึกคนเหล่านั้น เขามีความสนใจ อย่างเช่นท่านประธานรัฐสภาคุณอุทัย พิมพ์ใจชนซึ่งเคยบวชที่วัด เขาก็รับปากว่าจะมาพูดมาจาอะไรสู่กันฟัง สิ่งเหล่านี้ขอฝากให้โยมทั้งหลายได้คิด นี่พูดมาก็สมควรแก่กาลเวลาขอโอกาส ย้ำเตือนท่านทั้งหลายอีกครั้งว่า

เทศกาลวิสาขบูชา เป็นเวลาที่เราทั้งหลายต้องฝึกให้ชนะใจตนเอง ตามรอยยุคลบาทของพระศาสดา ขอให้ท่านทั้งหลายปฏิบัติบูชา เพื่อเป็นผู้ชนะความโกรธ ความโลภ ความหลง ความอิจฉาพยาบาทอาฆาตจองเวร ทำแนวทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากล่าวไว้ให้สำเร็จตามลำดับจงทั่วกันทุกท่านทุกคนเทอญ.

อ. สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้รับรางวัล “มิลเลนเนี่ยม คานธี”

ส. ศิวรักษ์ หรือ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ นักคิดนักเขียนผู้มีชื่อเสียงโด่งดังของไทย ผู้นำปัญญาชนสยามยุค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๕ เป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการปลูกจิตสำนึก ด้านสันติประชาธรรมของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากร และแนวความคิดด้านการปฏิรูปทางศาสนา ของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ หรือแม้แต่การอภิวัฒน์การปกครองของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์. อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ มีกำหนดการเดินทางไปรับรางวัล “มิเลนเนี่ยม คานธี” สาขาวิทยาศาสตร์และนิเวศน์วิทยา ในฐานะผู้ยึดมั่นในหลักการแห่งสัจธรรมและอหิงสาธรรม ที่กรุงนิวเดลฮี ประเทศอินเดีย เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๔

พิธีการรับมอบรางวัลดังกล่าวในโอกาสวันคล้ายวันเกิดของท่านมหาตมคานธี นักต่อสู้เพื่อเอกราชของอินเดีย โดยมูลนิธิ

วิจัยเพื่อวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนิเวศน์วิทยาแห่งประเทศอินเดีย โดยมีผู้ได้รับมอบรางวัลครั้งนี้รวม ๖ คน

รางวัล "มิลเลนเนี่ยมคานธี" เป็นหนึ่งในหลายรางวัลระดับนานาชาติที่ ส.ศิวรักษ์ ได้รับในฐานะที่เป็นนักต่อสู้ทางด้านสิทธิมนุษยชน เช่นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับรางวัลยกย่องเกียรติคุณด้านสิทธิมนุษยชนและส่งเสริมประชาธิปไตยชนกลุ่มน้อย จากองค์การ "อัลโป" ประเทศไต้หวัน

อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เคยได้รับรางวัลอื่นๆ อีกหลายรางวัล เช่น เป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลสัมมาอาชีวะ จากรัฐบาลสวีเดน ในฐานะผู้ปกป้องระบอบประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จึงทำให้มีทั้งที่ชอบและไม่ชอบบทบาทของเขาเรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้

อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ปัจจุบันอายุ ๖๙ ปี เป็นชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นบุตรชายคนเดียวของนายเฉลิม-นางสุพรรณ ศิวรักษ์ มีภรรยาชื่อนางนิลฉวี ศิวรักษ์ มีบุตร ๓ คน

จบการศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ จากนั้นได้เดินทางไปศึกษาในต่างประเทศที่ประเทศอังกฤษ จบปริญญาตรีมนุษย์ศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเซนต์ เดวิด และได้เนติบัณฑิตอังกฤษ จากสำนักเดอะมิดเดิล เทมเปิล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ หลัง-จากนั้นเป็นอาจารย์สอนวิชาแปลและเป็นโฆษกสถานีวิทยุ บี.บี.ซี. ภาคภาษาไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เขาเดินทางกลับประเทศไทย เป็นอาจารย์พิเศษสอนปรัชญาและจริยศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ออกวารสารชื่อ "สังคมศาสตร์ปริทัศน์" ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการคนแรก นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจุดประกายความคิด เรื่องประชาธิปไตย และเสรีภาพ รวมทั้งด้านพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาสังคมไทยในอดีตและปัจจุบัน

อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ มีบทบาทสำคัญในการเขียนการพูด ในเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์ สังคมไทยอย่างตรงไปตรงมาและรุนแรงจนทำให้นักการเมืองหลายคนหลายฝ่ายได้รับผลทั้งที่เป็นผลลบและผลบวก

เมื่อสมัยที่ท่านอาจารย์สวนโมกข์ยังมีชีวิตอยู่ และในช่วงที่ท่านทำหน้าที่ประกาศพุทธธรรมอย่างเข้มข้นนั้น มีผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในคำสอนของท่านอย่างกว้างขวาง ทำให้สวนโมกข์กลายเป็นมหาวิทยาลัยธรรมชาติ บรรดาพ่อค้า นักธุรกิจ ข้าราชการ และครูบาอาจารย์ตลอดจนทั้งนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ต่างมุ่งหมายที่จะได้บวชเพื่อศึกษาธรรมกับท่านอาจารย์สวนโมกข์

เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๓ มีคฤหัสถ์ผู้หนึ่งชื่อว่านายไสว ศรีงาม ได้เดินทางเข้าไปขอบวชอยู่ที่สวนโมกข์กับท่านอาจารย์พุทธทาส โดยได้ทำการอุปสมบทที่วัดชยาราม มีพระราชชัยกวี (พุทธทาส อินทปัญโญ) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสุธนธรรมสาร และพระครูบุญช่วย เป็นกรรมวาจาจารย์ ท่านอาจารย์พุทธทาสตั้งฉายาให้ว่า "สิวญาโณ"

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา นายไสว ศรีงาม กลายเป็นพระภิกษุของสวนโมกข์ เวลานั้นอายุของพระภิกษุไสว ๕๖ ปี อยู่ในวัยปลายของชีวิต ใครๆ ก็คิดว่าหลวงตาไสว สิวญาโณ คงบวชหนีโลก หนีทุกข์เพียงชั่วคราวเท่านั้น เพราะตำแหน่งสุดท้ายก่อนบวชท่านเป็นนักธุรกิจเซลแมน เป็นผู้จัดการฝ่ายขายสายใต้ของบริษัท ซิงเกอร์

ความคาดหมายที่ว่าหลวงตาไสว สิวญาโณ จะบวชชั่วคราวนั้นผิดความคาดหมาย เพราะเมื่อย้อนภูมิหลังของชีวิตท่านปรากฏว่าท่านมีพื้นฐานสนใจในทางธรรมมาก่อนแล้ว โดยเฉพาะความสนใจในคำสอนของท่านอาจารย์พุทธทาส

"หลวงตาไสว สิวญาโณ"

ดอกโมกข์ร่วงที่โรงปั้นภาพ

เมื่อเป็นพระภิกษุอยู่ในสวนโมกข์ หลวงตาไสว สิวญาโณ ก็ฝึกฝนการปฏิบัติธรรม และเริ่มทำงานกิจกรรมในสวนโมกข์เท่าที่ท่านทำได้ ประกอบกับขณะนั้นท่านอาจารย์พุทธทาสกำลังสร้างโรงมหรสพทางวิญญาณ มีการจำลองภาพหินสลักพุทธประวัติจากอินเดีย เพื่อใช้เป็นต้นแบบจำลองภาพเพื่อปั้นและทำพิมพ์หล่อภาพเหล่านั้นไปติดไว้รอบๆ โรงมหรสพทางวิญญาณ ผู้ที่ทำการปั้นภาพจำลองหินสลักดังกล่าวก็คือพระภิกษุในสวนโมกข์ขณะนั้น เช่นท่านทองสุข ธมฺมวโร, ท่านถวิล สุญฺญธาตุ, รวมทั้งพระอาจารย์ไสว สิวญาโณ, ท่านอาจารย์โพธิ พุทฺธมฺโม และพระภิกษุอื่นๆ ช่วยกันทำงานปั้น ช่วยกันฝึกหัดปั้นรูป โดยมีพระอินเดียชื่อพระนาคเสนเป็นผู้สอนจนสามารถสร้างช่างปั้นขึ้นในสวนโมกข์ได้ระดับหนึ่งอย่างหลวงตาไสว ท่านก็ทำหน้าที่เป็นคนขยายแบบจากภาพถ่ายให้พระรูปอื่นปั้น ตัวท่านก็ลงมือ

ฝึกหัดการปั้นด้วย

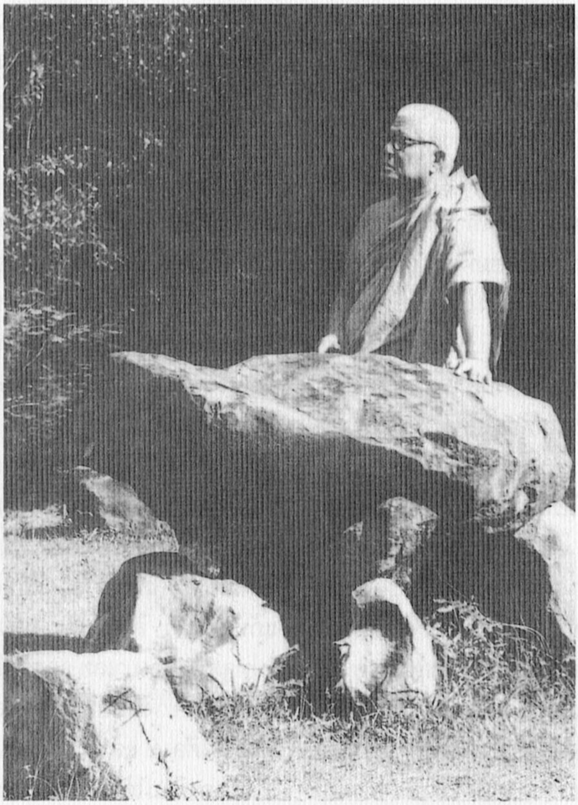
เมื่อฝึกหัดปั้นจนมีความสามารถปั้นภาพได้ด้วยตัวเอง ท่านหลวงตาไสวก็หัดวาดรูปควบคู่กันไป การหัดวาดรูปของท่านแรก ๆ ก็วาดรูปท่านอาจารย์พุทธทาส โดยวาดจากแบบภาพถ่ายของท่านอาจารย์พุทธทาสเพื่อตอบแทนญาติโยมที่มาทำบุญ เมื่อโครงการปั้นภาพฝาผนังโรงมหรสพทางวิญญาณเสร็จสมบูรณ์แล้ว หลวงตาไสวก็หาได้หยุดนิ่งไม่ ท่านพยายามศึกษาคำสอนของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุแล้วนำมาวิเคราะห์วิจัยว่าจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์แก่ญาติโยมพุทธบริษัทที่เข้าไปฟังธรรม หรือเยี่ยมเยือนสวนโมกข์

ประสบการณ์จากงานปั้นของท่านทำให้ท่านหลวงตาไสว สิวญาโณ ค้นพบทางเผยแผ่พุทธศาสนาสู่จิตใจเยาวชนและครูบาอาจารย์ที่เข้าไปเยือนสวนโมกข์ ท่านเห็นว่าเด็ก ๆ กับตุ๊กตาเป็นของคู่กัน ตุ๊กตารูปสัตว์รูปอะไร ๆ ที่เคยผ่านสายตา ท่านนำมาเป็นแบบปั้นแล้วหล่อพิมพ์แจกจ่ายแก่ผู้ที่ไปสวนโมกข์ ถ้าครูบาอาจารย์ไปหาท่าน หรือบิดา-มารดาไปหาท่านก็จะแจกตุ๊กตาปริศนาธรรมกลับไปให้ขบคิดสอนธรรมสอนใจแก่เด็ก ๆ ที่บ้าน โดยเฉพาะเรื่องอบายมุขต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ใน ครอบครัว ไม่ว่าบุหรี่ เหล้า หรือของเสพติดที่ให้โทษและสิ้นเปลือง หลวงตาไสวจะจี้จุดสำคัญนั้น ๆ โดยให้คนที่ติดเหล้าติดบุหรี่ อธิษฐานจิตตั้งสัจจะเลิกบุหรี่เลิกเหล้า โดยนำซองบุหรี่ ไฟแช็ค ขวดเหล้า ไปทิ้งที่โรงปั้นของท่านอย่างมากมาย ช่วยให้คนที่ติดอบายมุขเหล่านั้นละเลิกได้ในที่สุด

หลวงตาไสว สิวญาโณ พระแก่ ๆ ที่โรงปั้นคนนั้น สามารถสอนธรรมะด้วยอุบายธรรมที่ล้ำลึกกินใจ ท่านมีอารมณ์ศิลปินแห่งเซ็นอยู่ในตัว สามารถแปลคำสอนของท่านอาจารย์พุทธทาสให้เป็นแสงสว่าง กลายเป็นแสงตะเกียงส่องทางแก่เยาวชน คำสอนง่าย ๆ ของท่านจะเขียนเป็นคำกลอนให้คนจดจำกันได้ง่าย งานปั้นหลายรูปแบบเกิดจากความคิดของหลวงตาไสวท่านนี้ทำให้ท่านกลายเป็นขวัญใจของเยาวชน และบิดา-มารดาของเด็ก ๆ ตลอดมา

"คนเราเกิดมาทั้งที ต้องทำอะไรให้มันดีที่สุด ที่มันผิดแล้วกลับใจเสีย อย่าดันทุรังทำผิดมันไปตลอดเลย แล้วมันคุ้มกันนะ มันจะรู้สึกภูมิใจว่า แก้หลุดแล้ว ยังไงก็แก้หลุดแล้ว สิ่งที่ไม่ดีแก้แล้วหลุด ! ถึงจะไม่หลุดหมดก็เบาเลย และจะไม่ทำอีกในชีวิต จะไม่ทำอย่างนั้นอีกแล้ว หลวงตาอยากให้ทุกคนมีศีล ๕ แล้วอะไร ๆ มันจะดีขึ้น ถ้าศีล ๕ ยังเอาดีไม่ได้แล้วจะเอาอะไรล่ะ ก็ศีล ๕ มันครองโลกแล้วนี่น่ะ"

นี่คือคำของหลวงตาไสว สิวญาโณ ตะเกียงส่องที่โรงปั้นหลังเขาสวนโมกขพลา-ราม ผู้คนจำนวนมากได้รับประโยชน์อย่างต่อเนื่องจากพระภิกษุชราผู้นี้ วิถีทางธรรมของท่านล้ำลึกอย่างพระเซ็น ท่านทำโลงศพไว้ก่อนตายหลายสิบปี นอนบนโลงศพที่จะใส่ร่างของท่าน พิจารณาธรรมะจากโลงศพจนถึงวาระสุดท้าย ท่านคือพระผู้ "ตายก่อนตาย" ตามคำสอนของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ

ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ (ฉบับย่อ) หมวดที่ ๑

ว่าด้วยการทุศีล

ผ้าเปลือกปอ[๑]

ภิกษุ ท.! ผ้าทอด้วยเปลือกปอ ถึงจะยังใหม่อยู่ สีก็ไม่งาม นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ราคาก็ถูก, แม้จะกลางเก่ากลางใหม่แล้ว สีก็ยังไม่งาม นุ่งห่มเข้าก็ยังเจ็บเนื้อ ราคาก็ถูกมาก, แม้จะเก่า คร่ำแล้ว สีก็ยังไม่งาม นุ่งห่มเข้าก็ยังเจ็บเนื้อ ราคาก็ถูกมากอยู่นั่นเอง. ผ้าเปลือกปอที่เก่าคร่ำแล้วมีแต่จะถูกใช้เช็ดหม้อข้าว หรือทิ้งอยู่ตามกองขยะมูลฝอย นี้ฉันใด ;

๑. ขุม. โอ./๓-๕, ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุ ท.! แม้ภิกษุ ผู้เพิ่งบวชใหม่, ผู้ยังไม่เป็นเถระ, ผู้เป็นเถระ เมื่อเป็นคนทุศีล มีความเป็นอยู่เลวทราม ก็เป็นอย่างเดียวกัน, เรากล่าวว่า มีผิวพรรณไม่งาม เหมือนผ้าเปลือกปอ ที่มีสีไม่งาม นั่นนั่นแหละ. เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ. อนึ่ง ชนเหล่าใด คบหาสมาคม เข้าใกล้ ทำตามเยี่ยงอย่างของภิกษุนั้น ข้อนั้นจะเป็นทางให้เกิดสิ่งอันไม่เป็นประโยชน์เป็นทุกข์ แก่ชนเหล่านั้นเอง ตลอดกาลนาน ; เราจึงกล่าวภิกษุนั้นว่า ใครใกล้ชิดเข้าก็เจ็บเนื้อ เหมือนผ้าเปลือกปอ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อฉะนั้น. อนึ่ง ภิกษุนั้น รับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ของชนเหล่าใด ทานนั้นย่อมไม่มีผลใหญ่ ไม่มีอานิสงส์ใหญ่แก่ชนเหล่านั้น. เรากล่าวภิกษุนั้นว่ามีค่าน้อย เหมือนผ้าเปลือกปอ มีราคาถูกฉะนั้น.

อนึ่ง ภิกษุเถระชนิดนี้ กล่าวอะไรขึ้นในท่ามกลางสงฆ์ ภิกษุทั้งหลายก็จะว่าให้ว่า "ประโยชน์อะไรด้วยคำพูดของท่าน ซึ่งเป็น คนพาล คนเขลา, คนอย่างท่านหรือจะรู้จักสิ่งที่ควรพูด" ดังนี้. ภิกษุเถระนั้นถูกเขาว่าให้ก็โกรธ แค้นใจ กล่าววาจาหยาบออกมาโดยเอาการที่ทำให้ตนต้องถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมในภายหลัง จึงเป็นเหมือนผ้าเปลือกปอเก่าคร่ำที่เขาทิ้งเสียตามกองขยะมูลฝอย ฉะนั้นแล.

น้ำติดก้นกะลา[๑]

"ราหุล! นักบวชที่ไม่มีความละอายในการแกล้งกล่าวเท็จ ทั้งที่รู้อยู่ว่าเป็นเท็จ ก็มีความเป็นสมณะนิดเดียว เหมือนน้ำที่เหลืออยู่ก้นภาชนะนี้ ฉันนั้น"

"ราหุล! นักบวช ที่ไม่มีความละอายในการแกล้งกล่าวเท็จ ทั้งที่รู้อยู่ว่าเป็นเท็จ ก็มีความเป็นสมณะเหลืออยู่น้อย เหมือนน้ำที่สักว่าเหลือติดอยู่ตามภาชนะ (หลังจากที่สาดเทออกไปแล้ว โดยแรง) นี้ ฉันนั้น".

"ราหุล! นักบวชที่ ไม่มีความละอายในการแกล้งกล่าวเท็จ ทั้งที่รู้อยู่ว่าเป็นเท็จ ก็มีความเป็นสมณะเท่ากับน้ำที่เขาคว่ำภาชนะเสียแล้วอย่างนี้ ฉันนั้น"

"ราหุล! นักบวชที่ไม่มีความละอายในการแกล้งกล่าวเท็จ ทั้งที่รู้อยู่ว่าเป็นเท็จ ก็มีความเป็นสมณะเท่ากับความว่างเปล่าของน้ำในภาชนะนี้ ฉันนั้นเหมือนกัน .....ฯลฯ.....".

"ราหุล! เรากล่าวว่า กรรมอันลามกหน่อยหนึ่ง ซึ่งนักบวชที่ไม่มีความละอายในการแกล้งกล่าวเท็จ ทั้งที่รู้อยู่ว่าเป็นเท็จ จะทำไม่ได้หามีไม่. เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกใจไว้ว่า 'เราทั้งหลายจักไม่กล่าวมุสา แม้แต่เพื่อหัวเราะกันเล่น' ดังนี้.

ราหุล! เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกใจไว้อย่างนี้".

"ราหุล! กรรมทั้งหลาย ก็เป็นสิ่งที่บุคคลควรสอดส่องพิจารณาดูแล้ว ๆ เล่า ๆ เสียก่อน จึงทำลงไปทางกาย ทางวาจา, หรือทางใจ ฉันเดียวกับกระจกเงา[๑] นั่นเหมือนกัน."

งูเปื้อนคูถ[๒]

ภิกษุ ท.! นักบวชบางคนในกรณีนี้ เป็นคนทุศีล* มีความเป็นอยู่เลวทราม ไม่สะอาด มีความ

ประพฤติชนิดที่ตนเองนึกแล้วก็กินแหนงตัวเอง มีการกระทำที่ต้องปกปิดซ่อนเร้น ไม่ใช่สมณะก็ปฏิญญาว่าเป็นสมณะ ไม่ใช่คนประพฤติพรหมจรรย์ก็ปฏิญญาว่าประพฤติพรหมจรรย์ เป็นคนเน่าใน เปียกแฉะ มีสัญชาติหมักหมมเหมือนบ่อที่เทขยะมูลฝอย.

ภิกษุ ท.! นักบวชชนิดนี้แลที่ทุก ๆ คน ควรขยะแขยง ไม่ควรสมาคม ไม่ควรคบ ไม่ควรเข้าใกล้. ข้อนั้นเพราะอะไร? ภิกษุ ท.! เพราะเหตุว่า ถึงแม้ผู้ที่เข้าใกล้ชิด จะไม่ถือเอานักบวชชนิดนี้ เป็นตัวอย่างก็ตาม, แต่ว่าเสียงลํ่าลืออันเสื่อมเสียจะระบือไปว่า "คนคนนี้ มีมิตรเลว มีเพื่อนทราม มีเกลอลามก" ดังนี้.

ภิกษุ ท.! เปรียบเหมือนงูที่ตกลงไปจมอยู่ในหลุมคูถ กัดไม่ได้ก็จริงแล, แต่มันอาจทำคนที่เข้าไปช่วยยกมันขึ้นจากหลุมคูถให้เปื้อนด้วยคูถได้ (ด้วยการดิ้นของมัน)นี้ฉันใด[๔] ;

พุทธทาสภิกขุ : ผู้แปล

คนทุศีล มีลักษณะดังข้อความที่ขีดเส้นใต้ ในตอนต่อ ๆ ไป ลักษณะของคนทุศีล จะเขียนแทนด้วย...ฯลฯ...

๑. กระจกเงาในที่นี้คือศัพท์ว่า อาทาส, เป็นแผ่นทองเหลือง หรือโลหะชนิดเดียวกันขัดมัน

๒. ขุม.โอ./๕-๗, ตรัสแก่พระราหุล ขณะที่ทรงล้างพระบาทด้วยพระองค์เอง

๓. ขุม.โอ,/๗-๘, ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลาย.

๔. อรรถกถา เปรียบความทุศีลกับหลุมคูถ, เปรียบนักบวชทุศีลกับงูที่จมอยู่ในหลุมคูถ, เปรียบคนที่เข้าไปคบหาคนทุศีล กับคนที่เข้าไปช่วยยกงูขึ้นจากหลุมคูถ.

หูมหัศจรรย์

โดย วนปรัสถ์

คราวที่แล้วเราทำความรู้จักกับตาหรือดวงตากับดวงธรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ในกายของมนุษย์นี้มีอวัยวะที่ธรรมชาติสร้างมาอย่างน่าทึ่งการที่นักวิทยาศาสตร์เรียกว่ามนุษย์มหัศจรรย์นั่นเป็นความจริงแท้

"หู" ใคร ๆ ก็รู้ว่าหูอยู่ตรงไหน ? และมีหน้าที่ทำอะไร "หู" อยู่ติดกับใบหน้าทางด้านซ้ายและด้านขวา ข้างละหู รวมเป็น ๒ หู หน้าที่ของหูคือการรับฟังเสียง

ในร่างกายมนุษย์ที่มองเห็นเด่นชัดที่สุดมีอยู่ ๔ อย่าง คือ ตา หู จมูก และปาก ที่ว่าเด่นก็เพราะสังเกตเห็นได้จากที่อยู่ของมัน คือมันอยู่รวมในจุดที่สำคัญของบริเวณกะโหลกศีรษะทั้งหมดนั่นเอง

เมื่อเอาลำคอเป็นเส้นคั่นแล้วอวัยวะส่วนบนของคอนั้นมีความโดดเด่นเพียง ตา หู จมูก และปาก เท่านั้น อวัยวะทั้งหมดนี้ตั้งอยู่ที่สูง และหูก็เป็นอวัยวะที่แปลกกว่าอวัยวะอื่น

ในระบบการทำงานของ ตา จมูก และปากนั้น เราสามารถบังคับได้ เช่นบังคับไม่ให้เคลื่อนไหว หรือบังคับไม่ให้มันทำงาน เช่น ปาก บังคับไม่ให้กินเราก็หุบปาก ตาบังคับ ไม่ให้ดู ก็หลับตาเสีย แต่หูทำเช่นนั้นไม่ได้ ถึงเอามือปิดหูเสียงมันก็ยังดังอู้อยู่นั่นเอง

หูนั้นจะรับฟังหรือไม่รับฟังมันก็ได้ยินอยู่เสมอ หูจึงเป็นอวัยวะที่ควบคุมระวังได้ยาก ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนไว้ว่า

"สาธุ โสเตนะ สํวโส" แปลความว่า **"จงระวังหูให้ดี"** ถ้าระวังไม่ดีแล้ว อาจนำความเดือดร้อนมาให้ได้ นี่คือความจริงของมนุษย์ที่ว่า หูของเรานี้ควบคุมระวังยากเพราะเราจะบังคับเสียงไม่ให้เข้าหูไม่ได้ เราจะอยากฟังหรือไม่อยากฟัง เมื่อเสียงผ่านมากระทบหูแล้วเป็นต้องได้ยินเสมอ จึงควรต้องศึกษาเสียงให้ได้ยิน ให้ได้รู้ว่าเป็นเสียงชนิดใดเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษควรยึดถือ หรือไม่ควรยึดถือ

นักธรรมะได้คิดแยกประเภทของเสียงที่มากระทบหูเราได้ ๓ ชนิด คือ เสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ และเสียงคน ทั้ง ๆ ที่เสียงที่มากระทบหูเรามีอยู่หลายชนิด

(๑) เสียงธรรมชาติ : ได้แก่ เสียงฟ้าร้อง เสียงลมพัด เสียงคลื่นกระทบฝั่ง เสียงน้ำไหลหรือน้ำตก ฯลฯ เสียงที่กล่าวมา

นี้เป็นเสียงบริสุทธิ์ ไม่มีความหมายอย่างอื่นแอบแฝงอยู่ คือเป็นไปตามธรรมชาติแท้ ๆ คือฟังเสียงแล้วจะรู้สึกว่าหนวกหูก็หนวกหูเฉย ๆ ไม่ทำให้รู้สึกว่ารักชอบหรือเกลียดชัง ถึงแม้จะมีความหมายสำหรับนักนิยมธรรมชาติอยู่บ้าง ก็เป็นไปในทางย้อมจิตใจให้เพลิดเพลินเป็นคุณมากกว่าเป็นโทษ

(๒) เสียงสัตว์ : ได้แก่ เสียงนกร้อง เสียงไก่ขัน เสียงสุนัขเห่าหอน เสียงของสัตว์อะไรที่มันส่งเสียงร้องตามธรรมชาติของมัน เสียงเหล่านี้แม้จะก่อให้เกิดความรำคาญอยู่บ้าง เช่น เสียงสุนัข เห่าหอนตอนดึก ๆ ทำให้นอนไม่หลับ แต่ไม่สู้กระไรนักจะมีความรักความชังบ้างเล็กน้อย

(๓) เสียงคน : เสียงที่เกิดจากตัวคนมีหลายเสียง เช่น เสียงร้องไห้ เสียงสะอื้น เสียงหัวเราะ หรือแม้แต่เสียงร้องเพลง เสียงเหล่านี้แตกต่างจากเสียงสองอย่างข้างต้น เสียงคนมีอิทธิพลครอบงำจิตใจของผู้ฟังได้มากกว่าทุกเสียง สามารถทำให้จิตใจของผู้ฟังเปลี่ยนแปลงไปได้มากที่สุด

น่าแปลกไหม? เสียงทั้งสามอย่างเป็นเสียงที่เกิดตามธรรมชาติเหมือนกัน แต่เสียงของคนในโลกนี้กลับมีอิทธิพลสูงเหนือเสียงอื่นๆ เสียงฟ้าร้องหรือเสียงสุนัขเห่า แม้จะรู้สึกรำคาญบ้างแต่ไม่รุนแรงอะไร แต่ถ้ามีใครมายืนตะโกนที่หน้าบ้านแล้วตะโกนด่าว่า ไอ้ชาติชั่ว! ไอ้ชาติหมา! หรือเสียงตำหนิ อื่นๆ เราจะรีบหันความสนใจไปหา เสียงนั้นทันที

นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องคลื่นเสียง เคยตั้งคำถามว่า "คลื่นเสียงมีความหมายต่อคนเราอย่างไร ?" คำตอบก็คือ คลื่นเสียง คือ การสั่นสะเทือน หรือการเคลื่อนไหวของเสียงในอากาศ เมื่อเสียงผ่านช่องรู ซึ่งเป็นเยื่อบางๆ ซึ่งขวางหูอยู่ แก้วหูจะสั่นสะเทือน ทำให้กระดูก ๓ ชิ้นภายในสั่นสะเทือน และส่งความสั่นสะเทือนทำให้น้ำที่อยู่ในชั้นในสุดของหูจะไปกดประสาทแห่งการได้ยิน แล้วส่งกระแสความรู้สึกไปยังสมองเพื่อรับทราบข้อมูล

มีข้อมูลที่น่าทึ่งซึ่งนักวิทยาศาสตร์บันทึกไว้ว่า คนบางคนสามารถฝึกหัดฟังเสียงโดยเลือกเอาเสียงที่ต้องการเท่านั้นในขณะที่มีเสียงอย่างอื่นปะปนอยู่เป็นอันมาก เช่น ผู้ควบคุมวงดนตรีขนาดใหญ่ (ออเคสตร้า) เขาจะแยกฟังเสียงที่ต้องการเท่านั้นเพื่อให้จังหวะเพลงได้ถูกต้อง

คนส่วนมากชอบฟังเสียงยกย่องหรือเสียงชม เพราะฟังแล้วชอบใจ เย็นใจ แต่ว่าถ้าฟังเสียงยกย่องสรรเสริญมากเกินไปก็อาจทำให้เคลิ้มหรือหลงได้เหมือนกัน หากไม่รู้จักฟังเสียงชมนั่นแหละมันจะกลายเป็นอาวุธฆ่าตัวเองโดยไม่รู้ตัว

เสียงตำหนิติเตียนไม่มีใครชอบ เพราะฟังแล้วร้อนใจ ไม่สบายใจ แม้ตนทำผิดกฎหมาย ทำผิดกฎของศีลธรรมก็ไม่ยอมให้ใครว่า แต่การตำหนิจากผู้ที่หวังดีก็เป็นสิ่งที่ต้องรับฟัง เพราะคนที่ชอบแต่เสียงยกย่องสรรเสริญอย่างเดียวนั้นมักมีความบกพร่องในตนเอง ไม่รู้ว่าตัวเองบกพร่องอย่างไร

เมื่อทำผิดอยู่อย่างไร เขาก็ทำผิดอยู่อย่างนั้น

หูที่รู้จักรับการติชม หรือฟังเสียงติติง จะทำให้เป็นคนฉลาด รู้จักทางที่ควรดำเนิน และไม่ควรดำเนิน และรู้จักแก้ไขตนเองไปในทางที่เจริญได้ในที่สุด

หูมีไว้สำหรับฟังก็จริง แต่ถ้าไม่มีสติในการฟังก็จะเกิดผลเสียหายได้เหมือนกัน จึงต้องมีสติควบคุมใจตนเองอยู่เสมอ รู้จักฟังด้วยปัญญา ถ้าเป็นเสียงคนพาลก็ไม่ควรเอาใจใส่ เพราะเสียงคนพาลถือเอาประมาณมิได้ ถ้าเป็นเสียงมาจากบัณฑิตก็ควรรับไว้พิจารณา แม้เป็นเสียงตำหนิก็จะเป็นคุณ เพราะเป็นเครื่องชี้ให้สำนึกรู้ความบกพร่องและความผิดพลาดเพื่อหาทางแก้ไข แม้เป็นเสียงยกย่องสรรเสริญก็มีเหตุผล เพราะบัณฑิตไม่ถือเอา ความรัก ความชัง หรือเอาความลำเอียงมาเป็นเหตุติชม แต่ย่อมถือเอาความถูกผิดชอบธรรมเป็นหลักเกณฑ์

หูที่รับเสียงมาจากปากของคนนั้นมีอิทธิพลมาก ทำให้คนดีใจก็ได้ เสียใจก็ได้ ทำให้คนหัวเราะหรือร้องไห้ก็ได้ ทำให้คนเป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิตขึ้นมาก็ได้ ทำให้คนบ้าคลั่งเสียสติก็ได้ ทำให้คนเป็นอะไรก็ได้ร้อยแปด

ในทางธรรมถือว่า ลมปากของคนเราร้ายแรงมากกว่าลมทั้งหลาย ลมปากพัดออกมาจากปากน้อย ๆ แล้วไหลเข้าหู ผ่านไปสู่หัวใจ พัดใจให้โยกคลอนอ่อนไหวไปตาม พัดให้คนรักกันก็ได้ พัดให้คนเกลียดกันก็ได้ พัดให้คนมีอันเป็นไปกินไม่ได้นอนไม่หลับหรือหมดอาลัยตายอยากในชีวิตก็ได้ หรือพัดให้คนทอดอาลัยในชีวิตแล้ว กลับมามีกำลังใจเข้มแข็งขึ้นมาอีกก็ได้

ไม่มีเสียงอะไรจะมาดังเท่าเสียงคน ใครทำดีทำชั่วไว้ที่ไหน ใกล้หรือไกล เสียงแห่งการกระทำนั้นย่อมดังไปกระทบหูคนได้เสมอ อย่างที่โบราณว่า **"ปากกาว่ายาวยังไม่เท่ากับปากคน"**

หูที่รับฟังเสียงจึงต้องระมัดระวังไว้เสมอ มีสติที่จะต้องกลั่นกรองแยกแยะเสียงที่ผ่านหูให้ถ่องแท้ เพราะว่าคนหูดีบางทีก็สู้คนหูหนวกไม่ได้

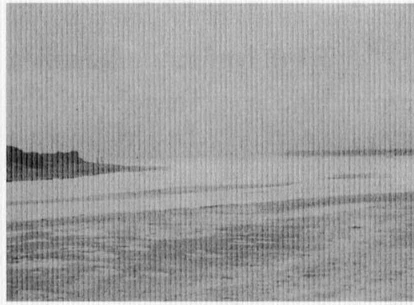
หูหนวก เป็นพวกที่พูดไม่ได้หรือเป็นใบ้ เขาไม่รู้ในการเรียนคำพูด เนื่องจากไม่ได้ยินผู้อื่นว่าพูดอะไร

น่าคิดไหม? ถ้าจะบอกว่าคนที่หูหนวกต้องพึ่งสุนัข คือเลี้ยงสุนัขที่ได้รับการฝึกหัดให้คอยเตือนเจ้าของให้รู้ เช่น เสียงกริ่งประตูดัง เสียงปลุกหรือเสียงตกใจ และเสียงเด็กร้องไห้ เป็นต้น

หูทั้งสองข้างของคนมีประโยชน์ก็จริง แต่ต้องไม่ลืมว่า การควบคุมเสียงที่ผ่าน หูได้ย่อมนำไปสู่การมีสติปัญญาและนั่นก็คือการควบคุมอายตนะทางกายของตนสำเร็จไปอย่างหนึ่งแล้ว เช่นเดียวกับการควบคุมการดูด้วยตาทั้งสองข้างนั่นเอง จงทำให้ตาทั้งสองข้างเป็นทิพย์ และหูของท่านเป็นทิพย์ จิตของท่านก็จะได้ยินเสียงทิพย์เช่นเดียวกัน

ปริศนาธรรม

"จุฬาตรีคูณ" กับ แม่น้ำมหัศจรรย์ของอินเดีย

พระธรรมเทศนาของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ที่ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม เมื่อวันอาสาฬหบูชาที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ในเรื่อง **"พระคุณของอินเดียที่มีต่อไทย"** นั้น สารธรรมตอนหนึ่งท่านกล่าวว่า

"การที่เรามีพระพุทธศาสนาอย่างนี้ทำให้เราได้รับประโยชน์ทางจิตใจ ได้รู้ธรรมะลึกซึ้ง กำจัดทุกข์ได้ เราได้รับประโยชน์ในทางโลก ในทางภายนอก ในทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เราได้มีธรรมะนี้เป็นหลักพื้นฐานของวัฒนธรรมประจำชาติไทย และชาติไทยก็ได้มีรูปแบบของชาติไทยเป็นอย่างนี้ ทั้งหมดนี้มันเป็นเรื่องพระธรรมของพระพุทธศาสนา ฯลฯ"

"เรายิ่งศึกษาพุทธศาสนา ปฏิบัติพุทธศาสนา ได้รับอานิสงส์พระพุทธศาสนา เราก็ยิ่งขอบคุณอินเดียที่นำมาให้, พวกไทยไม่มีปัญญาไปเอามา เอามาจากอินเดียโน้นมาสู่ที่นี่ที่เรียกว่า สุวรรณภูมิคือแหลมมลายูทั้งหมด มาเพื่อหาประโยชน์ มาทำการแลกเปลี่ยนทำการค้า แล้วก็ได้ทองคำไป จะพูดได้ว่าในอินเดียนั้น หาทองคำทำยาหยอดตาก็หายาก ถ้าจะหาก็หาไม่ได้ แต่นี่เขามาขนเอาไป ขนเอาไปจากประเทศไทยนี่ จนทองคำ ที่อินเดียมีทองคำมากกว่าประเทศไทย มันขนเอาไปตั้งแต่หลายพันปีมาแล้ว ทองคำหมดประเทศไทย ก็มีอยู่ที่อินเดีย"

นั่นคือความรู้สึกที่ท่านอาจารย์พุทธทาสคิดถึงพระคุณของอินเดีย จนทำให้ลูกศิษย์ท่านช่วยกันทำหนังสือชื่อ **"อินเดียน้อย"** ถวายท่านเป็นอาจาริยบูชา

อารยธรรมของอินเดียมีศาสนามาก มีภาษาที่ใช้มาก ความเชื่อของคนอินเดียแม้จะค่อนข้างเป็นไสยศาสตร์ที่ลึกลับน่ากลัว แต่พุทธศาสตร์ของพระพุทธเจ้าก็เข้ามาหาคนไทยจนได้

ในปีนี้คนทั่วโลกพากันตื่นตาตื่นใจกับพิธีศักดิ์สิทธิ์ในแม่น้ำคงคาที่เรียกว่า **"สังคัม"** (Sung cum) หรือ **"จุฬาตรีคูณ"** นั่นเอง

พิธีกรรม "สังคัม" หรือ "จุฬาตรีคูณ"

นี้เป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวอินเดียเป็นความเชื่อที่มีมานับ ๔,๐๐๐ ปีมาแล้ว เป็นพิธีการอาบน้ำชำระกายในแม่น้ำคงคาเพื่อชำระบาปในเนื้อตัวของมนุษย์นั่นเอง

พิธีชำระบาปครั้งใหญ่ในปีนี้ เรียกพิธี "กุมเมลา" คือผู้คนจากทุกสารทิศจะเดินทางมาสู่จุดหมายที่เรียกว่า จุฬาตรีคูณ ซึ่งหมายถึงจุดสำคัญที่มีแห่งเดียวในโลก จุดดังกล่าวนี้จะมีแม่น้ำสามสายไหลมาบรรจบกันแต่ถ้าได้ไปเห็นจริงๆ แล้วจะเห็นว่ามีเพียงแม่น้ำ ๒ สายเท่านั้นเอง คือ แม่น้ำ "ยมุนา" แล้วก็ "แม่น้ำคงคา"

สถานที่นี้มีความสวยงามมาก จุฬาตรีคูณในบทเพลง เทียบไม่ได้กับของจริง แม่น้ำยมุนาที่ไหลมารวมกันตรงนี้จะมีสีเขียวปีกแมลงทับ ส่วนแม่น้ำคงคาจะมีสีขาวใสตามธรรมชาติ

จุดที่แม่น้ำยมุนาและคงคาไหลมาบรรจบกันกลายเป็นเกลียวน้ำวนขนาดใหญ่และมี ๒ สี ในความเป็นจริงนั้นยังมีแม่น้ำอีกสายหนึ่งเรียกว่า แม่น้ำ "สุรัสวดี" แต่ว่าแม่น้ำสายนี้ไม่ได้ไหลมาเป็นแม่น้ำแผ่นเดียวกับคงคาหรือว่า "ยมุนา"

แม่น้ำ "สุรัสวดี" นั้นไหลมาจากใต้ดิน และเป็นที่น่าอัศจรรย์มาก เมื่อมาที่ "สังคัม" แม่น้ำสุรัสวดีก็จะทะลุขึ้นมากลายเป็นเกลียว แม่น้ำสายที่สาม แต่มองไม่เห็นเด่นชัดนัก ช่วง ๔,๐๐๐ ปีที่เชื่อถือกันมานั้นมีเรื่องราวที่น่าทึ่งเกี่ยวกับแม่น้ำคงคา เป็นคุณสมบัติพิเศษ ที่ไม่สามารถหาคำอธิบายได้ในเชิงวิชาการ บางทีนี่อาจจะเป็นสิ่งหนึ่ง

ฝูงชนชุมนุมกลางลานกุมเมลา จัดเป็นการชุมนุมของมนุษย์จำนวนมากที่สุดที่มาร่วมพิธีเดียวกัน

ที่ทำให้ชาวอินเดีย ให้ความเคารพนับถือต่อแม่น้ำสายนี้อย่างสูง

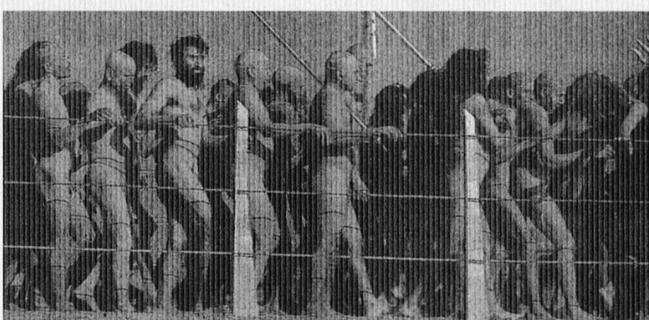
ปริศนาที่น่าขบคิดประการหนึ่ง ก็คือ น้ำทั่วไปเมื่อเราตักใส่ตุ่มไว้แล้วปล่อยทิ้งไว้สัก ๑ เดือน พอเปิดฝาตุ่มออกมาตักใช้จะใช้ไม่ได้ เพราะโดยมากจะมีกลิ่นเหม็น แต่ว่าน้ำที่ตักได้จากแม่น้ำคงคานี้มีคุณสมบัติพิเศษไม่เหมือนน้ำทั่วไป หมายความว่าไม่ว่าจะนำน้ำในแม่น้ำคงคา ไปใส่ไว้ภาชนะใดๆ ก็ตาม หรือปล่อยทิ้งไว้นานสักเท่าใดก็ตาม ๑๐ ปี หรือ ๓๐ ปี จะไม่เกิดการเน่าเหม็นเลย คุณสมบัตินี้แหละที่ทำให้นักวิทยาศาสตร์ทั่วโลก เกิดความงุนงงสงสัย และมีคณะวิทยาศาสตร์ทางมหาวิทยาลัยต่างๆ พากันเดินทางไปพิสูจน์กันที่อินเดีย ไปตักน้ำที่แม่น้ำคงคงมาพิสูจน์ และไม่ว่าจะพิสูจน์กันอย่างไร ก็ปรากฏว่าไม่ทราบว่าเหตุผลกลใด น้ำที่ได้จากแม่น้ำคงคาจึงไม่เน่าเสีย ข้อนี้ละกระมังที่ทำให้แม่น้ำคงคาเป็นแม่น้ำทิพย์แห่งสวรรค์จนทุกวันนี้

ข้อมูลที่น่าขบคิดเกี่ยวกับคุณภาพพิเศษของแม่น้ำคงคาแห่งนี้ทำให้มีการค้นหาที่มาของน้ำดังกล่าว จากคนที่เดินทางมามากๆ น้ำในแม่น้ำคงคาไหลมาจากเทือกเขาหิมาลัย ละลายมาจากหิมะแล้วไหลเรื่อยๆ อาจจะผ่านซอกหินหรือรากไม้ก็ดี ผ่านดินหิน บางอย่างจนทำให้เกิดคุณสมบัติพิเศษขึ้นมาก็ได้ แต่ท่านก็อย่าเพิ่งเชื่อ...

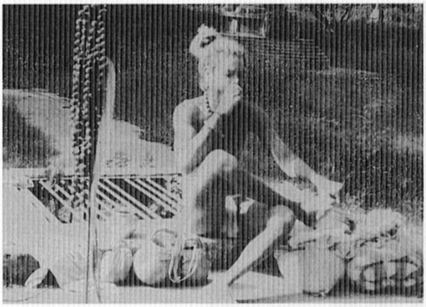
สิ่งที่ฝังลึกในวิญญาณ วัฒนธรรมคนอินเดียนานหลายพันปี สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันแข็งแกร่ง ซึ่งได้แสดงออกมาในรูปประเพณีซึ่งได้ปฏิบัติต่อกันมา

ปีนี้ พ.ศ.๒๕๔๔ เป็นปีพิเศษสุดในรอบ ๑๒ ปีของ "พิธีมหากุมเมลา" ในแม่น้ำคงคา ของอินเดีย จึงมีมหาชนจากที่ต่างๆ ไม่ใช่เฉพาะชาวอินเดียเท่านั้น ที่หลั่งไหลเข้ามาร่วมพิธีวันศักดิ์สิทธิ์นี้ แม้แต่ดาราสำคัญของโลกตะวันตกอย่าง "มาดอนน่า" ก็มาร่วมพิธีนี้ด้วย

มีความเชื่อตามคติดั้งเดิมว่า ในช่วงของ ๑๒ ปีจะมีพิธีใหญ่ที่ "สังคัม" (Sung-cum) หรือจุฬาตรีคูณแห่งนี้ ก็มีการคิดกันตามหลักโหราศาสตร์ทางจันทรคติว่า ๑๒ ปีครั้งหนึ่ง จะมีตำแหน่งของดวงจันทร์ที่อยู่ใน

บรรดาสาธุ เดินข้ามสะพานโป๊ะ หลังจาก สรงน้ำศักดิ์สิทธิ์แล้ว

ตำแหน่งที่ดีที่สุด ที่ประชาชนฮินดูจะได้รับพระจันทร์วันเพ็ญที่ "สังคัม" หรือจุฬาตรีคูณจะสวยที่สุด แล้วก็บังเอิญปีนี้เป็นปีที่ครบรอบ ๑๒ ปี

ครบรอบ ๑๒ ปีที่สังคัม หรือจุฬาตรีคูณ ปี พ.ศ.๒๕๔๔ จึงมีผู้คนพากันเดินทางไปสู่สถานที่นั้นมากถึง ๖๐ ล้านคน เกือบเท่ากับพลเมืองของประเทศไทยเราทีเดียว มันเป็นภาพที่น่าประทับใจแก่ชาวโลก เพราะไม่เคยเห็นผู้คนที่ไหนเบียดเสียดแน่นขนัดแบบนั้น ไม่เคยมีการชุมนุมของมนุษย์สมัยไหนมากที่สุด ๖๐ ล้านคนเหมือนที่ "สังคัม" หรือจุฬาตรีคูณประเพณี "มหากุมเมลา" นี้ที่อินเดีย

ผู้คนที่นับถือศาสนาฮินดูต่างมุ่งหน้ามาสู่ "สังคัม"หรือจุฬาตรีคูณในเมือง "บาลาฮาบัด" แห่งดินแดนอุตรประเทศของอินเดีย สองข้างทางจะมีคนเดินเท้าเปล่า แบกสิ่งของสำหรับไปร่วมประกอบพิธี "มหากุมเมลา" ผู้คนเหล่านั้นก้าวเดินฝ่าเปลวแดดลม ฝ่าความหนาวด้วยหัวใจศรัทธาเพื่อไปร่วมพิธีตามความเชื่อดั้งเดิมของพวกเขา

อะไรเป็นตัวทำให้มนุษย์ไปรวมตัวกันเป็นล้านๆ คำตอบก็คือความศรัทธาของพิธี "มหากุมเมลา" ที่ "สังคัม"หรือจุฬาตรีคูณ ผู้คนจะรวมกันที่นี่ในแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ ทำการอาบน้ำ ชำระร่างกาย ที่เคยหมักหมมคลุกคลีกับกิเลส ทางโลกมาอย่างโชกโชน ล้างเอาเหงื่อไคล ในใจของคนบาปสู่แม่น้ำแห่งความบริสุทธิ์และชุ่มเย็น สวดมนต์ภาวนา สักการะแสดงความเคารพนับถือบ้าง ก็ร่ายรำ แสดงออกตามแบบฉบับของตนเอง และมีจำนวนไม่น้อยที่แก้ผ้าเปลือยกายออกหมดเพื่อบูชาพิธีนี้

การที่มีคนเปลือยกายในพิธีนี้เป็นพันเป็นหมื่นคน ที่แม่น้ำคงคา เพื่อพิธีศักดิ์สิทธิ์นั้น ไม่ใช่เรื่องอนาจารหรือความคึกคะนองอย่างที่เราเห็นในหมู่อารยธรรมตะวันตก แต่สำหรับชาวฮินดู ที่เชื่อถือในพิธีนี้ การเปลือยกายนั้นมีพวกซาดู หรือพวกฤๅษีประเภทหนึ่งที่นิยมนุ่งลมห่มฟ้าอยู่แล้วพวกนี้มีความคิดว่า

"ถ้าจะขึ้นไปสู่ที่สูง หรือต้องการความสงบอย่างแท้จริง ก็ไม่ควรจะต้องมีภาระอะไรมาก คนที่จะขึ้นไปสู่ที่สูงนั้น การมีข้าวของติดตัวรุงรังทั้งข้างหน้าข้างหลัง ทั้งตัวก็ปีนขึ้นไปได้ลำบาก การมีทรัพย์สมบัติ การมีเสื้อผ้า การมีเครื่องอาภรณ์ หรือเครื่องประดับต่างๆ จึงไม่ใช่วิธีที่ถูกต้อง"

สาเหตุนี้นี่เองที่ทำให้พวกซาดู ในพิธีมหากุมเมลาที่ "สังคัม" หรือจุฬาตรีคูณ ต้องเปลือยกายหรือเปลื้องผ้าที่รุงรังกายและใจออกไปเสียสิ้น.

โสฬสปัญหา

ธรรมชาติ ประภาศิริ : ผู้แปล

SERIES 2 TISSYA METTEYA QUESTION
ลำดับที่ ๒ ติสสยะเมตเตยยะปัญหา

เรื่อง"โสฬสปัญหา" ๑๖ ข้อ
ที่หนังสือ ดอกโมกข์ นำเสนอนี้ แปลมาจากหนังสือ
"The solasapanha, The sixteen series of questions"
เพื่อผู้อ่านทั่วไปเท่านั้น

TISSAMETTEYYA : Who is deemed to be completely satisfied in this world, in whom there is no agitation of thirst? Who, with in tuitive wisdom, has had a clear insight into both ends, is not stuck in the middle? Who in this world do you say is the great hero who has overcome the enthralling thirst that binds beings as if with a cord?

THE EXALTED ONE : Whichever one who lives the holy life, renouncing all pleasures of the senses, is rid of thirst, ever in possession of mindfulness, has become a mendicant of insight, has extinguished the fire of lust : that one is deemed to be completely satisfied in this world, in whom there is no agetation of thirst : that one has, with intuitive wisdom, had a clear insight into both ends, is not stuck in the middle : I say thazazat that one is the great hero who has overcome the enthralling thirst that binds beings as if with a cord in this world.

ติสสยะเมตเตยยะ : บุคคลเช่นไรที่ดูเหมือนว่าจะเป็นผู้ที่น่าพึงพอใจอย่างแท้จริงในโลกนี้? ในตัวผู้ใดเล่าจึงไม่มีการหวั่นไหวของตัณหา? ใครเล่า, ด้วยปัญญาที่เกิดขึ้นเอง มีความรู้แจ้ง โปร่งใสทั้งในที่สุด ไม่ติดอยู่ในท่ามกลาง? ในโลกนี้ใครเล่าที่พระองค์ตรัสว่า เป็นผู้กล้าอันยิ่งใหญ่ ผู้ไม่ตกเป็นทาสของตัณหาซึ่งผูกมัดหมู่สัตว์ไว้ด้วยเส้นเชือก?

ติสสยะเมตเตยยะ : คนซึ่งมีชีวิตอยู่ในความบริสุทธิ์ ขจัดอารมณ์พอใจในปีติสุขออกไปได้แล้ว สกัดตัณหาเอาไว้ได้แล้ว แม้ในขณะมีสติ เป็นผู้ท่องเที่ยวไปเพื่อรู้แจ้งดับไฟราคะ นั่นแหละคือคนที่ดูเหมือนว่าน่าพึงพอใจอย่างแท้จริงในโลกนี้ ในตัวคนผู้ซึ่งไม่มีความหวั่นไหวของตัณหา ที่คนมีด้วยปัญญาซึ่งรู้มาได้เอง มีความรู้แจ้งโปร่งใสในที่สุด ไม่ติดอยู่ในท่ามกลาง เราย่อมบอกว่าเป็นผู้กล้าที่ยิ่งใหญ่ ผู้ซึ่งไม่ตกเป็นทาสของตัณหาซึ่งผูกมัดหมู่สัตว์ไว้ด้วยเส้นเชือกในโลกนี้

SERIES 3 PUNNAKA'S QUESTION
ลำดับที่ ๓ ปุณณกะปัญหา

PUNNAKA : Lord, I have come with some questions to ask you who are unshakable, who know the cause, the basis of all things. What is the basic motive on which many piople in this world, namely asctics, kings and brahmins, make propitiatory sacrifices to the deva? Please tell me Oh Lord, the answer to that question.

THE EXALTED ONE : Many people in this world, namely ascetics, kings and brahmins, any of them, make propitiatory sacrifices to the deva. Listen, Punnaka. Those people wish to have what they desire, and make sacrifices based on old, decrepit and impairing things.

PUNNAKA : Many people in this world, namely ascetics, kings and brahmins, make propitiator sacrifices to the deva, Oh Lord, the Delivered One from Suffering, would it be possible for them who have not been negligent in their sacrifices to go beyond birth and old age or not? Please tell me Oh Lord, the answer to that question.

ปุณณกะ : พระเจ้าข้า, ข้าพระพุทธเจ้ามาสู่ด้วยคำถาม เพื่อถามพระองค์ผู้ไม่อาจหวั่นไหวได้แล้ว ผู้รู้เหตุปัจจัยพื้นฐานของสิ่งทั้งปวง อะไรเล่าคือ เหตุปัจจัยพื้นฐานของการหมุนไปของหมู่สัตว์ในโลกนี้ ชื่อว่าฤาษี กษัตริย์ และพราหมณ์ ผู้สวดอ้อนวอนต่อเทวะหรือ? โปรดประทานคำตอบด้วยเถิดพระเจ้าข้า

พุทธะ : ผู้คนทั้งหลายในโลกนี้ ชื่อว่าฤาษีก็ดี กษัตริย์ก็ดี พราหมณ์ก็ดี ใครๆ ในหมู่คนเหล่านี้ สวดอ้อนวอนต่อเทวะ ฟังน่ะปุณณกะผู้คนเหล่านั้นประสงค์ที่จะได้ตามที่พวกเขาต้องการ จึงไปสวดอ้อนวอนขณะที่ตนตกอยู่ในความชรา ทุพพลภาพใช้การไม่ได้แล้ว

ปุณณกะ : ผู้คนทั้งหลายในโลกนี้ได้ชื่อว่าฤาษีก็ดี กษัตริย์ก็ดี พราหมณ์ก็ดี กระทำการสวดอ้อนวอนเทวะ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า บุคคลผู้ได้ชื่อว่าทำความทุกข์ให้สิ้นไป อาจเป็นไปได้สำหรับพวกเขาผู้ไม่เคยละเลยต่อการบูชาที่จะออกไปให้พ้นการเกิดแก่ได้หรือไม่?

THE EXALTED ONE : Those people wish to have and to cherish their longed for objects of desire, make sacrifices based on a motive of gain. I say that those people who make such sacrifeces are still cherishing and delighting in the world of becoming, they cannot go beyond birth and old age.

พุทธะ : ใครก็ตาม เพราะเหตุแห่งความรู้แจ้งในธรรมของเขาในโลกที่มันเป็นอยู่จริง โดยปราศจากความหวั่นไหวในตัณหา เราย่อมตรัสบอกว่าคนผู้นั้นสงบอย่างแท้จริง ไม่มีบาปแปดเปื้อนเหมือนเขม่าควัน ไม่มีราคะ รบกวนในจิตใจ และก็จะไปสู่สภาพความไม่เกิดไม่แก่ได้

PUNNAKA : Oh Lord, the Delivered One from Suffering. If those people cannot go beyond birth and old age by sacrifices, if such is the case, Oh Lord the Delivered One from Suffering, who then in the world of deva or in the world of man has gone beyond birth and old age? Please tell me Oh Loed, the answer to that question.

ปุณณกะ : ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า โปรดประทานคำตอบต่อคำถามที่ข้าพระ-พุทธเจ้าตั้งขึ้นนี้ด้วยเถิด ข้าพระพุทธเจ้ารู้ว่าพระองค์ เป็นเลิศในพระคัมภีร์ไตรเพท เคยฝึกฝนมาอย่างดี ถามว่า ความทุกข์ทั้งหลายบรรดามีในโลกนี้ ไม่ใช่อย่างเดียว ก่อกำเนิดขึ้น?

THR EXALTED ONE : Whichever one who, because of his insight into all dharma of any degree in the world as they really are, is without agitation of thirst in any world; I say that that one is completely calmed, without sin that stains as if with sooty smoke, without lust that disturbs the mind, completely passionless, has gone beyond birth and old age.

พุทธะ : ท่านถามเราเกี่ยวกับบ่อเกิดแห่งทุกข์ เราจะตอบท่านตามที่เรารู้ ความทุกข์ทั้งหลายในโลก ไม่ใช่อย่างเดียว มีอุปาติ (การกระตุ้น ของตัณหา ราคะในจิต ที่เกิดจากความคิด ความจำ และจินตนาการรวมอยู่ด้วย) เป็นแดนเกิด เกิดขึ้นจากอุปาติ ใครก็ตามที่งมงายไม่รู้การสร้างขึ้นของมัน เขาเป็นคนโง่ และถูกล่ามไว้ด้วยโซ่ตรวนคือความทุกข์ซ้ำแล้วซ้ำอีก จนกว่าจะรู้จักอุปาติว่าเป็นแหล่ง กำเนิดแห่งทุกข์ เราก็จะไม่สร้างมันขึ้นมา

การทำลายพระพุทธรูปแห่งบามิยัน ของนักรบตาลีบันผู้มากับดาบและไฟ

ประติมากรรมพระโพธิสัตว์ศิลปะกรีกยุคแรก ก่อนจะถูกทำลาย

วรทัศน์ วัชรวสี : เรียบเรียง

เมื่อต้นเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๔ มีข่าวใหญ่ที่สะเทือนใจชาวพุทธและชาวโลกอยู่อย่างหนึ่ง นั่นคือข่าวปฏิบัติการระเบิดพระพุทธรูปจำหลักหินจำลองของพระพุทธเจ้าที่หุบเขาบามิยัน ในประเทศอาฟกานิสถาน

ข่าวนี้ทำให้ชาวพุทธแและชาวโลกตกตะลึง เนื่องจากพระพุทธรูปดังกล่าวเป็นสมบัติของโลก โดยเฉพาะพระพุทธรูปองค์ใหญ่นั้นมีขนาดมหึมา มีความสูงถึง ๕๔ เมตร ส่วนองค์รองลงมามีความสูง ๓๘ เมตร ทั้งสององค์เป็นพระพุทธรูปหินแกะสลักซึ่งตั้งอยู่ห่างกันราว ๑ กิโลเมตร ตามแนวเขาอันสูงชัน นอกจากนั้นแล้วข่าวดังกล่าวยังยืนยันเพิ่มเติมอีกว่า ยังมีพระพุทธรูปอื่น ๆ อีกมากที่จะต้องถูกทำลายให้หมดสิ้นไปจากแผ่นดิน

ของอาฟกานิสถาน

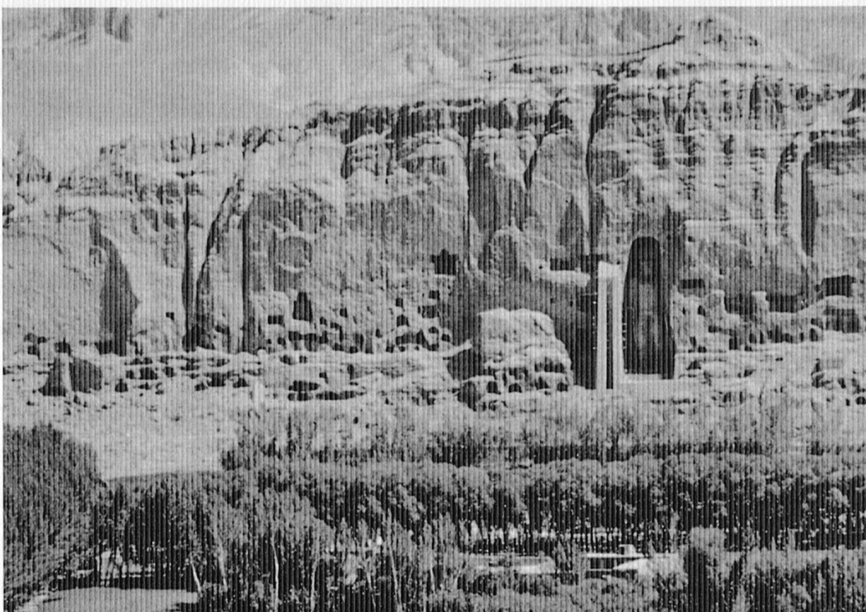
ในขณะที่ข่าวการทำลายพระพุทธรูปที่หุบเขาบามิยันกระจายไปทั่วโลกทางองค์การสหประชาชาติและนานาประเทศทั่วโลกออกมาขอร้องให้ยุติการกระทำดังกล่าว แม้แต่ประเทศต่างๆ ที่นับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม หรือแม้แต่ศาสนาฮินดู ต่างออกมาประกาศไม่เห็นด้วยกับการกระทำนั้น รวมทั้งรัฐบาลไทยด้วย

ความพยายามขององค์การสหประชาชาติและนานาชาติทั่วโลกดูเหมือนจะไร้ผล เมื่อฝ่ายนักรบตาลีบันผู้ซึ่งมีอำนาจรัฐอยู่ในอาฟกานิสถานประกาศกร้าวว่าจะไม่รับฟัง คำขอร้องหรือคำคัดค้านใดๆ ในโลกนี้

นิตยสารไทม์ ฉบับวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๔ รายงานข่าวเรื่องนี้ โดยนำเอาคำพูดของผู้นำสูงสุดของนักรบตาลีบัน คือ **อับดุลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์** บุคคลผู้นี้กล่าวตำหนินานาชาติ และองค์การสหประชาชาติไว้ว่าที่พากันโจมตี และประณามการกระทำดังกล่าวว่า...

"เราไม่เข้าใจว่าทำไมทุกคนจึงวุ่นวายห่วงกันนักหนา เราก็เพียงทุบหินทิ้งเท่านั้น สิ่งที่เราทุบมันก็แค่หินยุ่งอะไรกันนักหนา"

พวกนักรบตาลีบันแห่งอาฟกานิสถานถือว่าทำลายก้อนหิน พวกเขาจึงไม่แคร์อะไร

ทัศนียภาพโดยรอบของพระพุทธรูปแห่งบาบิยัน ซึ่งถูกนักรบตาลีบันทำลายด้วยระเบิด

แผนที่ของประเทศอาฟกานิสถาน ภายใต้การปกครองของรัฐบาลตาลีบัน โดยผู้นำ มูลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ ซึ่งประกาศทำลายพระพุทธรูปสัญลักษณ์อันรุ่งโรจน์ทางพระพุทธศาสนาที่เมืองบามิยัน และในพิพิธภัณฑ์ที่คาบูล

พร้อมกับยืนยันอย่างหนักแน่นว่าพระพุทธรูปที่สูง ๕๔ เมตร กำลังจะถูกทำลายด้วยความแรงของกระสุนและอาวุธอื่นๆ รัฐบาลตาลีบันยืนยันว่า จะทำลายรูปเคารพของศาสนาอื่นๆ นอกเหนือจากศาสนาอิสลามให้หมดสิ้นไปจากดินแดนความครอบครองของตาลีบัน เพื่อแสดงความเลื่อมใสในศาสนาอิสลาม ในขณะที่ทางที่ประชุมวุฒิสภาไทยมีมติให้ทำหนังสือประณามการกระทำของรัฐบาลตาลีบัน ที่จงใจทำลายพระพุทธรูปในเมืองบามิยัน ซึ่งถือว่าเป็นการทำลายมรดกล้ำค่าของโลก โดยสมาชิกวุฒิสภาส่งหนังสือไปถึงรัฐบาลตาลีบัน และประเทศที่ให้การรับรองฐานะรัฐบาลของตาลีบัน คือ ซาอุดิอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมีเรสต์ และปากีสถาน

บรรดาผู้นำชาวพุทธและไม่ใช่ชาวพุทธทั่วโลก ทำหนังสือประท้วงไปยังประเทศอาฟกานิสถานอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องนั้น รัฐบาลตาลีบันกลับร่วมมือกับนักบวชมุสลิมออกมาต่อต้านและกล่าวตำหนิว่า คนที่คัดค้านการทำลายพระพุทธรูปของพวกเขาเป็นเรื่องที่น่าอับอายสำหรับคนอาฟกานิสถานที่จะทำตาม เพราะการที่เขามาทักท้วงนั้นเนื่องจากถูกครอบงำทางความคิดจากคนนอกศาสนามุสลิม พร้อมกับยืนยันต่อไปว่าพร้อมที่จะทำลายพระพุทธรูปต่อไปโดยพวกตาลีบันอ้างเหตุผลว่า *"วัตถุเหล่านี้ไม่ใช่เป็นของเรา และไม่ได้แสดงความเป็นมุสลิม"*

ความพยายามที่จะทำลายพระพุทธรูปแห่งหุบเขาบามิยันของรัฐบาลตาลีบันนั้น ทำให้นักวิชาการด้านศาสนาและสื่อมวลชนทั้งในประเทศไทยและสื่อมวลชนทั่วโลกพุ่งความสนใจไปที่ประเทศอาฟกานิสถาน เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับผู้นำสูงสุดของรัฐบาลทหารตาลีบันคือ **มุลเลาะห์ โมฮัมหมัด โอมาร์** รวมทั้งภูมิหลังของพระพุทธศาสนาที่เคยแผ่

อิทธิพลเข้าไปอยู่ในชีวิตจิตใจของผู้คนในดินแดนดังกล่าวนั้น

คำถามแรกที่โลกอยากรู้ก็คือ

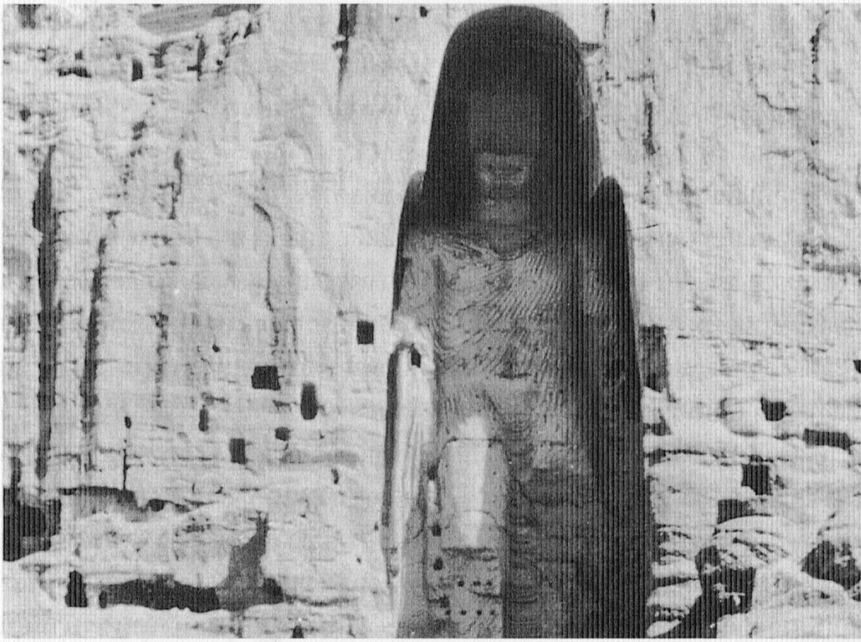
มุลเลาะห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ และนักรบตาลีบันคือใคร?

ในขณะที่ประชาคมโลกใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้รัฐบาลตาลีบันอาฟกานิสถานยุติแผนการทำลายพระพุทธรูปและวัตถุต่าง ๆ โดยเฉพาะพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่สุดในโลกในเมืองบามิยันนั้น นานาประเทศยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ และถือว่าเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติด้วย แต่ตรงกันข้ามคำตอบจากตาลีบันก็คือ พระพุทธรูปดังกล่าวนั้นไม่ได้สลักสำคัญอะไร เป็นเพียงก้อนหินก้อนหนึ่งเท่านั้น และยังขัดกับหลักศาสนาอิสลามที่ห้ามบูชาบรรดารูปปั้น รูปเคารพทั้งหลายด้วย คำถามที่ชาวพุทธและชาวโลกย้อนกลับไปสู่ตาลีบันก็คือ แนวทางการกระทำของตาลีบันถูกต้องจริงหรือไม่ ก็ในเมื่อพระพุทธรูปที่ว่านั้นผู้นำตาลีบันอ้างเป็นเพียงหิน ก็ในเมื่อมันเป็นเพียงหินแล้วทำไมพวกตาลีบันจึงต้องวุ่นวายกันนักหนา ทำไมจะต้องยุ่งไปทุบทิ้ง ถ้าพวกตาลีบันเป็นพุทธะพูดอย่างนี้ก็เข้าใจได้เพราะหากจะมองในทัศนะของชาวพุทธที่เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าแท้ ๆ แล้วพระพุทธรูปก็คือตัวแทนของพระธรรมคำสอนไม่ใช่ตัวแทนของอำนาจลึกลับแห่งเทพยดาฟ้าดินอย่างที่ศาสนาอื่นซึ่งบูชาพระเจ้าอย่างบุคคล แม้พวกตาลีบันจะทุบทำลายพระพุทธรูปให้ล้มจมดินหรือจะทำลายให้หมดสิ้นทั้งภูผาบามิยัน พระพุทธเจ้าตัวจริงคือพระธรรมก็มิได้หายไปไหน แต่การกระทำของพวกตาลีบัน กำลังทำในสิ่งที่ตรงกับคำสอนพระพุทธเจ้าเสียด้วยซ้ำ แม้กระนั้นก็ตามพระพุทธรูปก็เป็นสัญลักษณ์ ทางจิตใจของชาวพุทธทั่วโลก การทำลายของพวกตาลีบันจึงกลายเป็นการทำลายความรู้สึกของชาวพุทธทั่วโลก เป็นการกระทำของพวกอานารยะที่ป่าเถื่อน ไม่ยอมรับฟังชาวโลก แม้แต่ประเทศมุสลิมเองอย่างอียิปต์ และอีกหลายประเทศก็ประณามการกระทำนั้น ถ้าหากว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการถูกต้องแล้ว ทำไมชาติมุสลิมทั่วโลกจึงรุมประณามเล่า

พระพุทธรูปแห่งหุบเขาบามิยันเกิดขึ้นได้อย่างไร?

คำถามนี้เกิดขึ้นในใจของผู้คนทั่วโลก เมื่อข่าวการคิดทำลายพระพุทธรูปยักษ์และพระพุทธรูปโบราณอื่น ๆ อีกหลายพันองค์ ถ้าว่าโดยภาพรวมแล้วพระพุทธรูปหินสลักที่หุบเขาบามิยันอาฟกานิสถานนั้น ต้องถือว่ามีความยิ่งใหญ่มาก เป็นศิลปกรรมสมัยศตวรรษที่ ๒ และที่ ๓ คือ ราวประมาณ ๑๘๐๐-๒๐๐๐ ปี หลักฐานบางแห่งก็ว่าไม่ต่ำกว่า ๑๕๐๐ ปี

ย้อนหลังกลับไปในอดีตกาล เมื่อประมาณ ๑๐๐๐ ปีที่แล้ว ในยุคที่ผู้ปกครองอาฟกานิสถานซึ่งเป็นมุสลิม รวมทั้งเจ็งกีสข่าน และผู้นำอิสลามคนอื่น ๆ ก็ไม่เคยคิดที่จะทำลายพระพุทธรูปดังกล่าว อย่างไรก็ตาม

นี่มิใช่ครั้งแรกที่พวกนักรบตาลีบัน คิดจะทำลายพระพุทธรูปในเมืองบามิยัน แต่จนแล้วจนรอดพระพุทธรูปที่นั่นก็ยังคงอยู่ได้ แม้จะได้รับความเสียหายอย่างหนักมาแล้วก็ตาม เพราะร่องรอยแห่งการทำลายปรากฏ ให้เห็นเมื่อเปรียบเทียบกับองค์พระพุทธรูปที่สมบูรณ์

ก่อนที่จะได้ทราบว่า พวกผู้นำและนักรบตาลีบันเป็นใคร และต้องการทำลายพระพุทธรูปเพื่อจุดประสงค์อย่างไร เรามาทำความรู้จักกับพระพุทธรูปแห่งหุบเขาบามิยันเป็นเบื้องต้นว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร

คำว่า **"บามิยัน"** เป็นชื่อภูเขาและชื่อเมืองซึ่งตั้งอยู่ในประเทศอาฟกานิสถาน ห่างจากเมืองคาบูล (Kabul) เมืองหลวงของอาฟกานิสถานไปทางตะวันตกเฉียงเหนือราว ๒๔๐ กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขาฮินดูกูกับโคห์-อิ-บาบา และอยู่บนความสูงจากระดับน้ำทะเลถึง ๒๘๐๐ ฟุต

ในครั้งกระโน้น หุบเขาบามิยันเคยใช้เป็นที่หยุดพักกลางทางของขบวนคาราวานบนเส้นทางสายไหม (Silk Route) ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างเมืองชายฝั่งเมดิเตอร์เรเนียนกับประเทศจีน โดยผ่านดินแดนเอเชียกลางซึ่งมีประชากรนับถือศาสนาต่างๆ มากมายๆ สถานที่แห่งนี้เคยมีพวกพ่อค้า นักบวช หรือแม้แต่พวกนักรบจากฟากฝั่งอินเดียที่เคยเข้ามาพิทักษ์เส้นทางประวัติศาสตร์สายนี้

เหตุผลสำคัญที่เกิดพุทธประติมาขึ้นบนหน้าผาบามิยัน และตามซอกมุมของภูเขาบริเวณนี้ก็เพราะว่ามีพระภิกษุในศาสนาพุทธ

ที่เดินทางผ่านมาสู่บริเวณนี้ได้เลือกเอาบริเวณถ้ำหรือหน้าผาสูงชันของหุบเขานี้เป็นที่พำนักและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในช่วงระหว่างศตวรรษที่ ๔-๗ บรรดาท่านพระภิกษุเหล่านั้นได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะ ขุดถ้ำจนมีทางเดินภายในลดเลี้ยว ต่อเชื่อมห้องหินต่างๆ นับร้อยๆ ห้อง อย่างสลับซับซ้อน

ผลงานที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือพระภิกษุเหล่านั้นยังได้คิดทำงานที่ยิ่งใหญ่ด้วยการขึ้นไปสกัดหน้าผาสูงเสียดฟ้าให้เว้าลึกแล้วทำการจำหลักพระพุทธรูปยืนประทับองค์อยู่ภายในซุ้มหินมหึมานั้นไว้ ๒ รูป คือรูปที่ ๑ มีความสูงราว ๕๔-๕๕ เมตร ส่วนองค์ที่ ๒ มีความสูง ๓๘ เมตร

เมื่อทำการสลักพระวรกายแล้วก็ได้เอาจีวรมาครอง โดยใช้ดินเหนียวมาปั้นและมีเชือกเป็นตัวยึดโครงสร้าง หลังจากที่ดินเหนียวแห้งสนิทแล้วก็ทาด้วยสีบรอนซ์ ส่วนพระพักตร์นั้นเอาปูนขาวผสมทรายกับหินอ่อนป่น แล้วนำมาพอกผนังหน้าผาระหว่างไหล่ทั้งสองขององค์พระพุทธรูป จากนั้นจึงทาด้วยสีทองเป็นอันเสร็จเรียบร้อย เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธศิลปผสมผสานระหว่างศิลปอินเดีย เปอร์เซีย หรือเรียกว่าศิลปะคันธาราฐ แบบกรีกโรมันและมีลักษณะเป็นรูปพระโพธิสัตว์ไวโรจนะ

เรื่องราวของหุบเขา "บามิยัน" และพระพุทธรูปสำคัญ ๒ องค์นั้น มีหลักฐานบันทึกของนักเดินทางในยุคนั้นจารึกไว้ เช่นบันทึกของ "หลวงจีนฟาเหียน" ผู้เคยจาริกผ่านสถานที่แห่งนี้ในช่วงปี ค.ศ. ๔๐๐ ท่านเขียนบันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า

"ณ ที่แห่งนี้คือหุบเขาหินทรายออกมีถ้ำใหญ่ทะลุตลอดถึงกันมากมาย ภายในเป็นที่บูชา และห้องพำนักนับพันสำหรับนักบวชและลูกศิษย์..."

จากหลักฐานนี้ทำให้เราเกิดจินตนาการได้ว่า แท้ที่จริงแล้ว ความสำคัญของหุบเขาบามิยันหาได้มีเฉพาะรูปจำหลักมหึมาของพระพุทธเจ้าก็หาไม่ แต่ยังมีร่องรอยแห่งความเพียรอันมหัศจรรย์ของจิตใจนักบวชชาวพุทธผู้มีวิญญาณแห่งพุทธะ ได้ทำการเจาะถ้ำและคูหาไว้ภายในภูเขานับพันๆ แห่ง นอกจากนั้นแล้วยังมีหลักฐานภาพจิตรกรรมเพรสโก้ หรือภาพฝาผนังไว้อย่างงดงาม รวมทั้งมีสิ่งประดับประดาแขวนตกแต่งไว้โดยทั่วไป

เส้นทางไปสู่หุบเขาบามิยันนั้นมีอยู่ ๒ ทาง คือ ทางเหนือโดยผ่านทางช่องชิบบาร์ และทางใต้จากนครคาบูล (Cabul) ผ่านช่องฮาจิกัค ผู้ที่เดินทางขึ้นสู่ยอดเขาบามิยันแล้วมองทัศนียภาพเบื้องล่างงดงามยิ่งนัก ทั้งหุบเขาแห่งนี้เขียวชอุ่มมีดอกไม้นานาพันธุ์ในต้นฤดูร้อน มองลดหลั่นลงไปจนมองเห็นสายธาราที่ใสสะอาดอยู่ล่างสุด เชิงผานั้นมีคูหาสลับซับซ้อนดุจรวงผึ้ง ด้านบนของหน้าผาเป็นสีเทา ช่วงกลางเป็นแถบสีเหลืองและส่วนล่างมีสีแดงองุ่น เบื้องหลังของหุบเขาคือยอดเขาสูงละลิ่ว ซึ่งมีหิมะปกคลุมยามที่พระอาทิตย์โคจรจากตะวันออกไปตะวันตก

สีสันของหน้าผาบามิยันจะแปรเปลี่ยนไป ตอนเที่ยงวันจะฉาบด้วยสีแดง และยามบ่ายคล้อยจะเป็นสีเทาอ่อนแซมด้วยม่วงแดง ครั้งตะวันลับฟ้า ทั้งหน้าผาจะกลับกลายเป็นสีม่วงสด มีควันสีขาวอันเกิดจากการประกอบอาหารของผู้พำนักลอยช้าๆ สู่ห้องท้องฟ้า เป็นภาพที่วิจิตรจนได้สมญานามว่าเป็น "หุบเขาแห่งทวยเทพ" (Valley of Gods) หรือหุบเขาแห่งเทพเจ้า

ที่กล่าวมาแล้วนั้นคืออดีตกาลแห่งความวิเศษสุดของหุบเขาบามิยันที่ยิ่งใหญ่ หรือ "บ้านของเทพเจ้า" หรือบ้านของพระผู้เป็นเจ้าที่แท้จริง ซึ่งถ้าหากว่าพวกตาลีบันได้ศึกษาพระคัมภีร์กุหร่านอย่างลึกซึ้งถึงแก่นจริงๆ แล้ว พระเจ้าที่สถิตอยู่ในหุบเขาบามิยันนั้นหาใช่ธรรมชาติแห่งพุทธะของพระพุทธเจ้าเพียงองค์เดียวไม่ หากแต่หมายถึงพระเจ้าที่เคยมีอยู่ร่วมกันก่อนจะมีพระพุทธเจ้า หรือก่อนที่จะมียีซัสไครส์ หรือก่อนที่จะมีพระเจ้าอย่างองค์อัลเลาะห์ โมฮัมหมัด นาบีเสียอีก สิ่งนั้นก็คือไกวัลธรรม หรือ "ไกวัลยะ" หรือ เก-วะ-ละ หมายถึงสิ่งทั้งหลายทั้งปวงก่อนสิ่งใดทั้งหมดที่มีอยู่ร่วมกันก่อนแล้ว นั่นคือพระเจ้าที่มิใช่อย่างมีตัวตนในศาสนาอื่นใด แต่นั่นคือกฎของธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าเรียกว่า "กฎของอิทัปปัจยตา" หรือ ปฏิจจสมุปบาทธรรมนั่นเอง

ในยุคหนึ่งสถานที่แห่งหุบเขาบามิยันรุ่งเรืองดุจหุบเขาแห่งพระผู้เป็นเจ้า แต่แล้วก็เปลี่ยนแปลงไปตามหลักอนิจจังคือ เกิดแล้วดับไป รุ่งเรืองแล้วก็ย่อมร่วงโรย ความร่วงโรยของบามิยันเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๙ ด้วยเหตุผลและปัจจัยอื่นๆ หลายประการ เช่น ความไม่ปลอดภัยจากเส้นทางค้าขาย การรุกรานจากศาสนาอื่น รวมทั้งชนเผ่ามองโกลตามแถบลุ่มน้ำสินธุ (Indus)

เมื่อมีผู้คนค่อยๆ อพยพจากบามิยัน เกษตรกรผู้เลี้ยงแกะและปศุสัตว์ก็เข้ามาแทนที่ พวกเขาเหล่านั้นพากันมาพำนักหลบลมหนาวและหิมะ ต่อมาผนังและเพดานถ้ำก็เริ่มทรุด ความรกร้างมีอยู่โดยทั่วไปจึงมีสัตว์จำพวกนกและสัตว์อื่นๆ เข้ามาอาศัย

บามิยันตกอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมมายาวนาน จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ ๒๐ โลกจึงได้มองเห็นคุณค่าของโบราณสถานบามิยันแห่งนี้ นักโบราณคดีหลายคนได้รับทุนให้มาทำการบูรณะ คือ เมื่อราว ๕๐ ปีก่อน เอ. กับ เจ. ฮิกกิ้น เป็นผู้ที่เข้ามาทำการสำรวจและบูรณะเบื้องต้นเพื่ออนุรักษ์จิตรกรรมและสิ่งประดับฝาผนัง

พี. เลซิน เป็นผู้หนึ่งที่เขียนหนังสือขอความสนับสนุนจากองค์การยูเนสโก แต่ก็ยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมนัก เพราะการทำงานยากลำบากจากสภาพดินฟ้าอากาศหนาวเย็นจัด ในปีหนึ่งๆ จะทำงานได้เพียง ๔ เดือนเท่านั้น จนถึงปี ๑๙๗๓ การบูรณะพระพุทธรูปองค์ใหญ่กับโบราณสถานโดยรอบได้ดำเนินงานมาจนถึง ค.ศ.๑๙๘๐ ก็ต้องหยุดชะงักลง เนื่องจาก

สถานการณ์ทางการเมือง เกิดสงครามกลางเมืองในอาฟกานิสถาน เนื่องจากกองกำลังของโซเวียตเข้ายึดครอง ทุกคนตั้งความหวังไว้ว่าหลังสงครามสงบลง การบูรณะจะได้เริ่มขึ้นใหม่ซึ่งกำหนดว่าจะบูรณะแล้วเสร็จภายใน ๑๕ ปี

ความหวังของนักโบราณคดีของโลกเลือนลางลงไป เมื่อปรากฏว่าคูหาแห่งบามิยันของพระเจ้ากลายเป็นที่หลบภัยของนักรบบริเวณฐานพระบาทของพระพุทธรูปกลายเป็นที่ตั้งของฐานจรวดและปืนใหญ่

เหตุใดนักรบจึงเลือกสถานที่แห่งนี้เป็นปราการสำหรับการสู้รบ เพราะเชื่อว่าตรงนี้แหละปลอดภัยดี ไม่มีใครมาทิ้งระเบิดที่นี่ นักรบของกองทัพตาลีบันคิดเช่นนั้น พวกเขาได้อาศัยคูหาถ้ำที่เกิดจากฝีมือของพระภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้าเป็นเกราะป้องกันภัย และชีวิตให้แก่พวกตน หุบเขาแห่งเทพเจ้าช่วยให้นักรบตาลีบันรอดชีวิตจากกระสุนปืนของรัสเซีย

แต่แล้วในปี ค.ศ.๑๙๙๗ พวกนักรบตาลีบันก็ลืมบุญคุณของหุบเขาแห่งเทพเจ้า เมื่อมีรายงานออกมาว่าทหารมุสลิมตาลีบันได้ทำการทิ้งระเบิดลงยอดเขาเหนือพระพุทธรูปและสร้างความสั่นสะเทือนลงไปจนถึงฐานซึ่งนับว่าเป็นอันตรายต่อพระพุทธรูปเป็นอย่างยิ่ง และในปี ๑๙๙๘ นักรบตาลีบันก็ยิงระเบิดมาถูกพระพุทธรูปองค์เล็กจนกระทั่งทำให้ส่วนครึ่งบนเสียหายยับเยิน

ส่วนกำลังนักรบตาลีบันที่เข้าไปพำนักอยู่ในถ้ำคูหาก็มีส่วนทำให้ภาพจิตรกรรม ฝาผนังและเพดานถ้ำอันหาค่ามิได้ต้องชำรุด อันมีผลจากควันไฟและเขม่าจากการก่อไฟหุงต้มอาหาร ทำให้ภาพเหล่านั้นมีสีดำสกปรก เปรอะเปื้อน จนไม่อาจชำระล้างให้ดีดังเดิมได้

ข้อสำคัญที่สุดก็คือ นโยบายการทำลายล้างพระพุทธรูปและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายของศาสนาอื่น ๆ ที่มิใช่ศาสนาอิสลาม พวกตาลีบันอ้างว่าพวกเขาต้องการให้เมืองบามิยันเป็นเมืองอิสลามที่บริสุทธิ์ปราศจากสัญลักษณ์ใด ๆ ของศาสนาอื่น

พวกนักรบตาลีบันประกาศก้องที่จะทำลายพระพุทธรูปดังกล่าว และในที่สุดเขาก็ทำลายไปแล้วจริง ๆ เขาทำลายรูปพระพุทธเจ้าของชาวพุทธโดยอ้างว่าเป็นการทำลายหินเขาลืมความเย็นของศิลา หรือศีลา ลืมความเย็นทางใจที่พระผู้เป็นเจ้าประทานไว้ให้แก่มนุษย์โลกเพียงเพื่อไม่ให้มีพระผู้เป็นเจ้าของศาสนาอื่นขวางหน้าขวางตาของเขาเท่านั้นเอง

เหตุใดชีวิตจิตใจของนักรบตาลีบันเป็นผู้หิวกระหายในการทำลาย!

คำถามนี้จะช่วยคลี่คลายความสงสัยของชาวพุทธและชาวโลกได้ดี ถ้าหากได้รู้จักธาตุแท้ของพวกเขาอย่างลึกซึ้ง...

มุลเลาะห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ ผู้นำของนักรบตาลีบันคือใคร?

ก่อนที่จะได้รู้จักนักรบตาลีบันแห่งอาฟกานิสถาน เราควรจะได้ย้อนกลับไปดู

ประวัติศาสตร์การทำสงครามของพวกศาสนามุสลิมนั้น มีหลักฐานบันทึกไว้ว่า การที่พวกมุสลิมเผยแผ่ศาสนาในปี พ.ศ.๑๒๐๐-๑๓๐๐ นั้น กองทัพมุสลิมเผยแพร่จากอาหรับเข้ามาทางเอเชียกลางในปีนั้น อิสลามเกิดขึ้นใหม่ๆ

นักวิชาการด้านศาสนาของโลกวิเคราะห์ว่า เหตุผลที่ทำให้อิสลามเผยแพร่อย่างรวดเร็วมีอยู่ ๒ อย่าง คือ **จะมาพร้อมกับดาบและไฟ** คือมาพร้อมด้วยดาบและไฟ คือหมายความว่า เผยแพร่ศาสนามาพร้อมกับนักรบ เพราะว่าองค์ศาสดาของศาสนาอิสลามเป็นนักรบด้วย หรือท่านนาบี โมฮัมหมัด เป็นนักรบ ฉะนั้นศาสนิกชนของท่านก็ดำเนินตาม

พิจารณาดูเอเชียกลางแล้ว จะเห็นว่าพวกเตอร์กหรือตุรกีในปัจจุบันนี้ก็เป็นนักรบที่เก่งกล้า และเข้มแข็งในเอเชียกลางยุคนั้นก็ยอมรับนับถืออิสลาม และก็ทำการเผยแพร่เช่นเดียวกับศาสดาของท่าน คือ บุกเข้ามาทางอาฟกานิสถาน ลงมาที่ลุ่มแม่น้ำสินธุ คือปากีสถาน ก็ใช้วิธีการอย่างเดียวกัน

เมื่อเข้ามาได้แล้วก็บดขยี้ได้รวดเร็วเหมือนน้ำไหลบ่าท่วมไปทั้งอินเดีย แต่ว่าก็ใช้เวลานานมากกว่าจะเคลื่อนย้ายลงไปทางภาคกลางของอินเดียได้ ไม่ว่านักรบอิสลามเหล่านั้นไปที่ไหน ที่นั่นจะถูกทำลายอย่างราบคาบ เพราะฉะนั้นการฆ่าทำลายล้างอะไรต่างๆ มันมีตลอดเวลา นี่คือที่มาของการเผยแผ่อิทธิพลของศาสนาอิสลามในสมัยอดีตและกลายมาเป็นปริศนาธรรมคำตอบแก่ชาวโลกในวันนี้ว่า ทำไมเมื่อพวกเขาผ่านไปแล้วต้องทำลาย เราลองกลับไปทบทวนคำพูดของผู้นำ ของนักรบตาลีบันที่คิดทำลายพระพุทธรูปในอาฟกานิสถานให้ชัดเจนอีกสักครั้ง เพื่อเราจะได้บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของโลกนี้

"ผมไม่สนใจเรื่องอื่นใดทั้งสิ้น หน้าที่ของผมคือทำตามหลักของอิสลาม การทำลายรูปปั้นต่างๆ คือหลักการของอิสลาม กฎของอิสลามเท่านั้นคือสิ่งที่ผมยอมรับ พระอัลเลาะห์เท่านั้นสมควรได้รับการบูชา ไม่ใช่ใครอื่น หรือสิ่งอื่นใด ประวัติศาสตร์ของอาฟกานิสถานต้องเป็นรองจากของอิสลาม ประชาชนบางคนศรัทธารูปปั้นเหล่านี้และสวดมนต์ต่อรูปปั้น ถ้าสิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งที่เราศรัทธาและเป็นแค่ส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อาฟกานิสถานดังนั้นสิ่งที่เราทุบทั้งหมดก็เป็นแค่ก้อนหิน"

นี่คือคำประกาศของมุลเลาะห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ นี่คือความฝังใจของเขา ความจริงข้อนี้หากเรากลับไปดูคัมภีร์กุหร่านก็จะพบหลายตอนมากที่ศึกษาแล้วจะทำให้เห็นชัดว่า อิสลามเขาจะไปควบคู่กับการเมืองตลอดเวลา คือการสู้รบ เพราะฉะนั้นตรงนี้ในประเทศอิสลามจึงนำคัมภีร์ หรือข้อความในคัมภีร์กุหร่านมาใช้เป็นกฎหมาย

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเช่นนี้ก็คือ หลักการของอิสลามอย่างอิหร่าน ซึ่งโคไมนี่เป็นผู้นำทางศาสนาด้วยและก็เป็นประมุขของประเทศด้วย เมื่อประมุขของประเทศออก

กฎหมายมาก็ถือว่าเป็นสาธารณบัญญัติไปในตัว

เรากลับมาพิจารณากลุ่มนักรบตาลีบันภายใต้การนำของมุลเลาะห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ ว่าบทบาทของเขาก้าวเข้ามามีอำนาจรัฐในอาฟกานิสถานได้อย่างไร?

เมื่อประมาณ ๗ ปีที่แล้ว พวกนักรบตาลีบันเป็นเพียงกลุ่มนักศึกษาอิสลามกลุ่มเล็ก ๆ ในเมืองกันดาฮาร์ ทางภาคใต้ของอาฟ-กานิสถาน แต่ในที่สุดพวกตาลีบันก็ก้าวขึ้นมา เป็นรัฐบาลอาฟกานิสถานที่ทั่วโลกรู้จัก เพราะถูกกล่าวหาว่ากำลังทำลายมรดกล้ำค่าจำนวนมาก รวมถึงพระพุทธรูปขนาดใหญ่ของโลก ซึ่งพวกเขายืนยันว่าเป็นภารกิจของศาสนาที่ต้องทำลายทิ้ง เช่นเดียวกับเจตนา-รมณ์ดั้งเดิมของพวกเขา ที่เริ่มเคลื่อนไหวเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗ เพื่อโค่นล้มรัฐบาลของ บาฮารุดิน รับฮานี ที่ตาลีบันอ้างว่าเต็มไปด้วยทุจริต คอรัปชั่น บ้านเมืองไร้ขื่อแป โจรผู้ร้ายชุกชุมปล้นจี้และข่มขืน ผิดธรรมชาติมุสลิมและหลักศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้ชื่อของมุลเลาะห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ จึงปรากฏขึ้นมาในฐานะหัวหน้ากลุ่มตาลีบันที่ต้องการปฏิรูปอาฟกานิสถาน

เบื้องหลังการต่อสู้และบทบาทของกลุ่มตาลีบัน ในสายตาและทัศนะของอาจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม นักวิชาการของศาสนาอิสลามในประเทศไทยกล่าวถึงตาลีบันไว้ดังนี้

"ข้อดีของตาลีบันคือการเข้ามาของตาลีบันนั้นพวกเขาไม่เคยแตกแยกกันเลย มีผู้นำของเขาคือ มุลเลาะห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ ถึงแม้ว่าตาจะเสียข้างหนึ่ง แต่เขาเป็นคนที่สามารถรวมคนต่าง ๆ เข้ามาได้หมด ภายใต้อุดมการณ์เดียวกันและก็เข้มแข็ง ไม่เคยแสดงให้เห็นถึงความแตกแยกของตาลีบันเลย พวกตาลีบันเป็นระบบมากในการสู้รบ ไม่สามารถขนะขุนศึกที่มาอิชารีฟเพียงที่เดียว นอกนั้นยึดได้ ๙๕ เปอร์เซ็นต์ ได้หมดในเวลาอันรวดเร็วอย่างเป็นระบบ นี่คือส่วนที่ตาลีบันเขาคิดว่าเป็นความสามารถของเขา ภายใต้การดำเนินการของผู้นำของเขา ผู้นำของตาลีบันไม่มีการถ่ายรูป เขาถือว่าการถ่ายรูปนั้นผิดหลักการ เป็นการอวดตัว เป็นการแสดงเรือนร่างให้คนอื่นเห็นอย่างนี้เป็นต้น"

มีข้อมูลที่ชี้ว่าแท้จริงแล้วตาลีบันเป็นกลุ่มนักรบ เป็นทั้งกลุ่มการเมืองที่ได้รับการ

ฝึกฝน และได้รับการสนับสนุนจากปากีสถาน นักรบตาลีบันเป็นคนหนุ่มซึ่งศึกษาศาสนาอยู่ในปากีสถาน ระหว่างที่โซเวียตบุกเข้ายึดประเทศอาฟกานิสถาน

แกนนำระดับสูงของตาลีบันบางคนเคยเป็นคอมมิวนิสต์ และเป็นหุ่นเชิดของซาอุดิอาระเบีย ปากีสถาน มีชาวปากีสถานเป็นสมาชิกกลุ่มตาลีบันอยู่ด้วย

ในช่วงก่อกำเนิดตาลีบัน มีการวิเคราะห์กันว่าปากีสถานหนุนหลังกลุ่มนี้เพื่อหวังควบคุมทางอ้อม ในเรื่องนโยบายต่างๆ ของอาฟกานิสถาน ซึ่งหากประสบความสำเร็จในรัฐบาลหุ่น ปากีสถานก็จะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสร้างอิทธิพลเหนืออาฟกานิสถานต่อไปได้ แต่ทุกประเทศที่ถูกกล่าวหาว่าช่วยตาลีบัน ต่างพากันออกมาปฏิเสธความเกี่ยวข้อง

อาจารย์จรูญ มะลูลีม กล่าวเสริมเกี่ยวกับตาลีบันตอนหนึ่งว่า

"ตาลีบันจะไม่ประสบความสำเร็จเลยถ้าสหรัฐไม่ช่วย ปากีสถานไม่ช่วย หรือซาอุดิอาระเบียไม่ช่วย ประเทศแรกที่ยอมรับตาลีบันคือปากีสถาน สหรัฐอาหรับเอมีเรสต์และซาอุดิอาระเบีย ที่เหลือยังไม่มีใครยอมรับ คิดว่าความกดดันอันนี้เหมือนกันที่ตาลีบันเริ่มแสดงให้โลกรับรู้เหมือนกันนะว่า เขาคือกลุ่มที่เป็นผู้ถูกทอดทิ้ง"

เรื่องราวของตาลีบัน ก็เช่นเดียวกับเรื่องราวของที่อื่นๆ ซึ่งมีทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งตาลีบันเคยทำให้โลกประทับใจว่า พวกเขาเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อแก้ปัญหาของอาฟกา-นิสถาน แต่เมื่อเวลาผ่านไปแง่ลบก็ปรากฏขึ้น กลุ่มตาลีบันกลายเป็นกลุ่มคนที่ใช้ความรุนแรง ทำธุรกิจผิดกฎหมาย เป็นดินแดนของยาเสพติด

อาจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม ได้กล่าวให้ข้อคิดเกี่ยวกับตาลีบันเป็นประการสุดท้ายว่า

"เรื่องราวของตาลีบันนั้นเป็นโลกที่ค่อนข้างมืด ซึ่งไม่มีใครรู้จริง เพราะบางข่าวเขาบอกว่า พวกตาลีบันยังคงยินยอมให้คนสูบฝิ่นและได้กำไรงดงามในการค้าขายอันนั้นเป็นการผิดหลักการของอิสลามกลางอย่างเต็มที่ เพราะอิสลามนั้นห้ามการเสพสิ่งมึนเมา ในขณะที่บางกลุ่มบอกว่ามีการต่อต้านยาเสพติด และแม้แต่การขึ้นมาเปิดเผยโฉมหน้าของตาลีบันเป็นการสร้างความสับสนให้แก่หลายคนว่า "ตาลีบัน" ที่แท้จริงคือใครกันแน่ ว่าที่จริงเป็นนักเรียนหรือว่าเป็นนักรบ แต่ความคิดของคนทั่วไปตาลีบันคือนักศึกษาที่มาทำการศึกษา หลังจากที่เคยรบกับรัสเซียมาแล้วอย่างโชกโชน โดยวิธีการศึกษาตีความศาสนาค่อนข้างจะเคร่งครัด"

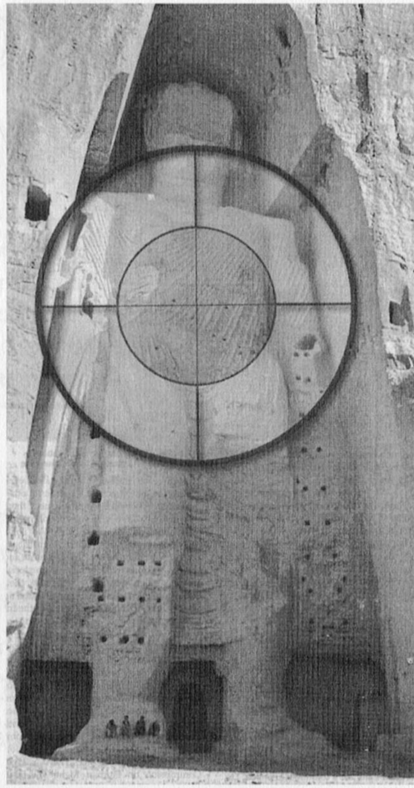
ไม่ว่าตาลีบันจะเป็นอะไรก็ตาม แต่พฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นไม่ใช่สิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าองค์ใดพึงประสงค์อย่างแน่นอน เพราะไม่ว่าศาสนาที่มีพระเจ้าอย่างบุคคล หรือ พระเจ้าที่ไม่มีตัวตนของทุกศาสนา ต่างมีคำสอนให้เดินอยู่บนเส้นทางแห่งศานติ มิใช่การ ฆ่าหรือทำลายล้างด้วยอำนาจกิเลส

ของตน องค์อัลเลาะห์ศาสดาทรงสอนให้ชาวอิสลามใช้ดาบเคาะประตูสวรรค์ เช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้าของเราสอนให้ใช้พระขรรค์แห่งปัญญาทำลายล้างกิเลสตัณหานั่นเอง มนุษย์ในโลกทุกศาสนาต่างมีทุกข์ร่วมกัน คือ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย และจะต้องนำพาตนเองออกจากกองทุกข์อย่างเดียวกัน

พระพุทธรูปแห่งบามิยันทั้ง ๒ องค์ ถูกทำลายไปแล้ว เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๔ วงการฑูตแห่งยูเนสโกกล่าวว่า พระพุทธรูปปางต่างๆ ขนาด ๑๒-๖๐ องค์ แกะสลักจากหินหยก อัญมณี และวัสดุทรงคุณค่า ถูกกลุ่มตาลีบันทุบทำลายไม่มีเหลืออยู่ในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติอาฟกานิสถานอีกแล้ว

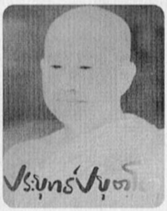
นายโคฟี อานันท์ เลขาธิการสหประชาชาติ ซึ่งพยายามคัดค้านการกระทำอันป่าเถื่อนดังกล่าวตลอดมา เขารู้สึกตกตะลึงต่อคำสั่งทำลายโบราณวัตถุสำคัญ เขาทำการเรียกร้องให้กลุ่มผู้นำตาลีบัน ใช้พลังอำนาจทุกรูปแบบพิทักษ์รักษามรดกของชาวอาฟกานิสถานทั้งที่เป็นอิสลาม และก่อนศาสนาอิสลาม อันมิอาจหาสิ่งใดมาทดแทนได้ แต่ผลการเรียกร้องใดๆ ไม่อาจสัมฤทธิ์ผล

บทเรียนสำคัญนี้ก็คือสิ่งสะท้อนให้ชาวโลกและชาวพุทธได้รับรู้ว่า ในที่สุดเขาก็ทำลายพระพุทธรูปแห่งเขาบามิยัน ตรงนี้สะท้อนให้เราเห็นอะไรบ้าง ความที่เคร่งครัดในศาสนาจนเกินความพอดี จนกระทั่งไม่มองสิ่งแวดล้อม อย่างที่เขาเรียกว่าหลง หลงศาสนา อุปาทานชนิดหนึ่ง เป็นการคลั่ง หรือ

หลงในความดี ชาวพุทธที่แท้จริงจะไม่ตำหนิศาสนาอิสลาม และเราจะไม่ตำหนิคำสอน แต่เราต้องตำหนิพฤติกรรมของคนที่นับถือศาสนาอิสลามอย่างบ้าคลั่ง เช่น นักรบตาลีบัน ตรงนี้เป็นเรื่องที่ว่า น่าจะได้อนุสติอะไรๆ อีกหลายอย่างสำหรับชาวพุทธและชาวอิสลามผู้มีใจเป็นธรรมด้วย เพราะชาวตาลีบัน ได้ทำบาปต่อรูปพระพุทธเจ้า ผลกรรมย่อมจะติดตามมาในอนาคตกาล.

กรณี "ตาลีบัน" ทำลาย "พระพุทธรูป" ล้ำค่า

เรียบเรียงจากบทสัมภาษณ์ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)
กรณีทำลายพระพุทธรูปของรัฐบาลตาลีบัน
ณ วัดญาณเวศกวัน วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๔
โดย หัวหน้ากองบรรณาธิการ
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

...การกระทำของตาลีบันนี้เป็นการลบหลู่มนุษยชาติ มนุษยชาติ เขามีความเจริญงอกงาม มีวิถีของความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ด้วยกันด้วยสันติสุขแบบนี้ แกไม่เอาด้วย การกระทำของตาลีบันก็เป็นการลบหลู่....

...ไม่คำนึงถึงจิตใจของเพื่อนมนุษย์ที่เขานับถือศาสนาอื่น หรือเป็นพวกอื่น จะเอาแต่ใจตัวอย่างเดียว ในกรณีนี้ก็เป็นการที่มีจิตใจคับแคบและโหดร้าย ทำให้เพื่อนมนุษย์มีสิทธิที่จะหวาดระแวง....

ถาม : ที่นานาชาติจะขอให้ทางรัฐบาลอัฟกานิสถานนี้ยุติการทำลายพระพุทธรูป แต่ปรากฏว่าขณะนี้ข่าวออกมาชัดเจนแล้วว่าได้ทำลายพระพุทธรูปหมดสิ้นไปเรียบร้อยแล้ว นี่คือเป็นจุดที่จะขอความกรุณาท่านเจ้าคุณให้อะไรกับชาวพุทธ เพราะว่าความโกรธแค้นก็ต้องมี และอีกอย่างหนึ่งมันจะเป็นชนวนที่จะทำให้เกิดสงครามศาสนาหรือเปล่า?

พระธรรมปิฎก : สงครามศาสนานั้นไม่มีหรอก เรียกว่าไม่มีแน่ๆ เพราะชาวพุทธก็ไม่ได้ทำสงครามศาสนากับใคร เรื่องนี้นับว่าเป็นเรื่องใหญ่ กลับเป็นเครื่องทำให้ชาวพุทธตื่นตัว คือชาวพุทธที่จริงค่อนข้างหลับใหล พอมีเรื่องอย่างนี้ก็จะตื่นตัวขึ้นมา แต่ว่าข้อสำคัญก็คือให้ตื่นตัวในทางที่ถูกต้อง

ขอพูดถึงพระพุทธรูปที่ถูกทำลายนี้ก่อน คงทราบกันดีว่าพระพุทธรูปใหญ่ ๒ องค์นี้อยู่ที่เมืองฮามิยาน ประเทศอัฟกานิสถาน ฮามิยานนี้ก็อยู่ห่างจากเมืองคาบูล ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศอัฟกานิสถาน ไปทางตะวันตกประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร เฉียงขึ้นไปทางเหนือเล็กน้อย ในประวัติศาสตร์สมัยพุทธกาล บริเวณแถวนี้อยู่ชายขอบแคว้น

คันธาระ คันธาระนี้เป็นแคว้นใหญ่ ซึ่งปัจจุบันนี้ครอบคลุมประเทศปากีสถานภาคตะวันตกเฉียงเหนือ แล้วกินเข้าไปทางอัฟกานิสถานตะวันออกบางส่วน

ที่ว่าเมื่อกี้ก็คือไปถึงทางเมืองคาบูล ฮามิยานนี้อยู่ชายขอบต่อออกไปทางอาณาจักรที่นอกออกไป พระพุทธรูป ๒ องค์นี้สร้างระหว่าง พ.ศ.๘๐๐-๑๐๐๐ องค์เล็กสูง ๓๗ เมตรเศษ บางแห่งก็เลยนับเป็น ๓๘ เมตร องค์เล็กสร้างก่อน คือประมาณ พ.ศ. ๘๐๐ องค์ใหญ่สูง ๕๓ เมตร สร้างเสร็จหลังจากนั้นมาอาจจะสักศตวรรษหนึ่ง คงใช้เวลาในการสร้างนาน เพราะว่าเจาะแล้วสลักเข้าไปในภูเขา เป็นศิลปะสำคัญ เราถือว่าเป็นศิลปะแบบคันธาระ คันธาระนี้เป็นศิลปะที่สืบเนื่องจากกรีก คงจะเป็นชาวกรีกที่นับถือพระพุทธศาสนาริเริ่มสร้างพระพุทธรูปกันขึ้น

คือพระพุทธรูปนี้เรารู้กันว่าเกิดขึ้นในสมัยที่กรีกเข้ามาอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย เมื่อมานับถือพระพุทธศาสนาก็ได้เริ่มสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราชประมาณ ๕๐๐ ถือว่าพระพุทธรูปเกิดขึ้นครั้งแรกเป็นศิลปะแบบกรีกหรือคันธาระนี้ ทำให้มีการนิยมสร้างพระพุทธรูปกันต่อมา เพราะว่าก่อนนั้นในอินเดียไม่กล้าสร้างพระพุทธรูป เพราะถือว่าเคารพมาก คนอินเดียแต่เดิมนี้เคารพพระพุทธเจ้ามาก ไม่กล้าทำเป็นรูปได้แต่สร้างเครื่องหมายบอกให้รู้ เช่นว่า จะแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าประทับตรัสรู้อยู่ ก็ทำเป็นรูปต้นโพธิ์ แล้วก็มีพระแท่นอยู่ข้างล่าง อย่างนี้เป็นต้น

หรืออย่างที่ปรินิพพานก็มีต้นสาละ มีพระแท่นที่ประทับ อย่างนี้เป็นต้น เรื่องพระพุทธรูปที่เจริญรุ่งเรืองมาถึง พ.ศ.๘๐๐ - ๑๐๐๐ เป็นระยะที่ศิลปะคันธาระนี้เจริญรุ่งเรืองมาก ความจริงพระพุทธรูป ๒ องค์ที่เมืองฮามิยานนี้เคยถูกทำลายไปครั้งหนึ่งแล้ว แต่ว่าทำลายได้ไม่มาก เพราะสมัยก่อนไม่มีเครื่องมือมากมาย พระพุทธรูปมีขนาดใหญ่มากและเป็นศิลาทั้งหมด การทำลายก็ทำได้ยาก กองทัพของมุสลิมเข้ามาทางดินแดนแถบนี้ประมาณ พ.ศ.๑๒๕๐ ตอนนั้นก็มีการทำลาย แต่ทำลายได้อย่างมากก็ได้แต่ทุบบางส่วน

อย่างที่ในอินเดียก็จะทุบพระนาสิกคือจมูกเป็นหลัก เพราะฉะนั้นพระพุทธรูปในอินเดียนี้จะพบว่ามีชำรุดที่พระนาสิกมากมายเหลือเกิน เพราะทำลายไม่ไหว และมีการทำลายพระพุทธรูปทั้ง ๒ องค์กันอีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ.๒๒๐๐ เศษ ตอนนั้นกองทัพของอิหร่านบุกเข้ามา กองทัพนี้ได้ทำลาย

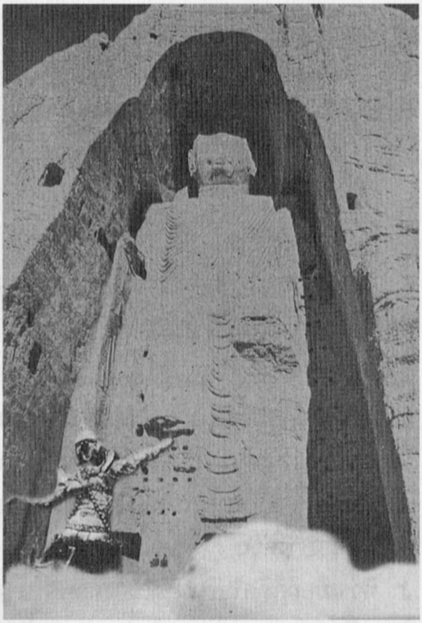
พระพักตร์ทั้งหมด ดังนั้นจะเห็นว่าก่อนที่ตาลีบันจะทำลายคราวนี้นั้น พระพักตร์ของพระพุทธรูปก็ไม่มีเพราะว่ากองทัพของอิหร่านได้ทำลายไปเมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๐ เศษนั้นแล้ว

มาคราวนี้เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๐ คือ ๔ ปีมาแล้วนี่พวกตาลีบันตอนนั้นก็กำลังรบ เขาเรียกว่าเป็นกบฏเพื่อชิงอำนาจรัฐบาล พวกตาลีบันตอนนั้นก็เข้าไปอยู่ในเขตแถบนี้ก็ได้ขู่ว่าจะทำลายพระพุทธรูปนี้ ชาวพุทธในศรีลังกาเป็นต้น ก็ได้ออกมาเรียกร้องขอให้ระงับการทำลายเรื่องเลยเงียบไป นั่นก็เมื่อ ๔ ปีมาแล้ว จนกระทั่งมาคราวนี้แหละ ที่เป็นครั้งสุดท้ายที่ว่าได้ทำลายกันไป

เมื่อเขาทำลายอย่างนี้ ก็เป็นธรรมดาที่จะก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ชาวพุทธ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะแค่ชาวพุทธหรอก ชาวโลกทั้งหมดคือผู้ที่มีอารยธรรมก็ไม่พอใจทั้งนั้น ดังที่จะเห็นว่านานาประเทศได้แสดงออก เรียกร้องบ้าง ประณามบ้าง ในการกระทำของตาลีบันครั้งนี้ สำหรับชาวพุทธเรานี้ก็มีสิทธิที่จะไม่พอใจ แต่ในฐานะเป็นชาวพุทธ เรามีหลักพระพุทธศาสนาอยู่

ในพุทธศาสนานั้นก็สอนว่าให้มีเมตตาประจำใจ ก็คือมีความรักความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ทั้งหมด เราก็ถือหลักว่าไม่รุนแรงไม่แก้แค้นอะไรทำนองนี้ ก็ถือหลักกันมามีขันติ มีความอดทน

เพราะฉะนั้นชาวพุทธจึงไม่มีสงครามศาสนากับผู้ใด ก็อยู่มาอย่างนี้ แต่ว่าการที่จะมีเมตตานั้น ก็ไม่ใช่ว่ามีเมตตาไปเฉยๆ

มิฉะนั้นเดี๋ยวกลายเป็นเมตตาแบบเรื่อยเฉื่อย ไม่ใช้ปัญญา ก็กลายเป็นโมหะไป ทางพระพุทธศาสนาท่านสอนให้มีเมตตาประจำใจ แต่พร้อมกันนั้น ก็ให้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญาและความไม่ประมาท ตรงนี้ที่ว่าให้อยู่ด้วยปัญญาและมีความไม่ประมาทนี้เป็นเรื่องสำคัญ คือเราต้องรู้ต้องเข้าใจว่าเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว ไม่ใช่ว่าใครเขามาทำร้ายเราแล้วเราก็อดทน ไม่แก้แค้น ไม่ทำร้ายตอบแล้วก็จบไป หรือว่ายอมไปเรื่อยๆ อย่างนั้น

แต่มันเป็นเรื่องของส่วนรวม เป็นเรื่องของการมองไกลไปข้างหน้าว่า สังคมมนุษย์หรือโลกนี้จะอยู่กันด้วยสันติสุขได้อย่างไร คือในกรณีที่มีการกระทำแบบนี้ ถ้าทำกันต่อไปข้างหน้า มันจะเป็นอย่างไร มนุษย์ทำอย่างไร

จะอยู่กันได้ด้วยสันติสุข

ฉะนั้นก็ให้คำนึงใจข้อนี้เป็นที่สำคัญ เพราะว่าพระพุทธเจ้าทรงสอนธรรมะไว้นี้ ก็เห็นได้ชัดเจนว่าทรงมีจุดหมายเพื่อให้ชาวโลกนี้อยู่กันร่มเย็นเป็นสุข คือจุดหมายนี้เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลกทุกคน โดยเฉพาะชาวพุทธต้องมาคิดกันว่า เราจะทำอย่างไรให้โลกหรือสังคมมนุษย์นี้อยู่ด้วยดีมีสันติสุขโดยใช้วิธีการที่เป็นธรรมคือวิธีการที่เป็นสันติสงบ ไม่รุนแรง ถ้าหากว่ามนุษย์ใช้วิธีเอาแต่ใจตัวเอง ไม่คำนึงถึงผู้อื่นแล้ว โลกนี้จะอยู่สงบสุขได้หรือไม่ นี่เป็นเรื่องที่ต้องคิดระยะยาวว่าเราจะเอาวิธีการทางธรรมะ นี้มาใช้แก้ปัญหาของโลกให้สำเร็จได้หรือไม่

มองกันในแง่หนึ่งก็เป็นเรื่องท้าทายทีเดียว ท้าทายความสามารถ สติปัญญาของมนุษย์ที่จะต้องคิดพิจารณาเอาจริงเอาจัง ไม่ใช่ว่าปล่อยไปเรื่อย มีเหตุการณ์อะไรขึ้นมาทีก็ตื่นเต้นกันที

เพราะฉะนั้น เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มาเตือนใจชาวพุทธ การตื่นตัวนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่ว่าตื่นตัวแล้วก็ไม่ใช่ว่ามีความโกรธรุนแรงไปแล้วก็จบ ไม่ใช่อย่างนั้น ก็คือการที่ต้องคิดเอาจริงเอาจัง ที่จะนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติ หรือมาใช้ประยุกต์กับสถานการณ์โลกปัจจุบันว่า จะให้โลกนี้อยู่เป็นสุขในระยะยาวได้อย่างไร

ถ้าเราไปมองในแง่ว่าการทำลายครั้งนี้ ทำไมนานาอารยประเทศ จนกระทั่งยูเอ็นเขาจึงได้ออกมาประณาม มีการเรียกร้อง มีการส่งทูตไปเจรจาเอาจริงเอาจังกันมากมาย ก็เพราะว่าเขาเห็นเป็นเรื่องใหญ่ ที่มีความหมายต่ออารยธรรมของมนุษย์ อย่างพวกตาลีบันเขาบอกว่า พระพุทธรูปนี้เป็น insult to Islam เป็นการดูถูกต่อศาสนาอิสลาม เขาจะพูดดังนั้นได้อย่างไร

เพราะว่าไม่ใช่เขาเป็นดินแดนอิสลามแล้วก็มีใครไปสร้างพระพุทธรูปขึ้นมา แต่ว่าพระพุทธรูปนี้ท่านมีอยู่ก่อนแล้วในดินแดนนี้ ซึ่งแต่ก่อนนี้เป็นดินแดนพระพุทธศาสนา เป็นดินแดนที่พุทธศาสนารุ่งเรืองมากเกิดขึ้นก่อนศาสนาอิสลามเกิด

ศาสนาอิสลามนั้นเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.๑๑๖๕ ก็หมายความว่าพระพุทธรูปนี้เกิดมีขึ้นก่อนศาสนาอิสลามเกิดตั้ง ๒๐๐-๓๐๐ ปี หลังจากศาสนาอิสลาม กองทัพมุสลิมบุกเข้ามา ก็มาทำลาย กลายเป็นว่ากองทัพเหล่านั้นแหละที่มาดูถูกทำลายท่าน ไม่ใช่ว่าพระพุทธรูปไปดูถูกอะไรชาวอิสลามหรอก เป็นเรื่องที่เขาไม่มีสิทธิที่จะพูด

เมื่อเป็นอย่างนี้ เขาอาจจะอ้างในแง่ศาสนาบัญญัติ คือตัวหลักการที่บอกว่าไม่ให้นับถือ idol รูปเคารพ รูปบูชา หรือเทวรูป ความจริงข้ออ้างนี้ก็ไม่ถูก เพราะว่าเมื่อตนนับถือศาสนาอิสลาม ก็ตัวเองก็ไม่นับถือรูปเคารพบูชาของศาสนาอื่น ก็ไม่เป็นโทษแก่ตนเอง ก็ไม่เป็นบาป เพราะตัวเองก็ปฏิบัติตามหลักศาสนาของตัวเอง ก็คือว่าตัวเองเป็นมุสลิม ตัวก็ไม่นับถือ แต่ว่าคนอื่นเขานับถือก็เป็นเรื่องของเขา เราก็ไม่ไปยุ่งด้วย

ก็เป็น การให้เกียรติแก่กัน และก็เป็นหลักของการอยู่ร่วมกันด้วยดี

โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้จะต้องเน้นเรื่องนี้มาก เพราะว่าโลกนี้มันแคบเข้า แล้วมนุษย์จะอยู่ร่วมกันได้อย่างไรในเมื่อมนุษย์มีความแตกต่างกัน เช่น ความเชื่อถือทางศาสนา เขาก็ใช้หลักการนี้ ก็คือว่าตัวเองก็ปฏิบัติไปตามหลักของตัวเอง ไม่ไปรุกรานไปทำร้ายผู้อื่น อันนั้นก็เป็นการให้เกียรติแก่กัน หรือแม้แต่ถ้าจะบังคับคนไหนเป็นมุสลิมก็ไปบังคับได้ เธอเป็นมุสลิมแล้ว เธอต้องปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ เธอต้องไม่นับถือรูปเคารพบูชาของศาสนาอื่นอย่างนั้นได้ ก็มีสิทธิบังคับถ้าจะบังคับก็มีสิทธิบังคับได้แค่คนมุสลิมด้วยกัน แต่จะไปบังคับคนศาสนาอื่นไม่ได้

ก็ตัวอย่างที่บอกเมื่อกี้ เมื่อตัวเองไม่นับถือแล้วตัวเองก็ไม่มีโทษ เพราะว่าไม่ได้ปฏิบัติผิดศาสนบัญญัติ หรือแม้แต่ว่า ถ้าเห็นว่าการนับถือรูปเคารพนี้เป็นสิ่งไม่ดี ตัวเองก็มีสิทธิที่จะไปแนะนำชักจูงอธิบายด้วยเหตุด้วยผลเพื่อให้เขาเห็นด้วย ก็ใช้วิธีพูดจาด้วยสติปัญญา จะไปทำร้ายเขาบังคับเขา ก็ไม่ถูกต้อง

ถ้าว่ากันไปตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธรูปก็ไม่ใช่ไอดอล อย่างที่เขาบัญญัติไว้ไม่ให้นับถือ เพราะว่าพระพุทธรูปของเรานี้ไม่ใช่เทวรูป ไม่ใช่รูปศักดิ์สิทธิ์แบบที่ศาสนาต่าง ๆ เขานับถือกัน แต่ว่าเป็นอุทเทสิกเจดีย์เป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธเจ้า สำหรับเตือนใจให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ ระลึกถึงธรรมะ

สูญสิ้น ภาพถ่ายพระพุทธรูปในพิพิธภัณฑ์คาบูล อาฟกานิสถาน กำลังถูกทำลายโดยนักรบตาลีบันตามคำสั่งของผู้นำสูงสุดของกลุ่ม ที่ยืนกรานให้ทำลายพระพุทธรูปทั้งหมดที่มีอยู่ภายในประเทศ ด้วยเหตุผลที่ว่า ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม

ระลึกถึงความดี เราจะได้มาประพฤติหรือปฏิบัติธรรมหรือนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาดำเนินชีวิต

ฉะนั้นการที่ทางตาลีบันทำการครั้งนี้ นานาอารยชาติก็เลยประณามกัน ถือว่าเป็นการทำลายมรดกอารยธรรมมนุษย์ ที่มนุษย์มีความเจริญ มีความคิดสร้างสรรค์ในทางศิลปะ เป็นต้น และก็สร้างสรรค์ขึ้นมา บางรัฐบาลเขาประณามพวกตาลีบันแรง เขาประณามว่าการกระทำของตาลีบันเป็นการลบหลู่มนุษยชาติ มนุษยชาติเขามีความเจริญงอกงาม มีวิถีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ด้วยกันด้วยสันติสุขแบบนี้ แกไม่เอาด้วย การกระทำของ

ตาลีบันก็เป็นการลบหลู่ อย่างน้อยก็เป็นการที่แสดงว่า ไม่คำนึงถึงจิตใจของเพื่อนมนุษย์ที่เขานับถือศาสนาอื่นหรือเป็นพวกอื่น จะเอาแต่ใจตัวอย่างเดียว ในกรณีนี้ก็เป็นการที่มีจิตใจคับแคบและโหดร้ายทำให้เพื่อนมนุษย์มีสิทธิที่จะหวาดระแวง

เพราะฉะนั้นข้อสำคัญก็คือ จะแก้ปัญหากันอย่างไรในระยะยาว ถ้าจะว่าถึงในเฉพาะหน้าก็คือว่า ประเทศต่างๆ ก็มีสิทธิที่จะประณาม ซึ่งก็ได้ประณามกันไปแล้ว ก็เป็นการประณามอย่างชอบธรรม เพื่ออย่างน้อยให้รู้ว่า การกระทำอย่างนี้ไม่เป็นที่ยอมรับ ให้รู้กันไปก่อนว่า ประเทศทั้งหลายไม่ยอมรับการกระทำอย่างนี้ นี่เรียกว่าเป็นการประณาม เมื่อประณามไปแล้วก็ไม่ควรจะหยุดอยู่แค่นั้น ก็ต้องคิดทำอย่างไร เราจึงจะรักษาอารยธรรมของมนุษยชาติไว้ได้ ไม่ใช่ให้มีการทำลายกันอยู่อย่างนี้ แล้วก็คิดกันให้จริงจังอย่างที่บอกเมื่อกี้ ก็คือมาคิดในแง่อนาคตยาวไกลว่า โลกหรือสังคมมนุษย์นี้จะอยู่กันด้วยดีมีสันติสุขได้อย่างไร และชาวพุทธจะต้องตื่นตัวไม่ประมาท มีภัยอันตรายต่างๆ เกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ เกิดขึ้นครั้งหนึ่งก็ตื่นขึ้นมาทีหนึ่ง กลายเป็นตื่นเต้นแล้วก็เงียบกันไป

การตื่นตัวที่จริงก็คือต้องมาเรียนรู้หลักพระศาสนา แล้วก็มองถึงประโยชน์ส่วนรวม

พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในเนปาลเดินขบวนตามท้องถนนในกรุงกาฏมัณฑุ ประท้วงการทำลายพระพุทธรูปและปฏิมากรรมทางศาสนา ในอาฟกานิสถานโดยกองกำลังนักรบตาลีบัน

ว่าเราจะปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนธรรมะไว้ เพื่อให้ชีวิต สังคม ดีงาม ต้องการให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชาวโลก ให้โลกนี้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุขนี้เขาจะทำอย่างไร เอาธรรมะมาใช้แก้ปัญหาของโลกให้ได้ เป็นการป้องกันภัยในอนาคตแล้วก็ทำประโยชน์แก่สังคมมนุษย์ทั้งหมด

ในส่วนหนึ่งที่น่าชมก็คือ ชาวมุสลิมในหลายประเทศที่มาแสดงออก ได้มาประณามพวกตาลีบันด้วย ก็เป็นการแสดงท่าทีของชาวมุสลิม ที่แสดงให้เห็นว่ามีชาวมุสลิมที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพวกตาลีบันนี้ และก็ยินดีที่จะอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์โดยสันติสุข

ซึ่งอันนี้ถ้าชาวมุสลิมได้แสดงออกมากก็ยิ่งดี โดยเฉพาะระยะยาว ก็เพื่อจะรักษาสันติสุขของมนุษย์ ว่าเราอยู่ร่วมกันได้อย่างไร ก็อาจจะออกมาอธิบายหลักการของศาสนาอิสลามให้เห็นว่า ศาสนาอิสลามนั้นต้องการให้อยู่กันสันติอย่างนี้ แนวทางปฏิบัติที่แท้จริงเป็นอย่างนี้

ถ้าอย่างนี้แล้วมันก็จะเป็นทางที่จะมาร่วมกันสร้างสรรค์ สังคมมนุษย์ ให้โลกนี้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขได้

สำหรับชาวพุทธก็ขอย้ำอย่างที่กล่าวเมื่อกี้ ก็คือว่าต้องตื่นตัวขึ้นมาศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา รู้เท่าทันสถานการณ์อะไรเกิดขึ้น ในเรื่องของกิจการพระศาสนา ทำอย่างไรจะให้พระศาสนาดำรงอยู่ได้มั่นคง

ยั่งยืน และนำหลักพระศาสนานี้มาใช้ประโยชน์ เพื่อจะให้ชีวิตและสังคมอยู่ร่มเย็นเป็นสุข และก็เอาธรรมวิธีคือวิธีที่เป็นธรรมชอบธรรม นี้มาแก้ปัญหาของโลก

โดยเฉพาะปัญหาปัจจุบันที่มันมีความเลวร้ายเกิดขึ้นมากเหลือเกิน มีความรุนแรง มีสงคราม มีการเบียดเบียนกันทั่วไปหมด เราทำอย่างไรจะแก้ไขได้ อย่างที่บอกเมื่อกี้ว่าเป็นการท้าทายชาวพุทธก็ว่าได้ ว่าจะสามารถ นำหลักการของพระศาสนามาสร้างสันติสุขให้แก่โลกมนุษย์ได้หรือไม่

หวังว่าทุกคนจะช่วยกัน ขอให้การตื่นตัวที่เกิดขึ้นนี้ กลายเป็นการตื่นตัวที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ความดีงาม และการเอาจริงเอาจังในทางที่จะเกิดประโยชน์สุข ความเจริญมั่นคง ของพระพุทธศาสนา ประเทศชาติ สังคม และแก่ชาวโลกทั้งหมด.

พระพุทธศาสนา บนเส้นทางสายไหม

พระเจ้ามินนาเดอร์กับพระนาคเสน

"วรวสี" : ผู้เรียบเรียง.

ประวัติศาสตร์ของอินเดียในอาฟกานิสถานนั้น มันจะผนวกโยงใยกับทางออกของชมพูทวีป ที่จะไปทางเอเชียกลาง ชมพูทวีปนั้นจะสิ้นสุดที่แคว้นพูชะ รอยต่อของอาฟกานิสถานกับปากีสถาน แม้ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าจะเผยแผ่พุทธศาสนามาไม่ถึง แต่ว่าคนในแคว้นดังกล่าวนี้เขาจะลงไปหาพระพุทธเจ้า อย่างที่คันธาราฐที่ปากีสถานก็มีผู้ลงไปเฝ้าพระพุทธเจ้า

ในช่วงหลังที่พระเจ้าอโศกเผยแผ่พุทธศาสนาในช่วง พ.ศ. ๒๓๙ พระองค์ได้ส่งสมณฑูตมาที่กัสมิระและคันธาราฐ พระพุทธศาสนาก็รุ่งเรืองขึ้นในดินแดนดังกล่าวนั้นเรื่อยมาตลอด

ความเจริญรุ่งเรืองของศาสนาพุทธหลังสังคายนาครั้งที่ ๓ หลังจากพระเจ้าอโศกประมาณ ๑๐๐ กว่าปีพุทธศาสนายังไม่เป็นมหายาน พุทธศาสนาแตกมาเป็น ๑๘ นิกาย ราว พ.ศ. ๑๐๐-๑๓๐ พอถึงสมัยพระเจ้าอโศก คือ พ.ศ. ๒๑๘ ตอนนี้นิกายพุทธศาสนาแตกครบ ๑๘ นิกายแล้ว อย่างเถรวาทก็มีนิกาย "สัมวาติวาทะ" ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญ แม้จะเป็นสายเดียวกัน เพราะฉะนั้นต่อมาอีก ๑๐๐ กว่าปีนิกายที่โดดเด่นคู่กับเถรวาทหรือแทนเถรวาทในช่วง พ.ศ. ๔๐๐ สมัยพระเจ้ากนิษกะ (Kanishaka) คือนิกาย "สัมวาสติวาทะ" ซึ่งเป็นสายเดียวกับเถรวาทเหมือนกัน นิกายนี้ใช้ภาษาสันสกฤต หรือที่เรียกว่า "สันสติวาทิส" และนิกายนี้เองที่ได้ทำการชักชวนทำสังคายนา ใช้ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาหลักในการจดจารพระไตรปิฎก.

● *พระเศียรของพระพุทธรูปแบบกรีก (คันธาราฐ) ลักษณะเส้นพระเกศาหยักศก บนเส้นทางสายไหม*

หลังจากนั้นมาก็มีการทำสังคายนาใกล้ๆ แคว้นแคชเมียร์ ที่ "ชารินทระ" อยู่ที่แม่น้ำสินธุต่อมาศูนย์กลางของศาสนาก็เลื่อนขึ้นมาที่แคชเมียร์ปักหลักที่นั่นเป็นศูนย์กลางสำคัญเพื่อต้อนรับชาวเอเชียกลางสำหรับศึกษาพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางสำคัญที่มีการส่งพระอินเดียเข้าไปในเอเชียกลาง เข้าไปในจีน หรืออะไรต่างๆ ราวปี พ.ศ. ๓๐๐ - ๕๐๐

ในปี พ.ศ. ๑๒๐๐ - ๑๓๐๐ เส้นสายศาสนามุสลิมก็เคลื่อนตัวเข้ามาจากอาหรับสู่เอเชียกลาง นั่นคือจุดสำคัญที่พุทธศาสนาถูกศาสนาอิสลามครอบงำทำลายลง และส่งผลให้ศาสนาพุทธเสื่อมถอยไปในดินแดนที่ศาสนาอิสลามยกกองทัพเข้าไป อย่างที่เรียกว่า พวกเขาเข้าไปพร้อมกับดาบ และไฟ และนั่นคือคำตอบที่หลายคนสงสัยว่า เหตุใดพระพุทธรูปแห่งเขาบามิยัน (ฮามิยาน) ในอาฟกานิสถาน จึงปรากฏอยู่ในดินแดนของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เกิดก่อนศาสนาอิสลาม และก่อนศาสนาคริสต์ หลักฐานพระพุทธรูปจำลอง ที่ปรากฏอยู่ในดินแดนอาฟกานิสถาน จึงกลายเป็นหลักฐานแห่งความยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนาบนเส้นทางสายไหม

นอกจากคำถามที่ว่าศาสนาพุทธหรือพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้าปรากฏอยู่ในดินแดนของชาวอิสลามได้อย่างไรแล้ว ยังมีคำถามที่หลายคนประหลาดใจว่า พระพุทธรูปศิลปแบบกรีกแห่งเขาบามิยันหรือพระพุทธรูป บนเส้นทางสายไหมในอดีตนั้นมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างไรกับชาวตะวันตก

คำตอบในเรื่องนี้มีหลักฐานบันทึกไว้บนเส้นทางสายไหม เส้นทางประวัติศาสตร์ที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์แห่งกรีกเดินทัพเข้าสู่เอเซียกลางและอินเดีย พระพุทธรูปแบบคันธาราฐจึงกลายเป็นพระพุทธรูปยุคแรกที่ถูกสร้างขึ้นตามคตินิยมของอารยธรรมกรีกโบราณ

บนเส้นทางสายไหมอันไกลโพ้น นอกเหนือจากอิทธิพลของพุทธศาสนาแผ่ขยายจากอินเดียเข้าไปสู่จีนแล้ว ในทางกลับกัน ก็มีอิทธิพลจากซีกโลกตะวันตกแผ่ขยายเข้าสู่อินเดียเช่นเดียวกัน

นับจากจีนตะวันตกสู่ปากีสถาน อาฟกานิสถาน และอินเดียตะวันตก บนเส้นทางสายไหมดังกล่าวนี้ทำให้เกิดการเชื่อมโยงผสมกลมกลืนกัน แม้จะมียอดดอยอันสูงตระหง่าน

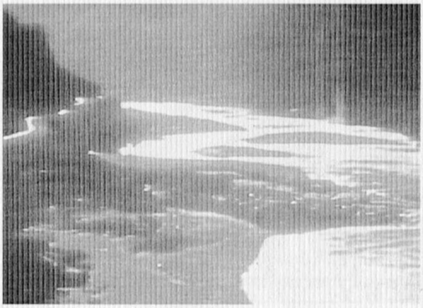
● *เหรียญจำลองรูปกษัตริย์มินนาเดอร์ (พระเจ้ามิลินท์) กษัตริย์กรีกผู้หันมานับถือพุทธศาสนา*

และทุรกันดารขวางกั้น แต่ไม่อาจกั้นการแสวงหาของมนุษย์ไว้ได้

จากที่ราบสูงพาเมียร์ หรือที่เรียกว่าหลังคาโลก ภูเขาที่สูงสุดเอื้อม เขาเทียนซาน, คุนหลุน, ฮินดูกูฏ, และเทือกเขาคาราโครัม เปรียบเสมือนกำแพงขนาดยักษ์ผ่าผ่านเข้าไปในทวีปเอเซียตะวันตกของจีนจากเมืองฉางอานบนเส้นทางอันยาวไกลนี้เอง เราจะพบว่า เคยมีพระภิกษุสงฆ์นับร้อยนับพันใช้เป็นเส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในหนังสือพงศาวดารจีนเขียนบันทึกไว้ว่า

"ร่องรอยแรกของพุทธศาสนา เพราะมีหลวงพ่อโตองค์ใหญ่จำหลักไว้บนผนังศิลาสูงประมาณ ๕ เมตร มีเค้าว่าอาจจะเป็นฝีมือช่างช่วงศตวรรษที่ ๕ หรือที่ ๖ เป็นสมัยที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอยู่ในยุคนี้นั้น"

เมื่อกาลเวลาผ่านไปเส้นทางแห่งการหมุนล้อพระธรรมของพระพุทธสาวกของพระพุทธเจ้าก็ถูกพายุทรายของศาสนาอิสลามไหลบ่าเข้ามาแทนที่ จึงทำให้เสียงสวดมนต์

● *แม่น้ำสินธุ แม่น้ำแห่งประวัติศาสตร์ บนเส้นทางสายไหมสู่อินเดีย ในยุคอเล็กซานเดอร์มหาราช*

คัมภีร์กุหร่านดังก้องอยู่ในเมืองต่างๆ บนเส้นทางสายไหม

ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาก่อนหน้านั้นเป็นความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ดังที่พระถังซำจั๋งได้เคยกล่าวไว้ว่ามีโบสถ์ทางพระพุทธศาสนานับร้อยๆ และมีพระภิกษุหลาย ๆ พันรูป

แม่น้ำสินธุ (Indus) จากที่ทางหลวงคาราโครัมเลียบผ่านแม่น้ำนี้ไปที่เมืองซีลาสนั้น ปรากฏหลักฐานว่ามีพระพุทธรูปปางต่างๆ จำหลักไว้บนศิลารอบๆ ตัวเมือง ซึ่งศาสตราจารย์ ดาร์นี่ นักโบราณคดีชาวปากีสถาน ผู้ที่เคยศึกษาค้นคว้าเรื่องพระพุทธรูปเหล่านี้ยืนยันว่า อาจจะเขียนไว้ระหว่างศตวรรษที่ ๕

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ชื่อเมืองซีลาสปรากฏอยู่ในพงศาวดารจีนเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้คนที่มาเยือนเมืองคันธาราฐมักจะผ่านทางเมืองนี้ รูปพระพุทธเจ้าที่เห็นอาจเป็นฝีมือของพระและผู้เดินทางอื่นๆ ที่ทำการสลักเอาไว้ เพื่อถวายเป็นคำสวดมนต์ขอพรให้เดินทางโดยสวัสดีและเป็นพลังแห่งการเชิดชูใจด้วย

เมื่อข้ามแม่น้ำมายังเมืองคันธาราฐ ซึ่งจัดว่าเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา สถานที่แห่งนี้เองที่มีการสร้างพระพุทธรูปสำคัญขึ้น รวมทั้งเป็นพระพุทธรูปซึ่งนำเข้าไปสู่ประเทศญี่ปุ่นด้วย กล่าวกันว่า พระพุทธรูปบนภูเขาที่มีชื่อว่า "ทะกิดากิ" ได้สร้างขึ้นแต่ศตวรรษที่ ๒ งานเจาะจำหลักหินตลอดจนบรรดาศิลาฤกษ์ทั้งปวง ยังตกค้างให้เห็นอยู่ซึ่งบ่งบอกให้รู้ว่ามีวัดวาอารามและพระสถูปจำนวนมากมายที่เคยยืนโดดเด่นอยู่ในอดีตกาลโพ้น ภิกษุหลายร้อยรูปคงจะเคยได้ใช้ชีวิตของท่านสวดมนต์ภาวนา รวมทั้งหลวงจีนทั้งปวงที่ใฝ่หาพระสัทธรรม พวกชาวเมืองคันธาราฐเองก็คงจะเคยกราบไหว้บูชาพระพุทธรูปเพื่อแสวงหาความร่มเย็นในจิตใจมาแล้วหลายศตวรรษ

เมืองคันธาราฐเป็นเมืองชุมทางที่มีเส้นทางถนนหลายสาย เช่น จากจีนทางทิศตะวันออก จากอินเดียทางทิศใต้ และจากอิหร่านทางทิศตะวันตกมาบรรจบเข้าด้วยกัน พระพุทธศาสนาได้จำเริญเติบโตแต่แรกขึ้นมาในภูมิภาคนี้ และหยั่งรากลึกลงที่นี่ สายน้ำอันมิรู้สิ้นของสินธุช่วยชุบชีวิตผู้คนที่ได้เรียนรู้พระธรรมอันชุ่มเย็นของพระพุทธเจ้า ผู้คนที่นี่เคยสวดมนต์ไหว้พระ ทำให้เมืองคันธาราฐมีความรุ่งเรืองไพบูลย์กับพระพุทธศาสนามาช้านาน

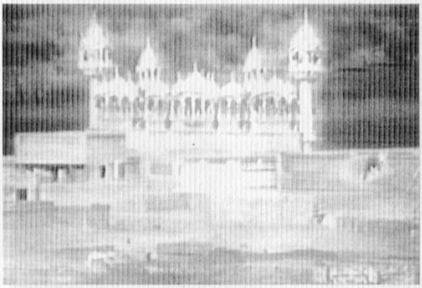
ปัจจุบันนี้ เมืองคันธาราฐกลายเป็นเมืองอิสลามิกชนผู้เคร่งครัดศรัทธาในศาสนา พุทธศาสนาที่เคยเป็นดวงประทีปของชาวคันธาราฐในอดีตกาลนั้น บัดนี้พุทธศาสนากลายเป็นเพียงบางสิ่งบางอย่างที่สถิตอยู่ในอดีตกาลโพ้น

มีหลักฐานสำคัญบันทึกเอาไว้ว่าครั้งหลวงพ่อพระถังซำจั๋งเคยเดินทางผ่านมาเยือนเมืองคันธาราฐในราวศตวรรษที่ ๗ ซึ่งในช่วงนั้นพุทธศาสนาเริ่มส่อเค้าว่าเริ่มจะเสื่อม

คันธาราฐเจริญขึ้นถึงจุดสูงสุดของความมั่งคั่งไพบูลย์ในระหว่างศตวรรษที่ ๒ ในรัชสมัยของพระเจ้ากนิษกะ ผู้สถาปนาพระราชวงศ์ "กุสนะ" พงศาวดารอันรุ่งโรจน์ได้บันทึกเอาไว้ระหว่างยุคนี้ โดยซุกซ่อนอยู่ในซากพระพุทธรูปที่กระจัดกระจายไปทุกหนทุกแห่ง

จอมราชันย์"กนิษกะ"อันเป็นสมัญญานามที่พระองค์ทรงขนานนามพระองค์เอง ขณะที่ทรงครองราชอาณาจักรอันกว้างใหญ่ไพศาล และมีพระนครหลวงชื่อว่า "บุษปะปุระ" ซึ่งแปลว่า นครแห่งบุพชาติ

มีตำนานมากมายเกี่ยวกับพระเจ้ากนิษกะในเมืองคันธาราฐ พระองค์ทรงจัดให้มีการสร้างพระสถูปขึ้นด้วยศิลาและสถูปศิลานี้ก็เริ่มเติบโตขึ้นมาเอง จนในที่สุดมีความสูงถึง ๔๐๐ ฟุต วัดได้โดยรอบถึง ๑ ไมล์ครึ่ง นี่คือตำนานของสถูปใหญ่ หรือปริศนาไซอิ๋วกี้ หรือบันทึกการเดินทางของหลวงพ่อพระถังซำจั๋ง

เมื่อต้นศตวรรษนี้ นักโบราณคดีชาวอังกฤษผู้หนึ่งชื่อ สปูนเนอร์ ได้บังเอิญมาพบเข้ากับข้อไขปริศนาข้อนี้ และทำการขุดแต่งพระสถูปเก่าแก่ทางพระพุทธศาสนาองค์หนึ่งใกล้กับเมืองบุพผาชาติโบราณเมืองบุษปะปุระ หรือเมือง เปชะวา ในปัจจุบันนี้

สปูนเนอร์ได้ค้นพบกล่องสำริดเข้ากล่องหนึ่งที่ตรงบริเวณส่วนกลางของพระสถูป กล่องนี้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๓ เซ็นติเมตร สูง ๒๐ เซ็นติเมตร มีลวดลายที่จำหลักไว้อย่างสวยงาม กล่องนี้คือกล่องพระรูปของกษัตริย์กนิษกะ ถ้อยคำที่จารึกเอาไว้เป็นอักขระคาสถีโบราณ บ่งบอกชัดถึงพระเจ้ากนิษกะ และมีบทสรรเสริญกษัตริย์องค์นี้ไว้อย่างยิ่งใหญ่ ในฐานะศาสนูปถัมภกทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธรูปยุคแรกแบบกรีกและการเข้ามาของกษัตริย์อเล็กซานเดอร์มหาราชแห่งกรีก

พระพุทธศาสนาซึ่งอุบัติขึ้นในอินเดียเข้ามาสู่เมืองคันธาราฐและได้พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า มีชาวกรีกซึ่งอยู่ห่างไกลไปทางทิศตะวันตกได้มาอาศัยอยู่ในเมืองนี้ด้วย

● *พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช กษัตริย์กรีก*

ชาวพุทธในครั้งกระโน้นยังขาดความสามารถในการจำหลักพระพุทธรูป และพุทธประติมา ยังไม่สามารถที่จะจับความคิดในอันที่จะถ่ายทอดองค์พระพุทธออกมาได้

อย่างไรก็ตามชาวกรีกนั้นมีประสบการณ์ด้านการสร้างรูปเคารพบรรดารูปเทพและเจ้าแม่ของตน การบรรจบกันเข้าของแนวความคิดของชาวตะวันตกกับอุปนิสัยตามแนวคติทางพุทธศาสนาของชาวตะวันออกเป็นเหตุให้รูปพระปฏิมากรรมของพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น

องค์พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นคงรักษาเค้ารอยจำหลักของกรีกนั้น เป็นที่สะดุดตาสะดุดใจแก่ชาวเมืองคันธาราฐเป็นอันมาก ชาวเมืองคันธาราฐได้จำหลักองค์พระพุทธรูปไว้หลายอย่าง ตัวอย่างเช่นพระพุทธรูปสลักปางบำเพ็ญทุกรกิริยา ถือว่าเป็นที่เยี่ยมยอดในด้านพุทธศิลป หรือในกระบวนการต่าง ๆ ของเมืองคันธาราฐ พระนหารุหรือเส้นเอ็นตลอดจนเส้นพระโลหิตที่ปูดโปนนั้นแลเห็นได้ชัด หรือแม้แต่พระพุทธรูปปางสมาธิของเจ้าชายสิทธัตถะนั้นก็แฝงไว้ซึ่งความเลื่อมใสบูชาเป็นอย่างยิ่งของชาวเมืองคันธาราฐ

เมื่อพระพุทธศาสนาล่วงเข้าสู่ภาคใหม่ในรูปของพระพุทธประติมา ศาสนาพุทธก็จำเริญแพร่หลายออกไป ด้วยพลังศรัทธาอันเพิ่มพูน โดยที่พระพุทธศาสนาได้เคลื่อนตัวจากเมืองคันธาราฐไปสู่ทิศตะวันออก เดินทางข้ามทุ่งราบพาเมียร์มา แล้วข้ามไปถึงเมืองฉางอาน ก่อนที่จะข้ามห้วงมหาสมุทรไปสู่ประเทศญี่ปุ่น

ปรัศนีที่ชาวพุทธและชาวโลกตั้งข้อสังเกตว่า พวกกรีกเข้าไปสู่คันธาราฐและมีบทบาทสำคัญในการสร้างพุทธประติมาขึ้นได้อย่างไรนั้น ข้อมูลและหลักฐานทางประวัติ-ศาสตร์ มีอยู่ในเส้นทางสายมรรคาของเส้นทางสายไหมนั่นเอง

ครั้งหนึ่งประวัติศาสตร์ของตะวันตกกับตะวันออก ถูกเชื่อมต่อด้วยกษัตริย์นักรบผู้ยิ่งใหญ่นามพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชแห่งกรีก เพราะเหตุที่ว่าพระองค์ได้ใช้เส้นทางสายมรรคาเข้าโจมตีเปอร์เซีย พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเคยกรีทาทัพเข้าสู่เส้นทางยุทธศาสตร์ช่องแคบไคเบอร์ เส้นทางสายไหมดังกล่าวนี้จึงกลายเป็นเส้นทางสัปยุทธหรือเส้นทางประจัญบานของวีรกษัตริย์กรีกพระองค์นี้

ช่องเขาไคเบอร์มีชื่อเสียงก้องโลกเพราะเส้นทางสงครามและสันติภาพนี้เคยนำความรุ่งเรืองและความล่มสลายของ

เส้นทางสายไหม ทางทิศตะวันตกของปากี-สถาน มีขุนเขาสุไลมานสูงตระหง่าน มันเป็นพรมแดนกั้นอยู่กับอาฟกานิสถาน พวกชนเผ่าเร่ร่อนเคยใช้เส้นทางสายนี้มาแล้วอย่างโชกโชน

ช่องเขาไคเบอร์คืออนุสรณ์สถานของกองทัพบกทัพหนึ่ง ที่กาลครั้งหนึ่งได้ยกกำลังข้ามช่องแคบไคเบอร์สำเร็จ และครอบครองพื้นที่นี้ไว้ได้ เขาผู้นั้นคือ เจมูติน เจ็งกีสข่าน พระองค์เคยนำไพร่พลเข้ามาเช่นกัน

หลังจากนั้นแล้วยังมีกษัตริย์อีกพระองค์หนึ่งซึ่งเข้ามาสู่ช่องแคบไคเบอร์ทางทิศตะวันตกสู่ทิศตะวันออกมานานหลายศตวรรษ ก่อนหน้าคนทั้งสองแห่งมองโกล

ในศตวรรษที่ ๕ ก่อนคริสตกาล มีกษัตริย์องค์หนึ่งผู้ซึ่งเคยครองราชย์เหนือดินแดนตรงแหลมแห่งหนึ่งที่ยื่นลงไปในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน กษัตริย์เชื้อสายเมซิโดเนียทางด้านเมืองของกรีกพระองค์นี้ได้มีปณิธานมาช้านานที่จะยาตราทัพของพระองค์มายังทิศตะวันออก

ครั้งกระนั้นเอเชียตะวันตกอยู่ภายใต้การปกครองอันรุ่งเรืองของมหาอาณาจักรเปอร์เซีย โดยเหตุฉะนี้การยาตราทัพสู่แคว้นตะวันออกของเมซีโดเนียที่สถาปนาขึ้นใหม่ย่อมหมายถึงการมุ่งล้างผลาญเปอร์เซียโดยแน่นอน

ในฤดูใบไม้ผลิของ ๓๓๔ ปี ก่อนคริสตกาล ทัพเมซิโดเนียซึ่งมีรี้พล ๓๕,๐๐๐ คน ก็ยาตราทัพข้ามช่องแคบราปีนัส ผู้ที่เป็น

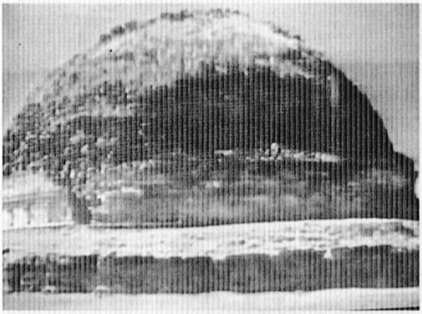
● *พระเศียรของพระพุทธรูปจำหลักหิน พบบนเส้นทางสายไหม*

จอมทัพจะเป็นใครไปไม่ได้นอกจากอเล็กซานเดอร์มหาราช ผู้ซึ่งศึกษาเล่าเรียนมาจากอริสโตเติ้ลเมื่อครั้งทรงพระเยาว์และเชื่อกันว่าพระองค์นั้นเองคือผู้บันดาลประวัติศาสตร์โลก

ทางฝั่งหนึ่งของช่องแคบก็คือราชอา-ณาจักรเปอร์เซีย กำลังทัพพันธมิตรของเมดิ-โซเนียและกรีกได้นำทัพโดยอเล็กซานเดอร์มหาราช กำลังทัพอันมหึมาของเปอร์เซียทั้งสองฝ่ายเผชิญหน้ากันที่ทุ่งทางใต้ของตุรกีมีการสัปยุทธกันอย่างดุเดือดในครั้งกระนั้น

อเล็กซานเดอร์มหาราชผู้ทรงอาชาสีขาว ต่อตีบุกลึกเข้าไปในค่ายของข้าศึก หลังจากที่ตีกองทัพของ ตาลีอุส ยับเยินไปแล้วในสมรภูมิครั้งนี้อเล็กซานเดอร์ตีทัพเปอร์เซียเตลิดไปอีกครั้งหนึ่งและในครั้งนี้เองที่เป็นการดับยุคสมัยของเปอร์เซียใต้ราชวงค์อาคีมีดีสอันรุ่งเรืองโอ่อ่ามาก่อน

หลังจากที่ได้ครอบครองเมืองบาบิโลนและหัวเมืองเปอร์เซียนอื่นๆ แล้วอเล็กซานเดอร์ก็ยาตราทัพทางไกลไปสู่ทิศตะวันออก

เมื่อ ๒๓๗ ปีก่อนคริสตกาล ทัพอเล็กซานเดอร์ก็เดินทางถึงช่องแคบไคเบอร์ ในที่สุดการยาตราทัพอันแสนไกลเข้าสู่ตะวันออก และการที่พระองค์ยกทัพเข้าสู่ตะวันออกนั้นเอง ก็ได้มีส่วนสำคัญในการนำเอากรีกเข้าไปด้วยทั้งเมือง คือเข้าไปทุกหนทุกแห่งที่พระองค์ได้ครอบครอง พระเจ้าอเล็กซานเดอร์จึงได้สร้างเมืองขึ้นและขนานนามว่า"อเล็กซานเดรีย"

ตัวอย่างของกรีกในเมืองตักสิลา ไม่ว่าที่ตั้งของสถานที่หรือการกินการอยู่แล้วเป็นแบบกรีกทั้งสิ้น บ้านเรือน สิ่งก่อสร้างก็แบบกรีก ด้วยเหตุนี้เองสายโลหิตของกรีกจึงได้ถ่ายทอดมาตามชั่วอายุคน

กรีกซึ่งอยู่ในซีกโลกตะวันตก และอินเดียซึ่งอยู่ในซีกโลกตะวันออกนั้น แม้ต่างฝ่ายจะอยู่ห่างไกลหลายพันกิโลเมตร แต่ก็ได้นำพามาร่วมกันได้ตั้งแต่ครั้งนั้น

เมื่อ ๓๒๗ ปีก่อนคริสตกาล ทัพอเล็กซานเดอร์มหาราชได้แบ่งออกเป็น ๒ ทัพ เพื่อข้ามช่องแคบไคเบอร์และเขาฮินดูกูฏ แคว้นสีละไปทางเหนือของคันธาราฐ ซึ่งเป็นเป้าหมายแรกของพระองค์

อเล็กซานเดอร์ทรงนำทัพเมซิโดเนียเข้าต่อตีไม่หยุดยั้ง พระองค์ทรงปลอบขวัญทหารของพระองค์ว่า "เราจะรุกคืบหน้าไปทางบูรพาทิศเมื่อยกพลข้ามลำน้ำสินธุไปแล้วก็จะถึงดินแดนอันอุดมรออยู่" พระองค์จึงต้องเสี่ยงภัยข้ามแควใหญ่ห้าสายของแม่น้ำสินธุหลายครั้งหลายครา พวกทหารที่เคยตีทัพของดาลีอุสยับเยินในเมือง อีโลส แล้วตีเมืองต่าง ๆ ของเปอร์เซียแตกไปที่ละแห่ง จนกาลเวลาล่วงเลยมาหลายปีแล้ว นับตั้งแต่ยกทัพออกมาจากเมซิโดเนีย นับเป็นกาลเวลาที่พระองค์ต้องสูญเสียไปในการสงครามอันยืดเยื้อเรื้อรัง

บรรดาทหารที่ติดตามพระองค์มาโดยมิได้ปริปากทัดทานใด ๆ มาโดยตลอด ก็เริ่มอดทนอยู่มิได้กราบทูลพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชว่า "โปรดกลับสู่ตะวันตกของเราเถิดพระเจ้าข้า"

แม้ว่ากองทัพของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชจะหันกลับสู่เหย้า ณ ที่แห่งนี้ก็ตาม แต่ก็ได้ทิ้งมรดกไว้แก่ลูกหลานในเบื้องหน้า บรรดานครต่าง ๆ ที่มีชื่อว่า อเล็กซานเดรีย ซึ่งได้ตั้งขึ้นบนเส้นทางเดินทัพก็มีอยู่มิใช่น้อย ซึ่งก็พอ ๆ กับชาวกรีกจำนวนมากมายที่ได้สร้างหลักปักฐานลงที่นี่ นั่นคือการเริ่มต้นของการสัมผัสระหว่างตะวันออกกับตะวันตก และนั่นคือประวัติศาสตร์อันน่าตื่นตาตื่นใจของพุทธศาสนาที่ซึมซับเข้าสู่จิตใจชาวกรีกที่เมืองคันธาราฐด้านตะวันตก

พระสถูปองค์ใหญ่ในเมืองคันธาราฐ

มียอดสูง ๓๐ เมตร คือร่องรอยอันรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในอดีตกาล พระพุทธศาสนาซึ่งถือกำเนิดขึ้นในอินเดียนั้นเชื่อกันว่า จะได้เผยแพร่มาสู่เมืองคันธาราฐในศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสตกาล คือหลังจากที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเสด็จสวรรคตได้ไม่นานนัก

ทุกคนที่มาจากตะวันตกพร้อมกับกองทัพกรีก และได้ตั้งถิ่นฐานลงในแคว้นคันธาราฐ ต่างพากันมาเลื่อมใสศรัทธากับข้อธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคนั้นเป็นต้นมา

ซากประวัติศาสตร์ใกล้ "สีละกฏ" ในเขตพรมแดนของอินเดียนั้น เชื่อกันว่าเป็นซากเมืองๆ หนึ่งซึ่งเคยมีกษัตริย์ชาวกรีกทรงพระนามว่า มินนาเดอร์ หรือที่ชาวพุทธรู้จักกันในนาม "พระเจ้ามิลินท์" เคยได้ปกครองอยู่

พระเจ้ามินนาเดอร์ หรือ พระเจ้ามิลินท์ ทรงปกครองแคว้นนี้มีชื่อว่า "สากลนคร" ในศตวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตกาล ซึ่งพระองค์ ทรงเป็นผู้รักการศึกษาและมีความสนพระทัยในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง แต่ว่าพระพุทธศาสนาที่ทรงสนพระทัยนั้น หาใช่เรื่องที่กษัตริย์องค์นี้จะเข้าพระทัยได้ง่ายๆไม่

อยู่มาวันหนึ่ง พระภิกษุในศาสนาพุทธรูปหนึ่งก็ปรากฏต่อหน้าพระพักตร์ของพระเจ้ามินนาเดอร์ หรือพระเจ้ามิลินท์ พระภิกษุดังกล่าวนั้นคือพระนาคเสนนั่นเอง ทั้งสองจึงได้ถกปัญหาพุทธธรรมกันขึ้นอย่างลึกซึ้งเป็นครั้งแรก

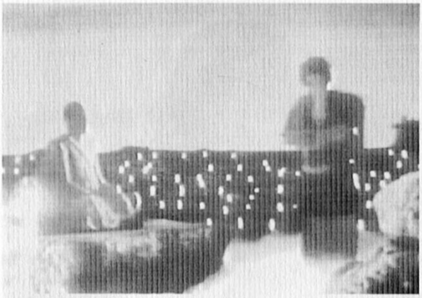
● *พระนาคเสนผู้มีพุทธะล้ำเลิศ*

การถกปัญหาธรรมะระหว่างท่านทั้งสองนี้ที่ชาวพุทธรู้จักกันดีในนิยามว่า "มิลินทปัญหา" ซึ่งก็ได้เข้าไปเผยแผ่ในญี่ปุ่น แต่โบราณกาล ในรูปของคัมภีร์พระสูตร ชื่อว่า "พระนาคเสนสูตร"

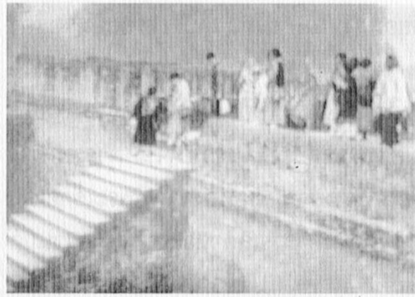
พระเจ้ามินนาเดอร์ (มิลินท์) ทรงมาเยี่ยมพระนาคเสน ณ ที่พำนักพร้อมด้วยข้าราชบริพารชาวกรีกมากมาย ยามเมื่อได้สบตากัน พระเจ้ามินนาเดอร์ (มิลินท์) ก็ทรงเอ่ยขึ้นก่อนว่า

"ข้าพเจ้าได้เคยสดับคำของนักพูดผู้สามารถมามากมายหลายครั้ง แต่ก็มิเคยรู้สึกตื่นเต้นในดวงใจเท่าที่ได้สดับจากพระคุณเจ้านี้"

ตามประวัติแต่โบราณข้อสนทนาระหว่างพระเจ้ามินนาเดอร์ (มิลินท์) กับพระนาคเสนมหาเถระนั้น มีผู้ร่วมฟังอยู่ด้วยหลายหมื่นคน พระเจ้ามิลินท์นั่นเองที่เป็นฝ่ายตั้งข้อปุจฉาขึ้นก่อนว่า

● ปุจฉา-วิสัชนาธรรม ระหว่างกษัตริย์มินนาเดอร์ (พระเจ้ามิลินท์) กับ พระนาคเสน หรือมิลินท์ปัญหา.

● ซากสปรักหักพัง ประวัติศาสตร์อันรุ่งโรจน์ และล่มสลาย ของมหาวิทยาลัยนาลันทา มหาวิทยาลัยสำคัญทางพุทธศาสนาของโลก.

มินนาเดอร์ : อะไรคือจุดมุ่งหมายแรกและสำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา?

นาคเสน : จุดมุ่งหมายของเราก็เพื่อจะกำจัดกิเลส ตัณหา และมลทิน ตามวิสัยชาวโลกเสียให้สิ้น เพื่อที่จะได้บรรลุเข้าถึงนิพพาน หรือสัญญาแห่งการตรัสรู้

มินนาเดอร์ : คนทั้งปวงที่บวชในพระพุทธศาสนาได้บรรลุเป้าหมายหมดหรือไม่พระเจ้าข้า?

นาคเสน : มหาบพิตร มันคนละกรณีกัน บางคนก็เข้าสู่พระพุทธศาสนาเพื่อหลบหลีกราชภัย หรือไม่ก็หนีหนี้สิน แต่บ้างก็มีแรงบันดาลใจที่บริสุทธิ์สะอาด ชอบด้วยธรรมนองคลองธรรม ก็พยายามที่จะให้ได้บรรลุถึงพระนิพพาน

มินนาเดอร์ : พระคุณเจ้าหมายถึงว่าไม่อยู่ในวิสัยที่เขาเหล่านั้นจะทราบได้ว่า พระนิพพานนั้นจะนำความสุขมาให้ แม้นตนเองยังไม่บรรลุสภาพนั้น หรือตรัสรู้โดยแท้จริงกระนั้นหรือพระคุณเจ้า?

นาคเสน : ถูกแล้วมหาบพิตรอยู่ในวิสัยที่เราจะรู้ได้

มินนาเดอร์ : แต่ด้วยวิธีใดหรือพระคุณเจ้า?

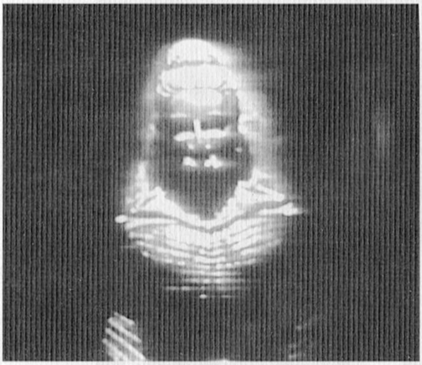
นาคเสน : มหาบพิตรทรงคิดหรือว่าจะเป็นไปได้หรือที่เราจะรู้สึกถึงความเจ็บปวดที่ต้องถูกตัดแข้งตัดขาออกไป ไม่ว่าสักแค่ไหน? แม้เราเองก็มิเคยประสบเช่นนั้น

มินนาเดอร์ : ก็ย่อมเป็นไปได้อยู่ พระคุณเจ้า

นาคเสน : มหาบพิตรคิดอย่างไรหรือ เพราะว่าก็น่าจะได้ยินเสียงร้องของใครสักคนหนึ่ง ที่เขาถูกตัดแขนขาออกไป

มินนาเดอร์ : มันก็เช่นเดียวกันนั่นเองพระคุณเจ้า คนที่ยังไม่เคยบรรลุถึงพระนิพพานก็อาจจะทราบได้ว่าหมายถึงความสุขเพราะเพียงได้ยินจากผู้อื่น.

พระเจ้ามินนาเดอร์ (มิลินท์) ทรงต้อนข้อปุจฉากับพระนาคเสนมหาเถระข้อแล้วข้อเล่า เพื่อที่จะให้ไขวเขวปัญหา เช่นถามว่า

● *พระพุทธรูปศิลปะกรีก ปางบำเพ็ญทุกรกิริยา บนเส้นทางสายไหม (Silk Rowte)*

อะไรคือจิตจุติ ?

อะไรคือโมกขธรรม ?

พระพุทธเจ้ามีตัวตนอยู่จริงหรือ ?

และโดยเช่นนี้ การปุจฉา - วิสัชนาระหว่างสองท่านจึงกินเวลานานนับเป็นชั่วโมงๆ

เหตุการณ์ดังกล่าว นับเป็นที่ซาบซึ้งพระทัยของพระเจ้ามินนาเดอร์ (มิลินท์) เป็นอย่างยิ่ง จนกล่าวกันว่าพระองค์ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นศาสนาพุทธในที่สุด

ประวัติศาสตร์ส่วนนี้ทำให้เราได้พบวัตถุที่ปรากฏได้ชัดเจนถึงความสัมผัสระหว่างใจต่อใจ คือพุทธประติมาแบบคันธาราฐจำนวนมากหลายที่ขุดแต่งขึ้นมาได้ทั่วทั้งบริเวณดังกล่าวนี้

พระพุทธรูปแบบคันธาราฐแบบสมัยก่อนถือรูปแบบของเทพเจ้าเซอุสและอพอลโล พระพุทธรูปแบบกรีกที่สร้างขึ้นนี้มีใบหน้าหรือพระพักตร์ละม้ายคล้ายเทพเจ้าของกรีก คือถือช่อดอกไม้เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา พระเกศาสลวยดกเป็นลอน เป็นแบบอย่างของศิลปกรีกโดยแท้ รอบจีบของจีวรที่ยับย่นเหมือนของจริงอย่างยิ่ง องค์พระโพธิสัตว์ที่ภัทราภรณ์ทรวง พร้อมทั้งกำไลที่งดงามด้วยฝีมือช่างสุดยอดของพระพุทธรูปแบบคันธาราฐ พระมัสสุและพระนาสิกโด่ง แสดงถึงรสนิยมของตะวันตก พระเกศาที่ประดับด้วยบุพชาติดกและสลวยเป็นลอนให้ความรู้สึกประทับใจ ผิดแผกไปจากพระพุทธรูปในจีน และในญี่ปุ่นในชั้นหลังๆ

แบบพระเกศาค่อยๆ เปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบจำเพาะของพระพุทธรูปแบบคันธาราฐ แม้ลักษณะของพระพุทธรูปบางองค์ยังมีเค้าไปทางตะวันตก แต่ว่าพระดรรชนีหรือนิ้วพระหัตถ์ยังส่อสัญญลักษณ์ของการแสดงธรรม แววพระเนตรและพระพักตร์บ่งบอกถึงพระเมตตาคุณนั้นยังมีเค้าของกรีกอยู่ไกลโพ้น ความจริงแล้วพระพุทธรูปแบบคันธาราฐนี้สามารถบอกให้เราทราบถึงบทบาทอันลึกลับของเส้นทางสายไหม เส้นทางประวัติศาสตร์แห่งความยิ่งใหญ่ไพศาลของพระพุทธศาสนาบนเส้นทางสายไหม เส้นทางที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชนำกองทัพและพลเมืองกรีกเข้ามาสู่สายธารธรรมของพระพุทธเจ้าในดินแดนตะวันออก และทำให้กษัตริย์เชื้อสายกรีกอย่างมินนาเดอร์ (มิลินท์) ได้ถกข้อธรรมสำคัญกับพระนาคเสนมหาเถระในครั้งนั้น.

● พระพุทธรูปประทับนั่งยุคแรกของโลก สร้างขึ้นด้วยฝีมือช่างกรีกโบราณ หลังสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ศิลปะสมัยคันธาราฐ.

● รูปปั้นพระโพธิสัตว์ยุคแรกของโลก ศิลปะสมัยคันธาราฐ.

พระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์ สัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้ายุคแรก

ในยุคอินเดียโบราณนั้น พระพุทธศาสนาไม่นิยมสร้างรูปพระพุทธเจ้า เหตุผลที่ไม่มีการสร้างอาจจะเป็นเพราะแรงจูงใจของคนยุคพระพุทธเจ้าค่อนข้างแรง เนื่องจากคำสอนของพระองค์มีความศักดิ์สิทธิ์กว่าวัตถุ หรืออาจเป็นเพราะว่ามีความเชื่อในความเป็นอมตะของพระพุทธเจ้าก็เป็นได้

ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาสมัยอินเดียโบราณ จึงมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วกว่า ๔๐๐ ปี ซึ่งก่อนหน้านั้นจะมีการสร้างรูปอย่างอื่นแทนองค์พระพุทธเจ้า ในสถานที่ต่างๆ ที่เป็นสังเวชนียสถานเช่น

๑. สร้างพระธรรมจักรกับกวาง ซึ่งหมายถึงพระธรรมจักรและกวางหมายถึงสถานที่ปฐมเทศนาที่ป่ามฤคทายวัน ซึ่งพระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕

๒. สร้างเป็นรูปพระแท่นแทนสถานที่ทรงตรัสรู้พระโพธิญาณภายใต้โพธิพฤกษ์มณฑลที่เมืองคยา

๓. สร้างเป็นสถูปแทนการเสด็จเข้า

สู่ปรินิพพานที่เมืองกุสินารา

๔. สร้างเป็นรอยพระพุทธบาทแทนทรงยืน

พระพุทธศาสนาถือกำเนิดยุคต้นๆ หรือที่เรียกว่ายุคหัวเลี้ยวหัวต่อ (Axial Age ราว ๘๐๐-๒๐๐ ก่อนคริสต์กาล) ในบรรดานักปราชญ์ยุคนั้นทั้งโลก ไม่มีปราชญ์คนใดที่ค้นพบกฎธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่เท่ากับพระพุทธเจ้าได้ อริยสัจ ๔ ของพระองค์ คือแก่นแท้ของธรรมในพุทธศาสนา และพระพุทธเจ้าก็สอนธรรมด้วยเหตุผล (Logos) ที่บริสุทธิ์ พระองค์ทรงหันหลังให้เทพ เทพนิยายพิธีกรรม ไตรภูมิ วิทยาศาสตร์ การปกครอง หรือเรื่องชาติทั้งสิ้นทั้งปวง ในขณะที่ปราชญ์กรีกนั้นแม้จะบรรลุถึงเหตุผล (Logos) ก็จริง แต่ก็ยังหมกมุ่นอยู่กับการปกครอง และเรื่องไตรภูมิ (Cosnology หรือ ที่ปัจจุบันเรียกว่า Science) ส่วนปราชญ์ชาวยิว (Amos, Isah ฯลฯ) แม้จะบรรลุเหตุผล (Logos) ในเรื่องศีลธรรม, เมตตาธรรม และความรับผิดชอบทางสังคม แต่ก็หมกมุ่นอยู่กับเชื้อชาติยิว ในขณะที่ปราชญ์จีนยุคหัวเลี้ยวหัวต่ออย่างท่านขงจื้อ กลายเป็นปราชญ์ที่เรียกว่าสุดยอด ในการอธิบายวิธีดำเนินชีวิต แต่ก็หมกมุ่นอยู่กับรัฐพิธี และการปกครองในอดีตของตน

ด้วยเหตุนี้ศากยมุนีหรือพระพุทธเจ้าจึงกลายเป็นผู้เข้าถึงแก่นธรรมอันสูงสุด คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คือเจาะลึกเข้าถึงจิตวิญญาณของมนุษย์ทั่วโลกทุกยุคทุกสมัย

● *(ซ้าย) พระเศียรและพระพักตร์พระพุทธเจ้ายุคแรก (ขวา) เศียรพระโพธิสัตว์สมัยแรก พระพักตร์เหมือนฝรั่งกรีก หรือคล้ายเทวรูปของกรีกโบราณ*

ที่เกิดมาเพื่อตาย พุทธธรรมจึงกลายเป็นอมตะ เป็น "อกาลิโก" เหนือปรัชญาอื่นใดในโลก

มนุษย์โลกยุคก่อนรู้จักอมตธรรมของพระพุทธเจ้ามากกว่าพระพุทธรูป หรือพระพุทธเจ้าที่เป็นวัตถุธรรม แต่เมื่อกาลเวลาผ่านมา มีพวกโยนกหรือที่เรียกว่าฝรั่งกรีกได้เคลื่อนย้ายเข้ามามีอิทธิพลในอินเดียทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศคันธาราฐ ทำให้ชาวโยนกและชาวอินเดียได้สมพงศ์กันนานเข้า ผลที่สุดก็ทำให้พวกฝรั่งกรีกหรือพวกโยนกเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า

พวกกรีกเป็นพวกแรกที่นิยมสร้างรูปเคารพ เช่นสร้างเทวรูปต่างๆ เมื่อพวกเขามีจิตใจเลื่อมใสในพุทธศาสนาขึ้นมา พวกเขาจึงได้เอาแบบอย่างการสร้างเทวรูปมาสร้างเป็นพระพุทธรูป

ความรู้สึกนึกคิดของชาวอินเดียนั้นมีความเชื่อกันมาแต่เดิมว่า ไม่ควรสร้างองค์

พระพุทธเจ้า ครั้นได้มาเห็นพวกฝรั่งกรีกหรือชาวโยนกสร้างพระพุทธรูป ก็เกิดความคิดใหม่ที่จะสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาบ้าง จึงสร้างพระพุทธรูปตามอย่างพวกโยนก คติหรือประเพณีการสร้างพระพุทธรูปจึงเกิดขึ้นและกลายเป็นประเพณีสืบต่อกันมาในยุคหลัง

สาเหตุสำคัญที่พวกฝรั่งกรีกหรือพวกโยนกเข้ามาเป็นใหญ่ในอินเดียโบราณตอนเหนือ ก็เนื่องมาจากว่าพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเป็นชาวกรีก พระองค์สามารถรบชนะ และแผ่ขยายอาณาเขตตั้งแต่ยุโรปจนถึงอินเดียทางตอนเหนือ คือ แคว้นคันธาราฐ พระองค์จึงทรงตั้งแม่ทัพนายกองให้อยู่ปกครองรักษาอาณาเขตเป็นเมืองๆ จนกระทั่งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์สิ้นพระชนม์ จึงทำให้บรรดาผู้ครองนครเหล่านั้นตั้งตัวเป็นอิสระ

ครั้นในเวลาต่อมา เจ้านครโยนกแพ้สงคราม อาณาจักรคันธาราฐก็ถูกแบ่งให้แก่พระเจ้าจันทรคุปต์ ซึ่งเป็นต้นราชวงศ์โมริยะ ซึ่งเป็นพระอัยกาของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งมคธราฐ ดังนั้นเมื่อพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา พระองค์จึงได้นำเอาพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานไว้ในแคว้นคันธาราฐ

ครั้นพระเจ้าอโศกมหาราชทรงครอบครองอินเดียโบราณ หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้วประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ปี พระองค์จึงได้ทรงทำนุบำรุงพุทธศาสนาอย่างเอกอุ เมื่อทรงทำสังคายนาครั้งที่ ๒ หรือตติยสังคายนาแล้วพระเจ้าอโศกก็ได้ทรงส่งพระธรรมฑูตออกไปเผยแผ่พุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศอินเดีย โดยแยกสายการเผยแผ่สั่งสอนพุทธศาสนารวมถึง ๙ สาย สายสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองไทยก็คือ

๑. สายพระโสณเถรกับพระอุตตรเถร ซึ่งไปยังสุวรรณภูมิ

๒. สายของพระมหินทเถร ซึ่งเป็นราชบุตรของพระเจ้าอโศกมหาราชกับพระภิกษุอีกหลายองค์ ไปยังลังกาทวีป คือเกาะลังกาในปัจจุบัน

แม้พระเจ้าอโศกจะทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาดังกล่าวนี้แต่ยังไม่มีการสร้างพระพุทธรูปแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นักโบราณคดีในประวัติศาสตร์ สันนิษฐานว่า การสร้างพระพุทธรูปเริ่มมีขึ้นในสมัยพระเจ้ามิลินท์ หรือพระเจ้ามินนาเดอร์ กษัตริย์เชื้อสายกรีก ผู้ซึ่งทรงปกครองแคว้นคันธาราฐ ภายหลังจากที่กษัตริย์วงศ์โมริยะเสื่อมอำนาจลง

พระเจ้ามิลินท์ทรงมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา เช่นเดียวกับพระเจ้าอโศกมหาราช พุทธศาสนาจึงมีความเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง หนึ่ง มีการสร้างประติมากรรมและสถาปัตยกรรมในแคว้นคันธาราฐขึ้นอย่างมากมาย และนั่นคือความเป็นมาของการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาครั้งแรกในโลก

พระพุทธรูปที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นครั้งแรกมิได้มีลักษณะพุทธศิลปอย่างอินเดีย แต่มีพุทธลักษณะแบบประติมากรรมของกรีกทั้งสิ้น กล่าวคือ มีพระพักตร์เป็นอย่างฝรั่งกรีก

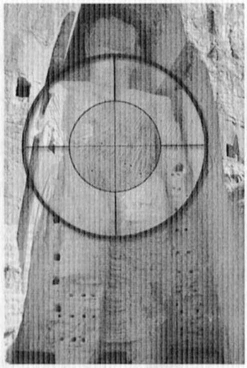
พระพุทธรูปยุคแรกของโลก สร้างขึ้นด้วยอิทธิพลของศิลปแบบกรีกโบราณ หลังสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ยกทัพเข้าไปทำสงครามมีชัยชนะในอินเดียโบราณ

มีพระเกศาเป็นเส้นแบบผมคนจริง และมีจีวรเป็นริ้วรอยเหมือนผ้าจริงๆ ผิดกับพระพุทธรูปในเมืองไทยสมัยนี้

ส่วนพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ซึ่งเป็นรูปเคารพของพุทธศาสนาในลัทธิมหายาน ซึ่งได้แตกแยกมาจากพุทธศาสนาลัทธิหินยานหรือเถรวาทนั้น ก็มีรูปลักษณะพระพักตร์และพุทธศิลปแบบกรีกเช่นเดียวกัน การสร้างประติมากรรมในสมัยนั้นมิได้สร้างเพียงพระพุทธรูปแทนพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่มีการสร้างพระโพธิสัตว์ต่างๆ ขึ้นมาเป็นรูปเคารพบูชาด้วย รูปพระโพธิสัตว์ส่วนใหญ่มักจะมีเครื่องประดับประดาตามองค์เช่น ไว้พระเกศาแบบคนธรรมดา หรือมีผ้าโพกเป็นศิราภรณ์ มีสร้อยพระศอ มีสังวาล ฯลฯ ผ้าที่นุ่งห่มก็เป็นแบบผ้าตามธรรมชาติหรืออย่างที่คนธรรมดาใช้ที่ฐานองค์พระโพธิสัตว์สลักเป็นรูปต่างๆ อยู่ใต้อาสนะของฐาน

สำหรับรูปเคารพในประเทศสยามหรือประเทศไทยนั้น มีรูปเคารพฝีมือช่างอินเดียในยุคแรกๆ ของพุทธศาสนาซึ่งได้แก่ เสมาธรรมจักร และพระพุทธบาท ฯลฯ ซึ่งมีอายุตั้งแต่ พ.ศ.๔๐๐ เป็นต้นมา สิ่งของเหล่านี้ล้วนแต่ทำตามคติพุทธศาสนาสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช

ส่วนที่เป็นพระพุทธรูปซึ่งพบในประเทศไทยเป็นฝีมือของช่างอินเดียในยุคแรกๆไม่มี มีแต่ยุคหลังๆ ของอินเดียซึ่งล่วงเลยมาอีกหลายร้อยปีถึงพันกว่าปี พระพุทธรูปเหล่านี้เป็นของที่สร้างตามคตินิยมตั้งแต่สมัยอมราวดีลงมา

เมื่อนิตยสาร "ไทม์" เขียนถึง
การทำลายพระพุทธรูปบามิยัน ของนักรบตาลีบันอาฟกานิสถาน

***

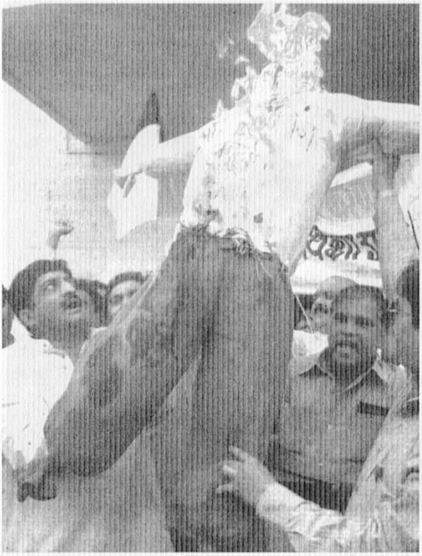
1) No Television
2) No Statues

The Taliban to - do list now targets a national treasure

Pilgrims, Travelers and Conquerors from the 3rd century A.D. onwards have marveled at the two towering Buddha statues of Bamiyan, in central Afghanistan. Hewn from sandstone cliffs, these two giants, 53 m. and 35 m. high, are a fusion of Classical Greek and Indian art that flourished along the ancient Silk Road. Despite their massive size, the standing Buddhas possess an ethereal lightness. It's as if they managed to levitate above

1) ไม่มีโทรทัศน์
2) ไม่มีรูปเคารพ

รายการที่จะต้องทำของตาลีบันในขณะนี้ เป้าหมายอยู่ที่สมบัติแห่งชาติ ผู้จาริกแสวงบุญ นักเดินทางและผู้พิชิต จากคริสต์ศตวรรษที่ ๓ ลำดับต่อไปที่น่าตระหนักอยู่ที่มหาพุทธประติมากรแห่งเมืองบามิยัน ใจกลางประเทศอาฟกานิสถาน ถากจากหน้าผาหินทราย เป็นมหาพุทธศิลป ๒ รูป ด้วยความสูง ๕๓ เมตร และ ๓๕ เมตร เป็นศิลปคลาสสิค ผสมผสานระหว่างกรีกและอินเดีย ได้รุ่งเรืองจำเริญมายาวนาน บนเส้นทางสายไหม นอกจากความมหึมาด้วยขนาดพระพุทธรูปบางประทับยืนรูปนี้ ยังมีประกายรัศมีบรรเจิดจ้าด้วยแสงแห่งอมตธรรม ครอบ

● *สมาชิกพรรคอนุรักษ์นิยมของอินเดีย เผาหุ่นจำลองผู้นำรัฐบาลตาลีบัน เพื่อประท้วงคำสั่งทำลายพระพุทธรูป และรูปเคารพศาสนาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลาม*

a millennium of warfare and calamity that has plagued Afghanistan, at least until the fiercely Islamic Taiban rulers fixed the Buddhas in their gun-sights.

The regime intends to destroy these statues and countless other archeological treasures. Why? Because they are un-Is-lamic, since they are idols, sculpted in man's image, say the Taliban. "We do not understand why everybody is so worried," declared Taliban Supreme Leader Mullah Mohammed Omar, who issued the decree last Monday Omar, who issued the decree last Monday to smash all

คลุมโลกและจักรวาลเอาไว้หมดสิ้นคล้าย ๆ กับว่า พระองค์ได้มาประทับอยู่ เพื่อซ้อนสงครามพันปี และความหายนะที่รุมล้อมอาฟกานิสถานเอาไว้ในอุ้งพระหัตถ์ สุดท้ายวันนี้ผู้นำตาลีบัน อิสลามผู้ดุร้ายกระหายสงคราม ได้เอาปากกระบอกปืนจ่อมายังพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล้ว

ผู้ปกครองอาฟกานิสถานวันนี้ ตั้งใจที่จะทำลายมหาพุทธประติมากรรมทั้ง ๒ รูป และสถาปัตยกรรมโบราณอันทรงคุณค่าที่นับไม่ถ้วนภายในประเทศของตน ทำไม? เพราะว่ามันไม่ใช่อิสลาม มันเป็นรูปสักการะที่เป็นรูปแกะสลักรูปมนุษย์ ตาลีบันกล่าวกับชาวโลกว่า "เราไม่เข้าใจว่าเหตุใดทุกคนจึงเป็นกังวลกับเรื่องนี้กันนัก" นี่เป็นคำประกาศของผู้นำสูงสุด มูลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ ผู้ออกคำสั่ง เมื่อวันจันทร์ที่แล้ว ให้ทุบทำลายรูปสักการะใด ๆ ที่มีมาก่อนยุคอิสลามทั่วประเทศ ที่พวกเราทำลายทั้งหมดคือ "หิน"

คำอ้อนวอนขอร้องของสหประชาชาติถูกเมินเฉยไม่รับรู้โดยตาลีบัน ตามมาด้วยข้อเสนอของอินเดีย และพิพิธภัณฑ์มหานครนิวยอร์ค ที่ขอซื้อประติมากรรม ๒ รูป โดยวิธีเคลื่อนย้ายทีละก้อน ทีละชิ้นไปยังที่ปลอดภัย พวกตาลีบันได้สาบานว่าจะทำลายต่อไปด้วยงานแห่งการสาปแช่ง ก่อนอื่นพวกเขาจะเจาะรูที่พระเศียรขององค์พระ ต่อจากนั้นก็บรรจุดินระเบิดเข้าไปที่ฝ่าพระบาทยุบทำลายชาติมากรรมสำคัญ อายุ ๑๔๐๐ ปี จนย่อยยับไป ส่วนพระพุทธรูปประติมากรรมองค์เล็ก

pre-Islamic idols around the country, "All we are breaking are stones."

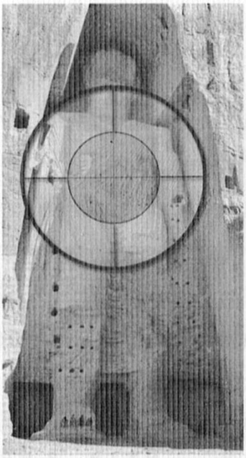
Pleas by the United Nations to save the giant Buddhas were ignored by the Taliban. So were offers made by India and the Metropolitan Museum in New York to buy the statues and have them removed, chunk by chunk, to safety. The Taliban vowed to press ahead with the demolition job; earlier, they drilled a hole in the larger statue's head so they could pack in dynamite there and around its feet, toppling the 1,400 year old colossus. The smaller statue was already badly damaged : as a cruel joke, Taliban militiamen had fired a rocket at its groin. Until last Saturday, the regime was denying access to Bamiyan, so it was still uncertain whether the demolition orders were being carried out.

Meanwhile, aid workers say over a million Afghans are now at risk of starvation caused by years of war, drought and their government's ineptitude. To many, losing a part of their heritage in Bamiyan - and at the other Buddhist sites in Jalmabad, Ghazni and Kandahar - is only one of many tragedies inflicted on them by 20 years of ceaseless turmoil.

นั้น ชำรุดเสียหายหนักอยู่ก่อนแล้ว คล้ายเป็นตลกอำมหิต คือ นายทหารตาลีบันได้จุดจรวดใส่ต้นพระชงฆ์ จนเมื่อวันเสาร์ที่แล้ว ทางการได้ปฏิเสธต่อทางฝ่ายตาลีบัน จึงไม่แน่ใจว่าคำสั่งทำลายนั้นออกมาจริงหรือไม่

ในระหว่างนี้ผู้ช่วยคนงานกล่าวว่าชาวอาฟกานิสถานนับล้านกำลังเสี่ยงกับการอดตายอยู่โดยสาเหตุของการสงครามที่ยืดเยื้อมาแล้วหลายปี ความแห้งแล้งและรัฐบาลที่ไม่เข้าท่าหลาย ๆ อย่างที่สูญเสียไป ซึ่งล้วนเป็นมรดกของบามิยัน และในบริเวณพุทธอาณาในจาลามาบัด กาซนิ และกานดาฮาห์ มันเป็นเรื่องเศร้าในหลาย ๆ เรื่องตลกของเขาด้วย ความวุ่นวายวินาศสันตะโร ที่ไม่ยุติได้เลยเป็นเวลา ๒๐ ปีมาแล้ว.

สมเกียรติ อ่อนวิมล

พูดถึงการทำลายพระพุทธรูป ที่เมืองบามิยัน อาฟกานีสถาน

ทำลาย แต่ไม่เปลี่ยนใจ เพราะว่าเราจะทำลายบังเอิญเสาร์-อาทิตย์นี้เขาหยุดไป เพราะว่าเป็นวันหยุดของเขาวันหยุดทางศาสนา ที่นี้พอพ้นแล้วเขาก็จะทำลายต่อไป แม้ว่าคนจะไม่ทราบว่าทำลายไปแค่ไหนหรือยังไม่ได้ทำลายก็ตามนะครับ ท่านที่เห็นภาพทางโทรทัศน์หรือดูจากนิตยสารต่าง ๆ ที่ผมมีภาพจากนิตยสารไทม์ ฉบับ ๑๒ มีนาคม ฉบับที่ยังไม่ถึงวันนั้น เออวันนี้วันพระผมลืมไป วันศุกร์ที่ ๙ วันนี้วันพระขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะเส็ง นี่ก็พูดถึงเรื่องพระอีกก็แล้วกัน เผื่อจะได้บุญบ้าง

ผมดูจากภาพที่ลงพิมพ์ในนิตยสารไทม์ ก็คงคล้าย ๆ กับภาพทางโทรทัศน์ที่ดูนะครับจากข่าวต่างประเทศหรือจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ

คืออันที่จริงก็ถูกทำลายไปเกือบหมดแล้วนะครับ ถูกทำลายไปเยอะ คือมันเกือบจะไม่เห็นหน้าเห็นตาแล้ว พระพักตร์ของพระพุทธองค์นี่ไม่มีแล้ว ตั้งแต่พระนาสิก คือจมูกขึ้นไปนี่ตัดเป็นชิ้นแบนไปหมดแล้วไม่เห็นอะไรเลย เศียรทั้งเศียรนะยังอยู่ ส่วนพระนาสิก พระเนตรหายหมดแล้ว คือจมูกกับตาหมด แล้วก็พระโอษฐ์ยังมีอยู่แต่กระเทาะคางก็แตกหมด แขนทั้งสองข้างคือพระหัตถ์หมด หักไปหมดแล้ว มันไม่มีอะไรเหลือนี่ครับ จีวรเป็นพริ้วเป็นสายสวย คนสมัยก่อนเมื่อ ๒๐๐๐ ปีที่แล้วหรือ ๑๘๐๐ ปีแล้ว คิดง่าย ๆ ๒๐๐๐ ปีก็แล้วกัน เขาเก่งจริง ๆ นะครับ เขาสลักหินทรายเป็นพริ้วเป็นเส้นเป็นสาย กลีบของจีวรนี่สวยเชียว แต่จริง ๆ องค์พระพุทธรูป จะให้สวยงามได้สัดส่วนทางสรีระร่างกายมนุษย์แบบศิลปากรทำในสมัยนี้คงจะไม่ได้ สมัยก่อนก็ออกทื่อ ๆ นี่ก็พูดตรง ๆ ว่าไม่สวยเท่าไร่ บาปหรือเปล่าก็ไม่รู้ซิไม่ค่อยสวยเท่าไหร่หรอกฝีมือ เพราะว่ามันงานใหญ่ ถ้าแบบ อนุสาวรีย์หน้าประธานาธิบดีอเมริกัน ๔ คนนั้น มีวอชิงตันมีลินคอร์น มีอะไร ๔ คนนั่นคงจะไม่ได้ ทื่อ แต่ว่าโดยภาพรวมแล้วยิ่งใหญ่มาก เป็นศิลปกรรมสมัยศตวรรษที่ ๒ ที่ ๓ ผมก็ตีเสียว่า ๑๘๐๐ หรือ ๒๐๐๐ ปี ส่วนมากคนเขียนข่าวก็ ๒๐๐๐ ปีนั่นแหละ

คือศิลปะที่สร้างขึ้นมานี่อยู่ในศตวรรษที่ ๒ ที่ ๓ ศตวรรษฝรั่ง ตอนนี้เราอยู่ศตวรรษที่ ๒๑ เพราะฉะนั้นก็ ๑๘ ศตวรรษ ก็ ๑๗๐๐- ๑๘๐๐ ปี ประมาณแถว ๆ นั้น

เพราะฉะนั้นดูตอนนี้ตรงหัวเข่า ตรงเท้าพระบาทของพระพุทธองค์นี่ พระพุทธรูปนี่พังหมดแล้วครับ เห็นพวกอาฟริกัน ๔ คน นั่งยอง ๆ แบบหลวงพ่อคูณอยู่ที่พระบาทของพระพุทธรูป ส่วนตรงหัวเข่าตรงนั่นแตกหมดแล้ว แล้วยังมีการเจาะเป็นรูๆ เหมือนถ้ำไปอีก คงจะเอาระเบิดใส่อะไรทำนองนั้นครับ เพราะฉะนั้นว่าจริง ๆ ถ้าจะพูดกันตอนนี้ไม่ต้องไปห้ามหรอกครับมันแตกหมดแล้ว คนที่ไม่แน่ใจว่าทำลายไปหรือไม่ หรืออย่างไรก็แน่ใจเถอะครับ ดูภาพเท่าที่มีอยู่มันหมดกันแล้วครับ ภาพที่สมบูรณ์ดูได้อย่างที่ผมเรียนให้ท่านผู้ฟังได้ทราบเป็นบางครั้งแล้วนะครับว่า ผมเคยเห็นอยู่ในสารคดี Silk Route เส้นทางสายไหมของ N.H.K. เพราะว่า N.H.K ทำสารคดีบนเส้นทางสายไหม ท่านสามารถซื้อสารคดีชุดนี้ได้ เขาคงไม่เอาออกมาฉายอีกแล้ว ค่าเช่าเวลาจะแพงกว่าค่าโฆษณาที่หาได้ หากินทางโฆษณาสารคดีนี่ยาก ถ้าท่านอยากจะดูสารคดีชุดนี้ การต้องไปซื้อที่บริษัทแปซิฟิคอินเตอร์คอมมิเคชั่น ตึกไทยคลองเตย บริษัทเก่าผมนะครับ เพราะผมเป็นคนพากษ์สารคดีชุดนี้เอาไว้ ที่บ้านผมก็ไม่มี เออว่าจะต้องไปขอเขาผมจะไม่ซื้อหรอกขอไม่ให้ก็จะร้องไห้ เอามาดูหน่อยเพราะเป็นสารคดีชุดที่ถ่ายทำเส้นทางสายไหมตั้งแต่ต้นจนจบจากเมืองจีน ไปถึงกรุงโรมนะเส้นทางสายไหมนี่เส้นทางการค้าของคนสมัยโบราณ

นี่แหละครับ ถ้าไปซื้อสารคดีชุดนี้ก็จะเห็น ท่านอยากจะรู้อยากจะดูสารคดีชุดนี้ราคาเท่าไหร ขายอย่างไร ก็โทรไปถามเขาก็แล้วกันหรือไม่ก็เข้าไปที่เวบไซด์ของแปซิฟิค Co.th Pafic.co.th จะได้เห็นภาพ ผมเองก็รู้สึกเสียดายว่า ทำไมไม่เอาภาพที่สมบูรณ์มาให้ดู ไม่มีนะผมยังไม่เห็น ถ้ามีมันจะเล็ดจะลอดสายตาไป ก็ขอประทานโทษด้วย แต่ว่าไม่เห็นเท่าที่ติดตามดู มันมีแต่ภาพที่ทำลายแล้ว

เพราะฉะนั้นพวกแปซิฟิกนี่ฟังอยู่หรือเปล่าไม่รู้ ผมวานหน่อยได้ไหม สั่งงานโดยไม่มีตำแหน่งประจำอะไรเลย วิธีที่จะช่วยประชาชนให้เห็นภาพนี้ได้ก็คือสารคดีชุดนี้คือภาพส่วนที่เห็นที่สมบูรณ์นี่ออกมา ผมจำได้ว่ามีก็แล้วกันครับ ดึงภาพนี้ออกมาแล้วก็ใส่เวบไซด์ไว้เสียให้คนได้ดู นี่คือภาพพระพุทธรูปที่บามิยันที่สมบูรณ์ รูปร่างหน้าตาเป็นอย่างนี้ ใครอยากจะซื้อสารคดีก็อีเมลมาสั่งซื้อได้ ท่านก็จะได้สตางค์ ส่วนผมก็จะได้สารคดีชุดนี้มาดูฟรี ๆ สักชุดหนึ่ง ถือเป็นค่าช่วยออกความเห็น ก็หากินกันง่าย ๆ แบบนี้ ก็จะได้เห็นภาพที่สมบูรณ์ หรือไม่ก็เอาภาพนั้นแหละครับออกมาพิมพ์เผยแพร่แจกจ่ายไปในหมู่สื่อสารมวลชน จะได้เห็นว่าพระพุทธรูปที่สมบูรณ์เป็นอย่างไรนะครับ Pacific. Co.th นะครับก็จะมีแปซิฟิคอินเตอร์ คอสโมโพลีตัน จ.ส. ๑๐๐ นิตยสารดิฉัน นี่เป็น

อาณาจักรสื่อสารมวลชนเล็ก ๆ ของคุณปีย์ มาลากุล เจ้านายเก่าผม ผมและท่าน ต่างก็อกหักออกมาจาก ไอทีวี ด้วยกัน อกหักหรือว่าหัวใจเดาะก็ไม่รู้นะครับ หรือว่าดีใจก็ไม่รู้ ที่จริงน่าจะดีใจซะละมากกว่า แต่ก็เสียดายที่ไม่สามารถจะช่วยให้ ไอทีวี ทรุดโทรมไปกว่านี้ได้ หรือดีไปกว่านี้ก็ไม่รู้

ทีนี้นิตยสารไทม์ ฉบับวันที่ ๑๒ มีนาคม นี่ก็เห็นภาพชัดเจนว่า พระพุทธรูปพังหมดแล้ว ผมก็บอกว่าไม่ต้องไปยุ่งหรอกนะ ไม่ต้องไปขอไปอะไรทั้งสิ้นมันพังไปแล้ว มันสายเกินแก้ มันพังมานานแล้วนะครับ ไม่ใช่มาทำตอนต้นเดือนนี้นี่เป็นข่าว พังก่อนหน้านั้นแล้ว เพราะฉะนั้นอย่าไปยุ่งเขาเลย ฟังบทความที่ผมอ่านวันก่อนก็พอที่น่าเข้าใจไปแล้ว แล้วก็ในนิตยสารไทม์นะครับ ทางผู้นำสูงสุดของพวกตาลีบันเขาเรียกว่า Superme Leader Mullah Mohammed Omar ผู้นำสูงสุดของพวกนักรบตาลีบันแห่งอาฟกา-นิสถาน มูลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ นี่เขาบอกว่า นี่เป็นภาษาอังกฤษนะครับ แปลเป็นภาษาอังกฤษ คือใช้ตามที่เขาแปลเป็นภาษาอังกฤษของนิตยสารไทม์ เขียนโดย Tim McGirk อ้างมูลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ ผู้นำสูงสุดของพวกตาลีบันที่อาฟกานิสถานเขาบอกว่า

"We do not understand Why eyerybody is so worried "..."All we are breking are stones" แสบ...เจ็บ... ปวดไหมครับ... คนที่ไม่มีความซาบซึ้งทางศิลปวัฒนธรรม คือแกบอกว่า

" We do not understand whyererybody is so worried ... All we are breaking are stone."

"เราไม่เข้าใจว่าทำไมทุกคนจึงยุ่ง วุ่นห่วง อะไรกันนักหนา เราก็เพียงแค่ทุบหินทิ้งเท่านั้นเอง สิ่งที่เราทุบ ๆ นี่มันก็แค่หิน ไปยุ่งอะไรกันนักหนา"

คือเขามองโบราณสถาน หรือศิลปวัตถุแกะสลักจากผาหินทรายเมืองบามิยันของเขานี่เป็นแค่หินไม่ได้มีความหมายอย่างอื่น มาวุ่นอะไรกันนักหนา มาวอรี่อะไรกันมากมาย..

ผมก็ว่า เออ... แกก็พูดถูกในทัศนะของแกแฮะ...มันก็แค่หิน ถ้ามองในทัศนะของศาสนาพุทธนี่ชัดเจนแล้วนะครับ มันก็แค่หิน...ศาสนาพุทธเราก็ต้องมองว่ามันก็แค่เป็นรูปพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ไม่ใช่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา เป็นตัวแทนของเทพเจ้าที่ไหน..

คือลัทธิของศาสนาพุทธ นี่ไม่ใช่ลัทธิรูปบูชา ต่างกับพวกฮินดู หรือศาสนาอื่น เพราะฉะนั้นมันจริงก็แค่หิน ถ้าเรามองแล้วว่าเป็นหินมันก็หมดเรื่อง มองแบบพวกตาลีบัน ก็แค่หิน ก็ทุบทิ้ง มันอะไรกันนักหนา คือถ้าพวกตาลีบันเป็นพุทธนี่พูดแบบนี้ผมเข้าใจ... ก็แค่หินไปเพราะว่าพระพุทธรูป เป็นตัวแทนของพระธรรม คำสอนไม่ใช่ตัวแทนของอำนาจลึกลับ เป็นเทพยาฟ้าดินที่ไหน เพราะฉะนั้นชาวพุทธถึงไม่เดือดร้อน ชาวพุทธ

แท้ ๆ ในไทยเห็นไหมครับไม่เดือดร้อนหรอก เพราะว่าเราเป็นพุทธแท้ หรือว่าเพราะเรา ไม่รู้เรื่อง ไม่สนใจ ผมไม่รู้นะครับ หรือว่า เป็นเพราะมหาเถรสมาคมอายุมากไปแล้ว เลยไม่ได้ทำเรื่องนี้ก็ไม่ทราบ แต่อย่างน้อย มหาจุฬาฯ ทำแล้ว ผมก็ขอขอบคุณอาจารย์ ที่ส่งบทความมา

เพราะชาวพุทธแท้ ๆ ไม่เดือดร้อน เพราะว่าใจยังคงเปี่ยมด้วยเมตตาและความ สุข เราจะใช้พระพุทธรูปองค์ไหน ที่ไหน วัดไหน ได้ทั้งสิ้น เป็นที่เพ่งมองไปเพื่อให้ เห็นธรรมะที่อยู่ เบื้องหลังพระพุทธองค์ เป็นสัญลักษณ์เท่านั้นเอง ทุบไปเถอะ ก็ไม่ หาย พระธรรมก็ไม่ได้หายไปจากไหน เพราะ ฉะนั้นถ้าจะมองในมุมพุทธนี่แจ๋วเลย ที่นี้พวก ตาลีบันนี่อย่างมูลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ บอกว่า "เราไม่เข้าใจ ทำไมมันยุ่งกันนัก ห่วงอะไรกันนักหนา ที่เราทุบมันก็แค่หิน"

ที่นี้มามองลึก ๆ อีกทีนะ ผมอ้างตัว เป็นคนคิดลึกก็ไม่ใช่ ไม่ได้ลึกมาก มองอีกที มองในมุมกลับ เอ้...แล้วก็พวกเองพวกท่านล่ะ ท่านมูลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ นี่ท่านทำไม จึงยุ่งอะไรนักหนา มันก็แค่หินแล้วไปทุบ มันทำไม ก็หินมันยืน ๆ อยู่ท่านไปกลัวอะไร กับก้อนหิน ซึ่งมันโค้งมันงอเป็น รูปเศียร รูปพระหัตถ์ รูปพระบาท รูปสบง จีวร สังฆาฏิ รูปพระชงฆ์ ก็แล้วแต่เถอะแล้ว ก็แค่หิน เพราะฉะนั้นผมก็พูดในมุมของคนพุทธคือว่า "We do not understand Why you are so worried, Or you see up there on the clift in bamiyan village city town what ever you can, Or you are seeing up there just a stone looking lilk a human being they are just a stone. So I do not undersand why you are worry about Breating up dump stone.

๑๑ คือ พูดถึงคนละมุม พูดประโยคเดียว กันแหละครับ แต่ผมจะเติมสีสัน ใส่ไข่ตาม ประสาคนที่ดีแต่พูดในตอนเช้านะครับ พูด ๆ เอาไว้เดี๋ยวเวลาคนอภิปรายว่าผม เอ้อ ดีแต่ พูดจริง ๆ นะครับ

"แล้วคุณไปยุ่งอะไรนักหนา คุณจ้อง ทุบ ๆ มันก็แค่หิน ยืนอยู่เป็นรูปคน เอ้อ... พวกตาลีบันนี่งงจริง ๆ นิตยสารบอกว่า ที่ผม พูดเมื่อกี้นี้ ไทม์ไม่ได้พูดทั้งหมดนะครับ ผมพูด ผมอ้างเอามาเฉพาะคำที่มูลลาห์ โมฮัมหมัด โอมาร์ พูดเท่านั้นว่า

We do not understand why every body is so worried... All we are breaking are stones... ผมก็เลยแกล้งพูด ย้อนไปว่า I do not understand either why you are so worry stone. Because Standing there are just stone. So why not live then standing up there. One stand up there for 1,800 ปีมาแล้ว you. แล้วจะมา worry ทำไม?

สรุปก็คือ ตอนนี้พวกเราอย่าไป worry ขออนุญาตพูดภาษาอังกฤษปนไทย อย่าไป ห่วงเพราะว่าถูกทุบไปหมดแล้วครับ คือไม่

หมด ยังไงมันก็ไม่หมด มันอยู่ในใจ มันก็ต้องมีซาก มีสะเก็ด มีผนังขรุขระเหลือให้เห็นอยู่ แต่เฉพาะภาพในนิตยสารไทม์ที่เห็นมองไม่เป็นรูปเป็นร่างแล้ว

นิตยสารไทม์บอกต่อไปว่า สหประชาชาติพยายามขอร้อง แต่พวกตาลีบัน ก็เฉย ทางอินเดียแล้วก็พิพิธภัณฑ์ นครหลวงนิวยอร์ค มิวเซี่ยมที่นิวยอร์คก็จะซื้อพวกตาลีบันก็ไม่สน

ตาลีบันสัญญากับชาวโลกหรือประชาชนว่าจะเดินหน้าทำลายต่อไป อย่ามายุ่งก็แล้วกัน ใครอยากพบ ๆ ได้แต่ว่าไม่เปลี่ยนใจ เพราะฉะนั้นพวกนี้เขาเจาะรู เจาะรู เจาะรู เพื่อจะใส่ระเบิดตั้งแต่พระบาท ไปจนกระทั่งถึงข้างบนแถว ๆ จีวรก็ทำอยู่ ส่วนตอนนี้จะระเบิดไปเหลือน้อยกว่าที่ผมเห็นในภาพแค่ไหนก็ไม่รู้

พระพุทธรูปนี้ก็มีอายุเป็น ๑๐๐๐ กว่าปี ในขณะนี้อาฟกานิสถานมีปัญหาอื่นเยอะ ปัญหาการสู้รบก็ไม่จบสิ้น เพราะยังไม่สามารถจะยึดดินแดนได้ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ ดินแดนทางตะวันตกเฉียงเหนือยังเป็นปัญหาค้างคาอยู่ ความทุกข์ยากของประชาชน ความอดอยากยากแค้นของประชาชนชาวอาฟกานิสถาน ขาดอาหารขาดที่อยู่อาศัย อยู่กันแบบโบราณจริง ๆ เรียกว่าอึดมากคนอาฟกานิสถาน และก็ไม่กล้าที่จะไปสู้อะไรกับใครเพราะอยู่ในเงื้อมมือของนักรบตาลีบัน

เพราะฉะนั้นการสูญเสียโอกาสที่ไปสู่ความสุขสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ ชีวิตสังคมของชาวอาฟกานิสถาน มันสูญเสียมานานแล้ว และคงจะต้องสูญเสียต่อไป

คราวนี้ชาวอาฟกานิสถานก็จะสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง เพราะว่าคนอาฟกานิสถาน คนแถบนี้คนแถบช่องเขานี้ คนบามิยัน คนเส้นทางสายไหม คนอาฟกานิสถานนี่แหละ เป็นผู้สร้างสิ่งที่เขากำลังทำลายกันอยู่เขาสร้างเองแหละครับ เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เขาจะต้องเอาไปคิดคำนึง

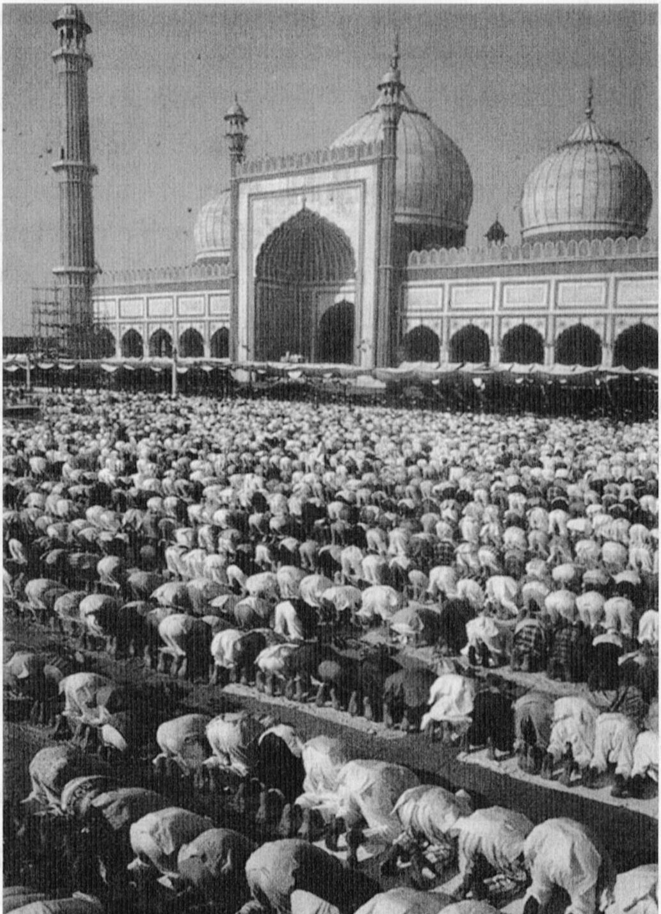
ตอนนี้เขาก็สร้างประวัติศาสตร์ คือทำลายประวัติศาสตร์ของตัวเอง เพราะฉะนั้นเมื่อสูญเสียความสุขสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ และไม่มีทางฟื้นตัวอยู่ในขณะนี้เขาก็สูญเสียมรดกทางวัฒนธรรม ประเทศนี้จึงเป็นประเทศที่เกิดมาเพื่อทำลายตัวเองก็น่าเสียใจ

ผมจึงหวังว่า Why worry we do not understand why every body is so worry เพราะฉะนั้นเราที่นั่งพูดอยู่นะครับที่ we ก็ do not understand เช่นเดียวกัน why you are so worry ให้เป็นเรื่องของชาวอาฟกันเขาว่ากันไปก็แล้วกัน คือมันสายเกินไปที่เราจะพูดอะไรแล้วละครับ

***(หมายเหตุ** : วิบากกรรมของนักรบตาลีบันเกิดขึ้นแล้ว เมื่อสหรัฐอเมริกา และพันธมิตรนาโต้ยกกำลังเข้าไปโจมตีตาลีบัน ซึ่งให้ที่หลบซ่อนตัวนายโอซามาร์ บินลาดิน ผู้ถูกกล่าวหาคนสำคัญในการระเบิดตึกเวิร์ลเทรดเซ็นเตอร์ ของสหรัฐอเมริกา กรรมใดใครก่อ เขาก็จะได้รับผลกรรมนั้น "คนที่จะสู้กับไฟด้วยไฟจะจบลงด้วย เถ้าถ่าน,")*

บก.

“ศาสนาสากล”

แนะนำเรื่องศาสนาน่ารู้เกี่ยวกับศาสนาโลก

ศาสนาอิสลามเข้ามาในเมืองไทยเมื่อไร?

ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในบริเวณส่วนลึกของดินแดนอาหรับเมื่อต้นศตวรรษที่ ๗ ศาสดาพยากรณ์มะหะหมัดเรียก ศาสนาที่พระองค์สถาปนาว่า ศาสนาอิสลาม คำว่า อิสลาม เป็นภาษาอาหรับ หมายความว่า การยอมรับ-ศานติ-และความสงบ ทั่วโลกมีชาวมุสลิมไม่ต่ำกว่า ๗๐๐ ล้านคน

ประวัติศาสตร์ของมุสลิมหรือศาสนาอิสลามในประเทศไทย ท่านผู้รู้บันทึกไว้ดังนี้

ศาสนาอิสลามเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยปักษ์ใต้เป็นเมืองขึ้นของสุโขทัย ดินแดนแหลมมลายูได้ตกเป็นของไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้จารึกไว้ว่า

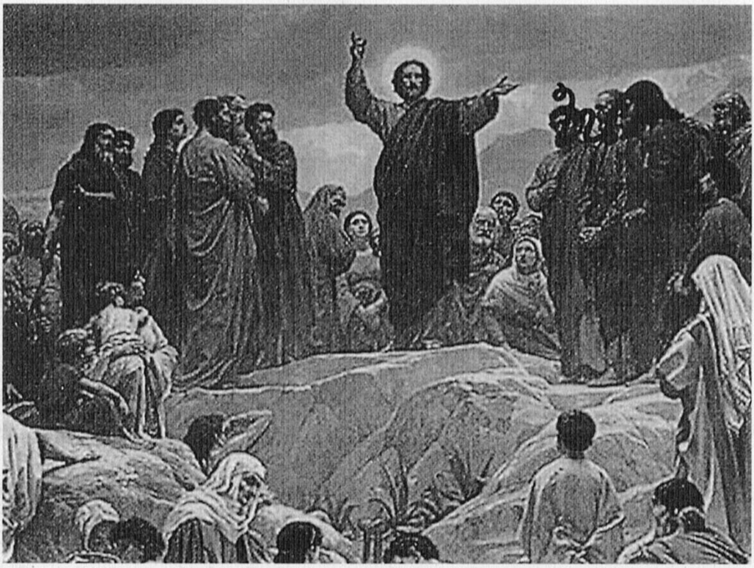
อาณาจักรสุโขทัยมีอาณาเขตทางทิศใต้ทั่วแหลมมลายูไปจรดเมืองยะโฮร์และเมืองมะละกา มีเมืองสำคัญสมัยนั้นอยู่ ๒ เมืองคือ เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองปัตตานี

ด้วยเหตุที่ดินแดนทางปักษ์ใต้มีคนนับถือศาสนาอิสลามมาก ขนบธรรมเนียมประเพณีก็แตกต่างกันออกไป การที่จะจัดการปกครองรูปใดรูปหนึ่งจะต้องคำนึงถึงอิทธิพลของศาสนาด้วย คือจะต้องวางแผนการปกครองขึ้นเป็นพิเศษ โดยเฉพาะที่ๆ เป็นบริเวณหัวเมืองอิสลามแขวงเมืองปัตตานี มีฐานะเป็นประเทศราชของไทยมาตั้งแต่สุโขทัยเป็นราชธานีนั้น

ในสมัยนั้น ประมาณ พ.ศ. ๑๙๘๐ เทียบดูก็จะเห็นว่า เป็นรัชกาลสุดท้าย คือ รัชกาลที่ ๘ ของสุโขทัย คือ สมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๔ ซึ่งครองราชระหว่าง พ.ศ. ๑๙๖๒-๑๙๘๑

ในสมัยนั้นเองปรากฏหลักฐานว่า มีชาวอาหรับและชาวอินเดียซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาค้าขายติดต่อและทำการเผยแผ่ศาสนาในคราวเดียวกัน คือ ในราวประมาณ พ.ศ. ๑๙๘๐ ชาวอาหรับและชาวอินเดียได้นำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแผ่ในสิงคโปร์ กลันตัน ไทรบุรี ปัตตานี และเมืองทางจังหวัดภาคใต้ชื่อ ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งปัจจุบันนี้ ๔ จังหวัดภาคใต้ยังนับถือศาสนาอิสลาม และยังมีขนบธรรมเนียบมีประเพณีที่ยังแตกต่างไปจากคนไทยในภาคกลางและภาคอื่นๆ ซึ่งถือว่าในภูมิภาค ดังกล่าวนี้คือดินแดนที่มีศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแผ่เป็นครั้งแรกในประเทศนี้.

"ศาสนาสากล"

แนะนำเรื่องศาสนาน่ารู้เกี่ยวกับศาสนาโลก

ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกเมื่อไร?

ปัจจุบัน ศาสนาในเมืองไทยมีอยู่หลายศาสนา ศาสนาคริสต์เป็นหนึ่งในจำนวนศาสนาเหล่านั้น ตัวเลขผู้นับถือศาสนาคริสต์ในเมืองไทยมีจำนวนประมาณ ๘,๔๓๘,๖๐๐ คน คือประมาณ ๐.๗๒ เปอร์เซ็นต์ เป็นรองจากศาสนาอิสลาม แต่มากกว่าศาสนาฮินดู

สงครามครั้งแรกพระเจ้าตะเบ็งชะเวตี้ กษัตริย์พม่ายกทัพไปตีเมืองมอญ เมืองตองอู เดิมพม่าอยู่เมืองตองอูและยกทัพมาตีเมืองหงสาวดีซึ่งเป็นเมืองมอญ เมื่อตีได้แล้วก็โยกย้ายราชธานีเลย ย้ายเมือง

พม่ามาอยู่หงสาวดี เมืองหงสาวดีก็กลายเป็นเมืองพม่าไป ต่อมาพม่าจึงขยาย

ดินแดนเข้ามายังประเทศไทย

พม่ายกทัพมาตีเมืองเชียงกราน ซึ่งเป็นหัวเมืองชายแดนของไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๑ เมืองเชียงกรานนี้ แต่เดิมมอญเรียกว่า "เดิงกราย" ปัจจุบันอังกฤษเรียกว่า เมืองอัตลัน อยู่ชายแดนไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ พลเมืองเป็นมอญ แต่เดิมเข้าใจว่าเป็นเมืองขึ้นของไทยมาตั้งแต่สุโขทัยเป็นราชธานี และพระเจ้าตะเบ็งชะเวตี้เห็นว่าพลเมืองเป็นมอญ ก็เลยจะยึดไปรวมกับประเทศพม่าของตน

อนึ่งสงครามครั้งนั้น พระชัยราชาธิราช ซึ่งเป็นกษัตริย์ของไทย พระองค์ครองกรุงศรีอยุธยาก็เสด็จยกทัพไปรบพม่า ในพระราชพงศาวดารมีปรากฏว่า ยกไปถึงเดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๐๘๑ ก็เสด็จไปเมืองเชียงกราน แต่มี จดหมายเหตุของ "ปิ่นโต" เป็นนักผจญภัยชาวโปรตุเกส ได้บันทึกเอาไว้ว่า ในครั้งนั้นมีพวกโปรตุเกสเข้ามาตั้งค้าขายอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ๑๓๐ คน มีบันทึกคนโปรตุเกสเอง ซึ่งเขารู้เรืองดี

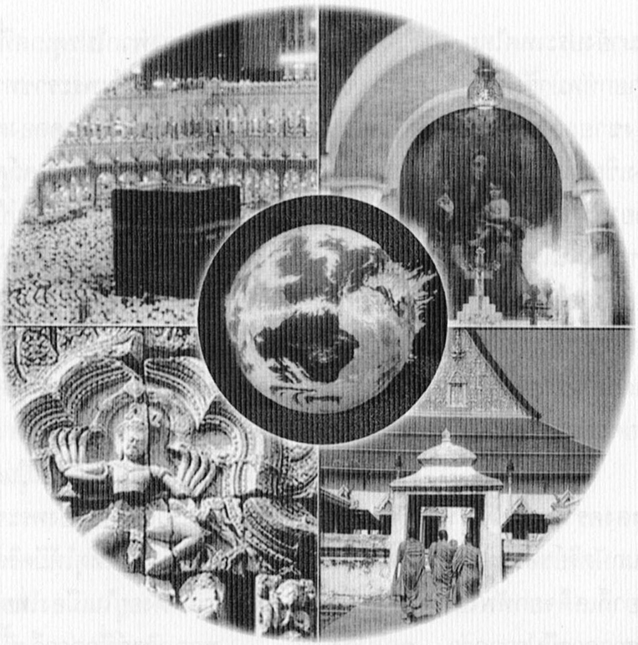
สมเด็จพระชัยราชาเกณฑ์คนโปรตุเกส เข้ากองทัพไปด้วย ๑๒๐ คน เอาไปไม่หมดเหลืออยู่ ๑๐ คน เข้าใจว่าจะเป็นสตรีหรือคนชรา ได้ทำการรบพุ่งกับพม่าที่เมืองกรานเป็นสามารถ ไทยตีกองทัพพม่าแตก ได้เมืองเชียงกรานกลับคืนมาแป็นของไทยดังแต่ก่อน

เมื่อสมเด็จพระชัยราชาธิราชเสด็จกลับถึงพระนครศรีอยุธยา ทรงยกย่องว่าความชอบของพวกโปรตุเกสที่ได้ไปร่วมรบพม่าในคราวนั้น จึงพระราชทานที่ดินให้ตั้งบ้านเรือนบานดิน เหนือคลองตะเคียน พวกชาวอยุธยาเขารู้ดีว่าเป็นโบสถ์คริสต์ครั้งเกิดขึ้น ณ ที่นั้น ซึ่งเรียกว่าหมู่บ้านโปรตุเกส จึงพระราชทานให้ตั้งบ้านเรือนที่แถวนั้นหรือบ้านดิน เหนือคลองตะเคียน แล้วพระราชทานอนุญาตให้พวกโปรตุเกสสร้างวัดวา เพื่อใช้สำหรับสอนศาสนากันตามความพอใจ

จุดเริ่มต้นตรงนี้เองที่ศาสนาคริสต์ได้เข้ามาตั้งอยู่ในประเทศไทยเป็นครั้งแรกที่กรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลของพระชัยราชาธิราช พ.ศ. ๒๐๘๑ จึงเป็นเหตุให้มีคริสตัง และพวกบาทหลวงมาตั้งอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่ครั้งนั้น

พวกคริสต์ที่กล่าวถึงนี้คือพวกที่เข้ามาแบบค้าขายทางเรือ แต่ว่ามีปืนติดตัวมาด้วย ปืนเป็นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งโลกพึ่งจะเริ่มรู้จักปืน ไทยเราตอนนั้นไม่มีปืน แต่พวกโปรตุเกสเขามีปืน เรียกว่า "ปืนไฟ" โปรตุเกสชำนาญการใช้ปืนไฟซึ่งชาวตะวันออกยังไม่รู้จัก เมื่อเราเอากองทัพของเราไป มีชาวโปรตุเกส เรียกว่า "กองอาสาแม่นปืนไฟ" พม่าโดนปืนยิงไปไม่กี่ครั้งก็ยอมแพ้

ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาธอลิคเข้ามาเผยแพร่ ๕๐๐ กว่าปี มีผู้นับถือศาสนาคริสต์ ไม่ถึง ๑% ของพลเมืองไทยทั้งหมด ขณะที่ศรีลังกามีผู้นับถือคริสต์ ๑๕% และฟิลิปปินส์ เป็นคริสต์ทั้งประเทศไปเลย.

สถิติการนับถือศาสนาต่าง ๆ ของคนไทย

สถิติ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ มีจุดเด่น ๆ ดังนี้คือ ยอดรวมจำนวน ๖๑,๘๖๖,๑๘๗ คน

ผู้นับถือศาสนาพุทธ : ๕๗,๑๓๔,๘๘๐,๕๗ คน = ๙๒.๙๕ %

ผู้นับถือศาสนาอิสลาม : ๓,๒๒๐,๒๓๓ คน = ๕.๒๔ %

ผู้นับถือศาสนาคริสต์ : ๙๙๑,๖๐๐ คน = ๐.๖๑ %

เปรียบเทียบข้อมูลของกองแผนงาน กรมศาสนา มีสถิติตัวเลขดังนี้คือ

ผู้นับถือศาสนาพุทธ : ๕๗,๓๒๔,๖๐๐ คน = ๙๔.๕๗%

ผู้นับถือศาสนาอิสลาม : ๒,๘๑๕,๙๐๐ คน = ๔.๖๕%

ผู้นับถือศาสนาคริสต์ : ๘๔๓,๘๖๐ คน = ๐.๗๒%

ผู้นับถือศาสนาฮินดู : ๒,๙๐๐ คน = ๐.๐๐๔๗%

ผู้นับถือศาสนาซิกซ์ : (ไม่ปรากฏเอาไปรวมกับศาสนาอื่น)

ผู้นับถือศาสนาขงจื้อ : ๔,๙๐๐ คน = ๐.๐๐๐๘๐ %

ศาสนาอื่น ๆ : ๑๙,๙๐๐ คน = ๐.๐๓๒๘%

ไม่มีศาสนา : ๖,๐๐๐ คน = ๐.๐๐๙๙%

ไม่ทราบ (ไม่ตอบ) : ๔,๕๐๐ คน = ๐.๐๐๗๔%

โปรดสังเกตดูตัวเลขคนที่นับถือศาสนาพุทธจากข้อมูลทั้ง ๒ อย่างนี้จะเห็นว่า ตัวเลขศาสนาพุทธถูกลดไป ศาสนาอิสลามเพิ่ม , ศาสนาคริสต์เพิ่มขึ้นด้วยดังนี้คือ

ผู้นับถือศาสนาพุทธลดลงไป ๑๘๙,๗๒๐ คน

ผู้นับถือศาสนาอิสลามเพิ่มขึ้น ๔๐๔,๓๓๓ คน

ผู้นับถือศาสนาคริสต์เพิ่มขึ้น ๕๕๓,๓๐๐ คน

นักวิชาการทางศาสนาตั้งข้อสังเกตว่า ตัวเลขที่เปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นเพราะมีผู้ที่พยายาม โยกย้ายตัวเลขของคนที่นับถือศาสนาพุทธไปเพิ่มให้กับศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามนั่นเอง

อย่างไรก็ตามข้อมูลนี้เป็นเพียงยกมาให้พิจารณากันว่าถ้าหากผู้นับถือพุทธศาสนาลดลงจริงๆ ควรจะตั้งปุจฉา - วิสัชนาดูตนเองว่า อะไรคือเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดผลลบและผลบวกเป็นดังนี้ ตัวอย่างเช่น

๑. มีการสอนพุทธศาสนาผิดพลาดปล่อยให้ อลัชชีหรือเดียรถีย์ ชั่วมาทำลายศรัทธาหรือมีการส่งเสริมให้ไสยศาสตร์ครอบงำจิตใจของชาวพุทธมากเกินไป

๒. เพราะประชาธิปไตยของกิเลสที่คณะสงฆ์ไม่ขยะแขยงต่อความร่ำรวย ไม่ปรองดองกัน และไม่ซื่อตรงต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า คณะสงฆ์คล้อยตามกระแสโลกจนเอียงลาด

๓. เพราะรัฐบาลหรือสังคมการเมืองมุ่งพัฒนาวัตถุ ทำลายจริยธรรมที่ฝ่าฝืนกฎธรรมชาติ การคุมกำเนิดประชากรเพื่อฝ่าฝืนกฎธรรมชาติ การคุมกำเนิดประชากรเพื่อความร่ำรวยทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ในขณะที่ศาสนาอื่น อย่างอิสลามมิได้ให้มีการคุมกำเนิดเพราะขัดกับศาสนาของตนจึงอาจจะมีส่วนเพิ่มจำนวนประชากรโดยไม่รู้ตัว

ตัวเลขและข้อสังเกตเหล่านี้มันอาจจะเป็นเพียงสถิติที่คาดเคลื่อนอยู่บ้าง แต่ข้อสำคัญที่เราจะต้องขบคิดถามตัวเองและตอบให้ได้จริงๆ ว่า ตัวท่านและลูกหลานในครอบครัวของท่าน เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแท้จริงแล้วหรือ หรือว่าเป็นชาวพุทธแต่ตัวหนังสือที่เขียนไว้ในช่องนับถือศาสนาของทะเบียนสำมะโนประชากรว่า "นับถือศาสนาพุทธ" เพียงเท่านั้น

พระพุทธเจ้าที่อยู่กับเราได้ตลอดเวลา

ธรรมบรรยาย ของ : พุทธทาสภิกขุ

เสาร์ที่ ๙ มกราคม ๒๕ ๑๔

ท่านสาธุชน ผู้สนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายในวันนี้ เป็นการพูดกันอย่างเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน มุ่งหมายว่าจะเป็นประโยชน์ แต่ในทางที่จะทำความดับทุกข์ให้แก่กันและกัน ตามแบบฉบับของพุทธบริษัท.

ในตอนแรกที่สุด อยากจะพูดโดยหัวข้อว่า ทำไมจึงต้องจัดการบรรยายเช่นนี้ขึ้นที่นี่ ในลักษณะอย่างนี้, การที่จัดการบรรยายขึ้นในวันนี้ มีความมุ่งหมายเฉพาะ คือมิได้มุ่งหมายสักแต่ว่า เป็นธรรมเนียมของพุทธบริษัท ของวัดวาอาราม แล้วก็จะต้องจัดขึ้น และก็มิได้ทำตามคำชักชวนแนะนำขอร้องของใคร หรือมิได้ทำโดยเหตุสักว่ากลัวคนเขาจะว่า ขี้เกียจกินแล้วนอน ไม่มีเหตุผลอะไรทำนองนั้น. แต่มีเหตุผลเฉพาะของเราเองว่า เราทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติธรรม ให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปตามลำดับ. ทีนี้การประพฤติธรรมนั้นทำได้ไม่ง่ายนัก คือค่อนข้างจะยากหรือยาก ดังนั้นเราจะต้องพยายามอยู่เสมอ. การพยายามนี้พยายามในการศึกษาก่อน แล้วก็พยายามในการปฏิบัติ จึงจะเป็นการปฏิบัติ ที่มีผล.

การบรรยายที่นี่ ท่านทั้งหลายก็พอ

จะสังเกตเห็นได้อยู่แล้วว่า เรามุ่งหมายเฉพาะเรื่อง หรือมุ่งหมายเฉพาะระดับ ที่จะทำความดับทุกข์ ตามหลักแห่งพุทธศาสนาโดยตรง. ดังนั้นจึงไม่ซ้ำใคร หรือไม่ค่อยจะเหมือนใครแล้วก็พูดกันแต่เรื่องที่มักจะง่วงนอน, ทำให้ถูกหาว่าพูดแต่เรื่องที่จะทำให้ง่วงนอน นี่จะต้องขอทำความเข้าใจกัน ในข้อที่ว่า ที่จำเป็นจะต้องพูดเรื่องที่ทำให้ง่วงนอนนี้ เพราะมันเป็นเรื่องสำคัญคือเป็นตัวแท้ของพุทธศาสนา. ถ้าเราไม่สนใจเรื่องนี้กันแล้วมัน ก็ไม่เป็นพุทธศาสนา หรือเป็นแต่เปลือกแต่ผิว.

ถ้าจะพูดให้ชัดโดยอุปมาก็คือว่า เราจะต้องพยายามศึกษาและปฏิบัติจนกระทั่งให้พูดได้ว่า ชีวิตคนเรานี้สามารถที่จะเทียมได้ด้วยควายหรือวัว ๒ ตัว. ที่ได้พูดเปรียบว่าเหมือนเทียมด้วยวัวหรือควาย ๒ ตัวนี้ ก็เพื่อให้จำง่าย ลืมยาก แล้วเข้าใจง่าย. คนสมัยนี้ชีวิตของเขาเทียมแต่ด้วยวัวหรือควายเพียงตัวเดียว เพราะฉะนั้นมันจึงลำบาก.

ที่ว่าควายหรือวัว ๒ ตัวนี้ ควายหรือวัวตัวที่ ๑ นั้น เป็นเรื่องทำมาหากิน แล้ววัวตัวที่ ๒ คือเรื่องทางจิตใจ ที่จะทำให้จิตใจไม่รู้จักเป็นทุกข์ แม้เพราะการทำมาหากินนั้นจึงเรียกว่าเทียมด้วยวัว ๒ ตัว ให้มันเดินไปถูกทางและมั่นคงแน่วแน่.

เดี๋ยวนี้โลกทั้งโลกกำลังลำบากยุ่งยากเป็นทุกข์เดือดร้อนมากขึ้น เพราะว่าโลกทั้งโลก โดยส่วนรวมแล้ว เรียกว่ามันโง่ โง่อย่างเหลือประมาณ โดยเหตุที่ว่าเทียมด้วยควายเพียงตัวเดียว, เขารวม ๆ เรียกกันว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี่ คือการศึกษาค้นคว้าสามารถในการประดิษฐ์ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ให้มีความเจริญทางวัตถุ อยู่ดีกินดีจนเกิดเห็นแก่ตัวจัด และตะกละความอยู่ดีกินดี และเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้นทุกที มันต้องรบกัน มันมีเพียงเท่านี้ อย่างนี้เรียกว่าโลกนี้กำลังเทียมด้วยควายเพียงตัวเดียว ส่วนควายตัวที่ ๒ นั้นคือเรื่องทางศาสนาหรือทางธรรม เขาละเลยกันยิ่งขึ้นทุกที.

ยิ่งพวกฝรั่งด้วยแล้ว บอกว่าพระเจ้าตายแล้ว พวกฝรั่งเขาพูดกันว่าพระเจ้าตายแล้ว ไม่ต้องสนใจเรื่องพระเจ้า สนใจแต่เรื่องวัตถุสิ่งของเนื้อหนัง ก้าวหน้าทางวัตถุ, นี้คือทางเทคโนโลยีอย่างเดียว ส่วนทางจิตวิญญาณ เขามีกันแต่ชื่อ. เพราะเมื่อก่อนมันเคยนึกเคยคิดกัน มันเลยมีชื่อเหลืออยู่เรียกว่าความสว่างไสวในทางวิญญาณ เป็นคำทางศาสนา เรียกว่า Spiritual - enlightenment คือความสว่างไสวทางวิญญาณ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกศาสนา จะต้องทำหน้าที่อันนี้.

คนสมัยโบราณ สนใจเรื่องความสว่างไสวทางวิญญาณกัน มากกว่าที่จะไปสนใจกันแต่เรื่องปากเรื่องท้อง. โลกทุกวันนี้สนใจเรื่องปากเรื่องท้องอย่างเดียวหรือยิ่งกว่าที่จะสนใจความสว่างไสวทางวิญญาณ แล้วก็เป็นอย่างนี้ยิ่งขึ้นทุกทีทั่วทั้งโลก. โลกนี้มันจึงเป็นโลกที่

สนใจแต่เรื่องปากเรื่องท้อง. การเบียดเบียนกันทั้งนั้น มีมูลเหตุมาจากการเห็นแก่ปากแก่ท้อง, การรบราฆ่าฟันกันก็เหมือนกัน มันมีมูลมาจากการที่ ต่างคนต่างแย่งชิงแข่งขันที่จะรวบรวมไว้ซึ่งวัตถุ. หรือกำลังที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการทางวัตถุ ไม่สนใจเรื่องทางศาสนา เรื่องธรรมะ เรื่องพระเจ้า มันก็เลยโลภมากขึ้น โกรธมากขึ้น หลงมากขึ้นก็เลยได้รบกันมากขึ้น แล้วไม่มีทางที่จะทำความเข้าใจกันได้. นี้เรียกว่าทั้งโลกกำลังเป็นอย่างนี้ คือเทียมด้วยควายตัวเดียว.

ทีนี้ส่วนรายตัวบุคคล แม้พวกเราชาวไทย ชาวพุทธบริษัท ก็กำลังจะเป็นอย่างนั้นคือมีจำนวนมากไปตามก้นฝรั่ง หลงแต่เรื่องวัตถุ ; ส่วนที่จะสนใจเรื่องทางจิตใจนั้น มันเหลือน้อยลงๆ ความเป็นอันธพาลจึงมีในประเทศเรามากขึ้นๆ. เด็กรุ่นหลังนี้น่าเป็นห่วง เพราะว่ารู้แต่เรื่องทางวัตถุ ตามก้นพวกฝรั่งละทิ้งวัฒนธรรมทางศาสนา และอะไรที่เป็นเรื่องทางจิตใจ ของบรรพบุรุษเสียหมด. นี่คือความผิดพลาด ที่ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากขึ้นในสังคม. แม้พุทธบริษัทเราจะขอร้องให้ช่วยกันแก้ไขอย่างไร มันก็ทำไปไม่ได้ถ้าหากว่าคนส่วนใหญ่มันเสียนิสัยไปหมดแล้วคือเป็นทาสของวัตถุไปหมดแล้ว และเป็นเวลามานานแล้ว. ที่จะมาพูดกัน ๒-๓ คำ ๒-๓ วัน ให้กลับตัว ให้ทำตัวเป็นคนดีอย่างนี้มันทำไม่ได้ นี่ที่ว่าโรคร้ายมันฝังลึกลงไปอย่างนี้.

รวมความแล้วก็คือ คนสนใจแต่เรื่องปากเรื่องท้อง ทางวัตถุ ไม่สนใจเรื่องธรรมะเรื่องศาสนา เดี๋ยวนี้เราต้องการให้ปรับปรุงกันใหม่ว่า ให้ชีวิตนี้เทียมด้วยควาย ๒ ตัวคู่ๆ กันไป, ตัวหนึ่งเป็นเรื่องทางวัตถุไปตามเดิม แต่ตัวที่ ๒ เป็นเรื่องทางจิตใจต้องมามีอยู่ เป็นคู่กันสำหรับควบคุมวัตถุ. ถ้าเราไม่มีความรู้ในจิตใจ หรือทางธรรมหรือทางศาสนาแล้ว. การแสวงหาวัตถุนั้นเองจะเป็นความทุกข์แม้แต่การจะมีวัตถุนั้นไว้ก็ยังเป็นความทุกข์แม้จะกินจะบริโภควัตถุนั้นๆ เข้าไป ยังเป็นความทุกข์อยู่นั่นเอง; ขอให้ไปคิดดูในเรื่องนี้ให้ดี ถ้าจิตใจมันประกอบไปด้วยกิเลส หรือหิวกระหายอยู่ตลอดเวลาแล้วจะมีอะไร จะกินอะไร จะทำอะไร มันก็เป็นทุกข์ไปหมด. ฉะนั้นเราต้องมีส่วนที่จะช่วยให้ทุกสิ่งที่เราจะต้องทำไม่ให้เป็นความทุกข์ขึ้นมา ; นี้คือ ความรู้ความเข้าใจถูกต้องตามทางของศาสนา หรือที่จะเรียกว่าความ สว่างไสวทางวิญญาณ.

นี้เรียกว่าเป็นข้อแรก ที่เราจะต้องนึกว่า เราจะช่วยกันศึกษา ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้ชีวิตนี้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง คือการที่เทียมด้วยวัวหรือควาย ๒ ตัวลากไป : ตัวหนึ่งเป็นกำลังแรง ตัวหนึ่งเป็นกำลังสติปัญญา ทางศาสนาหรือจิตใจ. เรียกว่าถูกต้องทั้งทางกาย ถูกต้องทั้งทางจิตใจและทั้งกายทั้งใจมันก็จะไม่เป็นทุกข์. ทีนี้มัน

ก็จะมีผลเขยิบออกไปถึงว่า จะเป็นการชำระสะสางสภาพความเป็นพุทธบริษัทของเราให้ถูกต้องด้วย.

เดี๋ยวนี้สภาพความเป็นพุทธบริษัทของเรา ชักจะรวนเร อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วว่า หันเหไปตามพวกวัตถุนิยม โดยเฉพาะที่เราเรียกรวม ๆ ว่าพวกฝรั่ง ทีนี้เราจะต้องมานึกกันใหม่ มาสะสางกันดูใหม่ ว่าอะไรที่มันเปลี่ยนแปลงไป แปรปรวนไป จนความเป็นพุทธบริษัทของเราอยู่ในสภาพที่ไม่ถูกต้อง ; แม้จะอยู่ในสภาพที่ถูกต้อง มันก็ไม่เต็มขนาด คือไม่สมบูรณ์ มันถูกต้องเล็ก ๆ น้อย ๆ. เดี๋ยวนี้เราจะต้องการความถูกต้องด้วย ต้องการความสมบูรณ์เต็มขนาดด้วย เราจึงต้องมาพบกัน ฟัง คิด ถาม ปรึกษาหารือกัน. อย่างว่าตอนเช้านี้เราได้ฟังอะไร แล้วตอนถัดไปเราก็จะวิพากษ์วิจารณ์ ว่ามันเป็นอย่างนั้นหรือไม่ การทำอย่างนี้จะช่วยสะสางสภาพความเป็นพุทธบริษัทที่ไม่ถูก ให้เปลี่ยนมาถูกและสมบูรณ์.

ทีนี้ ผลต่อไปอีก ก็คือว่าจะเป็นเหมือนการเตรียมตัวไว้ต้อนรับ หรือต่อสู้สถานการณ์ของโลก ที่จะยิ่งเลวร้ายยิ่งขึ้นทุกที. ที่พูดนี้ไม่ใช่พูดในแง่ของคนที่มุ่งร้าย หรือมองแต่ในด้านร้าย ; พยายามที่จะมองในด้านดีที่สุดแล้วทั่วถึงแล้ว ก็ยังมองเห็นว่าโลกนี้มันจะเป็นไปในทางร้ายมากขึ้นทุกที มันเป็นระยะหรือขณะที่กำลังเหวี่ยงไปในทางนั้น กว่าจะสุดโต่งเสียก่อนมันจึงจะเหวี่ยงกลับ เพราะฉะนั้นโลกเราในระยะนี้ เรียกว่ากำลังจะแรงร้ายสถานการณ์จะแรงร้ายขึ้นทุกทีในโลกนี้ คือคนในโลกนี้จะพูดกันไม่รู้เรื่องขึ้นทุกที แล้วก็เก่งแต่ที่จะใช้วิธีอุบายต่าง ๆ ที่จะประหัตประหารกัน ใต้ดิน บนดิน อะไรก็แล้วแต่ เมื่อเราจะเป็นที่จะต้องอยู่ในโลกนี้ ในสมัยนี้ที่สถานการณ์อย่างนี้ เราก็ต้องมีอะไรดีบ้างเหมือนกัน ที่จะอยู่ได้หรือต่อสู้อยู่ได้ ในโลกที่เลวร้ายอันนี้. แล้วสิ่งที่ว่านั้นก็ไม่มีอะไรนอกจากหลักพระธรรม หรือตัวพระธรรมหรือตัวพระศาสนาที่แท้จริง ฉะนั้นเราจึงมาปรึกษาหารือกัน.

สรุปความว่า เราจะต่อสู้อยู่ในโลกได้โดยที่ไม่ต้องเป็นทุกข์ เพราะทุกอย่างมันถูกต้อง. และแม้ว่าเราจะจัดโลกให้เป็นไปตามความต้องการของเราไม่ได้ คือโลกมันจะเลวร้ายสุดเหวี่ยงอย่างไร เราก็ยังไม่เป็นทุกข์ ถ้าเรารู้จักทำจิตใจตามหลักที่พระพุทธเจ้าสอนไว้. คือว่าจะยิ้มอยู่ได้ แม้ในกลางกองเพลิง กลางกองไฟ จนกระทั่งดับจิตดวงสุดท้าย มันก็ยังยิ้มอยู่ได้นั่นเอง เราจึงต้องเตรียมตัวกันถึงขนาดนี้ เพื่อจะอยู่ในโลกอันเลวร้ายขึ้นทุกทีอย่างนี้

ทีนี้ เราจะถือเอาประโยชน์ในวงกว้างก็คือว่า เราจะมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขตลอดเวลา จนกระทั่งวาระสุดท้าย : โลกจะเป็นอย่างไร สิ่งแวดล้อมเราในบ้านในเรือนใน

ครอบครัวจะเป็นอย่างไร ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความแก่ ความเจ็บ ความตายจะมีมาอย่างไร เราก็ไม่มีความทุกข์ ; นี้เรียกว่าเป็นผลที่ปรารถนาของพุทธบริษัท ตามหลักของพระพุทธศาสนา.

ดังนั้นเราจึงขวนขวาย เพื่อให้มีความสามารถที่จะเป็นอย่างนี้ จึงนัดมาพบปะกันอย่างนี้ แล้วจัดการบรรยายชนิดนี้ขึ้นมา ; ไม่ใช่สักแต่เพียงแต่ว่า มันเป็นธรรมเนียมของพุทธบริษัท ว่าให้ฟังธรรมกันบ่อยๆ หรือว่าใครขอร้องจึงจะทำ นี่ขอให้เข้าในอย่างนี้ในข้อแรก ว่า ทำไมจึงได้จัดการบรรยายอย่างนี้ขึ้นมา.

ต่อไปก็จะพูดในหัวข้อว่า ทำไมเราจึงพูดถึงเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก? ทำไมจึงพูดเรื่อง **พระพุทธเจ้าที่จะอยู่กับเราได้ตลอดเวลา** นี้แหละเป็นเรื่องแรก. ทำไมจึงพูดเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก? คำตอบมีมาก มากมาย และท่านทั้งหลายก็พอจะเข้าใจได้ เว้นไว้แต่จะไม่เคยคิด เพราะไม่ชอบคิด ; และมักจะมีนิสัยมองข้ามๆ ไปเสียหมด. ทำไมเราจึงต้องพูดเรื่องพระพุทธเจ้าที่จะอยู่กับเราตลอดเวลา.

ข้อแรกขอให้ถือว่า มันเป็นเรื่องหญ้าปากคอก. คือทุกคนที่เป็นพุทธบริษัท จะรับสรณาคมน์ รับศีล ตั้งร้อยครั้งพันครั้ง หรือหลายพันครั้งมาแล้วก็ได้ สำหรับบางคนจะมีการกล่าวว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ อย่างนี้แหละ ร้อยครั้งพันครั้งหรือหลายพันครั้งมาแล้ว แต่กลัวว่ามันจะเป็นนกแก้วนกขุนทอง ไม่มีประโยชน์อะไร เพียงแต่ปากว่า หรือว่าว่าไปอย่างงมงาย เหมาๆ เอาว่า ได้ประโยชน์ได้บุญ.

ถ้าว่าผู้ใดต้องการจะให้คำว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ เป็นเรื่องจริงขึ้นมาแล้วเขาจะต้องสนใจ เรื่องพระพุทธเจ้า ชนิดที่จะอยู่กับเราได้ตลอดเวลา, คือว่าสามารถทำให้พระพุทธเจ้าอยู่กับเราได้ตลอดเวลาจริงๆ คำว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ นั้นจะเป็นความจริง. หรือถ้าใครจะเกิดมารับสรณาคมน์ โดยไม่หวังจะมีพระพุทธเจ้าชนิดนี้ แต่ปากว่าจะมีพระพุทธเจ้าชนิดนี้ คนนั้นเป็นคนบ้า (นี่ขอใช้คำหยาบคายหน่อย โสกโดกหน่อย) ว่ารับ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ โดยไม่หวังจะมีพระพุทธเจ้าชนิดนี้จริงๆ คนนั้นเป็นคนบ้า ทีนี้ถ้าว่า รับไปแล้วไม่พยายามทำให้เป็นจริงตามนั้น คนนั้นเป็นคนโกหก ทั้งคนบ้าและคนโกหกนี่แหละ กลัวว่าจะมีมากอยู่แล้วในพุทธบริษัท คือรับสรณาคมน์แต่ปากบ้าง รับสรณาคมน์แล้ว ไม่พยายามทำให้จริงตามนั้นบ้าง. ถ้าทำจริงและไม่ทำแต่ปากก็ถือว่า ทำให้มีพระพุทธเจ้าอยู่กับเนื้อกับตัวตลอดเวลา ; นี่คนนี้ไม่บ้า คนนี้ไม่โกหก คนนี้เป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง. นี้ข้อแรก มันเป็นหญ้าปากคอกอย่างนี้ เพราะฉะนั้นจึงต้องพูดกันถึงข้อที่ว่า พระพุทธเจ้าที่แท้ จะอยู่กับเราได้อย่างไรตลอดเวลา ให้เป็นที่เข้าใจ

ข้อถัดไป ก็อยากจะชี้ หรือแนะให้เห็นว่า คำว่า "คจฺฉามิ" ในบทว่า "พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ" คจฺฉามิ นี้มันแปลว่า "ถึง" ก็ได้ แปลว่า "ถือ" ก็ได้ ถ้าเราปฏิญญาว่าเราถือหรือเราถึงพระพุทธเจ้า ก็ต้องหมายความว่าถึงกันตลอดเวลา ไม่ใช่ถึงแต่ปาก ; คือจิตใจต้องถึงพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา อย่างนี้มันจึงจะเรียกว่า ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถ้ารับให้แล้ว ๆ ไป มันก็ไม่ถึงมันถึงแต่ปาก ว่า คำว่า "คจฺฉามิ" นี้แปลว่าถือก็ได้เหมือนกัน "ข้าพเจ้าถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ" อย่างนี้ มันก็ต้องถือตลอดเวลา

คำว่า "ถือ" นี้ชัดเจนยิ่งกว่าคำว่า "ถึง" เพราะคำว่า "ถือ" มันหมายความว่ามันถืออยู่ และมันก็อยู่ด้วยกันตลอดเวลา. ถ้ารวมกันทั้งคำว่าถึง ทั้งคำว่าถือแล้ว มันก็ยิ่งเป็นการมีพระพุทธเจ้านั้นตลอดเวลา. คจฺฉามิ แปลว่า ถึง แปลว่า ถือ ทั้งสองอย่างนี้ต้องมีตลอดเวลา จึงจะเรียกว่าถึงหรือว่าถือ ฉะนั้นขอให้พยายามรู้จักพระพุทธเจ้า ชนิดที่จะมีอยู่กับเราตลอดเวลา จึงจะเรียกว่าถึงหรือถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ

ข้อที่จะต้องนึกต่อไปอีก ก็คือข้อที่ว่า ถ้าเราปราศจากพระพุทธเจ้าชนิดนี้แล้ว เราจะต้องเป็นทุกข์ไปหมดตลอดเวลาเหมือนกัน เราจะเป็นทุกข์ตลอดเวลา ถ้าเราไม่มีพระ-พุทธเจ้าชนิดที่ว่านี้. เราจะทำอะไรเราจะต้องเป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น หมายความว่าเราโง่มีกิเลส ทำทุกอย่างเพราะอำนาจของกิเลส เราจะต้องเป็นทุกข์เพราะการทำงาน. แต่ถ้ามีพระพุทธเจ้าอยู่กับเราเวลานั้น การทำงานนั้นจะไม่มีความทุกข์คือว่าจิตใจมันจะไม่เป็นทุกข์ : เราจะได้อะไรมา ได้เงินได้ของได้อะไรมาก็ตาม ได้เกียรติได้สิ่งที่เขาอยากจะได้กันนักนั้น เราจะต้องมีความทุกข์ เพราะสิ่งที่เราได้นั้น ถ้าเราไม่มีพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา. ถ้าเรามีจิตใจที่มีพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา เราได้อะไรมาก็ไม่เป็นทุกข์, นี่เราจะมีอะไรไว้ มีเงินฝากไว้ในธนาคารหรือไว้ที่ไหน ก็ตามใจ ถ้าจิตใจของเราไม่มีพระพุทธเจ้าอยู่ด้วยแล้ว เราจะเป็นหมาเฝ้าทรัพย์นอนไม่หลับ เพราะมีเงินแม้อยู่ในธนาคาร นี่เรียกว่ามันมีอะไรก็เป็นทุกข์ เพราะมีไม่เป็น เพราะไม่มีพระ-พุทธเจ้าช่วย เราจะแสวงหาอะไรต่อไปอีก มันก็มีความทุกข์เพราะเหตุนั้น แม้ที่สุดแค่เราจะกินอะไรเข้าไป มันก็จะกินด้วยกิเลส แล้วก็มีความทุกข์เพราะการกินนั้น.

นี่เรียกว่า ไม่มีพระพุทธเจ้าอยู่ในใจเราตลอดเวลา จะกินอะไรเข้าไปก็จะต้องมีความทุกข์ เพราะการกินนั้น. กินข้าวกินปลา กินอะไรเป็นประจำวันนี้ยังมีความทุกข์ได้ เพราะว่าจิตมันไม่ปกติ. ถ้าเรามีธรรมะ จิตใจปกติ กินอะไรก็กินอย่างถูกต้อง ทั้งทางสิ่งของ ทั้งทางจิตใจ ทั้งทางสติสัมปชัญญะ มันก็เลยไม่มีทุกข์

ทีนี้อยากจะพูดว่า ถ้าเราไม่มีพระพุทธ

เจ้าอยู่กับเนื้อกับตัวเราแล้ว แม้เราจะพักผ่อนก็จะมีความทุกข์เพราะการพักผ่อนนั่นแหละ. คนเราแสวงหาการพักผ่อน ไปเที่ยวเล่น ไปเที่ยว หาความสนุกสนานเพลิดเพลินก็มี. พักผ่อนชนิดนั้น มันก็ไม่มีความสงบสุขเกิดขึ้นมาได้ เว้นไว้แต่จะมีความรู้สึกผิดชอบ ชั่วดี มีธรรมะอยู่ในใจ ไปนั่งที่ชายทะเล พักผ่อนมันก็มีความสุข ; จะนอนอยู่ในห้อง ในบ้านก็ยังมีความสุข. แต่ถ้าปราศจากพระพุทธเจ้าชนิดนี้อยู่กับเนื้อกับตัวแล้ว แม้จะนอนพักผ่อนอยู่ก็เป็นทุกข์ เพราะมันนอนคิดไปในทำนองที่เป็นเรื่องของความไม่รู้จักมีที่สิ้นสุด ของความเห็นแก่ตัว ความวิตกกังวล ความอะไรก็ตาม แม้นอนหลับก็ฝันร้าย. เพราะฉะนั้นจึงถือว่า แม้พักผ่อนก็ยังมีความทุกข์เพราะการพักผ่อนนั้น

นี่คือโทษของการที่ไม่รู้จักมีพระพุทธเจ้าให้อยู่กับเนื้อกับตัว แล้วก็มีความทุกข์ไปหมด ไม่ว่าจะทำอะไร จะได้อะไร จะมีอะไร จะแสวงหาอะไร จะกินอะไร กระทั่งความพักผ่อน เป็นความทุกข์ไปหมด. จริงหรือไม่จริงขอให้ไปคิดดู. อาตมากล้าท้าว่า นี้เป็นความจริง เท่าที่สังเกตมา และเป็นความจริงตามที่พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสไว้ นี่เรียกว่าไม่ใช่อาตมาเห็นคนเดียวหรือเข้าใจคนเดียว แม้พระพุทธเจ้าก็ได้สอนอย่างนี้ และได้พยายามสังเกตศึกษาทดลองดู มันก็เป็นอย่างนี้ ฉะนั้นจึงได้เอามาบอกเล่า แก่เพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน ก็ขอให้สนใจ ที่จะมีพระพุทธเจ้าอยู่กับเนื้อกับตัวจนตลอดเวลา ก็เพราะเหตุผลอย่างนี้

หัวข้อถัดไปที่จะพูดก็คือ ปัญหาที่ว่าพระพุทธเจ้าชนิดไหน ที่จะสามารถอยู่กับเราได้ตลอดเวลา ตรงนี้เราต้องวินิจฉัย หรือวิพากษ์วิจารณ์กันมากหน่อย จะง่วงนอนก็ตามใจ. จะตั้งปัญหาขึ้นว่า พระพุทธเจ้าคืออะไรหรือคือใคร : ฟังดูให้ดีว่าอาตมากำลังตั้งคำถามว่า พระพุทธเจ้าคืออะไร และคือใคร คือใครนั้นหมายความว่าเป็นบุคคลชนิดไหน, ส่วนคืออะไรนั้นมันไม่ใช่บุคคล มันเป็นวัตถุหรืออะไรก็ได้, จะขยายคำถามให้กว้างออกไปว่า พระพุทธเจ้านี่เป็นคนหรือ ว่าเป็นเทวดา หรือเป็นผี เป็นวิญญาณ หรือเป็นวัตถุอะไรเหล่านี้ ทุกอย่างเท่าที่กำลังมีกันอยู่หรือถือกันอยู่ บางคนถือพระพุทธเจ้า ชนิดที่เป็นคน บางทีถือพระพุทธเจ้าชนิดที่เป็นผีเซ่นไหว้คล้ายกับเซ่นผี บางคนถือพระพุทธเจ้าที่เป็นวัตถุ แขวนไว้ที่คอเท่านั้นเอง ฉะนั้นเราจึงต้องดูกันให้ละเอียดว่าพระพุทธเจ้าคืออะไรคือใคร.

ถ้าจะพูดกันตามหลักธรรมะสำหรับศึกษาเล่าเรียนกันในหมู่นักธรรมะนี่ ก็แบ่งเป็นพวก ๆ คือเมื่อพูดอย่างบุคลาธิษฐาน คือ. ยกเอาบุคคลขึ้นมาเป็นหลัก เราก็กล่าวได้ว่าพระพุทธเจ้านี้ เป็นบุคคลคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของโลก ที่มีความสำคัญอยู่ใน

ประวัติศาสตร์ของโลก หรือว่า พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลคนหนึ่งที่มีอยู่ในประวัติของพุทธบริษัท. พระพุทธเจ้าในแง่นี้ ทุกคนรู้จัก แต่พวกฝรั่งรู้จักดีกว่าพวกเราเสียอีก ถ้าพูดกันถึงว่าพระพุทธเจ้าในแง่ของบุคคลประวัติศาสตร์ เพราะเขาค้นคว้ามาก เรื่องเกี่ยวกับประเทศอินเดีย เรื่องทุกอย่างที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าในประเทศอินเดีย ฉะนั้นไปอ่านหนังสือที่ฝรั่งเขียนจะรู้จักพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ของโลกคนหนึ่ง ; นี่ถ้าว่าพระพุทธเจ้าเป็นบุคคลคนหนึ่งในประวัติของพุทธบริษัท ก็ไปอ่านจากหนังสือพุทธประวัติก็แล้วกัน ไม่สามารถจะนำเอามาบรรยายกันในที่นี้ ไม่จำเป็นด้วยเสียเวลาเปล่าๆ.

สรุปความว่าโดยบุคลาธิษฐาน พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลคนหนึ่ง ที่ได้เกิดขึ้นมาแล้วในโลก มีเหตุการณ์เกี่ยวกับท่านอย่างนั้นๆ ๆ ๆ ตามที่นักประวัติศาสตร์เขียนไว้ และว่าได้เป็นบุคคลคนหนึ่งที่เกิดขึ้นเป็นพระศาสดา ตามที่บันทึกอยู่ในตำนานของพุทธบริษัท ที่เรียกว่าพุทธประวัติ ซึ่งเราก็ศึกษาเล่าเรียน เรียนจนตายก็ไม่รู้จักพระพุทธเจ้า ; นี่ขอบอกไว้อย่างนี้ก่อน จะรู้จักสักแต่ว่าบุคคลคนหนึ่งในพุทธประวัติเท่านั้น ไม่สามารถจะถึงพระพุทธเจ้าได้ ; โดยบุคลาธิษฐาน เรามีพระพุทธเจ้ากันแต่เพียงเท่านี้.

ถัดไปก็คือ โดยธรรมาธิษฐาน นี้ไม่พูดถึงบุคคล ไม่เกี่ยวกับบุคคล แต่เกี่ยวกับบุคคลิกภาพหรือคุณสมบัติหรือคุณลักษณะอะไรของบุคคล. ที่ต้องพูดอย่างธรรมาธิษฐานก็เพื่อว่าจะได้รู้จักถูกต้องแท้จริงยิ่งๆ ขึ้นไป เพราะว่าถ้าเอาบุคคล เอาเนื้อหนังเป็นเกณฑ์ พระพุทธเจ้าก็ไม่ค่อยต่างอะไรกับเรา. พระพุทธเจ้ามีเนื้อหนัง ร่างกาย กระดูก มีดิน น้ำ ลม ไฟ มีอะไรเหมือนกับคนทั่วๆ ไป แล้วก็มีรูปร่างเหมือนคนทั่วไป จนคนไม่รู้จักพระพุทธเจ้า. ประเทศอินเดียในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังอยู่ มีคนด่าพระพุทธเจ้าและไม่รู้จักเป็นส่วนมาก เพราะท่านมีรูปร่างเหมือนกับคนทั่วไป ; และมีว่าแม้นั่งกันอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ พระพุทธเจ้านั่งอยู่ตรงกลาง ก็ยังมีเรื่องราวบันทึกไว้ว่า พระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่งไม่รู้ ว่าองค์ไหนเป็นพระพุทธเจ้า เพราะว่าท่านเหมือนกันกับคนธรรมดา ฉะนั้นจะเอาความเป็นพระพุทธเจ้ากันที่บุคคลรูปร่าง ร่างกายนั้นไม่ได้ จะต้องเอาส่วนที่ลึกไปกว่านั้น ; ส่วน นี้เขาเรียกว่าธรรมาธิษฐาน คือบุคลิกภาพ หรือคุณสมบัติ หรือความสามารถ หรืออะไรก็ตาม.

ระดับแรกที่สุด เราจะดูกันที่จิตใจสติปัญญา หรือความสามารถของจิตใจนั้นๆ โดยถือหลักว่า พระพุทธเจ้าองค์จริงนั้น อยู่ที่จิตใจของท่าน. ไม่ได้อยู่ที่ร่างกายของท่าน เมื่อเอาจิตใจ เอาสติปัญญา เอาความสามารถ

เป็นหลักแล้ว คำว่าพระพุทธเจ้านี้ ต้องแบ่งเป็นหลาย ๆ ขั้น. หลายคนก็เคยได้ยินได้ฟังว่าแบ่งได้หลายขั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือพระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองครบถ้วนถูกต้องมีความสามารถถึงที่สุด ปลุกคนอื่นให้ตื่นได้ นี่เรียกว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า. จิตใจหรือสติปัญญา หรือความสามารถถึงขนาดนี้เรียกว่า "พระสัมมาสัมพุทธเจ้า" ถ้าไม่ถึงขนาดนี้ ตื่นแต่ลำพังตัวผู้เดียว และไม่สามารถปลุกผู้อื่น อย่างนี้เขาเรียกว่า "พระปัจเจกพระพุทธเจ้า" สิ้นกิเลสเฉพาะตนด้วยตนเอง แต่ว่าในวงแคบ ไม่สามารถจะปลุกคนอื่น.

ระดับที่ ๒ ยังเลยไปถึงว่า ผู้ที่พลอยรู้หรือพลอยตื่นตามพระพุทธเจ้า คือพระอรหันต์สาวกทั้งหลาย หรือพระอริยเจ้าที่รอง ๆ ลงมา อย่างนี้เรียกว่าพระพุทธเจ้าผู้รู้ตามหรือ "อนุพุทธเจ้า" หมายความว่ารู้ตามพระพุทธเจ้า แต่แล้วสามารถปลุกผู้อื่นได้บ้างก็มี ไม่สามารถปลุกผู้อื่นเสียเลยก็มี นี้ในบรรดาพวกอนุพุทธเจ้า.

ระดับสุดท้าย เรียกว่า "สุตพุทธะ" แปลว่า เป็นพุทธะ เพราะการศึกษาเล่าเรียนเป็นพหูสูต หรือสุตพุทธะ จัดไว้ในพวกพุทธะหรือพุทธเจ้าด้วยเหมือนกัน แต่เป็นอย่างต่ำมาก คือไม่เป็นพระอริยบุคคล. สุตพุทธะนี้ตื่นแต่ตัวหนังสือ จะปลุกคนอื่นได้ก็ปลุกได้แต่ตัวหนังสือ หรือคำพูด ไม่ถึงขนาดที่เรียกว่า ทำกิเลสให้หมด แล้วช่วยผู้อื่นทำกิเลสให้หมด.

เมื่อเป็นดังนี้ความหมายสำคัญมันอยู่ตรงที่คำว่า "ตื่น" ตื่นจากหลับแล้วก็ปลุกผู้อื่นหรือไม่. ฉะนั้นจึงมีพระพุทธเจ้าต่าง ๆ กัน : เหมือนอย่างที่กล่าวมาแล้วว่า : - ตื่นด้วยลำพังตนเอง รอบรู้ไปหมด เบิกบานไปด้วยแล้วก็ปลุกผู้อื่นได้ด้วย ; -ตื่นอย่างในวงจำกัดเฉพาะตัว ปลุกคนอื่นไม่ได้ ; แล้วก็มาถึงพวกที่ไม่สามารถจะตื่นเอง ต้องถูกปลุกแล้วจึงตื่น ตื่นแล้วก็ปลุกคนอื่น ได้บ้างก็มี ไม่ได้ ก็มี ; - แล้วระดับสุดท้ายอย่างต่ำที่สุดก็คือ ตื่นแต่ตัวหนังสือ ปลุกผู้อื่นแต่ตัวหนังสือเรา สมัยนี้ โดยมากก็เป็นกันอย่างนี้ คือเรียนแต่หนังสือ แล้วก็สอนกันแต่ทางหนังสือไม่สอนกันถึงขนาดที่เป็นการปฏิบัติ ที่จะทำกิเลสให้หมดไป นี่คือพระพุทธเจ้าที่ถ้าเอาจิตสติปัญญา ความสามารถ มาเป็นหลักแล้วมันก็มีอยู่อย่างนี้ หลายชนิดเหมือนกัน.

ถ้าว่าเราจะเอาคุณธรรม หรือภูมิธรรมในจิตใจเป็นหลัก ให้มันชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกเราจะต้องนึกถึงสิ่งที่เรียกว่า คุณ หรือคุณสมบัติ หรือภูมิธรรมหรืออะไรทำนองนั้นของท่าน สิ่งที่เรียกว่า "คุณธรรม" นี่เรียกว่าบริสุทธิคุณ ปัญญาคุณ และสันติคุณ อะไรทำนองนี้ เป็นภาษาบาลีจำลำบาก แปลเป็นภาษาไทยคือ ความสะอาด ความสว่าง ความสงบ ; ฝากไว้ด้วยตัวหนังสือ ๓ ส. คือตัว

ส. เสือ ๓ ตัว สะอาด, สว่าง, สงบ, นั่นคือคุณ ของพระพุทธเจ้า สะอาด ก็คือไม่สกปรก ไม่มีความลับ ไม่มีความชั่ว, สว่าง ก็คือรู้แจ้ง สว่างไสว ไม่มีมืดด้วยอวิชชา, สงบ ก็คือ ไม่มีทุกข์ ไม่มีร้อน เย็นเป็นนิพพาน ขอให้กำหนดให้ดีว่า สะอาด สว่าง สงบ ๓ อย่างนี้ เป็นเครื่องวัดความเป็นพระพุทธเจ้า; แต่มัน ยังดีอยู่ที่ว่าคุณธรรมชนิดนี้ มันมีได้แก่คน ทุกคนตามมากตามน้อย (ฟังดูให้ดีว่าตามมากตามน้อย) แม้พวกเราที่นั่งอยู่ที่นี่ บางเวลา ก็มีความสะอาด สว่าง สงบ ตามมากตามน้อย ขอให้กำหนดข้อนี้ให้ดี เดี๋ยวจะพูดอีก ; เพราะ ว่าพระพุทธเจ้าที่แท้จริงจะอยู่ที่ตรงนี้.

พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความสะอาด สว่าง สงบ สูงสุดเด็ดขาดเหมือนพระอรหันต์ทั่วไป ทีนี้พระอริยเจ้าที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์ ก็มีสะอาด สว่าง สงบ อยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งมากเหมือนกัน ส่วนเราปุถุชนคนธรรมดาก็มีความสะอาด สว่าง สงบ เหมือนกัน เอาคุณธรรมหรือเอาภูมิธรรมในใจเป็นหลัก แล้วที่อาจจะมีได้ทุกคนก็คือของ ๓ สิ่งนี้ ขอให้สนใจสิ่งทั้ง ๓ นี้ ในฐานะเป็นพระพุทธเจ้าที่แท้จริง และประเดี๋ยวเราจะได้พูดกันให้ละเอียด

ข้อถัดไปอีก ก็อยากจะชี้แนะระบุตรงตามที่พระพุทธเจ้าท่านระบุไว้คือให้ดูไปที่ธรรมหรือพระธรรมที่ทำความเป็นพระพุทธ-

เจ้า. พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้เองว่า "ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา, ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม" โย ธมฺมํ ปสฺสติ, โส มํ ปสฺสติ อย่างนี้เป็นต้น ผู้ใดไม่เห็นธรรม ผู้นั้นไม่เห็นเรา, ผู้ใดไม่เห็นธรรม ผู้นั้นไม่มีหวังจะเห็นเรา ; แม้ว่าผู้นั้นจะคอยจับมุมจีวรของเราถืออยู่ไม่ยอมปล่อย ลองคิดดูว่า คนที่สามารถจะไปจับแข้งจับขา เกาะจีวรของพระพุทธเจ้าไว้ไม่ยอมปล่อย แต่พระพุทธเจ้าก็ยังตรัสว่า เขาไม่เห็นเรา; เพราะว่าเขาไม่เห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา, ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม. ฉะนั้น เราที่ว่าจะมีพระพุทธเจ้า หรือจะถึงพระพุทธเจ้าจะถือพระพุทธเจ้านั้น ต้องเป็นพระพุทธเจ้าที่แท้จริง และที่เราอาจจะถึงได้จริง มันจึงต้องนึกถึงพระพุทธเจ้าชนิดนี้คือที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า "ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา"

ทีนี้มันมีความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า ผู้ใด

จะเห็นธรรมนั้น มันไม่มีหนทางอื่น นอกจากว่าผู้นั้นจะต้องมีธรรมนั้น อยู่ในจิตใจของตัวเอง. เพราะว่าธรรมะนี้ไปเห็นที่อื่นไม่ได้, นอกจากหนังสือ เห็นจากอะไร ก็ไม่ได้ทั้งนั้น; จะเห็นได้ด้วยดวงตาภายใน โดยประจักษ์ต่อธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของเรา. ฉะนั้นเมื่อใดดวงใจของเรามีความสะอาด สว่าง สงบ อยู่ในใจ แล้วใจก็มองเห็นสิ่งนั้นโดยประจักษ์ชัดนั่นแหละคือเห็นธรรม. เห็นธรรมชนิดนั้นแหละคือเห็นพระตถาคต ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม จะเป็นธรรมได้อย่างไร เมื่อไร เพียงไร ก็เฉพาะต่อเมื่อผู้นั้นมีธรรมะอยู่ในใจของตน อย่างนั้น เท่านั้น เมื่อนั้น ; และนั่นคือการถึงพระพุทธเจ้าจริง ถือ พระ-พุทธเจ้าจริง แล้วจะรวม พระธรรม พระสงฆ์อะไรไว้ด้วยหมดเสร็จ เมื่อเป็นดังนี้ ความหมายอันสำคัญ มันก็มารวมอยู่ที่คำพูดเพียงคำเดียวว่า "ธรรม", หรือพระธรรม ในภาษาไทย, หรือธรรม ธรรมะเฉยๆ ในภาษาเดิมคือภาษาบาลี

สิ่งที่เรียกว่า "ธรรม" นี้ มันกว้างขวางคือมันหมายถึงทุกสิ่ง เพราะฉะนั้น เราเอามาพูดกันให้หมดโดยรายละเอียดไม่ได้ พูดกันได้แต่เพียงหัวข้อว่า ธรรมในฐานะที่เป็นตัวธรรมชาติ, ทุกสิ่งทุกอย่างนี้ก็เรียกว่า "ธรรม" เหมือนกัน ; แล้วก็ธรรมในฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ตัวกฎนั่นแหละเป็นตัว "ธรรม" หน้าที่ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎธรรมชาติ หน้าที่อันนี้ก็เรียกว่า"ธรรม"ถ้ามีผลเกิดขึ้นมาจากการปฏิบัตินั้น ผลอันนั้นแหละ ก็เรียกว่า "ธรรม" คำว่า "ธรรม" มันกว้างขวางอย่างนี้ แปลว่าไม่ยกเว้นอะไร จึงต้องพูดว่า ธรรมดี ธรรมชั่ว ธรรมอย่างต่ำ ธรรมอย่างสูง ธรรมมีรูปร่าง ธรรมไม่มีรูปร่าง ธรรมที่ไม่กล่าวว่าเป็นอะไรเสียได้เลยก็มี เรียกว่า "ธรรม"

ถ้าจะถือธรรมอย่างถือพระเจ้าก็ได้ ธรรมนั่นแหละ คือพระเจ้า. เรื่องพระเจ้านี้เป็นของพวกที่เขาอยากจะมีตัวบุคคลใกล้ชิดคุ้มครองเหมือนพระพุทธเจ้าเหมือนกัน แต่เขาเรียกว่า "พระเจ้า" ; แล้วก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าพระเจ้าผู้สร้าง, พระเจ้าผู้ควบคุมอยู่ และพระเจ้าผู้ทำลายล้าง พระเจ้าในศาสนาไหน ก็มีอาการอย่างนี้ทั้งนั้น คือว่าสร้างอะไรขึ้นมา สร้างโลกขึ้นมา สร้างคนขึ้นมา สร้างทุกอย่างขึ้นมานี้ ก็เรียกว่าพระเจ้าองค์หนึ่งคือพระเจ้าผู้สร้าง หรือส่วนหนึ่งของพระเจ้าองค์หนึ่งก็ได้. ส่วนที่สองพระเจ้าควบคุมโลกให้เป็นไปอย่างนี้ เช่นว่าโลกนี้จะต้องมีอยู่อย่างนี้ เหมือนที่เราเห็น มีดิน มีน้ำ ลม ไฟ มีดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ มีการหมุนเวียนของจักรวาลแล้วก็มีการทำดี ทำชั่ว แล้วก็เป็นไปตามความ ดีความชั่ว นี่ก็เรียกว่าพระเจ้าควบคุม ; หรือว่า ลงโทษคนทำผิดให้รางวัลคนทำถูกเป็นกฎ จะเรียกว่าพระเจ้า

ก็ได้ จะเรียกว่าธรรมชาติก็ได้. แล้วพระเจ้าผู้ทำลายโลก ก็หมายความว่า พอสิ้นยุคสิ้นสมัยแล้ว โลกนี้ก็ต้องทำลาย หรือถูกยุบลงด้วยน้ำมือของพระเจ้า จะเรียกว่าธรรมชาติก็ได้ เรียกว่ากฎธรรมชาติก็ได้ หรือจะเรียกว่าพระเจ้าก็ได้ แต่ต้องเข้าใจความหมายให้ถูกต้อง.

สำหรับพุทธบริษัทเรา ก็มีธรรมนี่แหละเป็นพระเจ้า : ธรรมนี้บันดาลให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น ธรรมนี่แหละควบคุมสิ่งต่างๆ อยู่ เช่นกฎของกรรมควบคุมความดีความชั่ว ; แล้วก็กฎของสังขาร ที่ทำให้เกิดการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ในที่สุดมันก็ดับไป, นี้ก็คือธรรมอีกเหมือนกัน. ธรรมในฐานะที่เป็นพระเจ้า ทุกความหมาย แต่เราไม่เรียกว่าพระเจ้า เราเรียกว่าธรรม, คำว่าธรรม แปลว่าธรรมชาติขอให้เข้าใจกันไว้ด้วย เข้าใจกันเดี๋ยวนี้ก็ได้ว่า คำว่า "ธรรม" นั้น ตามธรรมดาแปลว่าธรรมชาติ คือตัวธรรมชาติทั้งหมด เรียกว่า ธรรมชาติ, กฎของธรรมชาติ มีอยู่ในธรรมชาตินั้น ก็เรียกว่าธรรมชาติ, หน้าที่ ที่เราจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎธรรมชาติ ก็เรียกว่าธรรมชาติ, ผลเกิดขึ้นมาก็เรียกว่าธรรมชาติ. พุทธบริษัทไม่มีคำว่าพระเจ้า แต่มีคำว่า "ธรรมชาติ" หรือ "ธรรม" สั้นๆ นี้แทน เราต้องถือ "ธรรม" นี้เหมือนกับพวกอื่นถือพระเจ้า แล้วเรื่องมันก็เหมือนกัน เพราะต้องปฏิบัติให้ดีให้ถูกเหมือนกันทั้งนั้น. เราต้องเห็นธรรมชนิดนี้

จึงจะเรียกว่าเห็นพระพุทธเจ้า ให้สมตามที่พระพุทธเจ้าท่านว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นตถาคตผู้นั้นเห็นธรรม. เราต้องเห็นธรรมชนิดนี้ และมีธรรมที่เป็นหน้าที่ที่ถูกต้องอยู่ในตัว จึงจะเรียกว่ามีพระพุทธเจ้าอยู่ในตัว และก็เห็นพระพุทธเจ้าที่มีอยู่ในตัว

นี่แหละ ๓ อย่างนี้เรียกว่า เป็นพระพุทธเจ้าโดยธรรมาธิษฐาน : เอาจิตเอาสติปัญญาความสามารถนั้น เป็นพระพุทธเจ้านี้อย่างหนึ่ง ; เอาคุณธรรมหรือภูมิธรรมคุณสมบัติทางธรรมนี้ เป็นพระพุทธเจ้า นี้ก็อย่างหนึ่ง ; แล้วก็เอาธรรมนั่นเองเป็นพระพุทธเจ้า เรียกกันสั้นๆ นี้ก็อย่างหนึ่ง ; ล้วนแต่เป็นธรรมาธิษฐาน คือไม่มองไปที่ตัวบุคคล แต่มองไปที่ตัวนามธรรมที่มีในบุคคลนี้เรียกว่าเป็นพระพุทธเจ้าอย่างธรรมาธิษฐาน

พระพุทธเจ้าอย่างสุดท้ายอย่างที่สามนี้แหละจะระบุลงไปว่า : พระพุทธเจ้าที่เป็น

เพียงคำพูดหรือเป็นวัตถุ พระพุทธเจ้าที่เป็นเพียงคำพูดสำหรับคนพูดกันเท่านั้น ในภาษาพูด ; เป็นเพียงคำพูดคำหนึ่งในภาษาพูดของมนุษย์จำนวนมาก อย่างที่เราพูดกันว่ามีพระพุทธเจ้า ๒๘ พระองค์, มีพระพุทธเจ้าเท่านั้น ๑๐๐ พระองค์, มีพระพุทธเจ้าเท่านั้น ๑,๐๐๐ พระองค์ ๑๐,๐๐๐ พระองค์ ; ในหมื่นโลกธาตุเต็มไปด้วยพระพุทธเจ้า มีทั้งในอดีต มีทั้งในปัจจุบัน มีทั้งในอนาคต คำว่า "พระพุทธเจ้า" อย่างนี้ เป็นเพียงคำพูดในภาษาพูดของมนุษย์ตามธรรมดา ; เป็นคำพูดคำหนึ่งเท่านั้นเอง ไม่มีความหมายอะไรสำหรับเพียงแต่จะบันทึกเรื่องราวหรือคำพูด. พระพุทธเจ้าหรือพุทธบุคคลนั้นมีมากจนนับจำนวนไม่ไหว ถ้าเอาทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต และในหมื่นโลกธาตุ ในทุกๆ จักรวาล ; อย่างนี้เรียกพระพุทธเจ้าเพียงแต่คำพูด ในฐานะที่เป็นคำหนึ่งในภาษาของมนุษย์

ทีนี้ ก็มีพระพุทธเจ้าที่เป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ นี้เราไม่ได้ตั้งใจจะกระแนะกระแหนกระทบกระทั่งผู้ใด เอามาพูดเพื่อการศึกษาแท้ๆ : พระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ ยกตัวอย่างอันแรกที่สุดก็คือพระพุทธรูป มีคนจำนวนมาก โดยมากเป็นคนโง่ เป็นเด็กๆ เข้าใจเพียงขั้นแรกขั้นต้นว่าพระพุทธรูปในโบสถ์นั้น คือพระพุทธเจ้า ; มีวิญญาณสิงอยู่ในนั้น เขาว่าอย่างนั้น ว่ามีวิญญาณของพระพุทธเจ้าสิงอยู่ในนั้น เพราะฉะนั้น เขาจึงอ้อนวอนหรือเซ่นสรวงพระพุทธเจ้าในลักษณะนั้น คือทำแก่พระพุทธรูปนั้น.

พระพุทธรูปที่สวนโมกข์แห่งเก่า ที่พุมเรียงนั้น มีคนไปไหว้บูชา บวงสรวงอ้อนวอนขอให้มีลูก คนที่อายุมาก แล้วไม่มีลูกก็ไปขอร้องบวงสรวงบูชาว่าให้มีลูก แล้วปรากฏว่า ในหลายๆ คนที่ไปขอลูกนั้นมีคนได้ลูกจริงเหมือนกัน, ก็เลยเชื่อว่าพระพุทธรูปนั้นมีผีสิงมีพระพุทธเจ้าสิงอยู่ พระพุทธรูปนั้นก็เลยกลายเป็นพระพุทธเจ้าไป ทีนี้ ถัดมาจากพระพุทธรูปใหญ่ๆ ก็คือพระพุทธรูปเล็กๆ ที่แขวนคออยู่ ก็มีคนเชื่อว่า ในนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ มีความเป็นพระพุทธเจ้าคุ้มครองอย่างนั้นอย่างนี้ก็มี, ให้ลาภอย่างนั้นอย่างนี้ก็มี พระเครื่องนั้นก็กลายเป็นพระพุทธเจ้าแล้วก็มีวิญญาณอะไรศักดิ์สิทธิ์สิงเหมือนกัน ถ้าไม่มี ก็ทำพิธีปลุกเสกให้มันมีขึ้นมา เอาพระพุทธรูปที่ห้อยคอนั้นเป็นพระพุทธเจ้า

ถัดไปอีกก็คือ พระธาตุ พระสารีริกธาตุ ที่เรียกว่าพระสารีริกธาตุนี้ โดยตัวหนังสือก็คือ กระดูกของพระพุทธเจ้าที่เผาไฟแล้ว ถ้าเป็นอย่างในประเทศอินเดีย ที่เขาขุดพบกันขึ้นมาโดยมากแล้วเป็นขี้เถ้าของกระดูก กระดูกจริงๆ. ถ้าเป็นในเมืองไทยเรา มันเป็นเม็ดไข่มุกเล็กๆ สวยๆ ประหลาดๆ ดูไม่ออกว่าเป็นกระดูก. แต่รวมกันแล้วก็เรียกว่าเป็นกระดูก ; แต่ต้องเป็นกระดูกที่มีปาฏิหาริย์ พระสารีริกธาตุเล็กๆ เม็ดเหมือนไข่มุกเล็กๆ

นี้ มีปาฏิหาริย์อย่างนั้น อย่างนี้ เล่ากันไม่ไหว อาตมาเคยได้ยินเขาเล่าให้ฟัง,คนที่เชื่อว่าเป็นคนจริงไม่โกหก เคยเล่าให้ฟัง ก็เลยงง ไม่รู้ว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ แต่รวมความว่าต้องเป็นพระธาตุที่มีปาฏิหาริย์ ทำปาฏิหาริย์ได้ในนั้นจึงจะมีความเป็นพระพุทธเจ้า พระธาตุ หรือพระสารีริกธาตุ ก็เลยกลายเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมา เพราะเชื่อว่ามีพระพุทธเจ้าสิงอยู่ในนั้น จะเป็นพระพุทธรูปในโบสถ์ใหญ่ ๆ ก็ดี จะเป็นพุทธรูปห้อยคอก็ดี พระสารีริกธาตุในตลับก็ดี เรียกว่าพระพุทธเจ้า อย่างนี้เราเรียกว่าวัตถุศักดิ์สิทธิ์ นั่นเป็นพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าในลักษณะวิญญาณหรือผี อันนี้ไม่เล็งถึงตัววัตถุ แต่เล็งถึงตัววิญญาณที่มาสิงอยู่ในวัตถุ บางพวกเขาเชื่อหรือเขาถือปฏิบัติกันอยู่ คือเชิญวิญญาณพระพุทธเจ้ามาในที่ประชุม วันนั้นวันนี้ นัดพร้อมกันเชิญพระพุทธเจ้ามาจากที่ไหนก็ไม่ทราบ นี่แหละถามเข้าก็คงตอบไม่ถูกว่า เชิญมาจากไหน ถ้าจะตอบว่าเชิญมาจากดาวดึงส์ ก็น่าหัวเราะเต็มที ถ้าเชิญมาจากเมืองนิพพาน มันก็ฟังไม่รู้เรื่อง เอาละ ก็เป็นอันว่า เขาเชิญพระพุทธเจ้ามาให้เห็นได้ในวันนั้นวันนี้ ที่นั่นที่นี่ นี้พระพุทธเจ้าอย่างนี้ ก็เป็นวิญญาณ หรือผี ก็ยังมีอยู่ชนิดหนึ่งแล้วยังมีพระพุทธเจ้าที่เป็นวิญญาณอยู่ในวัตถุศักดิ์สิทธิ์ เช่นพระพุทธรูปแล้วเลือกของเซ่นเสียด้วย : พระพุทธรูปบางองค์ชอบแต่เพียงไข่ต้มกับปลาร้าเท่านั้น อย่างอื่นไม่เอา นี่พระพุทธเจ้า อย่างนี้ก็ยังมี ก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าผีหรือวิญญาณชนิดหนึ่ง รวมทั้งพระพุทธเจ้าที่รับช่วยคนที่มาขอให้มีลูก ทำคนไม่มีลูกให้มีลูกได้ อย่างนี้เป็นต้น ก็ต้องถือว่าเป็นพระพุทธเจ้า ที่เป็นวิญญาณหรือผี ที่ศักดิ์สิทธิ์อะไรอย่างหนึ่ง ทีนี้เราจะเอาพระพุทธเจ้าไหนมาเป็นพระพุทธเจ้า ชนิดที่จะอยู่กับเราได้ตลอดเวลา?.

ขอให้ทุกคนตั้งปัญหาถามตัวเองว่า เราจะเอาพระพุทธเจ้าชนิดไหนมาเป็นพระพุทธเจ้าที่จะอยู่กับเราได้ตลอดเวลา?

ขอทบทวนอีกครั้งหนึ่งว่า ถ้ากล่าวอย่างบุคลาธิษฐาน ท่านก็เป็นบุคคลคนหนึ่งที่เดินอยู่ในประเทศอินเดีย ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว นี่เป็นอย่างบุคคลในประวัติศาสตร์หรือในตำนาน เราจะเอามาอยู่กับเราตลอดเวลาได้อย่างไร.

ถ้ากล่าวอย่างธรรมาธิษฐาน ก็คือจิตหรือสติปัญญา ความสามารถหรือคุณธรรม ภูมิธรรม หรือว่าสิ่งที่เรียกว่า"ธรรม"นั่นแหละ คือพระพุทธเจ้า ; นี่มีอยู่ต่างกัน ให้เลือกได้หลาย ๆ อย่าง แล้วในนี้แหละมีบางอย่างที่เราจะเอามาอยู่กับเราได้ตลอดเวลา ส่วนพระพุทธเจ้าที่เป็นเพียงชื่อหรือวัตถุศักดิ์สิทธิ์ หรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์นั้น ไม่ไหว อาตมาขอบอกว่าไม่ต้องสนใจก็ได้ และไม่สามารถจะทำให้อยู่กับเราตลอดเวลา ; ยิ่งชอบฉันแต่ไข่กับปลาร้าอย่างนี้ด้วยแล้ว ยิ่งทำไม่ได้ ;ขอให้

ถือว่าอย่างนั้นก็แล้วกันว่า จะมีพระพุทธเจ้าชนิดไหนที่จะอยู่กับเราได้ตลอดเวลา?.

ทีนี้ เราจะลองนึกให้อย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก็ลองนึกต่อไปถึงว่า พระพุทธเจ้าประเภทวัตถุ เช่นพระพุทธรูปในโบสถ์ พระเครื่องที่ห้อยคอ หรือพระสารีริกธาตุในตลับ ; พระพุทธเจ้าเหล่านี้ จะมีประโยชน์แก่เราอย่างไรบ้าง? และสูงสุดเพียงเท่าไร? ขอให้ถือว่าพระพุทธรูป หรือพระเครื่อง หรือพระอะไรก็ตาม นี้เป็นวัตถุก็จริง แต่ว่าเป็นเครื่องช่วยให้เราเกิดความรู้สึกนึกคิดที่ดี ช่วยให้เราเกิดกำลังใจที่เข้มแข็ง ที่จะเอาจริงต่อพระธรรม. ถ้าถือกันอย่างนี้ก็ยังมีประโยชน์ พระเครื่องที่แขวนคอนั่นแหละ ถ้ารู้จักถือเอาประโยชน์ ก็มีประโยชน์เหมือนกัน : ควบคุมความคิดนึกอย่าให้เขวไปในทางต่ำทางชั่ว ให้มีสมาธิเข้มแข็ง แล้วก็ถือเอาประโยชน์จากจิตที่ดีนั้นแหละ เป็นประโยชน์ หรือทำประโยชน์ต่อไป ไม่เสียหลาย. แต่ถ้าว่าถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ ใช้กันอย่างของศักดิ์สิทธิ์ อย่างนี้แล้ว มันก็จะเป็นเรื่องที่น่าสงสาร และไม่เป็นพุทธบริษัท. นี้จะสรุปความว่า พระพุทธเจ้าที่เป็นวัตถุ เป็นวัตถุแท้ ๆ ก็ยังมีประโยชน์ ถ้ารู้จักใช้ประโยชน์ ; แต่ถ้าเป็นพระพุทธเจ้าชนิดที่เป็นธรรมนั้น เป็นพระพุทธเจ้าตัวจริง และมีประโยชน์อย่างยิ่งและถึงที่สุดได้ ; และที่ดีที่สุด ก็คือว่าอาจจะอยู่กับเราได้ตลอดเวลา และอยู่ในใจของเราด้วย. พระพุทธรูปใหญ่ ๆ ก็อยู่ที่โบสถ์ อยู่ที่วัด ไม่มาอยู่กับเรา, พระเครื่องที่แขวนคออย่างดีมันก็อยู่ที่คอ ไม่อยู่ในใจของเรา, แต่ถ้าพระพุทธเจ้าคือพระธรรมแล้ว อยู่ในใจของเรา ขอให้สังเกตความแตกต่างกันอย่างนี้ไว้ก่อน นี้เป็นข้อที่บอกให้ทราบว่า พระพุทธเจ้าคือใคร หรือคืออะไร, ที่จะอยู่กับเราได้ตลอดเวลานั้น ต้องเป็นชนิดไหน

หัวข้อต่อไปก็อยากจะพูดว่า เมื่อไรจะเรียกได้ว่า พระพุทธเจ้าอยู่กับเรา เราจะตั้งหัวข้อว่า เมื่อไรพระพุทธเจ้าอยู่กับเราบางเวลา และเมื่อไรพระพุทธเจ้าอยู่กับเราตลอดเวลา.

นี้มันขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลบางคน ที่จะทำให้อยู่ได้บางเวลา หรือทำให้อยู่ได้ตลอดเวลา. ที่ว่าพระพุทธเจ้าอยู่กับเราบางเวลานั้น ก็คือเวลาไหนเรามีจิตใจสะอาด สว่าง สงบ เวลานั้นมีพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา ; พระพุทธเจ้าจริงเสียด้วย จริงอย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสเองเสียด้วยว่า ผู้ใด

เห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ทีนี้บางเวลาเรามีจิตใจ สกปรก มืดมัว เร่าร้อน เมื่อนั้นไม่มีพระพุทธเจ้าอยู่ในใจเรา. วันหนึ่งคืนหนึ่งเราลองไปทดสอบดูเอาเองว่า เรามีจิตใจเป็นอย่างไร สะอาด สว่าง สงบ กี่นาที กี่ชั่วโมง แล้วก็สกปรก มืดมัว เร่าร้อน กี่นาที กี่ชั่วโมง; เราไปคิดเอาเอง ก็จะรู้ได้ว่าเมื่อไรเรียกว่าพระพุทธเจ้าอยู่กับเราในบางเวลา เมื่อไรเรามีตัวกูของกู ยกหูชูหาง มีโลภ มีโกรธ มีหลง นั่นพระพุทธเจ้าไม่มีเหลืออยู่ในเรา ; เมื่อใดเรามีจิตใจ สะอาด สว่าง สงบ ปราศจากตัวกูของกู เมื่อนั้นพระพุทธเจ้าอยู่ นี่จะเป็นเหมือนกับว่าคอยหลีก หรือหลบมุมกันอยู่เสมอ : เมื่อใดมีตัวกูของกู เมื่อนั้นไม่มีพระพุทธเจ้า ; เมื่อใดมีพระพุทธเจ้า เมื่อนั้นไม่มีตัวกูของกู นี่คือข้อที่ว่าเมื่อไรเรียกว่าพระพุทธเจ้าอยู่กับเราบางเวลา.

เมื่อไรพระพุทธเจ้าอยู่กับเราตลอดเวลา นี้มีได้เฉพาะคนที่หมดกิเลส เป็นพระอรหันต์ มีจิตใจสะอาด สว่าง สงบ เป็นการถาวร ก็เรียกว่ามีพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา ; มันต่างกันอยู่เพียงเท่านี้ ทีนี้ถ้าเราอยากจะมีพระพุทธเจ้าตลอดเวลา ก็จงรักษาใจให้ปราศจากกิเลสตัณหา, ไม่ให้มันปรากฏ ; ให้ปรากฏอยู่แต่ความสะอาด สว่าง สงบ ทั้งหลับและทั้งตื่น ; เราก็อาจจะมีพระพุทธเจ้าในบางระดับ แม้ไม่สมบูรณ์นั้น อยู่กับเราตลอดเวลาเหมือนกัน เป็นพระพุทธเจ้าองค์

จริง แต่ว่าเป็นองค์น้อย ๆ หรือว่าในระดับหนึ่ง แล้วแต่ว่าความสะอาด สว่าง สงบ ของเรามันจะอยู่ในระดับไหน ฉะนั้นก็อย่ามีจิตใจที่เป็นบาป เป็นอกุศล ให้รู้สึกอยู่แต่จิตใจที่เป็นบุญ เป็นกุศล ที่ปราศจากกิเลส ที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว เราก็จะมีพระพุทธเจ้าองค์น้อย ๆ แล้วก็องค์เขื่องขึ้น ๆ ๆ และอยู่กับเราตลอดเวลา จนกว่าเราจะเป็นพระอรหันต์ เราก็มีพระพุทธเจ้าที่แท้จริง และสมบูรณ์อยู่กับเราตลอดเวลา

เมื่อพูดมาถึงตอนนี้แล้วก็อยากจะพูดเสียเลยว่า เมื่อเรามีพระพุทธเจ้าอยู่กับเราบางเวลา หรือตลอดเวลาก็ตาม เมื่อนั้นเรามีความรู้สึกอย่างไร? และสิ่งนั้นมีประโยชน์อย่างไร? เมื่อใดเรามีพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา เมื่อนั้นเราจะรู้สึกเหมือนกับที่พระพุทธเจ้าท่านเป็น คือ สะอาด สว่าง สงบ ไม่มีอะไรมากไปกว่านี้ และไม่อยากจะแนะให้หวังอะไรมากไปกว่านี้ เมื่อไรใจของเราสะอาด สว่าง สงบ เมื่อนั้นพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา แล้วเราก็รู้สึกเป็นความสะอาด สว่าง สงบจริง ตามลักษณะของพระพุทธเจ้า ตามคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ; เราก็รู้สึกเป็นความสะอาด เพราะเรากำลังสะอาด ไม่สกปรก ไม่มีความลับ ไม่มีความชั่ว ถ้ามีความลับ* มีความชั่ว ก็ต้องกระทำ อย่างที่เรียกว่า แสดงอาบัติ คือเปิดเผยความชั่วนั้นให้มันหมดไป ด้วยจิตใจที่แน่วแน่ หรือซื่อตรง ว่าเราจะไม่ทำอย่างนั้นอีก นี่ก็เรียกว่าการแสดงอาบัติ ตั้งหน้าตั้งตาสร้างความสะอาดขึ้นมาใหม่ แล้วก็เป็นความรู้ที่ถูกต้องว่า นั่นสะอาด นั่นไม่สะอาด และต่อแต่นั้นมันก็มีความสงบเข้ามา เราจึงรู้สึกในความสะอาด ความสว่าง ความสงบ ในเมื่อเรามีพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา.

คำถามสุดท้ายว่า เมื่อเรามีความรู้สึกอย่างนั้น มันมีประโยชน์อะไร? ข้อนี้ไม่ต้องตอบก็ได้ เพราะมันมีประโยชน์เหลือที่จะกล่าวได้ ไม่มีคำพูดที่จะเอามากล่าวด้วยซ้ำไป มันมีประโยชน์สูงเกินกว่าคำพูด แต่รวมความแล้วก็ว่าเป็นความดับทุกข์ไม่มีเหลือ นั่นแหละคือประโยชน์ เมื่อไรเรียกว่าพระ-พุทธเจ้าอยู่กับเราบางเวลา เมื่อไรเรียกว่าพระพุทธเจ้าอยู่กับเราตลอดเวลา และเมื่อนั้นเรารู้สึกอย่างไร เมื่อนั้นเราได้รับประโยชน์อะไร ขอให้ช่วยเอาไปคิดไปมาก แล้วทำให้มันได้จริง ๆ ขึ้นมาตามนี้.

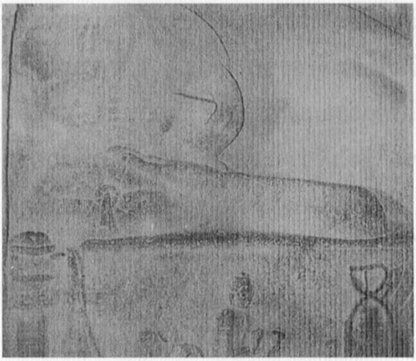
หัวข้อของปัญหาต่อไป ก็จะพูดถึงสิ่งที่เรียกว่า "เรา" ตัวเราที่ต้องการพระพุทธเจ้า ข้อนี้ขอให้มองกันกว้าง ๆ ว่าอย่าเห็นแก่ตัว : เห็นแก่ตัวเมื่อไร เป็นไม่มีพระพุทธเจ้า คือให้มองให้เห็นว่า เพื่อนเกิดแก่เจ็บตายของเราทุกคนไม่เลือกหน้า แม้แต่ผู้ใหญ่ จนกระทั่งเด็กเล็ก โง่ฉลาดอะไรก็ตามใจ ทุกคนต้องการให้มีสิ่งที่ดีที่สุดอยู่กับตน คือพระพุทธเจ้า หรือพระเจ้า หรืออะไรก็ตาม ที่มีความหมาย

อย่างเดียวกัน ; และทุก ๆ ศาสนาก็เป็นอย่างนั้นไม่ว่าศาสนาไหน สอนให้คนบริษัทนั้นทำเพื่อให้มีพระเจ้า หรือมีพระศาสดา หรือพระพุทธเจ้าอยู่กับเนื้อกับตัวเรื่องของผู้ที่ถือพระเจ้า เราไม่ต้องเอามาพูดในที่นี้ เพราะเราได้พูดแล้วว่า พระเจ้าก็คือพระธรรมนั่นเอง.

ส่วนที่ต้องการให้มีพระธรรมที่เป็นพระพุทธเจ้าจริง มาอยู่กับเราทุกคนนี้ เรารู้จักต้องการ เพราะมันสอนกันง่าย พูดกัน ๒-๓ คำ เด็ก ๆ ก็รู้จักปรารถนาว่าจะได้สิ่งที่ดีที่สุด หรือมีสิ่งที่ดีที่สุดอยู่กับเนื้อกับตัว. ดังนั้นพูดคำเดียว เด็ก ๆ ก็เอาพระเครื่องไปแขวนคอ, แต่ที่เขาจะเข้าใจถึงพระพุทธเจ้า ที่สูงกว่านั้น นั่นมันยังยากหรือลำบาก เป็นอันว่า ทุกคนต้องการจะให้มีพระพุทธเจ้าอยู่กับตน นี่แหละคือที่เรียกว่า "เรา" ทีนี้ที่เรียกว่า "เรา" นี้มันมีอยู่หลายชนิด เราชนิดที่ยังไม่มีพระพุทธเจ้าอยู่กับตัว นั่นแหละมันมีปัญหา พูดง่าย ๆ ก็คือว่า คนที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์นี้มีปัญหา ต้องการให้มีพระพุทธเจ้าอยู่กับตัว แต่แล้วมันก็ยาก

คนในโลกนี้พวกที่ ๑ ก็คือพวกที่กำลังเดือดร้อน เป็นทุกข์เดือดร้อนเหมือนกับคนที่ถูกไฟไหม้ ก็อยากที่จะให้มีน้ำดับไฟ. คนกำลังเดือดร้อนจากธรรมชาติ คือความเกิดแก่เจ็บตายนี้ก็เดือดร้อน, หรือธรรมชาติภายนอก น้ำท่วม ไฟไหม้ อะไรแปรปรวน อย่างนี้มันก็เดือดร้อน, หรือว่าเพราะกรรมที่ทำไว้มาถึงเข้ามันก็ต้องเดือดร้อน เพราะผลของกรรมนั้นก็มี นี่เรียกว่าคนเดือดร้อนนี้ก็พวกหนึ่ง ; แต่แล้วเขาก็ยังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร หรือไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่ามีพระพุทธเจ้า สำหรับกำจัดความเดือดร้อนอย่างนี้เป็น "เรา" ที่ยังโง่อยู่มาก : คิดว่าเกิดมานี้มีกินมีใช้สำหรับตัวเอง สำหรับลูกสำหรับหลานก็แล้วกัน นี่ดูสิจนไม่มีเวลามาฟังเทศน์ แต่มีเวลาไปเล่นไพ่. อย่างดีก็มีเวลาไปทำการทำงานอย่างนั้น อย่างนี้ จนไม่มีเวลามาฟังเทศน์ หรือมาพูดกันถึงเรื่องพระพุทธเจ้าทั้งที่ตัวก็เดือดร้อน. นี้เป็นการรู้จักแต่เรื่องวัตถุ เรื่องปาก เรื่องท้อง เรื่องกินดี อยู่ดีเท่านั้นเอง เรียกว่ามีควายตัวเดียวเหมือน ที่พูดมาแล้วแต่ทีแรกพวกที่เดือดร้อนอยู่นี้ เพราะมีควายตัวเดียว, เพราะมีควายแต่ตัวเดียว จึงได้เดือดร้อน และเป็นกันอยู่ทั้งโลก นี้ก็คือ "เรา" พวกหนึ่งเหมือนกันที่ควรต้องการ จะให้มีพระพุทธเจ้าเข้ามาเป็นควายตัวที่ ๒ สำหรับจะขจัดความทุกข์ที่มันเกิดจากควาย ตัวที่ ๑

คนในโลกนี้พวกที่ ๒ ไม่ถึงกับเดือดร้อน แต่มันหิว มันยังไม่รู้สึกว่าอิ่มปากอิ่มท้อง มันยังไม่ได้อยู่ดีกินดี หรือว่ามันมีภาระหยุมหยิมนุงนังไปหมด แต่ว่าไม่ถึงกับเดือดร้อนเป็นไฟ นี้ก็มีอยู่พวกหนึ่ง ค่อยยังชั่วหน่อย. ถึงอย่างนั้น พวกนี้ก็เป็นพวกที่ต้องการพระพุทธเจ้าอยู่กับตนด้วยเหมือนกัน

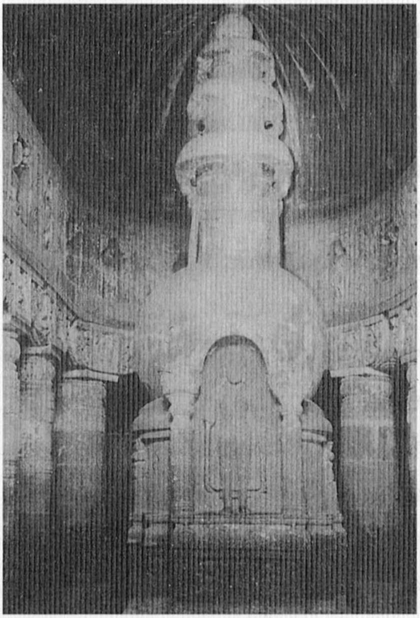

เพื่อจะกำจัดสภาพอันนั้นให้หมดไป. ถ้าเขามีธรรมะ เขาจะรู้สึกอิ่มเสมอ ถึงแม้ร่างกายจะขาดแคลน แต่จิตใจยังอิ่มอยู่ได้ ; แม้จะไม่ถึงขนาดที่เรียกว่าอยู่ดีกินดี ก็ยังจะมีความสุขสบายมากกว่าพวกที่อยู่ดีกินดีเสียด้วยซ้ำไป. พวกที่อยู่ดีกินดี ยังหิวเป็นเปรตอยู่ก็มี เพราะมันหิวไม่มีที่สิ้นสุด พวกที่ไม่ถึงขนาดที่อยู่ดีกินดี แต่รู้จักทำจิตใจให้อิ่ม มันก็สบายกว่า แล้วไม่มีจิตใจชนิดที่เป็นโรคเส้นประสาท คือไม่มีอะไรที่เป็นความคิดกลุ้มรุมมั่วสุม นุงนัง วิตกกังวล มากนัก.

คนในโลกนี้พวกที่ ๓ ก็คือ พวกที่มีกินมีใช้ เหลือกินเหลือใช้ มีอำนาจวาสนา มีอะไรๆ พวกนี้ก็เป็นพวกหนึ่ง ซึ่งที่แท้เขาก็ควรจะมีพระเจ้าอยู่กับตน แต่เขายิ่งไม่ต้องการพระพุทธเจ้า "เรา" ชนิดนี้ไม่ต้องการพระพุทธเจ้า เพราะมัวเมาเรื่องที่มีเหลือกินเหลือใช้ มีอำนาจ มีวาสนา และเหมาเอาสิ่งนี้แหละเป็นพระพุทธเจ้าเสียเลย ถือเอาการมีสิ่งที่เขาหลงใหลอยู่นั่นแหละเป็นพระพุทธเจ้า หรือแทนพระพุทธเจ้าเสียเลย. นี่แหละโลกนี้จึงลำบากมากกล่าวคือว่าสังคมส่วนใหญ่ต้องอยู่ใต้อิทธิพลของคนที่มีเหลือกินเหลือใช้ มีอำนาจวาสนา. คนพวกนี้ก็นำสังคมไปแต่ในทางที่ให้มีควายตัวเดียวอยู่เรื่อย คนที่เกี่ยวข้องกัน หรือสังคมนั้นๆ ก็พลอยเดือดร้อน ; นี่ก็เรียกว่า "เรา" พวกหนึ่งเหมือนกันที่ต้องการพระพุทธเจ้า แต่ไม่รู้จักและไม่ต้องการ. แต่ถ้าว่าเขามีกินมีใช้เหลือกิน เหลือใช้ มีอำนาจวาสนา แล้วเกิดรู้จักพระพุทธเจ้า ต้องการพระพุทธเจ้า แล้วมีพระพุทธเจ้าขึ้นมา นี่ก็นับว่าเป็นบุญกุศลเหลือหลาย คือมีควาย ๒ ตัว แล้วทำให้ผู้อื่นพลอยได้รับประโยชน์ร่วมด้วยได้ เพราะว่าเขามีอำนาจวาสนา.

คนในโลกนี้พวกที่ ๔ อยากจะใช้คำว่า "พวกพลอยติดร่างแห" ฟังดูก็ไม่น่าจะมี แต่มันยิ่งจะมี แล้วพูดได้เลยว่าพวกเราทุกคนที่นั่งอยู่ที่นี่ ทุกคนนั่นแหละ พวกที่พลอยติดร่างแห : เราไม่ต้องการจะมีโลกอย่างนี้ เราไม่ต้องการจะจัดโลกอย่างนี้ เราไม่ต้องการให้โลกมีสงคราม แต่คนพวกที่มีอำนาจวาสนา มีอิทธิพล เขาไปจัดโลกให้มันมีสงคราม เราก็พลอยติดร่างแห ทั้งๆ ที่เราไม่อยากมีสงคราม เพราะฉะนั้น ภัยที่เกิดมาจากสงครามนั้น พลอยมาถึงเราได้ด้วย ทั้งที่เราไม่ต้องการสงคราม ไม่มีส่วนจัด

สงคราม อย่างของแพงเพราะสงคราม เราก็พลอยติดร่างแห เพราะความลำบากอันนี้ ความเป็นอันธพาลหนาแน่นไปหมด ทุกทั่วหัวระแหง เพราะผลเนื่องมาจากสงคราม เราก็พลอยติดร่างแห พลอยลำบากเดือดร้อนเพราะผลที่หลงเหลืออยู่อันนี้. นี่แหละโลกนี้มันกำลังยุ่งเหยิงมากขึ้นทุกที เราก็พลอยติดร่างแห. โลกนี้ไม่มีหวังที่จะถอยไปหาความสงบในระยะนี้ มีแต่จะก้าวไปสู่ความยุ่งยากลำบากมากขึ้นทุกที เราไม่มีส่วน เราก็พลอยติดร่างแห. ฉะนั้นในฐานะที่เป็นคนพลอยติดร่างแห นี่แหละ ต้องรู้จักทำตัวให้ดี อย่าให้ร่างแหนั้น มันเกี่ยวพันเรามากเกินไป หรือไม่เกี่ยวเสียเลยได้ก็ยิ่งดี.

รวมทั้ง ๔ พวกนี้คือ พวกเรา ตัวเราที่ต้องการพระพุทธเจ้า ; บางคนรู้สึกบางคนไม่รู้สึก, บางคนรู้จักแก้ปัญหา บางคนไม่รู้จักแก้ปัญหา ; นี้เรียกว่า คนที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์ ก็คือเรา ที่ต้องการพระพุทธเจ้า.

พวกที่ (๑) คือคนที่กำลังเดือดร้อนเพราะอะไรก็ตาม

พวกที่ (๒) คือคนที่ไม่สู้จะอิ่มปากอิ่มท้อง ยังไม่อยู่ดีกินดี แต่ไม่ถึงกับเดือดร้อน

พวกที่ (๓) มีกินมีใช้ เหลือกินเหลือใช้ มีอำนาจวาสนา

พวกที่ (๔) พวกที่เป็นสัตบุรุษ แต่พลอยติดร่างแห ของอสัตบุรุษในโลก

พวกที่นอกออกไปจากนี้ ก็อยากจะพูดว่า พวกที่สมัครใจที่จะออกไปจากนี่ ที่จะเดินตามรอยของพระอรหันต์ ยังไม่อยากจะเรียกตัวเองว่า เป็นพระอรหันต์ ก็ยังอยากจะเดินตามรอยของพระอรหันต์ ; พวกนี้ คือพวกที่ยิ่งต้องการพระพุทธเจ้า. เราต้องทำอย่างที่เรียกว่า ตามรอยพระอรหันต์, เราจะต้องสลัดสิ่งที่เป็นทุกข์ เป็นโทษร้าย ๆ นั้นออกไปเสียโดยวิธีที่ฉลาด ตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้สอนไว้ เราต้องการพระพุทธเจ้า ก็เพราะเราต้องการวิธีที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ให้เรามีจิตใจเปลี่ยนแปลงไปจากธรรมดาสามัญ คือให้มีจิตใจที่ชนะกิเลส ชนะความโลภ ความโกรธ ความหลง ไม่มีตัวกู ไม่มีของกู

เดี๋ยวนี้เราตั้งคำถามใหม่ขึ้นมาคำหนึ่ง

เพื่อจำง่าย เรียกว่า **"รู้จักเป็นผู้ที่ตายเสียก่อนตาย"** ดับความยึดมั่นถือมั่น ว่าตัวเราว่าของเราเสียให้หมดก่อนแต่ตาย ; คือว่าตัวเรานั้นตายแล้ว แต่ร่างกายยังอยู่ หรือพูดอีกทีว่า ตัวเราทางร่างกายยังอยู่ แต่ตัวเราทางฝ่ายวิญญาณนั้นไม่อยู่ คือเราทำให้มันหมดความหมายไปเสีย ; เพราะว่าตามความจริงมันก็มิได้มีอยู่จริงนี่ รู้จักทำให้ตายเสียก่อนตาย อย่างนี้แล้ว จะไม่มีความทุกข์เลย; นี่คือต้องการพระพุทธเจ้า เพื่อความเป็นอย่างนี้ ; ได้พระพุทธเจ้ามาก็คือความเป็นอย่างนี้ คือสามารถที่จะตายเสียก่อนตาย ฉะนั้นเดี๋ยวนี้เราไม่ต้องการอะไร เราไม่กลัวอะไร เพียงเท่านี้ก็พอแล้ว.

ขอให้ช่วยจำไปทุกคน เอาไปคิดไปนึกว่า จงเป็นอยู่อย่างชนิดที่ไม่ต้องการอะไร โดยจิตใจ โดยกิเลสตัณหา โดยความยึดมั่นถือมั่นนั้นไม่มีเลย ไม่ต้องการอะไร เช่นหิวข้าวก็เอาข้าวกิน โดยไม่ต้องมีความต้องการ หรือโดยไม่ต้องมีกิเลสตัณหา เพราะเหตุนั้น ; จะทำอะไรก็ทำ แต่ไม่ต้องมีความหวัง หรือมีความต้องการที่แผดเผาหัวใจ ; ทำกิจการงานประจำวันไปด้วยสติปัญญา อย่าทำด้วยกิเลสตัณหา อย่ามีตัวกูของกู หมายมั่นปั้นมืออย่างนั้นอย่างนี้ แล้วทำไปด้วยสติปัญญา รู้ว่าอะไรต้องทำ ก็ทำ ; แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือไม่กลัวอะไรในทางภายนอกไม่กลัวอะไร ไม่กลัวเสือ ไม่กลัวผี ไม่กลัวอะไรทุกอย่างแม้แต่ความตายชนิดไหนก็ตาม ; แล้วก็ทางภายในก็ไม่มีความรู้สึกที่จะทำให้เกิดความกลัว เพราะว่ามีหลายคนมันคิดเก่ง คิดเอามาวิตกกังวล สำหรับกลัวโดยที่ไม่ต้องมีอะไร ; แต่เราไม่กลัว จะมีอะไร หรือไม่มีอะไร ก็ไม่มีความกลัว ; ไม่มีความต้องการอะไร ไม่มีความคิดนึก ที่ปรุงแต่งขึ้นมาเป็นตัวกูของกู เรียกว่าตายแล้วก่อนตาย.

อย่างนี้คือผู้ที่กำลังฝึก เพื่อจะให้มีพระพุทธเจ้าอยู่กับตัวตลอดเวลา หรือว่าถ้าทำได้แล้วจริง ๆ ก็เป็นอย่างนั้นจริง ๆ. เราอาจจะทำอยู่และทำได้มาก ทำไม่ว่างเว้น ทั้ง ๆ ที่ว่าเรายังอาจที่จะกลับไปมีกิเลสอยู่. เดี๋ยวนี้เราข่มกิเลสไว้ไม่ให้หือขึ้นมาได้ ; ไม่ให้โอกาสที่กิเลสจะปรุงตัวเป็นกิเลสขึ้นมาในจิตใจของเราได้ มันก็มีปรากฏการณ์ราวกับว่า ไม่มีกิเลสเท่านี้ก็พอแล้ว เพราะว่าถ้าทำอยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ ๆ ๆ กิเลสก็ผอมลง ๆ ๆ วันหนึ่งมันก็สิ้นสุดไปเอง นี้แหละเราจึงจะต้องพูดกันในหัวข้อต่อไปว่า ทำอย่างไรพระพุทธเจ้าองค์จริงจึงจะอยู่กับเรา?

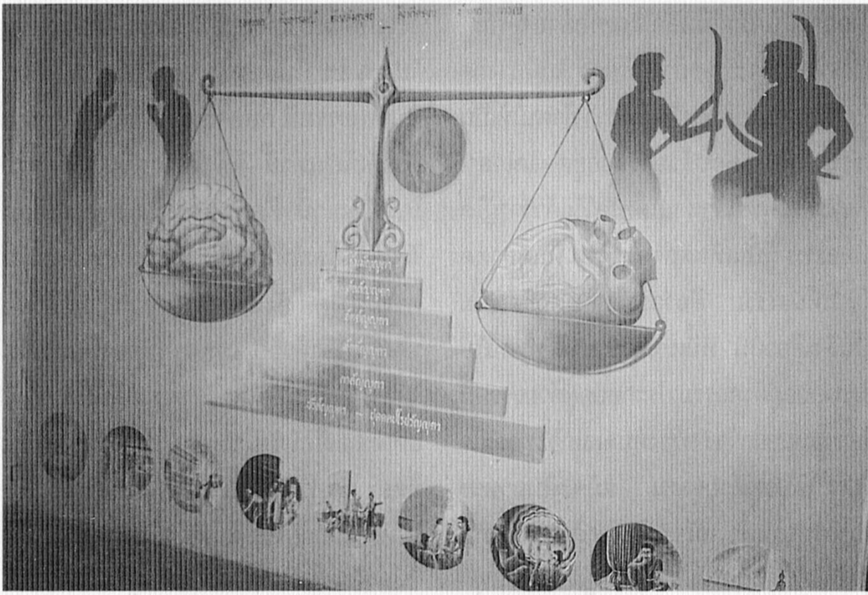
ทำอย่างไรพระพุทธเจ้าพระองค์จริงจึงจะอยู่กับเรา? มีวิธีอย่างไรบ้าง? ข้อนี้ก็อยากจะแบ่งเป็น ๒ วิธี คือวิธีธรรมดาตรง ๆ อย่างหนึ่ง, แล้วก็วิธีลัดตัดลัดตัดสั้นนี้อย่างหนึ่ง

วิธีตรง ๆ ตามธรรมดาสำหรับคนทั่วไป เพราะว่าคนทั่วไปไม่รู้จักวิธีลัด แต่

ถึงอย่างนั้น มันก็มีหลักเกณฑ์คล้ายๆ กัน : วิธีธรรมดาที่จะพูดอย่างที่เรียกว่าไม่มีทางผิด กำปั้นทุบดินไม่มีทางผิด ก็คือว่า ทำตนให้เป็นธรรม ให้ประกอบด้วยธรรมอยู่ตลอดเวลา. เพราะพระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้แล้วว่า"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นตถาคต ผู้นั้นเห็นธรรม" คือว่าธรรมกับตถาคตนั้นเป็นสิ่งเดียวกัน. ทีนี้เราก็พยายาม ทำตนให้ประกอบอยู่ด้วยธรรม ประกอบอยู่ด้วยธรรมนี้มีความหมายกว้าง กว้างหมดเลย จะทำอะไรก็ประกอบอยู่ด้วยธรรม แม้จะกินอาหาร แม้จะไปอาบน้ำ แม้จะเข้าห้องส้วม ขออภัยพูดมันต่ำไป ขอให้ประกอบอยู่ด้วยธรรมทุกอิริยาบถ ทั้งเนื้อทั้งตัว ทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจ. แล้วเมื่อจะไปทำงานที่ออฟฟิศ หรือที่สถานธุรกิจ ก็ให้มันประกอบอยู่ด้วยธรรม ; หรือจะมาที่วัดวาอารามนี่ก็ให้ประกอบอยู่ด้วยธรรม เดี๋ยวนี้แม้แต่มาที่วัด ก็ยังไม่ค่อยจะประกอบอยู่ด้วยธรรม ฉะนั้น เมื่ออยู่ที่บ้านหรืออยู่ที่อื่น มันก็ยิ่งไม่ประกอบ อยู่ด้วยธรรมนั่นพระพุทธเจ้าไม่อยู่กับเรา.

ทีนี้ไปศึกษาเอาเองว่า ธรรมที่เราจะต้องปฏิบัตินั้น มีอะไรบ้าง? ว่าที่จริงก็ได้พูดกันมามากมายแล้ว ยังคงนึกได้กันอยู่ ฉะนั้นในที่นี้ก็พูดแต่หัวข้อว่า ทำตนให้ประกอบอยู่ด้วยธรรมอยู่ตลอดเวลา นี้เป็นหลักธรรมดาสำหรับคนทั่วไปปฏิบัติตรงๆ. แล้วนอกจากนั้นก็คือ เลื่อนชั้นมันเรื่อยๆ เลื่อนชั้นของธรรมที่ตนประกอบอยู่นั่นแหละ ให้มันสูงขึ้นไปๆๆ อย่าให้ซ้ำซาก อย่าให้ซ้ำที่ ; เลื่อนชั้นของธรรมนี้ ก็พอจะเข้าใจได้ ว่าที่เราเคยทำได้เพียงเท่านี้ ก็ทำให้มากขึ้น ละความโกรธได้เท่านี้ ก็ละให้มากขึ้น ละความโลภได้เท่านี้ ก็ละให้มากขึ้น หรือจะถือหลักว่าเว้นความชั่วได้ ก็ยังไม่พอ ต้องทำความดีด้วย ; ทำความดีแล้วก็ยังไม่พอ จะต้องรู้จักทำจิตให้สูง อย่าไปยึดถือเรื่องความดีนั้นด้วย นี่แหละคือเลื่อนชั้น ชั้นแรก เว้นความชั่ว ชั้นที่สอง ทำความดี ชั้นที่สาม ระวังจิตอย่าให้ไปหลงใหลอยู่ในความดี เป็นตัวกูของกูที่ดีขึ้นมาอีก อย่างนี้เรียกว่าเป็นผู้ที่เลื่อนชั้นได้ มันก็จะดีน้อยดีมากขึ้นไปตามลำดับ จิตบริสุทธิ์ก็บริสุทธิ์น้อย บริสุทธิ์มากขึ้นไปๆ ตามลำดับ ประพฤติธรรมอยู่เสมอ แล้วเลื่อนชั้นของธรรมนั้นด้วย

ทีนี้ ส่วนที่เรียกว่า วิธีลัดสั้นที่สุด นั้นมันมีหลายแง่และออกจะเป็นเฉพาะคนด้วย : คนบางคนมีอุปนิสัยที่จะใช้วิธีลัดไม่ได้ แม้ว่าคนที่อยู่ในวิสัยที่จะใช้วิธีลัดได้ มันก็ต้องเป็นวิธีลัดที่ต่างกันอีก ไม่เหมือนกันอีก มันมีหลายแบบสำหรับวิธีลัด จะยกตัวอย่างมาให้ฟังเช่นว่า เราจะไม่นึกถึงเรื่องอื่นหมด จะนึกแต่ว่าจะทำจิตให้ว่างจากความเห็นแก่ตัวอย่างเดียว จะไม่นึกเรื่องทาน เรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องอะไรไม่นึกหมด จะนึกแต่เพียงว่า จะทำลายความเห็นแก่ตัวอย่างเดียว

จะไม่ให้มีความเห็นแก่ตัวอย่างเดียว ; เท่านี้ก็เป็นวิธีลัดอย่างยิ่ง อะไรเป็นความเห็นแก่ตัวก็จะไม่ยอมให้มีอยู่ เช่นความขี้เหนียวนี้ก็เพราะความเห็นแก่ตัว ก็จะไม่ขี้เหนียว ; ขี้โกรธนี้ ก็เพราะความเห็นแก่ตัว ก็จะไม่ขี้โกรธ ; และทุกอย่างที่เป็นความเห็นแก่ตัวนี้เรียกว่าอาศัยหลักความว่างจากตัวเป็นหลัก หลักธรรมะชื่อว่า "สุญญตา" แปลว่าความว่าง ว่างจากความรู้สึกคิดนึกที่เป็นตัวกูของกู รวมความแล้ว คือทำจิตให้มันว่างจากความยึดมั่นถือมั่น ในตัวกูของกูก็ได้

ชื่ออย่างอื่นต่อไปก็ยังมีอีก เช่นว่า เราจะไม่มีตัวเรา โดยวิธีที่เรียกว่าตายให้เสร็จเสียก่อนตาย อย่างที่พูดแล้วเมื่อตะกี้นี้ โดยถือหลักอนัตตา อนัตตาแปลว่า มิใช่ตัวมิใช่อัตตา คือมิใช่ตัว ; รู้แต่เพียงว่า กายและใจนี้เป็นธรรมชาติ เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ สิ่งที่เรียกว่า "เรา" นี้มิได้มี แต่มันรู้สึกว่าเป็นเราขึ้นมา ก็เพราะใจส่วนหนึ่งมันมีการปรุงแต่งให้เกิดคิดนึกอย่างนั้น แล้วก็ถูกสมมุติ เรียกว่า "ตัวเรา" มาตั้งแต่อ้อนแต่ออก เราก็เข้าใจว่ามีตัวเรา ทีนี้ ไม่มีตัวเราที่ไหนที่จะมาช่วยมันได้ มันก็ต้องตัวนั้นแหละ เมื่อเข็ดหลาบต่อความมีตัวเราเข้าเพราะเป็นทุกข์ทุกที ก็คิดไปในทางที่ไม่ใช่เราโว้ย! เห็นร่างกายจิตใจเป็นไปตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้น จะเกิด จะแก่ จะเจ็บ จะตายก็ไม่มีปัญหาอะไร มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ อย่างนี้เป็นต้น นี่ก็เป็นวิธีลัด ที่ลัดรวดเดียวเป็นพระอรหันต์.

เรายังมีชื่อเรียกอย่างอื่นอีกมากมาย เวลาไม่พอที่จะเอามาพูด เอาไว้พูดกันวันหลังบ้างก็ได้ เช่นเรื่องดับไม่เหลือ หรือนิพพาน. ทีนี้ มันมีวิธีลัดว่าเกิดมาอีกก็เป็นอย่างนี้ เกิดมาอีกก็เป็นอย่างนี้ เกิดมาอีกก็เป็นอย่างนี้ ฯลฯ ดูเห็นอยู่แต่อย่างนี้ ร้อยครั้งพันครั้ง หมื่นครั้งแสนครั้ง ว่าเกิดมาอีกก็เป็นอย่างนี้ ต้องการจะหยุดสักที สิ้นสุดสักที สิ้นสุดแห่งตัวกูของกู ดับไม่เหลือแห่งตัวกูของกู เย็นเป็นนิพพานกันเสียสักที เลิกมีตัวกูที่มีความรู้สึกเป็นอย่างนั้น อย่างนี้สักที แล้วจิตใจก็จะได้เย็นเป็นนิพพาน ; อย่างนี้เราเอาไว้พูดกันคราวอื่น เมื่อพูดถึงเรื่องนิพพาน.

นี่คือตัวอย่างของวิธีลัดสั้นที่สุด รู้จักทำให้ว่างโดยหลักของสุญญตา รู้จักมองสิ่งต่าง ๆ ไม่ใช่ตน โดยหลักของอนัตตา, รู้จักดับตัวกูของกู ดับความร้อนเสีย ให้เหลือแต่ความเย็น โดยหลักของนิพพาน เป็นตัวอย่าง.

ช่วงเวลาที่เหลืออยู่นิดหนึ่ง ต่อไปนี้ก็เป็นข้อสุดท้าย โดยเราจะตั้งปัญหาว่า เราจะทำตนให้เป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง จะได้หรือไม่? หัวข้อเรื่องของเรามีว่า ทำอย่างไรพระพุทธเจ้าจะอยู่กับเราตลอดเวลา นี่มันมีเรา แล้วก็มันมีพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา เดี๋ยวนี้มันมีปัญหาว่า เราจะต้องทำตัวเรานี้แหละให้เป็นพระพุทธเจ้าเสียเลย จะได้หรือไม่? ข้อนี้ถ้าท่านทั้งหลายฟังคำอธิบายที่พูดไปหยก ๆ เข้าใจ ก็จะเข้าใจได้, คือทำลาย "เรา" เสีย มันก็เหลือแต่พระพุทธเจ้า, เราต้องยอมสละ "เรา" ออกไปเสีย "เรา" จึงจะกลายเป็นพระพุทธเจ้า ถ้าเราอยากมีตัวเรา คือมีตัวกูของกูอยู่ ก็ยังไม่มีทางที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ที่พูดมาแล้วตอนต้น ๆ ว่า เมื่อใดเห็นธรรม เมื่อนั้นเห็นตถาคตนั้น เมื่อเห็นธรรมนั้น ตัวเรามันหมดไป มันจึงเห็นตถาคต, "เรา" ก็กลายเป็นพระตถาคตไปเสียด้วย.

นี้ก็คือข้อที่ว่า เรามีพระพุทธเจ้าจริงอยู่กับเรา เมื่อนั้นแหละเราเป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง ; มันเป็นเรื่องเดียวกันไปเสีย เมื่อจิตใจของเรามีแต่ความ สะอาด สว่าง สงบ แล้ว เมื่อนั้นเราก็เป็นพระพุทธเจ้าไปเสียเองแล้ว แต่เรามองอีกมุมหนึ่งคล้าย ๆ กับว่า มีพระพุทธเจ้าอยู่กับเรา เพราะเราพูดอย่างภาษาชาวบ้านพูด ภาษาโลก ภาษาสมมุติ ว่ามีตัวเรา ว่าเราได้พระพุทธเจ้ามาเป็นของเราอยู่กับเรา ชาวบ้านจะรู้สึกไปแต่ในทำนองนี้ ดังนั้นพูดอย่างธรรมดาสามัญ ก็ต้องพูดอย่างนี้ ทีนี้ถ้าพูดอย่างภาษาธรรมะแท้ ๆ เรากลายเป็นพระพุทธเจ้าไปทันที ในเมื่อเรามีพระพุทธเจ้ามาอยู่กับเรา เพราะวิธีอื่นไม่มี.

วิธีที่เราจะได้พระพุทธเจ้ามาอยู่กับเราตลอดเวลานั้น ก็คือเรายอมไม่มี "เรา" หมายความว่าเลิกโง่ หายโง่ กันเสียที ว่ามีตัวกูของกู มีตัวตน ; มันก็กลายเป็นว่างจากตัวตน มันก็เลยกลายเป็นนิพพาน เป็นธรรมะอันสูงสุด คือ สะอาด สว่าง สงบ ขึ้นมาใน

ขณะนั้น, ตัวนั้นไม่เป็นเรา แต่เป็นพระพุทธเจ้าไปแล้ว นี่เรามีทางที่จะทำ "เรา" นั้น ให้เป็นพระพุทธเจ้าเสียเองแล้ว จะกลับมาเป็นชาวบ้านอย่างไรอีก จึงต้องพูดว่า แม้ระยะหนึ่ง ๆ ๆ ๆ เราสามารถทำใจเรา จิตใจของเราให้เป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง. คือในขณะที่มีความ สะอาด สว่าง สงบ อยู่ในใจ นี้ไม่ใช่พูดเล่นสำนวน ไม่ใช่พูดทาง logic ให้เถียงกันเล่นสนุก ๆ แต่พูดถึงตัวข้อปฏิบัติที่แท้จริงที่เราจะต้องทำให้ได้ ; แล้วก็อย่าคิดว่าเป็นเรื่องพูดเล่น แต่มันเป็นเรื่องที่พูดจริงที่สุดไม่มีอะไรจริงไปกว่านี้ : ว่าเมื่อเรามีพระพุทธ-เจ้าอยู่กับเรานั้น คือเราเป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง. ไม่มีอะไรนอกจากพระพุทธเจ้า คือจิตที่สะอาด สว่าง สงบ ทีนี้เราก็มองดูกันเป็นอันสุดท้ายเหมือนกับสรุปความ ว่าเดี๋ยวนี้เราเอาพระพุทธเจ้า เมื่อสองพันปีมาแล้วให้มาอยู่กับเราได้ ; หรือว่าเอาพระพุทธเจ้าที่เป็นพระพุทธรูปอยู่ในโบสถ์ พระพุทธเจ้าอยู่ที่วัด เราอยู่ที่บ้าน ไม่มีวันจะพบกันได้ ; หรือว่าอย่างดีที่สุด เอามาห้อยไว้ที่คอ มันก็ไม่อยู่ในใจของเรา มันอยู่ที่คอ รุงรังอยู่ที่คอ ไม่ใช่พระพุทธเจ้าที่อยู่ในใจของเรา.

นี่ทวนลำดับดูให้ดีว่า พระพุทธเจ้าที่นิพพานแล้วในอินเดีย เมื่อสองพันกว่าปีนั้นมาอยู่กับเราไม่ได้, แล้วพระพุทธเจ้าเอาไว้ที่วัด แล้วเราอยู่ที่บ้านนี้ มันอยู่ด้วยกันไม่ได้, แม้พระพุทธเจ้าที่ห้อยอยู่ที่คอองค์เล็ก ๆ นั้นก็ยังไม่อยู่ในใจของเรา ฉะนั้นเราต้องมีพระพุทธเจ้าที่อยู่ในหัวใจของเรา ไม่ใช่ห้อยอยู่ที่คอ พระพุทธเจ้าห้อยคอราคาตั้งหมื่น ๆ นั้น ไม่มีประโยชน์อะไร สู้พระพุทธเจ้าที่ไม่มีราคาเสียเลยก็ไม่ได้ พระพุทธเจ้าที่ไม่มีค่าไม่มีราคา ไม่ต้องเสียสักสตางค์แดงเดียว นั่นมีประโยชน์มากกว่าพระพุทธเจ้าห้อยคอที่ซื้อมาตั้งหมื่น ๆ, เพราะว่าเรามีพระพุทธเจ้าชนิดที่เป็นอนัคฆะ คือไม่มีค่าเสียเลย หาค่าบ่มิได้. เรามีความสะอาด สว่างสงบ อยู่ในใจมีพระพุทธเจ้าจริงอยู่ในใจ. ไปซื้อพระพุทธเจ้ามาสองหมื่น มาห้อยคออย่างนี้ มันก็มีเศษวัตถุอะไรราคาสองหมื่น โดยความหลงของเราก็ได้ แล้วก็ห้อยอยู่แค่คอเท่านั้น ; อย่างดีก็แค่เป็นพระเครื่อง เตือนสำหรับระลึกถึงพระพุทธเจ้าพระองค์จริง แต่เดี๋ยวนี้ไม่เป็นอย่างนั้น มันเป็นเรื่องบ้าวัตถุ เพราะฉะนั้นไม่ต้องเอาองค์ที่ราคาตั้งหมื่นมาห้อยคอก็ได้ เอาวัตถุอะไรมาแทนก็ได้ ระวังให้ดีว่าพระ-พุทธรูป พระเครื่อง ราคาตั้งหมื่นนั้น สู้พระ-เครื่องที่ราคาไม่มี ไม่ต้องเสียสตางค์ไม่ได้.

เขาใส่พระเครื่องกันแล้ว ก็ไปรบราฆ่าฟัน ตีรันฟันแทงกัน ให้พระพุทธเจ้าคุ้มครอง นี่ยังเป็นพระพุทธเจ้าที่ลม ๆ แล้ง ๆ ที่ว่าเรามีพระเครื่องห้อยคอ เป็นพระพุทธเจ้าคุ้มครองอย่างนี้ เป็นพระพุทธเจ้าที่เล็กเกินไป มันสู้พระพุทธเจ้าที่ทำให้ไม่ต้องไปตีรันฟันแทงกับใครไม่ได้ พระพุทธเจ้าชนิดที่ทำ

ให้เราไม่ต้องไปตีรันฟันแทงกับใครที่ไหน นั่นแหละเป็นพระพุทธเจ้าจริง เป็นพระพุทธ-เจ้า มากกว่าพระพุทธเจ้าที่ว่าห้อยคอแล้วไปสู้รบตบมือกับใคร เป็นคงกะพันชาตรีนั้นไม่มีความหมาย.

ทีนี้ถ้าว่าเราไม่รู้จักทำจิตใจให้รู้ว่าพระเครื่องที่ห้อยคอนี้คืออะไร คือไม่มีสัมมาทิฏฐิเกี่ยวกับพระเครื่องที่ห้อยคอแล้วไปซื้อมาตั้งหมื่นตั้งแสนมาแขวนไว้ มันก็เป็นเพียงป้ายแขวนคอประกาศตัวเอง ประจานตัวเอง นี้คือคนโง่ติดป้ายที่แขวนให้คนอื่นเขารู้ว่านี้คือคนโง่ มีเท่านี้เอง ; อย่างดีกว่านั้นหน่อยก็คือ ให้เขารู้ว่านี้คนบ้าบิ่น คนมุทะลุนี่ขอให้คิดดูว่า การที่เรารู้จักกันเสียที ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์จริงคืออะไร ทำอย่างไรมาอยู่กับเราได้ตลอดเวลา นี้มันสำคัญมากเอาละถ้าเราชอบพระเครื่องแขวนคอ เราก็ต้องนึกให้ได้ว่า มันเป็นตัวแทน เป็นสัญ-ลักษณ์ของพระพุทธเจ้าพระองค์จริง คือสิ่งที่เรียกว่า "ธรรม" : ธรรมคือตถาคต, ตถาคตคือธรรม, ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต, ข้อนี้อย่าลืม. ทีนี้พอเอาพระเครื่องมาแขวนคอก็ให้รู้ว่านี้เป็นสัญลักษณ์ของธรรม อย่าลืมธรรม อย่าลืมสิ่งที่เรียกว่าธรรม ; พอเรามีพระเครื่องแขวนคอแล้วต้องรู้สึกทันทีทีเดียวว่า เราเป็นคนของธรรม เราไม่ใช่คนของเราเสียแล้ว

นี่ไปถามผู้ที่แขวนพระเครื่องดูทีว่า

เขาคิดกันอย่างนี้หรือเปล่า? พอเอาพระ-เครื่องมาแขวนคอ ก็ต้องรู้สึกว่าเราเป็นคนของธรรมแล้ว เดี๋ยวนี้เราไม่มีตัวกูของกูแล้วนี่ถ้าเราเป็นคนของธรรมแล้วก็ใช้ได้ เมื่อนั้นมันจะมีพระพุทธเจ้าองค์จริงเข้ามาๆ ถ้าแขวนคอไปรบในสนามรบ ก็ว่าเรารบเพื่อธรรม ไม่ใช่รบเพื่อตัวกูหรือประเทศชาติของตัวกู ; หรือ ถ้าเราไปตายในสนามรบมีพระเครื่องแขวนคออยู่ ก็เรียกว่าเราตายเพื่อธรรม ไม่ใช่ตายโหงอย่างที่เราไม่อยากตายแล้วมาถูกยิงตาย. ถ้าเราจะมีชีวิตอยู่ที่บ้านเรานี้ก็อยู่เพื่อธรรม เพราะว่าเป็นคนของธรรม นี่จะอยู่ หรือจะตาย ก็เป็นคนของธรรม เมื่อนั้นแหละ คือพระพุทธเจ้าตัวจริงอยู่กับเราตลอดเวลา แล้วมันตลอดเวลาจริงๆ ; และเราก็ได้รับประโยชน์ คือ

ไม่มีความทุกข์เลย ไม่ต้องมีใคร มาให้พร ไม่ต้องมีใครส่ง ส.ค.ส. ไม่ต้องมีใครมาให้พรปีใหม่ ไม่ต้องทำอะไรหมด เราก็มีความสุขของเราได้ เพราะเรามีพระพุทธเจ้าพระองค์จริงอยู่กับเราตลอดเวลา มันก็เป็นการสมควรแก่เวลาสำหรับการบรรยายแล้ว ขอให้ช่วยกำหนดจดจำกันไว้ให้ดีๆ อย่าให้เสียเปล่าหรือเหนื่อยเปล่า ที่อุตส่าห์มาถึงที่นี่.

โดยสรุปก็ว่า เราจัดธรรมบรรยายนี้ขึ้นมา ก็เพื่อว่า : ให้เราเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง มีชีวิตที่เทียมด้วยควาย ๒ ตัว มีความเหมาะสมที่จะอยู่ หรือจะต่อสู้กับสถานการณ์ในโลกที่มันเลวร้ายขึ้นทุกวัน และว่าเราต้องพูดเรื่องนี้ คือเรื่องว่า พระพุทธเจ้าชนิดไหนจะอยู่กับเราตลอดเวลานั้น เพราะมันเป็นหญ้าปากคอก พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ไม่รู้กี่ร้อยกี่พันครั้งแล้ว เราต้องทำให้มันจริง มีพระพุทธเจ้าจริง ; ทีนี้เราก็จะไม่มีความทุกข์ ได้อะไรก็ไม่มีทุกข์ ทำอะไรก็ไม่มีทุกข์ กินอะไรก็ไม่มีทุกข์ พักผ่อนก็ไม่มีทุกข์ แล้วพระพุทธเจ้าที่อยู่กับเราตลอดเวลานั้น ต้องเป็นธรรม ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่วัตถุ ธรรมนั่นแหละคือพระตถาคต พระตถาคตนั่นแหละคือธรรม นอกนั้นเป็นเนื้องอก - เนื้อร้ายที่เพิ่งงอกออกมาบ้าง หรือเป็นความเข้าใจผิดบ้าง สร้างสรรค์ขึ้นมาบ้าง เป็นอย่างดีที่สุด ก็เหมือนกับยาหอมแก้ลม ยาแอสไพรินแก้ปวดหัว มันแก้โรคอะไรจริงๆ ไม่ได้ ทีนี้เราพยายามทำให้มีพระพุทธเจ้าอยู่กับเราจริงๆ ขึ้นมา เราอยู่ในพวกที่ต้องเป็นทุกข์เดือดร้อน เพราะความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เราจงพยายามเดินทางอยู่เรื่อย ปะโอกาสที่จะเดินลัดเมื่อใด ก็เดินลัดเมื่อนั้น ไม่มีทางลัดก็เดินทางกว้างๆ ตรงๆ ไปก่อน ; พอพบทางลัดเมื่อไร ก็เดินทางลัดเมื่อนั้น แล้วในที่สุด เรานั่นแหละ ก็จะเป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง มีพระพุทธเจ้าอยู่กับเราเมื่อไร เราเป็นพระพุทธเจ้าเสียเองเมื่อนั้น.

ขอยุติการบรรยายสำหรับวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้.

สุจิตต์ พันธุมนาวิน ศิษย์สวนโมกข์

ผู้สร้างบ้านธรรมโฆษณ์

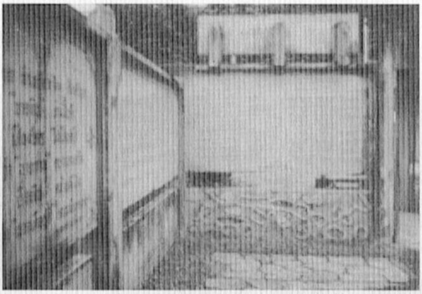
สัมพันธ์ ก้องสมุทร : ผู้สัมภาษณ์และถ่ายภาพ

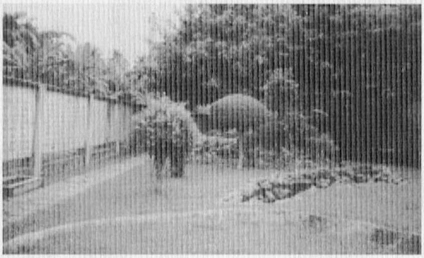
สัมพันธ์ : มีเกล็ดอะไรที่คุณสุจิตต์จดจำได้ช่วยเล่าให้ฟังอีก จะได้บันทึกไว้สำหรับคนรุ่นหลังครับ

สุจิตต์ : หลายอย่างครับที่ผมพบเห็นเมื่อไปไหนมาไหนกับท่านอาจารย์ ตัวอย่าง เช่น เวลาท่านฉันอาหารในรถไปอย่างนี้ ผมจำได้ว่า มีอยู่ตอนเช้าวันหนึ่งรถมาสว่างที่ชะอำ เพชรบุรี ท่านยกมือชี้แล้วบอกผมว่า สุจิตต์ ดูนะนั่นภูเขาตะนาวศรีหมอกมันจาง เราอยากทำหนังญี่ปุ่น บอกเลย เข้าใจไหม? เราบอกเข้าใจครับ มันเป็นภาพมัว ๆ แล้วก็ม้วน ๆ มีจอหนังญี่ปุ่นสมัยก่อนไม่มีมอเตอร์ ใช้มือคนหมุนเป็นฉาก เป็นเรื่องราว ท่านบอกว่าเราอยากหาผ้ายาว ๆ มาวาดภาพ เริ่มจากความไม่มีอะไร (คือความว่าง) รุ่งอรุณแสงอโณทัยส่องมา แล้วค่อย ๆ มีคนเดินเข้ามา

มีบรรยากาศเจาะแจะจอแจ คนเดินไปตลาด เด็กไปโรงเรียน แล้วเห็นสภาพชีวิตของมนุษย์ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งพระอาทิตย์ตก จนกลับไปสู่ความว่าง ตอนนั้นผมยังไม่เข้าใจดีเกี่ยวกับ "ความว่าง" แต่ท่านพูดเป็นนัย ๆ ทีนี้คนในรถเขาคิดว่าท่านไม่มีลูกศิษย์มาด้วย เขาก็สั่งกาแฟมาถวายท่าน ถวายกาแฟท่านก็รับ ปกติท่านไม่ฉันกาแฟ เราก็สังเกตดูว่า ท่านจะปล่อย ไอ้เรานี่มันต้องจิบร้อน ๆ กาแฟจึงจะมีรสชาด แต่ว่าท่านอาจารย์จะปล่อยไว้อย่างนั้น ปล่อยให้กาแฟเย็นลงแล้วท่านก็ดื่มรวดเดียวเลย แล้วก็ไม่มีน้ำชาหรือน้ำเปล่านะ ยังมีเรื่องปวดฟันอีกเอาไว้ทีหลัง

ทีนี้มีพนักงานเสบียงรถไฟเดินผ่านมา ท่านอาจารย์ก็บอกให้ผมไปสั่งอาหารมาฉัน บอกว่าให้ไปสั่งหมูแผ่นกับไข่ดาวมาคนละที่ ฉันอาหารฝรั่ง ผมก็ไปสั่งมาให้ แล้วก็ถวายท่าน พอฉันเสร็จท่านต้องเช็ดช้อน เช็ดจานทุกครั้ง ประหยัดการล้างการอะไร เช็ดเสียทีให้สะอาด มันดูไม่น่าเกลียด ไม่เลอะเทอะ แล้วเวลาที่ท่านฉันอาหารนี่นะ ขนาดเมื่อผมเห็นคุณพ่อผมนั่งตัวตรง นายทหารเรือนั่งตัวตรง ผมก็ว่ายังแพ้ท่านอาจารย์นะ ท่านอาจารย์ฉันนี่เหมือนกับพญาช้าง เอางวงนี่จับอ้อยหรือจับแตงโมเข้าปาก เราลองไปสังเกตดูเถอะกริยาช้างที่มันส่งอาหารเข้าปากนี่นุ่มนวล ของท่านอาจารย์นี่ไม่มีการก้มหน้าลงไป ไม่มีการก้มลงไปหาจานข้าว กระทั่งว่าครั้งหลังสุดที่ผมไปเยี่ยมท่านนี่นะ ท่านยังคงนั่งตัวตรงเอาช้อนเข้ามาหาปาก ไม่มี

เอาปากเข้ามาหาช้อนหรอก เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างนี้เราต้องสังเกต ผมเห็นแล้วมันสง่างาม

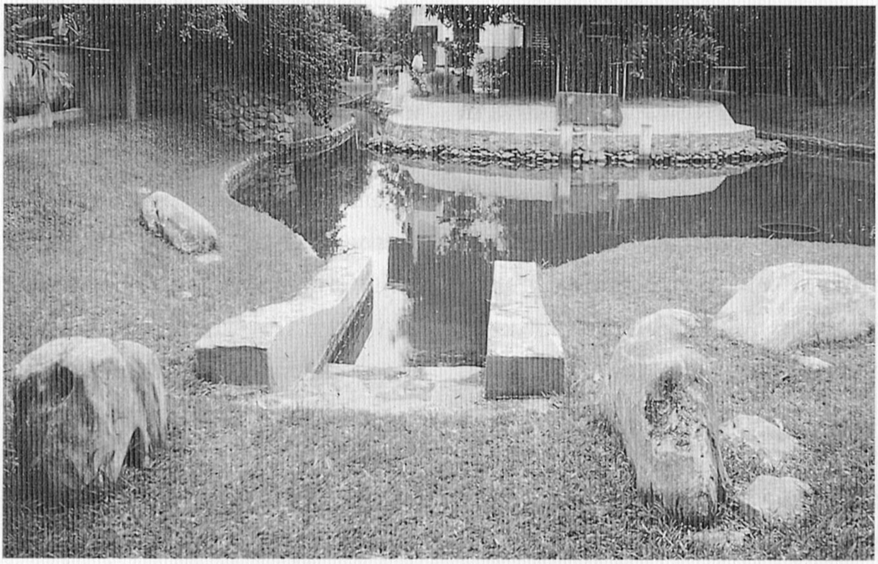
แล้ววันนั้นมา วันหนึ่งตอนเพลนั่งในรถไฟ รางมันไม่ดีรถกระเทือน ท่านตักข้าว ข้าวสุกหกนอกจานของท่าน ๒-๓ เมล็ด ท่านยังร้องอื๊บเลย แล้วรีบเก็บ แล้วมีอยู่อีกคราวท่านสอนผม คือ ท่านสอนว่า อย่าเป็นผู้ดีนัก คนเขาก็ถวายมะละกอท่านอาจารย์ ๑ ลูก เราก็ขอจานขอมีดท่านอาจารย์ ท่านถามว่าเอาไปทำไม ถามเลย บอกว่าจะเอามาปอกมะละกอครับ ท่านบอกว่าไม่ต้องก็ได้ ผมเอามาแล้วก็ปอกครึ่งลูกหั่นใส่จานเรียบร้อยแล้วประเคน ท่านไม่ฉันในจานแต่หยิบเอาซีกที่ไม่ได้ปอกเปลือกนั่นมาฉัน ใช้ช้อนตักฉัน ท่านบอกว่าฉันให้มันง่ายอย่าพิธีรีตองให้มันมากนัก อย่างนี้ท่านอาจารย์สอนเราเลยทำเอาเราเขินไปเลย

หรือว่าบางอย่างท่านพูดแล้วเราเก็บมาคิด กว่าจะตอบปัญหาได้นี่บางเรื่องนะนานถึง ๓-๔ ปี บางอย่างใช้เวลาใกล้ๆ อย่างเช่นเรื่องปวดฟันนี่ พรรษาแรกท่านก็เล่า ตอนนั้นท่านยังไม่เข้าพรรษาดี ท่านบอกผมว่า "คุณรู้ไหมละว่าพระเณรในเมืองไทยเวลานี้กรมการศาสนาเขาขึ้นบัญชีมีตั้ง ๒ แสนกว่ารูป ใช้แปรงสีฟันดีๆ ไม่ประหยัดเศรษฐกิจทายกทายิกา สำหรับผมนี่ผมไม่ใช้" ท่านพูดตัวท่านเองนะ "ผมไม่ใช้ยาสีฟัน ผมใช้แค่แปรงสีฟัน" พูดแค่นี้ผมเถียงทันทีในใจ ใจผมมันต่อต้านคำพูดท่านขึ้นมาทันทีเลย มันปรุงแต่งเร็วนี่ ตัวกูมันมาก "สกปรกไม่เห็นด้วย" พอในพรรษาท่านอาจารย์ก็ปวดฟัน ผมบอกตัวเองเลยว่า "สมน้ำหน้าอยากไม่ใช้ยาสีฟัน" คือท่านไม่ใช้ยาสีฟันนะ ท่านเอาอย่างให้เหมือนพระพุทธองค์ ไอ้เรานี่สมน้ำหน้าท่านอยู่ในใจว่า ท่านเคร่งนอกวัดยังไม่ออกเลย ท่านก็ใช้รากมะพร้าว รากข่อยใส่เกลือ มันทนไม่ไหวก็เอาน้ำมันหม่องอุดในโพรงเลย แล้วท่านก็พูดว่า "อาตมาฟันไม่ดีเป็นเพราะกรรมพันธุ์ โยมมารดาท่านก็ฟันไม่ค่อยดี" อ้างโยมมารดาว่าที่คนโบราณคลอดลูกมาสมัยก่อนเขาไม่รู้เรื่องแคลเซียม แม่ก็ดึงกระดูกจากฟันไปสร้างแคลเซี่ยมให้ทารก ผู้หญิงสมัยก่อนฟันถึงไม่ดีทั้งนั้นแหละ ยิ่งมีลูกมากฟันยิ่งเสียเร็ว ท่านก็ว่าอย่างนั้น ผมเองก็มาฉงนกับตัวเองไอ้เราสีฟันเช้าเย็น สีฟันตอนเช้า แล้วก็ก่อนนอน แต่ว่า เอ๊ะ ทำไมมันก็ยังมีการปวดฟันได้สำหรับผมเองมีวิธีแก้วิธีแรกก็อมเกลือเลย ถ้ายังไม่หายผมก็อมยาสีฟันไว้นานๆ เลยแล้วค่อยบ้วนน้ำ มันก็หายไปได้ แต่ถึงอย่างนั้นเราก็ยังฉงนอยู่อีกว่าอะไรหนอที่ทำให้เราปวดฟัน นึกไปนึกมาก็รู้ว่า อ้อ! กินข้าวมื้อเดียวสมัยนั้นพอตอนบ่ายสวนโมกข์เขาจะมีน้ำตาลทรายกับน้ำร้อน ไม่มีน้ำชา พอตอนหลังเริ่มทำงานก็มีกาแฟดำแจก เราขับรถทำงานก็ดื่มแล้วไปเลย ไอ้น้ำตาล นี่เองที่มันกัดฟันมันเป็นกรด

คราวนี้คิดใหม่ เอาใหม่เลย ท่านอาจารย์ใช้แปรงแต่ไม่ใช้ยาสีฟัน เราเอาบ้างแต่ว่าของเราไม่ใช้ยาสีฟัน แปรงสีฟันก็ไม่ยอมใช้ ใช้อะไร ใช้มือถูฟัน นิ้วมือ มีข้อแม้ว่าพอทานอะไรเสร็จปุ๊บต้องรีบบ้วนปากทันทีเลย ระหว่างนั้นไม่มีอาการแสดงให้เห็นว่าจะปวดฟัน

สัมพันธ์ : การที่ทำอย่างนั้นเพื่อต้องการจะให้ท่านเห็นว่า เราเหนือกว่าท่านแล้วผลเป็นยังไงครับ

สุจิตต์ : ผลคือไม่ปวดฟัน แต่ว่าพอไปยิงฟันส่องกระจกดู ปรากฏว่าฟันเราเหลืองอ๋อยเลย ฟันมันไม่ได้สีด้วยยา ฟันจึงเหลือง ตรงนี้เองผมจึงต้องกลับมาใช้แปรงและยาสีฟันใหม่ เริ่มรู้สึกตัวเลยเข้าไปกราบขอขมาท่าน ผมจำได้ว่าผมเข้าไปกราบขอขมาท่าน ในวันที่ท่านเริ่มทำบุญล้ออายุครั้งแรก ตอนนั้นท่านไปยืนเดี่ยวอยู่บนเขาพุทธทอง ยืนดูอยู่ตรงช่องเขาที่มองเป็นเขาประสงค์ อำเภอท่าชนะ นึกถึงโยมแม่ของท่าน บอกท่านว่าเราคิดอะไรและทำอะไรคิดว่าท่านสกปรกบ้าง!

สวนหินและสระน้ำบริเวณลานหน้าบ้านของคุณสุจิตต์ พันธุมนาวิน

สมน้ำหน้าบ้าง! ท่านบอกว่าไม่มีอะไรสุจิตต์ ไม่มีอะไร อย่าไปคิดอะไรมาก นี่แหละในที่สุดเราก็รู้ว่าควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อก่อนเรารู้แล้วเราเหยียบความรู้ไปเสีย เวลานี้ฟันผม ๓๒ ซี่ยังดีอยู่

ทีนี้ต่อมาเข้าปีที่ ๒ ซึ่งผมอยู่ในสวนโมกข์ ผมรู้สึกว่าตอนนั้นจะเป็นปี พ.ศ.๒๕๐๖ ผมไปอยู่ในสวนโมกข์ ๒๕๐๕ เริ่มจะก่อสร้างโรงหนังแล้ว ต้องทำถนนทำสะพาน ขนวัสดุ นายอำเภอเขาก็ให้เราไปช่วยขนไม้ลำมาสำหรับทำลูกระนาบ ท่านอาจารย์สั่งผม ผมซ่อมรถไว้แล้วรถเช็พ ท่านบอกว่านายอำเภอให้ไปช่วยขนไม้หน่อย ผมไปขนไม้เสร็จแล้วก็ต้องช่วยขนท่ออีก เสร็จแล้วก็กลับมาวัดมืด ท่านก็ถามว่า "ทำไมกลับมืดค่ำนักล่ะสุจิตต์?" ผมก็บอกว่าท่านนายอำเภอขอให้ช่วยขนหินกับขนท่อครับ ท่านก็บอกว่า "เอ๊ะ นายอำเภอไม่ได้บอกอย่างนี้นี่ บอกให้ช่วยขนไม้เท่านั้น ทีหลังทำตามเท่าที่สั่งนะ จะได้ไม่ต้องเหนื่อยมาก" ท่านพูดขณะนอนเก้าอี้เอน ท่านนอนส่องดูสไลด์ที่ถ่ายเขาส่งมาให้

ผมก็วางหีบเครื่องมือแล้วเดิน ในใจก็นึกว่าเราทำความดีมา แทนที่จะชมกลับกลายเป็นว่า เราทำเกินคำสั่ง ผมเดินจากกุฏิท่านลัดสนามหญ้าไปเรื่อยจนเกือบถึงลำธารน้ำไหลแล้วนะ ก็เอะใจขึ้นมาว่า เอ๊ะ นี่เรามานึกเสียใจท่านเรื่องอะไรกัน นึกขึ้นมาได้นี่คือสติ สตินึกขึ้นได้ว่าสติมาปิดกั้น พอเกิดสติปั๊บมันปิดกั้นความฟุ้งซ่านในใจเราได้ทันที กำลังเสียใจทำดีแทบตาย ยังมาว่าทีหลังทำตามที่สั่งนะ พอเกิดนึกขึ้นได้อย่างนี้ใจเราก็มีปีติ พอมีปีติ สติมันมาอีกแล้ว ไปดีใจเรื่อง

อะไรละ มันของธรรมดาเป็นเหตุเป็นปัจจัย คิดได้อย่างนี้ คราวนี้พออีกไม่นานมีอยู่คราวหนึ่งท่านใช้ให้ขึ้นไปกรุงเทพฯ ไปซื้อของทำปั้มน้ำไฮโดรริคแปลน ขากลับเราก็นั่งชั้น ๓ ก็มีผู้หญิงป้ากับหลานผู้ชายคนหนึ่งเดินหาที่นั่ง ผมก็เรียกมานั่ง คนอื่นมันกันที่อยากจะนั่งสบายๆ พอรถเคลื่อนแกก็จุดบุหรี่สูบ แล้วแกก็ไอ หลังจากวันนั้นกลับมาผมรู้สึกไม่สบาย เพลีย เบื่ออาหาร จะเป็นไข้ เขาลงทำงานกันผมก็ฝืนไปทำงานขับรถ มันเกิดคันคอขึ้นมาแล้วก็ไอ ก็รู้สึกว่าอะไรมันเค็มๆ ลำคอ ก็บ้วนเสมหะออกมามีเลือด ก็คิดว่าคงไอแรงเส้นโลหิตฝอยแตก ไปหาหมอประยูรก็คงหาย หมอประยูรตรวจแต่ว่าไม่มีเครื่องเอ็กซเรย์จึงแนะนำให้ไปตรวจที่สุราษฎร์ ผมก็กลับมารายงานท่านอาจารย์ ท่านก็เขียนหนังสือไปถึงหมอใหญ่ที่โรงพยาบาลสุราษฎร์ ไปที่สถานีไชยารถไม่มี ก็กลับ

ทีนี้พอกลับจากสุราษฎร์พบว่ามีฝรั่งอเมริกันมาหาท่านอาจารย์ ท่านเห็นผมก็เรียกถามว่าตื่นสายหรือไงถึงไม่ไปสุราษฎร์ ก็บอกท่านว่าไปแล้วรถไม่มี ท่านก็ว่างั้นก็ดีแล้วช่วยต้อนรับแขกนี่เขาหน่อยนะ ผมก็ต้อนรับเขาฝรั่งเป็นด็อกเตอร์อะไรนี่แหละ พอจะพูดรู้สึกตัวว่ามันจะไอ ผมก็พยายามพูดให้น้อยที่สุดอ้อมแอ้มๆ แล้วพาฝรั่งคนนั้นไปพักที่บ้านพักคุณสาลี่

พอส่งแขกฝรั่งคนนั้นเสร็จผมก็ลงมาพอลงมาข้างทางพรวดเลยเลือดออกมา หมอมาช่วยรักษา พี่เอื้อมฉีดยาอยู่ ๒ อาทิตย์หายเลย ท่านก็พูดว่า "คนมันเป็นโรคแปลกๆ คนมันวิปริต จิตผิดปกติ เป็นพวกโรคกระเพาะ โรคเครียด โรคความดัน มันเครียดมันก็ไม่มีธรรมะ คนเป็นวัณโรคมันก็ไม่มีธรรมะ" ผมฟังท่านแล้วก็นึกในใจว่า "เอ๊ะ! ท่านว่าเราอีกแล้ว ผมไม่เห็นด้วย เถียงท่านว่าก็ใครจะไปรู้ว่ามันจะเป็น" เวลาผ่านไปตั้งเกือบสามปีผมจึงหาคำตอบได้ หาคำตอบได้โดยหมอประพันธ์, หมอประพันธ์มาพอดี หมอเล่าให้ผมฟังว่า เวลาที่เขามาหาท่านเวลาที่ไปคุยกับแขกเหรื่อ ท่านจะนั่งทำท่าตะแคงหูฟัง ผมก็เลยถามท่านอาจารย์ว่า "ท่านอาจารย์ครับหูท่านอาจารย์เป็นอะไรผมจะได้พาไปตรวจ" ท่านบอกว่าไม่เป็นอะไรปกติ เพียงแต่ว่ามันเป็นนิสัยของอาตมา ที่ว่าเวลาใครเขามีปัญหามีความทุกข์มาปรึกษาฉะนั้นอาตมาจึงต้องตั้งใจฟังมีหูก็หูฟังให้หมดไม่เหมือนคนสมัยนี้ เขาพูดยังไม่ทันจบมันตอบโพล่ง" ท่านด่ากลับมา

สวนโมกข์ปริทัศน์

บทสนทนาพิเศษ
ระหว่าง
อาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ)
กับ
สัมพันธ์ ก้องสมุทร

บทสนทนาระหว่างอาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ) กับ สัมพันธ์ ก้องสมุทร บรรณาธิการ "หนังสือดอกโมกข์" เกิดขึ้นหลายช่วงหลายตอน และต่างวาระกัน บันทึกการเสวนาระหว่างกันนี้ เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการบันทึกประวัติวิถีทางธรรมและชีวิตของอาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ) การลำดับเรื่องจึงอาจจะไม่ต่อเนื่อง แต่มุ่งหมายที่สาระแห่งธรรมทัศน์ เป็นสำคัญ และบทเสวนาก่อนนี้ก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจ

สัมพันธ์ : เรื่องเกี่ยวกับพุทธศิลป์ หรือความซาบซึ้งในด้านพุทธประติมาของพระพุทธเจ้า มีคนตั้งข้อสังเกตว่าท่านอาจารย์พุทธทาสไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก ข้อนี้เท่าที่อาจารย์โกวิทอยู่ใกล้ชิดท่าน และเคยปั้นรูปอวโลกิเตศวรด้วยรู้สึกอย่างไร?

อ. โกวิท : เรื่องนี้เป็นความเข้าใจผิด ที่จริงท่านอาจารย์มีความเข้าใจเรื่องพุทธศิลป์นี้มาก คือเมื่อท่านมีเวลาว่างหรือมีโอกาส ท่านก็มักจะวิพากษ์วิจารณ์ลักษณะความงามของพระพุทธรูป ซึ่งผมไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน ผมเคยเข้าใจแต่ความงามของพระพุทธธรรม พระพุทธชินราชก็ดี ที่วัดสุทัศน์ก็ดี แต่อวโลกกิเตศวรโพธิสัตว์ไม่ใช่พระพุทธรูป แต่เป็นรูปของพระโพธิสัตว์

ท่านอาจารย์ก็ไม่อธิบายว่ามันเป็นความงามที่วิจิตรแฝงความเมตตาแล้วท่านก็แจกแจงให้ดูด้วยนะว่ามีกี่อย่าง รวมทั้งท่าทางเรียกว่า ไตรวัง ความคิด ท่ายืนเอียงไหล่เอียงเอว ท่าไตรวัง สะนีนะ เป็นเสมือนมาดของนักเลงที่ท้าทายโลก อวโลกิเตศวร มีความหมายวิเศษมาก พระพุทธรูปจะยืนอย่างนี้ก็ได้ มีวัชรปานี มีสายฟ้าอยู่ในมือ ปัทมะปานี มีดอกบัวอยู่ในมือสัญลักษณ์เหล่านี้มีความหมายทั้งนั้น ที่จริงเราเลียนแบบของฮินดู พระอิศวร พระนารายณ์สี่กรบ้างอะไรเหล่านี้

อาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ) ผู้ปั้นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ไว้ในสวนโมกขพลาราม

เราก็เลียนแบบ บางทีเราเรียกโลเกศวร บางทีมีมือเป็นร้อย บางทีมีในมือที่ลูกตาด้วย ซึ่งคามิล ยิบราล กวีของเลบานอนยืมไปเป็นภาพวาดที่มีลูกตาในมือ แล้วก็ยังมีสิ่งของอะไร ๆ อีก ที่เพื่อแจกจ่ายของขวัญแก่มวลมนุษย์หมายถึงธรรมะ

สัมพันธ์ : สาเหตุที่ท่านอาจารย์พุทธทาสคิดทำรูปปั้นพระอวโลกิเตศวร ท่านมีแนวคิดอย่างไร?

อ.โกวิท : สาเหตุที่ท่านอาจารย์คิดทำรูปปั้นอวโลกิเตศวรขึ้นมาในสวนโมกข์ เป็นเพราะท่านอาจารย์เห็นว่า อวโลกิเตศวรองค์ที่มีอยู่ในไชยานั้นมันเล็ก เมื่อหล่อเป็นองค์ยกขึ้นบนเสาสูงแล้วก็จะเหลือนิดเดียว ท่านก็บอกกับผมว่า ถ้าอย่างนั้นขยายให้มันใหญ่ได้ไหม ผมก็บอกว่าได้

สัมพันธ์ : อาจารย์โกวิท เคยทำตรงนี้มาก่อนหรือเปล่า?

อ.โกวิท : ที่จริงผมไม่เคยทำงานขยายใหญ่แบบนี้มาก่อน แต่ท่านอาจารย์บอกว่าต้องขยายแล้ว ต้องรักษาความงามของพระโพธิสัตว์องค์นี้ไว้ให้ได้ไว้ให้มากที่สุด ท่านเกรงว่าพอขยายสัดส่วนใหญ่โตขึ้นมามันจะเพี้ยน ผมเองก็เกรงว่าทักษะของฝีมือปั้นของเราจะมีมากพอหรือไม่ คือถ้าปั้นตั้งไว้ในระดับธรรมดามันไม่เป็นไร แต่ว่านี่ปั้นแล้วยกขึ้นตั้งสูงขึ้นด้วย ก็เกรงว่าอากาศกินหรือหัวจะหลิม พอตกลงกับท่านเสร็จ ผมก็ถือคติแบบช่างโบราณ คือสมาทานอธิษฐานจิตพรรษานั้นผมไม่ทำอะไรเลย ท่านอาจารย์ก็

จะพรรณนาเรื่องที่ว่า จะทำในสิ่งที่สวยงาม บริสุทธิ์ จิตใจต้องบริสุทธิ์ก่อน ต้องปิดกั้นกระแสปริวิตก อย่าให้ลังเล อย่าให้โกรธ อย่าให้เกลียด ผมก็ทำตามที่ท่านบอก

สัมพันธ์ : งานปั้นพระอวโลกิเตศวรนี่สำคัญมาก คงต้องใช้เวลาทุ่มเทให้กับมันนานวัน อาจารย์โกวิทใช้เวลานานแค่ไหนครับ

อ.โกวิท : ผมใช้เวลาสำหรับงานปั้นอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ในสวนโมกข์นานสามเดือนเต็ม ๆ ครับ มันเป็นสามเดือนที่มีความสุขมาก แล้วก็ผลสืบเนื่องนับว่ามหาศาลสำหรับตัวผม หลังจากปั้นรูปพระโพธิสัตว์ขึ้นนั้นแล้วนี่ ผมรู้สึกว่า พระอวโลกิเตศวรมีต่อผมดูเหมือนท่านจะเข้ามาประทับไว้ในหัวใจ ต้องมีเมตตาต้องมีการเสียสละ ต้องถือแนวทางนั้น ผมเป็นคนธรรมดาก็จริงแต่ว่าสิ่งเหล่านี้จะตามติด มันจะเตือนเราตอนเกียจคร้าน คล้าย ๆ กับว่าผมสมาทานอธิษฐานจิตอยู่นานตั้ง ๓ เดือนไม่ได้ทำอะไรเลย เช้าฉันเสร็จก็เอาเลย เย็น ๆ ก็เอาเรียกว่าในพรรษา ๑ พรรษาพอดี

สัมพันธ์ : อุปกรณ์การปั้นอย่างดินเหนียวจำนวนมากขนาดนั้นหาได้จากที่ไหน?

อ.โกวิท : เริ่มต้นด้วยการพาพระไปกลุ่มหนึ่ง ไปที่นาของคุณโยมคนหนึ่ง แถวบ่อน้ำร้อน ชาวบ้านเขาบอกแถวนั้นมีบ่อดินเหนียว ดี ๆ ก็ขุดกันพี่สุจิตต์เอารถมาบรรทุกไปดินเหนียวที่ต้องใช้มากทีเดียว เพราะขนาดที่มันขยายแล้วโตสามเท่าขององค์จริง ทีนี้พอปั้นแล้วที่โรงปั้นนั้นพอยกขึ้นปั้นแล้วมีปัญหา คือเพราะว่ามุมมองมันไม่เหมือนกับตำแหน่งที่ตั้ง เวลายกขึ้นมันสูงสองสามวา ผมต้องใช้วิธีขุดหลุมให้ลึก เพื่อจะดูมุมให้เท่ากับของจริง ต่อมาผมก็มานึกได้ว่า ทีหลังถ้าจะปั้นหรือทำอีกควรจะปั้นบนที่จริงเลย เอาดินเหนียวขึ้นไปตั้งปั้นบนที่จริงเลย ขึ้นไปปั้นบนนั้นเลย แต่การปั้นข้างล่างแล้วยกนี่มันพลาดง่าย เช่น ระดับของสายตากับพื้นที่คนยืนดูจะต้องสัมพันธ์พอดี

ช่วงที่ปั้นนี่ผมก็คำนึงถึงข้อแนะนำของกรมพระยานริศสรานุวัติวงศ์ที่ท่านบอกว่า ช่างที่ไม่ชำนาญเมื่อปั้นหรือสร้างเจดีย์หรือทำงานประติมากรรมแล้วนี่ พอยกขึ้นสูงอากาศจะกินคือหลิม ผมปั้นดีแล้วพอยกสูงสัดส่วนมันหายไปเลย ผอมไปเลย ผมก็ว่าถ้าอย่างนั้นเวลาปั้นจะต้องเผื่อสัดส่วนไว้ให้สัมพันธ์กับระดับความสูง คือเมื่อสายตาเราดูข้างล่างว่าพอดีก็จะต้องบวกความใหญ่ ผมก็บวกมากทีเดียวคือถ้าปั้นขึ้นไปดูข้างบนหัวโป่ง พอลงมาดูข้างล่างพอดีกับสายตา

ตลอดช่วงเวลาสามเดือนที่ทำงานปั้นอวโลกิเตศวรท่านอาจารย์ก็เทศนาในเรื่องสุทธิ ปัญญา เมตตา ท่านเทศนาเรื่องนี้ตลอด ฉะนั้นผมจึงรู้สึกว่าเหมือนกับการบ่มตัวเองทั้งมือ ทั้งกาย ทั้งใจ ทั้งหู ได้ยินแต่เรื่องนี้เป็นเรื่องเดียวตลอดพรรษา รวมทั้งภาระอื่น ๆ ด้วยนะที่ร่วมงานกัน

สัมพันธ์ : ขั้นตอนการหล่อทำอย่างไรครับ?

อ. โกวิท : ตอนหล่อ ตอนเทนี่มันมีปัญหา

ตรงที่ว่าจะต้องมีแกนกลางที่เป็นเสาหลัก แล้วเอาชิ้นส่วนที่หล่อแล้ว ซึ่งตัดแบ่งเป็นชิ้นมาหุ้มแล้วเทปูนกลอก ยา ปัญหามันอยู่ที่ว่า ถ้ามันจะโค่นขึ้นมานี้จะทำยังไงท่านอาจารย์ท่านแก้ด้วยวิธีที่ว่า ท่านมีประสบการณ์มาโดยทั่วไปเมื่อเราเทพื้น เรามักจะเทเป็นชั้น เช่น เอาทรายลง เอาหินหยาบลง เอาทรายถม กลบแล้วก็เทน้ำ แล้วก็ลาดปูนบ้างบนธรรมดา ท่านบอกว่าท่านเห็นสังเกตมานานมันไม่ทน ไม่ช้าไม่นานถ้าไม่ทรุดมันก็จะร้าว ท่าน-อาจารย์ ช่างสังเกตมากเลย เพราะประสบ-การณ์ท่านยาวนาน ท่านค้นพบวิธีใหม่ที่จะให้มันแข็งแล้วไม่มีรอยร้าว ท่านบอกว่าคุณต้องทำอย่างนี้ คือให้เอาเททรายลงไป อย่าเทหิน เอาหินทรายผสมปูนซีเมนต์ราด ราดเลย ราดทับทรายแล้วตบ แทนที่จะไปตามทรายตบหินไม่ได้มันแยกเป็นชั้น ผมก็ว่า ท่านฉลาด ท่านบอกให้เอาทรายลงอย่าเพิ่งตบ อย่าเพิ่งตบ กวนทันที ซีเมนต์ ปูน น้ำ หิน เท แล้วตบมันเดี๋ยวนี้เลยเป็นแท่งเดียวกันตลอด แต่ว่าเหนื่อยหน่อยมันกระเด็น ทดลองทำตามที่ท่านบอกปรากฏว่ามันแข็งจริง ๆ แข็งปึ๊กเลย แล้วไม่มีรอยร้าว นี่เป็นประสบการณ์ของท่าน-อาจารย์ แล้วท่านก็แนะว่า พื้นของบ่ออวโลกิ-เตศวรมีบ่อน้ำ สระบัวท่านให้ทำอย่างนั้น

ทีนี้พูดถึงโครงสร้างภายในที่บริเวณหน้าอกขององค์อวโลกิเตศวร ผมใช้โอ่งใบหนึ่งใส่ไว้ที่แขนมีเพื่อลดน้ำหนักแทนที่จะเป็นเนื้อตันยกไม่ไหว แล้วก็ยังมีที่แขนใช้บาตรอีก ๒ ใบ เป็นสาม แล้วก็นี่เป็นการเปิดเผยความลับนิดหน่อยเกี่ยวกับการสร้างพระอวโลกิเตศวรในสวนโมกข์ ความลับนี่ก็คือวันเทปูน ผมเขียนอธิษฐานบารมีใส่ไปด้วยตามแบบช่างปั้นสมัยโบราณ ช่างโบราณเขาจะอธิษฐานบารมี

สัมพันธ์ : ผมรู้สึกว่านี่เป็นความลับที่ไม่มีใครทราบมาก่อนว่า เบื้องหลังการปั้นและหล่อรูปพระอวโลกิเตศวรมีอะไร ๆ ที่อาจารย์เก็บเป็นความลับอยู่เหมือนกัน ขอให้อาจารย์เล่าให้ละเอียดหน่อย จะได้บันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ของสวนโมกข์

อ. โกวิท : ทีนี้มีความลับอยู่อีกอย่าง ยอดเศียรขององค์พระ ของเดิมมันจะหักทีนี้ตอนที่ปั้นผมก็คิดว่าควรจะให้มันคล้ายหรือให้มันตันไปเลย พอดีช่วงนั้นท่านอาจารย์เทศนาเรื่อง "บัวเกิดแต่หญ้า ปัญญาเกิดแต่ทาสรับใช้" ซึ่งเป็นอุดมคติของโพธิสัตว์ พอดีท่าน ขุดสระสำหรับปลูกบัวเล็ก ๆ ทีนี้เวลาหญ้ามันขึ้นดูไกล ๆ มันเหมือนดอกบัวโผล่ออกมา จากสนามหญ้าอย่างนั้นแหละ มันไม่เห็นสระ ท่านก็ชี้ให้ผมดูบอกว่าดูซิบัวมันเกิดแต่หญ้า ปัญญามันเกิดแต่เรื่องธรรมดา เรื่องเป็นทาสไม่ใช่เรื่องสูงส่งอะไร ท่านสอนให้ผมฟังดีมากเลย ผมก็เลยจดจำเอาไอเดียนี้มาทำบนเศียรพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรที่ผมปั้น แทนที่จะตัดผมขุดให้ลึกลงไปเป็นแอ่งบนพื้นที่พื้นบนยอดเศียรที่หักนั่นลงไป แล้วผมก็เอาดินใส่ปลูกหญ้าอย่างที่เห็นอยู่ในวันนี้ คนทั่วไปเข้าใจผิดคิดว่าหญ้ามันขึ้นเองแต่นั่นมันเป็นความจงใจ ที่จะให้มีความหมายลึก ๆ "บัวเกิดหญ้า"

ปกติเราคิดว่าสติปัญญาขั้นสูง จะต้องเกิด

สัมพันธ์ : ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่ช่วยทำงานปั้นหล่อพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในครั้งนั้นนอกจากอาจารย์โกวิทแล้วยังมีใครอีกกี่คนครับ

อ.โกวิท : ผู้ร่วมงานก็มีอาจารย์ทองสุข ธมฺมวโร (ปทุมทอง) ช่วยปั้นรูปหนึ่งในฐาน ตั้ง ๔ ด้าน อาจารย์ทองสุขปั้นรูปหนึ่ง คุณดำรงค์รูปหนึ่ง แล้วก็อาจารย์สุชาติ ปัญญาทีโป รูปหนึ่ง อีกรูปหนึ่งคือ คุณวิจารณ์ จำฉายาไม่ได้แล้วอีกคนจำไม่ได้ นอกนั้นก็มีสามเณร จำชื่อไม่ได้ทั้งนั้นเลย ที่ช่วยกันออกแรง เพราะว่าพอปั้นรูปด้วยดินเหนียวเสร็จก็เอาแผ่นฟิล์มเอ็กซ์เรย์แบ่งชิ้น แล้วพอกปูนถอดออกมาเป็นชิ้น ๆ แล้วก็เสริมเหล็กด้วยหนาเป็นคืบใช้ปูนมาก แล้วแต่ละชิ้นลากขึ้นนี่ต้องทำสะพานลาก ภาพตอนนั้นถ้าจะถ่ายไว้ก็เหมือนพวกอียิปต์สร้างปิรามิด พระโกนหัวห่มเหลืองลากขึ้นไปเป็นชิ้นๆ แล้วประกอบเอาโอ่งใส่ลงไปแล้วก็เทปูน เทปูนหล่อข้างบนนั้นเลย นั่งร้านนี่ตรึงไว้หมด แต่ว่าเนื่องจากสถานที่ตั้งมันอยู่บนเชิงเขา ดูบางมุมเหมือนเอียงที่จริงตรง จริงๆ แล้ว ภาพปั้นอวโลกิเตศวรองค์นั้นไม่เสร็จตามโครงการบริบูรณ์ จริง ๆ แล้วจะต้องมีเสาอีก ๔ เสา อวโลกิเตศวรองค์เล็กๆ มี ๔ เสาล้อมคุณสัมพันธ์จะเห็นว่าองค์ประกอบมันโด่เด่ มันโดดเกินไปที่จริงมันจะต้องมีอีก ๔ อัน เพื่อเป็นตัวรองรับแต่ว่าก็ไม่จบสมบูรณ์เพราะว่าผมสึกเสียก่อนและก็ยังคิดอยู่เหมือนกัน ยังค้างใจว่าจะลงไปดูช่วยทำต่อ แต่ดูเหมือนว่าความหวังจะริบหรี่

ทีนี้จากนั้นนี่ อวโลกิเตศวรโพธิสัตว์เปรียบเสมือนคำสอนหลักประจำที่ผมมีไปไหนก็ผมต้องอ่านพระสูตรที่เกี่ยวกับพระอวโลกิเตศวร ตอนไปอินเดียก็ไปทุกแห่งถึงที่มาของอวโลกิเตศวร ไปถึงชวา อินโดนีเซีย เห็นอวโลกิเตศวร เหมือนกับรหัสเดินทางไปที่ไหนเจอตลอดขึ้นไปไหว้ตลอด เจอแต่รูปปั้นอวโลกิเตศวรทุกแห่งผมรู้สึกว่ามีบทบาทกล่อมเกลาอารมณ์และจิตใจผมมาก มากทีเดียว จนเหมือนกับว่าผมนับถือเทพเจ้าองค์หนึ่งคือ อวโลกิเตศวร ตอนนั้นเมื่อสึกหาลาเพศมาแล้ว ก็วาดอีก ภาพนี้ผมวาดบนกาบปาล์มอีก กาบปาล์มที่หล่นลงมาสวยมากตอนนั้นมาอยู่ที่หมู่บ้านเสรี กรุงเทพฯ แล้วตรงนั้นผมได้รับอิทธิพลมาจากอา ผมเห็นกาบปาล์มแล้วผมนึกถึงอา น้องพ่อผม แกเป็นช่างทำบ้าน ตอนผมเด็กๆ เห็นแกวาดรูปอะไรใช้ถ่านไฟวาดบนกาบหมากสวย ตามความรู้สึกของผมมันน่าตื่นเต้นมากพอผมเห็นกาบปาล์มผมก็นึกถึงอาขึ้นมาว่า น่าจะวาดรูปเล่นเพราะอาเคยวาดให้เราดูตอนเด็ก ๆ วาดเล่น ๆ วาดไปวาดมากลายเป็นงานจริง ปกติผมจะลงไปซ่อมรูปพระอวโลกิเตศวร ปีนี้ยังไม่ได้ไปต้องไปซ่อมทุกปีเพราะสีมันจะซีด คือไปทำให้มันดูเป็นสำริด

สัมพันธ์ : ที่อาจารย์ไปซ่อมบำรุงคงหมายถึงผิวสีขององค์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ตรงนี้อยากให้อาจารย์โกวิทบอกวิธีการสัก

หน่อยว่า ทำอย่างไรจึงดูเป็นผิวสีสำริด

อ.โกวิท : ผมก็ใช้ปูนซีเมนต์ธรรมดา แล้วก็เอาผงดินสอดำขัดเข้าแล้วก็ผสมกับสีฝุ่น ใช้แว็คผสมถูไปถูมาจนกระทั่งดูแล้ว เป็นเหมือนสีผิวทองแดง พอทำเสร็จผมจำได้ว่าพอทำเสร็จ ท่านอาจารย์ดูแล้วท่านก็วิจารณ์ว่ามันไม่ได้ครบสมบูรณ์ ๑๐๐ % ก็จริงอย่างที่ท่านพูดเพราะว่าไม่ว่าเสาจะลอกแบบอย่างไร ไม่ว่าจะให้ใช้คอมพิวเตอร์มาช่วยมันก็เหมือนไม่ได้ครับ มันต่างสมัยกัน มันเปลี่ยนไป สเกลเปลี่ยนไป วัสดุเปลี่ยนไปด้วย

สัมพันธ์ : ภาพเขียนเรือใบในทะเลสาบที่อาจารย์เขียนไว้และตีพิมพ์ในหนังสือบางภาพ มีที่มาอย่างไร ช่วยเล่าที่มาและความหมายภาพนั้นหน่อย

อ.โกวิท : ภาพนั้น ตอนนั้นผมเขียนขึ้นจากเหตุการณ์จริง คือ เมื่อตอนที่ผมอายุ ๑๒ ขวบ ตอนนั้นอยู่บ้านนอก พ่อแม่ อพยพเข้ามาอยู่ในตัวเมืองสงขลา จากท่าคุละลึกเข้าไปในทะเลสาบสงขลา นั่งเรือใบ สมัยนั้น เข้าสงขลาต้องนั่งเรือใบ ๒ - ๓ วัน เดี๋ยวนี้ ๒๐ นาทีถึง ผมจำได้ว่าตอนนั้นนั่งเรือใบ มาเข้าใจว่าใช้เวลา ๓ คืน แล้วก็มีอยู่เป็นคนถือท้าย แม่เขาก็นั่งหุงข้าวกับน้องสาวนั่งอยู่ในกระแชง คืนเดือนหงายพอดี คืนนั้นเป็นคืนเดือนหงาย ที่ผมเขียนเพราะผมจำติดตาตรึงตาตรึงใจ พออายุแก่เฒ่าแล้วผมยังนึกชัดเจน มีปลาตะเพียนตัวหนึ่งกำลังกระโดดโผขึ้นมาจากน้ำลงในเรือพอดี ตกลงในเรือแม่ก็เลยจับแกง ผมมองจากนิมิตอันนี้ผมมองไปสู่ความมั่งคั่งของทะเลสาบ ความงดงามของทะเลสาบจากนิมิตอันนี้ แสงจันทร์นวลปลั่ง ปลากำลังพุ่งขึ้นมาจากน้ำแล้วมีบัวมีทะเลมีความอบอุ่นของครอบครัว มีแม่หุงข้าว มีน้องสาว มีปู่มีอะไร มันทำให้มองไปสู่ครอบครัวของมนุษยชาติ แบล็คกราวด์ที่เห็นลิบ ๆ นั้นคือเกาะยาว แล้วก็เขาแดง ฝั่งสงขลา ภาพนี้เขียนบนแผ่นไฟเบอร์ใช้สีปลาสติกเขียน ขายไปแล้ว มีคนซื้อรวมไปหลายชิ้น เขาซื้อไปหมด ผมก็เอาเงินนั้นมาซื้อบ้านหลังนี้

สัมพันธ์ : บ้านหลังที่อาจารย์อยู่ปัจจุบันนี้ เข้ามาซื้ออยู่ตั้งแต่ตอนไหนครับ

อ.โกวิท : ก็ตอนที่กลับจากอเมริกาตอนนั้นไปสอนที่อเมริกาตามคำเชิญ พอกลับมาก็พอมีสตางค์บ้าง จากขายภาพ แม่ให้บ้างก็เลยมาเห็นว่ามันถูกดีราคาตอนนั้นเจ็ดแสน ๒๐ ตารางวา ซื้อแล้วก็คิดว่าจะใช้เป็นจุดหยุดพักในกรุงเทพฯ ไปไหนมาไหนจะได้หยุดพัก ผมมันเที่ยวเร่ร่อนอยู่เรื่อย ผมเคยตั้งใจไว้ว่าพออายุ ๖๐ ปี ก็จะออกจากกรุงเทพฯ ถ้าขืนทนอยู่ตายแน่ ตายนะมันต้องตายอยู่แล้ว แต่ต้องตายกับมลพิษนี่ไม่ค่อยชอบ คิดจะไปอยู่บ้านนอก คิดว่าอายุแก่เฒ่ามากขึ้นน่าจะต้องไปหาที่อยู่ซึ่งมีอากาศดี

บัญชา เฉลิมชัยกิจ
"ดอกโมกข์ระบือธรรม"

ถ้าคุณคิดจะร่ำรวยในธุรกิจหนังสือ คุณจะต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่มีกำลังซื้อสูง และผู้ที่มีกำลังซื้อสูงก็คือกลุ่มคนที่มีกิเลสทางโลกสูงในทุก ๆ ด้าน หนังสือบันเทิงเริงรมย์ หนังสือที่มีเครื่องล่อทางกิเลส จึงจะประสบความสำเร็จสูงในการขาย หนังสือเพลย์บอย หนังสือโป๊จึงครองความเป็นหนึ่งบนแผงหนังสือและใต้แผงหนังสือ ด้วยเหตุนี้เองหนังสือประเภทนี้ จึงทำให้นักธุรกิจกล้าหาญที่จะเสี่ยงโดยไม่หวั่นเกรงกฎหมายดังที่เป็นอยู่ ในอดีตและปัจจุบันนี้....

ในทางตรงกันข้ามถ้าใครคิดเขียน....คิดทำ....คิดผลิตหรือขายหนังสือธรรมะก็ต้องเตรียมใจไว้สำหรับการขาดทุนหรือกำไรน้อย เพราะกลุ่มเป้าหมายหนังสือธรรมะมีน้อยและไม่สามารถทำให้นักธุรกิจคนใดประสบความสำเร็จหรือร่ำรวยได้เท่ากับหนังสือที่ตอบสนองกิเลสของมนุษย์

มีนักธุรกิจหัวใสบางคนใช้วิขามารในการทำธุรกิจโดยการทำหนังสือพระเครื่องบังหน้าเพื่อตบตาตำรวจไม่ให้เพ่งเล็งว่ามีหนังสือโป๊ในสำนักพิมพ์ แต่แท้ที่จริงแล้วเขาพิมพ์หนังสือโป๊สอดไส้หนังสือไสยศาสตร์หรือหนังสือพระเครื่องจนร่ำรวยไปมากราย....นี่คือความจริงที่รู้ ๆ กันในวงการพิมพ์

ในยุทธจักรสำนักพิมพ์วันนี้ สำนัก-พิมพ์ที่พิมพ์หนังสือธรรมะขายเพียงไม่กี่แห่ง และในจำนวนอันน้อยนิดนั้นมีสำนักพิมพ์

"**สุขภาพใจ**" ของคุณบัญชา เฉลิมชัยกิจ เป็นสำนักพิมพ์แห่งแรกที่หาญกล้าทำหนังสือธรรมะของท่านพุทธทาสมาตีพิมพ์เผยแผ่สู่ตลาดหนังสือยุคใหม่ในสังคมไทยยุคหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม

คุณบัญชา เฉลิมชัยกิจ คือใคร เหตุใดจึงคิดทำธุรกิจสำนักพิมพ์สวนทางกระแสโลก สวนทางธุรกิจการค้าสากลนิยม...?

ผู้ที่เดินทางสวนกระแสโลกย่อมมีอุดมคติทางธรรมเป็นพื้นฐาน หรือมีอุดมการณ์ซ่อนเร้นอยู่ในใจของตนเอง ซึ่งคุณบัญชา เฉลิมชัยกิจ สามารถประยุกต์อุดมคติทางธรรมประสานธุรกิจการค้า จนกลายเป็นคนที่ร่ำรวยบุญกุศลพร้อม ๆ กับความสำเร็จทางธุรกิจผลิตหนังสือเป็นอย่างดี

ดอกโมกข์ : จุดบันดาลใจเบื้องต้นที่คุณบัญชาสนใจทางธรรมมีมาอย่างไรครับ?

บัญชา เฉลิมชัยกิจ : ผมเป็นคนชอบหนังสือมาตั้งแต่เด็ก ๆ เหมือนเด็กไทยทั่วไปที่ผูกพันอยู่กับวัด บิดา-มารดา นับถือพุทธศาสนา ผมเคยเข้าไปวิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ ในวัดปทุมคงคา (วัดที่ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ เคยพำนักเรียนอยู่ในกรุงเทพฯ) ผมก็ศรัทธาพระหลวงตาเป็นองค์แรก หลวงตาที่วัดปทุมคงคาเขาบอกว่า หลวงตามีตะกรุดดี "กันผีน้ำ" บ้านเราอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยาแถวสัมพันธวงศ์ ลือกันว่าทุกปีมีผีน้ำมาเอาเด็กไปทุกปี ผมก็ได้บารมีหลวงตาเพราะความเชื่อตามประสาเด็กอายุ ๙ - ๑๐ ขวบ เชื่อถือพระสูงอายุตามวัฒนธรรมไทยสมัยนั้น

บัญชา เฉลิมชัยกิจ เมื่อครั้งนำหนังสือธรรมะไปถวายท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ในยุคแรก ๆ

ดอกโมกข์ : รากฐานด้านพุทธศาสนาในครอบครัวเป็นอย่างไรครับ?

บัญชา เฉลิมชัยกิจ : พื้นฐานด้านศาสนา เหมือนคนไทยจีนทั่วไป นับถือพุทธศาสนา ไหว้พระ ไหว้เจ้า มีงานบุญงานบวชที่ไหนก็ไปช่วยกัน แต่จำได้ว่าตอนผมเรียนอยู่ ป. ๓ ได้ไปช่วยงานศพโดยคุณอาพาไปก็ได้รับแจกหนังสือเล่มหนึ่งจากวัดชื่อ "มารในสวรรค์" ผมก็หยิบมาอ่าน อ่านแล้วก็ซาบซึ้งในเนื้อหาที่ว่า พระพุทธเจ้าท่านเก่งเป็นเจ้าชายผู้สูงศักดิ์ แต่เสียสละสูง มีจิตเมตตาสูง พระองค์ท่านทรงทิ้งปราสาทราชวัง ทิ้งอำนาจยิ่งใหญ่ส่วนตัวออกผนวช เพื่อแสวงหาสิ่งที่จะให้ประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม เราก็นึกในใจเวลานั้นว่า คนแบบนี้มีอยู่ในโลกด้วยหรือ มีทรัพย์สินมหาศาล มีพระมเหสี มีพระราชวังสามฤดูแล้ว ละทิ้งสิ่งเหล่านั้นออกไปบวช ไปบำเพ็ญทุกรกริยา ทรมานตน เราก็รู้สึกซาบซึ้งนับถือว่าจิตใจท่านต้องสูงส่งอยากจะเป็นอย่างนั้นบ้าง ถ้าเป็นได้อย่างนั้น

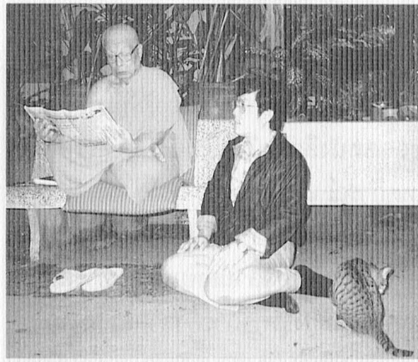
ก็จะดี ติดตามหนังสือเล่มนั้น "มารในสวรรค์" ก็คือหนังสือพุทธประวัติของพระพุทธเจ้านั่นเอง

ดอกโมกข์ : การศึกษาในโรงเรียนมีส่วนช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจอะไรบ้างหรือไม่?

บัญชา เฉลิมชัยกิจ : ผมเรียนชั้นต้นที่โรงเรียนกุหลาบวิทยาจนถึง ม.๓ แล้วไปต่อ ม.๔ ที่โรงเรียนอำนวยศิลป์พระนครเรียนประถม ๑ ถึง ม.๓ ที่โรงเรียนกุหลาบวิทยา เป็นโรงเรียนในเครือคาธอลิค สาขาของ ร.ร. อัชสัมชัญ ผมจำได้ว่า เราเป็นชาวพุทธไปเรียนในโรงเรียนคริสต์ รู้สึกลำบากใจบ้าง รู้สึกระคายเคืองกับบาดหลวง เพราะว่าเขาจะเอาเวลาของวิชาหน้าที่พลเมือง - ศีลธรรมไปเรียนคำสอนของคริสต์ เราก็เลยประท้วงอะไรไปบ้าง !

เรื่องขัดข้องอีกอย่างหนึ่งในช่วงนั้นก็คือ มีอยู่บ่อย ๆ ที่ทางโรงเรียนเอาเด็กนักเรียนไปเข้าโบสถ์คริสต์ โดยที่มีข้อแลกเปลี่ยน ด้วยการนำเด็กไปที่ชายทะเล มีอาหารเลี้ยงบริบูรณ์ เด็ก ๆ ที่เข้าโบสถ์ก็ได้ไปชายทะเล ที่อยากไปเข้าโบสถ์ก็เพราะอยากไปเที่ยว การพาเด็กไปเที่ยวเป็นของดี แต่เราก็รู้สึกตามประสาเด็กว่าทำไมต้องใช้อุบายแบบนั้น เราก็คัดค้านเรื่องนี้อีก

ช่วงนี้เองที่ผมเริ่มสนใจหาหนังสือพุทธศาสนามาอ่าน วัยรุ่นอายุ ๑๐ ขวบคิดอย่างนี้ คิดอ่านตำรับตำราพุทธศาสนามาอ่าน ที่อ่านนะไม่ใช่เพื่อเข้าใจธรรมะ แต่อ่าน

เพื่อที่จะรู้เอาไปสู้กับเขา ผมก็นำเอาข้อธรรมพุทธ ไปโต้เถียงกับเพื่อน ๆ ที่เป็นชาวคริสต์

ผมเคยโต้เถียงกับบาดหลวงในงานของโรงเรียน ผมข้องใจเรื่องพระเจ้าที่บาดหลวงนำมาสอนเด็ก พระเจ้าเป็นผู้สร้าง พระเจ้าเป็นผู้ช่วยเหลือมนุษย์ได้จริง ๆ มีคำอยู่ประโยคหนึ่งที่ผมพูดออกไปแล้ว บาดหลวงมีสีหน้าไม่ดีเลย ผมต้องรีบถอยหนีออกมาห่าง ๆ คำที่ผมถามท่านก็คือ "แล้วใครเป็นผู้สร้างพระเจ้าครับ"....

อีกอย่างที่ผมจำได้ตอนอยู่ในโรงเรียนคริสต์ คือเขาจะไปบอกเด็ก ๆ ว่า ชาวจีนที่ไหว้เจ้าอยู่ในบ้านนะไม่ถูกต้อง เพราะศาลเจ้าอยู่ในบ้านนะไม่ถูกต้อง เพราะศาลเจ้าที่กราบไหว้คือซาตาน ให้เอาซานตานไปโยนทิ้งลงคลองเสีย พระเจ้าเท่านั้นที่จะช่วยเหลือเราได้จริง ๆ ก็มีเพื่อนผมอยู่คนหนึ่งนำเรื่องนี้ไปบอกพ่อแม่ว่า ไม่ต้องไหว้เจ้า...ถ้ามีพระเจ้าแล้วเราก็ไม่ต้องไหว้เจ้าหรือไหว้ศาลเจ้า

ผมมาคิดว่าท่านพูดไม่ถูกต้อง มันคนละเรื่องกันทำไมท่านสอนเด็กพุทธแบบนั้น

สอนให้เด็กเขาสับสนว่าวัฒนธรรมเดิมที่เราซึมซับมาจากบิดา - มารดานั้นผิด ที่จริงคุณธรรม - วัฒนธรรมการกราบไหว้บรรพชนผู้มีพระคุณ มันเป็นจริยธรรมระดับหนึ่งเหมือนกัน มันช่วยกล่อมเกลาจิตใจเด็กตามวัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชน ของแต่ละชาติซึ่งแตกต่างออกไป เรารับไม่ได้กับคำสอนอย่างนั้น

ดอกโมกข์ : คุณบัญชา สนใจธรรมะพุทธทาสครั้งแรกตอนไหนครับ?

บัญชา เฉลิมชัยกิจ : ผมจำได้ว่าความสนใจศาสนามีมาตั้งแต่อยู่ในโรงเรียนคริสต์ก็จริง แต่ตำรับตำราที่หามาอ่านส่วนมากจะแฝงพราหมณ์อยู่ พุทธแฝงพราหมณ์มันปะปนกันอยู่มากบ้างน้อยบ้าง พอมาถึง ม.ศ. ๔-๕ อายุ ๑๗-๑๘ ปี เริ่มรู้สึกว่าคำสอนส่วนมากไม่เป็นวิทยาศาสตร์ มีพราหมณ์แฝงอยู่ เราเรียนรู้วิทยาศาสตร์แต่พุทธศาสนาที่ผ่านสายตามาตลอด มันยังไม่เป็นวิทยาศาสตร์ หลายเล่มบอกว่าศาสนาพุทธเป็นวิทยาศาสตร์ แต่อ่านแล้วไม่เป็นวิทยาศาสตร์

อยู่มาวันหนึ่งผมกินอาหารเที่ยง แล้วไปเปิดหนังสือ "ข่าวพาณิชย์" รู้สึกว่าจะเป็นหนังสือของกระทรวงพาณิชย์ก็มีคอลัมน์เล็ก ๆ อยู่ บรรณาธิการเขาคงจะค้นหาคำพูดที่ดี ๆ มาใส่ไว้ แล้วก็มีอยู่ประโยคหนึ่งเขียนไว้ว่า

"กายคือฟองน้ำ ....จิตเหมือนลม...."

พุทธทาสภิกขุ

ข้างท้ายคำคมประโยคนั้น มีชื่อ "พุทธทาสภิกขุ" กำกับไว้ให้รู้ว่า "กายคือฟองน้ำ ...จิตเหมือนลม...." เป็นคำพูดของท่านพุทธทาสภิกขุ นั่นเป็นครั้งแรกที่ผมพบคำว่า "พุทธทาสภิกขุ"

อ่านแล้วรู้สึกว่าเป็นคำคมที่ประทับใจ. พอใจที่ว่าพระรูปนี้พูดธรรมะเป็นวิทยาศาสตร์ ผมไม่เคยเห็นไม่เคยได้ยินอย่างนี้มาก่อน ตรงนี้เองที่ทำให้ผมต้องแสวงหาหนังสือธรรมะของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุมาอ่าน แรก ๆ ก็อ่านหนังสือพิมพ์ "พุทธจักร" ต่อมาก็อ่านหนังสือ "พุทธสาสนา" รายตรีมาสของคณะธรรมทาน สวนโมกขพลาราม ต่อมาก็กลายเป็นลูกค้าของร้านหนังสือ "สุวิชชาน์" ซึ่งเป็นหนังสือของท่านอาจารย์พุทธทาสล้วน ๆ แล้วก็หนังสือของสำนักพิมพ์ธรรมบูชาของพี่วิโรจน์ ศิริอัฐ ผมจะเจียดสตางค์ไปซื้อมาอ่าน เล่มละ ๒ บาท ๓ บาท อย่างแพงก็ ๕ บาท เล่มหนา ๆ ก็ ๑๐ บาททำอย่างนั้น ตั้งแต่ตอนเรียน ม.ศ. ๔ - ๕

ดอกโมกข์ : ตอนเข้ามหาวิทยาลัยมีอะไรที่พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงแนวความคิดไปบ้างไหม?

บัญชา เฉลิมชัยกิจ : พอผมเข้ามหาวิทยาลัย ก็ตั้งชมรมพุทธศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (ขณะนั้นเป็นวิทยาลัยกรุงเทพ) ที่นั่นเขามีชุมนุมจริยธรรมและประเพณี มีงบประมาณจากมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน พอผมคิดตั้งชมรมพุทธ ฯ ก็นำเรื่องนี้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา บอกว่าขอเปลี่ยนชื่อได้ไหม? เปลี่ยนจากชุมนุมจริยธรรมและประเพณีมาเป็น "ชุมนุมพุทธศาสตร์และ

ประเพณี" เพราะว่านักศึกษาส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนา ชมรมคริสต์ ชมรมมุสลิมก็ให้เขามีไป แต่ของเราขอให้เป็นชมรมพุทธศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาก็บอกว่า ศาสนามีหลายศาสนา คำว่า "จริยธรรม" มันครอบคลุมทุกศาสนามันดีกว่า....

ผมก็บอกว่าผมต้องการเผยแผ่พุทธศาสนาให้แน่ชัด อยากจะทำงานให้ชมรมพุทธท่านไม่สนใจ พออาจารย์ที่ปรึกษาไม่สนใจผมก็ตั้งเป็น "ชมรมพุทธศาสตร์" คือ อิสระออกไปไม่ของบประมาณจากทางมหาวิทยาลัย ผมก็ทำของผมไปพยายามชักชวนเพื่อนๆ มา เป็นสมาชิกของชมรมฯ เอาคนที่มีความคิด ใกล้เคียงมาช่วยกันทำงานให้ชมรมพุทธศาสตร์มีการเชิญวิทยากรครูไสว สุนทร มาเป็นที่ปรึกษา ทุนรอนก็หามาเอง กิจกรรมที่เด่นตอนนั้นก็คือ พิมพ์หนังสือวารสาร "ชมรม พุทธศาสตร์" ออกมาโดยไปขอสปอนเซอร์จากร้านค้าต่าง ๆ

ต่อมาจึงได้ไปเสนอผลงานของท่านพุทธทาส เสนองานท่านปัญญานันทะ เสนอผลงานของนายแพทย์ ตันม่อเซี้ยง อย่างนี้เป็นต้นแล้วก็จัดบวชสำหรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ สำหรับภาคฤดูร้อนไม่จำกัดจำนวนโดยผมไปปรึกษากับทางท่านปัญญานันทะ ท่านบอกมาว่าจัดบวชหัวละ ๘๐๐ ผมก็บอกว่าจะจัดหาของให้ครบจะไม่รบกวนทางวัด ปรากฏว่าตอนนั้นมีเพื่อนนักศึกษาเข้าบวชในนามชมรมจำนวน ๗ คน ผมก็ทำจดหมายเวียนไปบอกบุญผู้ปกครองที่บ้าน ๑,๐๐๐ กว่าฉบับ ก็มีผู้ใจบุญส่งปัจจัยเข้ามาพอเพียงที่จะบวช ๗ คน ท่านปัญญานันทะบอกว่าเธอไปช่วยจัดหามา แล้วถ้าไม่พอให้มาหาอาตมา หัวละ ๘๐๐ บาท ส่วนที่ขาดอาตมาจะออกให้เอง แต่ว่าเราหาเงินได้ครบโดยไม่ต้องรบกวนทางวัด

ผมก็บอกพรรคพวกว่า ใครต้องการบวชให้มาบวชที่วัดชลประทานฯ บวชแล้วอยู่วัดชลประทาน ๗ วัน จากนั้นจึงเดินทางไปสวนโมกข์ จนตลอดภาคฤดูร้อน ก็เป็นครั้งแรกที่จัดบวชที่นั่นและเป็นผลงานของชมรม พุทธศาสตร์ของเรา

ดอกโมกข์ : กิจกรรมของ "ชมรม" พุทธศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ ไปเกี่ยวข้องกับชมรมพุทธศาสตร์จุฬาฯ ได้อย่างไร ?

บัญชา เฉลิมชัยกิจ : ชมรมพุทธศาสตร์ เป็นชมรมที่ทางมหาวิทยาลัยไม่รับรอง เราคิดทำกันเองเพราะใจรัก ผมทำเพราะความดื้อ ไปขอห้องทำงานตอนแรก อาจารย์ที่ปรึกษารับปากว่าจะหาให้ แต่รอจนแล้วจนรอดก็ไม่เคยมีให้ ผมก็เอาไม้กระดานแผ่นเล็ก ๆ มาเขียนป้ายว่า "ชมรมพุทธศาสตร์" แล้วก็เอาไปตอกแขวนที่ต้นหูกวางใกล้ห้องส้วมมหาวิทยาลัย แล้วไปยกโต๊ะกินข้าวของนักศึกษามา ๑ ตัว วางไว้ใต้ต้นหูกวางใช้เป็นสำนักงานชมรมฯ แล้วก็เอาลังไม้มาตั้งไว้ที่โต๊ะเขียนข้อความว่า "ห้องสมุดชมรมพุทธศาสตร์" จากนั้นก็หาหนังสือธรรมะของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุมาวางไว้บนกล่อง

ลังไม้นั้น เพื่อให้สมาชิกอ่าน พอเวลาฝนตกก็ต้องเอาพลาสติกมาคลุมไว้ คล้าย ๆ กับชมรมจรยุทธ์ในมหาวิทยาลัย ทำด้วยใจตามมีตามได้ รูปแบบไม่สำคัญ แต่สำเร็จประโยชน์ เอาเนื้อหาเป็นสำคัญ เคยไปปรึกษาอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ตอนที่ท่านทำ "ปริทัศน์เสวนา" เล่าให้ท่านฟังว่าชมรมเป็นอย่างไร ท่านก็ให้กำลังใจ

ตอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ มีคุณสุพล โล่ห์ชิตกุล เป็นรุ่นน้องผม ๑ ปี เขาร่วมอยู่ในชมรมพุทธศาสตร์ด้วยกัน ตอนหลังเขาไปสอบเข้านิเทศศาสตร์จุฬาฯได้ เลยไปทำชมรมพุทธศาสตร์ที่จุฬาฯ เราจึงได้ทำงานประสานกันมาตลอด คุณสุพล โล่ห์ชิตกุล เขาศึกษางานท่านอาจารย์พุทธทาสมาก่อนผมเสียอีก ก็ทำงานประสานกันมาตลอดทางจุฬาฯ เขามีฐานที่ดีกว่า สุพลฯ เป็นประธานชมรมฯ ซึ่งต่อมา ชมรมพุทธศาสตร์จุฬา กับ ชมรมพุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ก็ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการบวชที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ก่อนจะไปเข้าค่ายภาคฤดูร้อนที่สวนโมกข์ ชมรมพุทธศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ล่มสลายหลังจากที่ผมเรียนจบปีสุดท้ายออกไปทำงานแล้ว

บัญชา เฉลิมชัยกิจ เรียนจบมหาวิทยาลัยแล้ว เขาก็ไปมีอาชีพเป็นเซลแมนขายเครื่องเสียง แต่แล้วเขาก็บอกกับตนเองว่า นั่นไม่ใช่ความหมายที่แท้จริงของชีวิต ด้วยเหตุนี้เองชีวิตของเขาจึงหันไปอยู่ในวงการหนังสือ เขาเล่าว่า....

"ผมตัดสินใจไปสมัครงานกับอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ที่ศึกศิตสยาม ท่านบอกว่าเอาซิมาช่วยที่ตลาดหนังสือให้กับสายส่ง "สารสยาม" ของบริษัทสยามปริทัศน์ เป็นช่วงยุคก่อน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ผมเข้าไปทำตอนปลายปี ๑๕ มีหนังสือ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ซึ่งคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ ผมก็ทำหน้าที่จัดจำหน่ายหนังสือที่อยู่ในความคิดความอ่านไปจัดจำหน่าย เราก็ทำอยู่ที่สารสยาม "สำนักงานอยู่ท่าพระจันทร์ อยู่ประมาณ ๑ ปี ก็เกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม"

ดอกโมกข์ : ทราบว่าสายส่ง "สารสยาม" ถูกปิด ไม่ทราบว่าถูกปิดในช่วงไหน?

บัญชา เฉลิมชัยกิจ : พอเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ผมก็ร้อนวิชา เพราะบรรยากาศประชาธิปไตยกำลังเบ่งบาน ผมก็มาคิดว่าอยู่ที่ "สารสยาม" ของอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เพียงแต่ว่าคนขายหนังสือเก็บเงินเป็นสายส่ง

มาตอนนี้คิดอยากจะผลิตหนังสือเองบ้าง อยากจะพิมพ์หนังสือพุทธทาส อยากจะพิมพ์หนังสือแนวสร้างสรรค์สังคมนิยมที่ดี มีคุณค่าต่อสังคม ก็ออกมาตั้งสำนักพิมพ์เอง มีพรรคพวกมาร่วมด้วยอีกหลายคน ลงขันกันคนละไม่กี่พันบาท ตั้งชื่อว่า บริษัท "ปุถุชน" จำกัด แล้วผมก็เป็นผู้จัดการ ระหว่างที่ทำหนังสือวารสาร "ปุถุชน"อยู่ก็มีคุณสถาพร ศรีสัจจัง, คุณวินัย อุกฤษ เป็นบรรณาธิการ, คุณคมทวน คันธนู, คุณเจษฎา ทองรุ่งโรจน์ คุณเกียรติ ปรัชญาศิลปวุฒิ, คุณคมศร คุณะดิลก, คุณจรัญ หอมเทียนทอง, คุณกำพล ศรีถนอม, คุณวิฑูรย์ อังประภาพรชัย คุณอะไรอีกหลายคน จากมหาวิทยาลัยราม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, นักศึกษาที่มีความคิดก้าวหน้าก็มาช่วยกันทำ รับเงินกันคนละ ๖๐๐-๗๐๐ สมัยนั้นเงินแค่นี้อยู่กันได้ บ.ก. ๑,๒๐๐ บาท ทำงานทั้งคืน ผมก็ทำหน้าที่หมุนเงิน ก็ทรมานดีแหละ วันดีคืนดีพวกกระทิงแดงก็โทรมาขู่ฆ่า แล้วก็มีอยู่ครั้งหนึ่งระเบิดปามาหน้าสำนักงาน ตอนเที่ยงคืนเป็นการข่มขู่.

บัญชา เฉลิมชัยกิจ เล่าให้ฟังว่า พอสารสยามถูกปิดตอนเหตุการณ์ ๖ ตุลา ทุกอย่าง ที่เคยทำมาต้องยุติ เขาเร่ร่อนอยู่ระยะหนึ่ง ต่อมาเพื่อนที่เคยเรียนอยู่วิทยาลัยกรุงเทพ เรียกตัวไปทำงานที่ "พับลิคเพรส" คุณบัญชา เฉลิมชัยกิจเล่าว่า

"เขาเห็นว่าเราเป็นคนที่ชอบหนังสือ เขาเห็นว่าตลาดหนังสือ หลัง ๖ ตุลา มันซบเซามาก เขาก็รู้ว่าผมจะทำหนังสือดี ๆ ได้ จึงหาทุนรอนมาทำกันอยู่ ๑ ปีเศษ จากนั้นก็ไปทำที่หนังสือ "เดินทางท่องเที่ยว" กับสำเริง คาพะอุ ชื่อ "เศรษฐกิจการเมือง" มีคุณอรุณ วัชรสวัสดิ์, คุณวานิช จรุงกิจอนันต์, คุณเจนภพ จบกระบวนวรรณ, แล้วก็มีคุณไพบูลย์ ดำรงไชยธรรม เป็นผู้อำนวยการแล้วอีกท่าน คือ บ.ก.หนังสือเดินทางท่องเที่ยว เขาลาออกมาจากแบงค์กรุงเทพมาทำหนังสือ คือ คุณประพันธ์ ผลเสวก บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นผู้ร่วมงานที่มีน้ำใจดีงาม ผมเข้าไปทำในฐานะฝ่ายสายส่งไปช่วยขยายตลาดสายส่ง"

บัญชา เฉลิมชัยกิจ ถูกทางสำนักพิมพ์ เคล็ดไทยของ อ.สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เรียกตัว เขาจึงต้องไปช่วยเสริมสร้างสายส่งหนังสือให้เคล็ดไทย (สารสยามเก่า)

ประสบการณ์บนเส้นทางสายส่งหนังสือจากหลาย ๆ แห่งทำให้บัญชา เฉลิมชัยกิจมีตัวเลขและข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจการผลิตและการตลาดหนังสือกว้างขวางขึ้น ท้ายที่สุดเขาก็สรุปบทเรียนอันมีค่าสวมวิญญาณเจ้าของสำนักพิมพ์ "สุขภาพ" ที่บ้านพักในซอยโชฎึก ถนนเจริญกรุง ตลาดน้อย

ตอนนี้ปี พ.ศ.๒๕๒๕ บัญชา เฉลิมชัยกิจ กับภรรยาคู่ชีวิต จินตนา เฉลิมชัยกิจ มีลูกเล็ก ๆ ๒ คนแล้ว สำนักพิมพ์ "สุขภาพ" เริ่มต้นด้วยการพิมพ์หนังสือชื่อ "อาหารและสุขภาพ" ออกเผยแพร่ปรากฏว่าขายดี

ในช่วงที่ประสบความสำเร็จในการพิมพ์หนังสือ "อาหารและสุขภาพ" เขียนโดยอาจารย์พันเอกหญิงศรีนวล เจือจันทร์พงษ์ ตอนนี้กำลังใจเริ่มดีขึ้น มิตรเก่าที่เคยร่วมรบในสมัยทำชมรมพุทธศาสตร์ สุพล โล่ห์ชิตกุล และอาจารย์ไสว สุนทร มาหา สนทนากัน

นางจินตนา กับ บัญชา เฉลิมชัยกิจ สองผู้บริหารสำนักพิมพ์ และเจ้าของสำนักพิมพ์ "สุขภาพใจ"

ถึงเรื่องการทำหนังสือธรรมะของท่านพุทธทาสภิกขุ

ในที่สุดคุณบัญชา เฉลิมชัยกิจ ก็ตัดสินใจทำหนังสือธรรมะของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ เป็นครั้งแรกในยุคใหม่ หรือหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม และ ๖ ตุลาคม คล้ายจะเป็นการปลุกปลอบจิตใจของผู้คนที่บอบช้ำจากสงครามการเมือง และการเรียกร้องประชาธิปไตย

บัญชา เฉลิมชัยกิจ ทำหนังสือขออนุญาตการตีพิมพ์หนังสือธรรมะของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรมีลายเซ็นอนุญาตอย่างถูกต้องสมบูรณ์เรื่อยมา ผลปรากฏว่าหนังสือธรรมะของพุทธทาสภิกขุ ได้รับการตอบรับจากนักอ่านอย่างกว้างขวาง

หนังสือเล่มแรกที่ตีพิมพ์คือ "**ศิลปแห่งการดำเนินชีวิต**" และ "**ตามรอยพระอรหันต์**" เป็นต้น

จากปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จนถึงปัจจุบันนี้ พ.ศ. ๒๕๔๔ กาลเวลาผ่านมา ๒๐ ปีเต็ม สำนักพิมพ์ "สุขภาพใจ" ผลิตหนังธรรมะพุทธทาสมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ปก. แต่ละปกไม่ต่ำกว่า ๓๐๐๐ - ๔๐๐๐ เล่ม บางเล่มพิมพ์ซ้ำถึงหลาย ๆ ครั้ง

เมื่อมาทำหนังสือธรรมะ ท่านอาจารย์พุทธทาสแนะนำว่า ควรจะใช้คำว่า "ใจ" ต่อท้ายคำว่า "สุขภาพ" คำแนะนำของท่านพุทธทาสจึงกลายมาเป็นสำนักพิมพ์ "**สุขภาพใจ**"

การที่เริ่มต้นด้วยการศึกษาธรรมะพุทธทาส ทำให้บัญชา เฉลิมชัยกิจ กลายเป็นดอกโมกข์สำคัญดอกหนึ่งในบรรดาศิษย์สวนโมกข์ เขากลายเป็นศิษย์พุทธทาสตามสัดส่วนที่เขามีพุทธทาสอยู่ในจิตใจ

"คุณทำอาชีพที่เป็นกุศล"

คำ ๆ นี้ทำให้บัญชา เฉลิมชัยกิจ มีกำลังใจ เหมือนได้รับพรจากมหาปราชญ์พุทธทาส เพราะจิตใจที่ทำการค้าขายธรรมะซึ่งเป็นกุศลนั้น ไม่มีคำว่าขาดทุน มันมีแต่กำไร จนตลอดชีวิต

"ผมเสียดายกระดาษซึ่งมันเป็นการตัดต้นไม้มาทำกระดาษ แล้วกระดาษถูกนำไปพิมพ์สิ่งที่มีประโยชน์น้อย คือทรัพยากรธรรมชาติ มันน่าจะมีประโยชน์ แต่มีบางคนที่แสดงความคิดเห็นว่า หนังสือไสยศาสตร์เป็นศาสนา ซึ่งจริง ๆ แล้วไม่ใช่...มันมอมเมายิ่งกว่าเสียอีก ฯลฯ"

นี่คืออุดมการณ์และทัศนธรรมของคุณบัญชา เฉลิมชัยกิจ เจ้าของสำนักพิมพ์ "สุขภาพใจ" **ดอกโมกข์ระบือธรรม**อีกดอกหนึ่ง ในโลกหนังสือของประเทศนี้

สัมพันธ์ ก้องสมุทร ผู้สัมภาษณ์

โปรดสรรพสัตว์ทั่วทั้ง โลกสาม
ปลุกจิตประโลมใจ เร่งเร้า
บอกวิมุติมรรคตาม ความสัจ จริงแฮ
นบพระนามพุทธเจ้า เกริกไกร

ธรรมมธุรสค้ำ จุนใจ โลกเฮย
ดั่งพิรุณหลั่งรด แหล่งหล้า
มวลเมล็ดระบัดใบ บานกลีบ โพธิ
โลกเบิกแสงเรื่อฟ้า รุ่งสมัย

คำถาม - คำตอบทั้งหมดนี้ ผู้ถามไม่ใช่คนไทย แต่เป็นคนอเมริกันปัจจุบันที่อยู่ในโลกฟุ้มเฟือยแบบวัตถุนิยม หรือลัทธิบริโภคนิยม ผู้ตอบเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา ชาวอเมริกัน-ยิว ที่มาบวชปฏิบัติธรรมกับพระอาจารย์ชา สุภัทโท คำตอบของท่าน จึงมีคุณค่ายิ่งสำหรับเยาวชนชาวพุทธยุคปัจจุบัน และสังคมไทยที่กำลังหลงทางอยู่ในลัทธิบริโภคนิยม ของอารยธรรมตะวันตก ดังนั้น คำถาม-คำตอบ ของพระอาจารย์สุมโนภิกขุ จึงอาจจะอยู่นอกเหนือความรู้ ความเข้าใจของคนไทยบางคนก็ได้

บรรณาธิการ

"ศีลธรรมของยุวชน คือสันติภาพของโลก"
เรียนรู้ภาษาธรรม รู้ภาษาอังกฤษ
สำหรับยุวพุทธิกสากล

คำถามจากคนเมือง คำตอบจากพระป่า

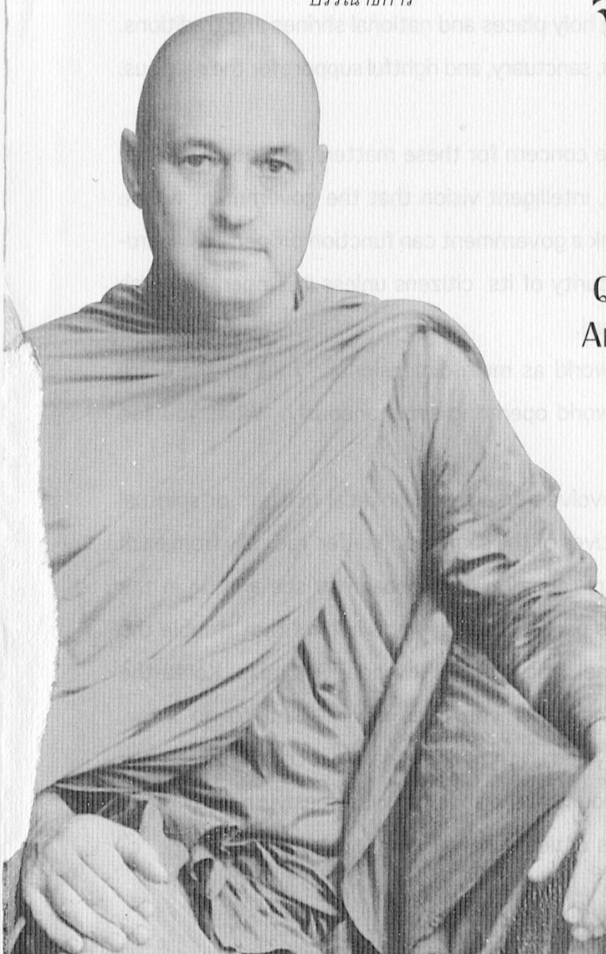
Questions from the city Answers from the Forest

●

โดย
พระอาจารย์ สุมโนภิกขุ
By
Ajahn Sumano Bhikkhu.

●

แปลโดย
ฝ่ายวิชาการ
กองบรรณาธิการ
หนังสือ
ดอกโมกข์

The Buddha laid out seven basic principles that any government is ethically obligated to fulfill:

1. Meeting regularly and often to confer on pertinent matters.

2. Coming together, conducting meetings, and dispersing in harmony.

3. Adhering to the laws laid down in the constitution.

4. Honoring and respecting elders.

5. Honoring and respecting women, children, and the disabled, and protecting them from abuse.

The World through a Seeker's Eyes

6. Honoring and serving holy places and national shrines and traditions.

7. Organizing protection, sanctuary, and rightful support for the religious.

When there is collective concern for these matters, the people will be able to manifest a sensitive, intelligent vision that the government will be obliged to follow. I don't think a government can function properly as guardian of the happiness and security of its citizens unless it is operating with these principles as its standard.

We can speak of the world as multi-dimensional. That is, there are parallel perceptions of the world operating simultaneously. What you see is what you are tuned in to.

For instance, we can involve ourselves in political matters or spiritual matters. These two perspectives of the same world differ radically from each other. The majority of people today have chosen to see and be in the world politically. This implies participation in world events that trouble the mind and heart. Bosnia, Israel, Iraq, Ireland, Rwanda, Colombia, Korea-the problems plaguing these and other countries never seem to go away. Nightmare scenarios are recycled, with minor variations, coming back onto the world stage for another round in the spotlight. Obviously, the way these problems are approached is critically flawed.

อ. สุมโณ : พระพุทธองค์ได้ประกาศหลักการสำคัญขั้นมูลฐาน ๗ ประการ ซึ่งรัฐบาลไหนก็แล้วแต่สามารถนำไปใช้ได้

๑. ประชุมกันสม่ำเสมอ และให้ตรงกับเรื่องที่ต้องการ

๒. ที่ประชุมต้องไปด้วยกันได้, มีการควบคุมการปฏิบัติและให้มีความผสมผสานกัน

๓. ยึดมั่นตามหลักกฎหมาย ซึ่งมีอยู่ในรัฐธรรมนูญ

๔. เคารพและให้เกียรติกับผู้อาวุโส

๕. ให้เกียรติและเคารพสตรี เด็ก ผู้ทุพพลภาพ ป้องกันพวกเขาให้พ้นจากการใส่ร้ายป้ายผิด

๖. ให้เกียรติและรับใช้สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และสถานที่อันเป็นที่เคารพสักการะภายในชาติ ตลอดจนขนบประเพณี

๗. ก่อตั้งองค์กรเพื่อพิทักษ์สถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันควรเคารพสักการะ และสนับสนุนศาสนธรรมอย่างถูกต้อง

เมื่อมีความเกี่ยวกันเป็นกลุ่มก้อนสำหรับเรื่องนี้ ประชาชนก็สามารถแสดงออกซึ่งความรู้สึกของตนได้อย่างเปิดเผย วิสัยทัศน์ทางปัญญาซึ่งรัฐบาลจะต้องทำตามอาตมาไม่ได้คิดว่ารัฐบาลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ในฐานะผู้รักษาสันติสุขและความมั่นคงปลอดภัยของพลเมือง จนกว่ามันจะถูกนำไปปฏิบัติด้วยหลักการสำคัญเหล่านี้ตามมาตรฐานของมัน

เราสามารถพูดถึงโลกได้ในหลาย ๆ มิติ นั่นคือ มีภาพที่มองเห็นควบคู่กันไปของโลกที่ปฏิบัติการพร้อม ๆ กัน ที่ท่านมองเห็นนั้นก็คือภาพที่ท่านปรับสายตามองเข้าไป

ตัวอย่างเช่น เราสามารถเอาตัวเองเข้าไปพัวพันในทางการเมืองหรือในทางจิตวิญญาณความคิดเห็นทั้งสองเรื่องเป็นของโลกที่แตกต่างกันอย่างรุนแรงซึ่งกันและกัน ประชาชนส่วนใหญ่ทุกวันนี้เลือกที่จะมองและอยู่ในโลกของการเมือง ด้วยเหตุนี้เอง การเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก จะทำให้เรามีความทุกข์เกิดขึ้นในจิตใจของเรา บอสเนีย อิสราเอล อีรัก ไอซ์แลนด์ ราวัลดา โคลัมเบีย เกาหลี ปัญหาได้กลายเป็นโรคระบาด ซึ่งประเทศอื่น ๆ ก็ไม่รู้สึกว่าจะหนีไปได้เช่นกัน ภาพของฝันร้ายได้กลับมาอีก ด้วยความหลากหลายของชนกลุ่มน้อย บนเวทีโลกรอบใหม่ที่กลับมาอยู่ในความสนใจของชาวโลกขึ้นมาอีก ก่อนหน้านี้ปัญหาเหล่านี้ได้ไปถึงจุดที่ถูกตำหนิว่าบกพร่องอย่างรุนแรงอยู่แล้ว

The difficulty lies with the politicians and with the people. Who consider these problems with political consciousness. By contrast, when we approach a problem from a spiritual perspective, we come to that problem with a willingness to make intelligent and appropriate sacrifices in order to allow others to be happy and feel secure. We let go of the idea that they are the enemy, that they are other in relation to us. We recognize that their predicament is not unlike our own.

Politically, one side loses. Spiritually, everyone wins. Giving up and letting go stimulates a similar response from the world, one way or another. Then comes the inclination for real justice, true goodness and fairness, and genuine bonding between diverse people in mutual respect. A spiritual perspective carries with it an appreciation of the karmic struggle all living beings have to confront. Everyone will grow old, become ill, and die. Only a few human beings will live beyond ninety years of age.

When all parties recognize the poignancy of the vulnerability of life, they can live together in an environment less clogged with fear and distrust. We are truly brothers and sisters here. With this in mind, agreements, treaties, mandates, or whatever we call these contracts between people are maintained and preserved.

It would be naive to expect that the world should simply begin to function in this way. We can only take our own stance in this perspective and bring forth its principles before others. The most powerful thing we can do to soothe the world and move it forward is to radiate loving kindness. When there is enough loving kindness in the world, this gentle but powerful force will generate a shift in consciousness, prompting an understanding of the value of and the need for peace.

This is wonderful mental training. Even if we don't see the result in the outside world, we can feel it within ourselves. Life mellows and becomes more and more a simple opportunity for offering. When we approach people and situations with an interest in giving, we recognize that this is far more satisfying than receiving.

ความยุ่งยากลำบากขึ้นอยู่กับนักการเมืองและกับประชาชนผู้ซึ่งพิจารณาปัญหานี้ด้วยจิตสำนึกทางการเมือง ในทางตรงกันข้ามเมื่อเราเข้าสู่ปัญหานี้ทางด้านจิตวิญญาณ เราก็จะพบว่าปัญหากับความมุ่งมั่นที่สร้างภูมิปัญญา ความฉลาดปราดเปรื่องและความซาบซึ้งต่อการเสียสละ เพื่อที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข มีความมั่นคงในชีวิต ขอให้เราก้าวออกไปไปกับความคิดว่าพวกเขาคือศัตรู เป็นคนอื่นที่มาเกี่ยวข้องกับเราก็จะพบความจริงว่า การพยากรณ์ของพวกเขาไม่เหมือนกับของเรา

ทางการเมืองนั้นเราสูญฝ่ายหนึ่งไป แต่ทางจิตวิญญาณนั้นทุกคนมีแต่ได้ การยอมแพ้และการปล่อยไปกับการตอบสนองสิ่งเร้าจากโลก ทางเดียวหรืออื่นๆ แล้วความโน้มเอียงเพื่อความยุติธรรมที่แท้จริงก็จะมาสู่เรา ความดีที่แท้จริง ความสุจริตและพันธกรณีระหว่างประชาชนจำนวนมากที่มีความเคารพซึ่งกันและกันก็จะมาถึงเช่นกัน ความคิดทางด้านจิตวิญญาณจะทำให้พวกเราซึ้งใจในเรื่องของกรรม ที่มนุษย์จะต้องเผชิญอยู่ในชีวิต ทุกคนต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย มีคนจำนวนน้อยนิดเดียวที่มีอายุเกิน ๙๐ ปี

เมื่อทุกฝ่ายตระหนักต่อความไม่มั่นคงของชีวิต พวกเขาก็จะมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากความกล้า ความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน พวกเราเป็นพี่เป็นน้อง ณ ที่นี้ ด้วยความรู้สึกอย่างนี้ในใจ ข้อตกลง คำมั่นสัญญา หรืออะไรอื่นที่เราเรียกหากันในการทำสัญญาระหว่างประชาชนกับรัฐ ก็จะได้รับการรักษาหรืออนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี

มันออกจะเป็นการไร้เดียงสาเกินไป ที่จะยอมรับว่าโลกคงจะเป็นได้ในทำนองนี้เพียงแต่ว่าเราสามารถทำได้เฉพาะตัวเราเองก่อน แล้วค่อยนำหลักการ นี้ไปหาผู้อื่น สิ่งที่มีพลังสูงสุดที่เราสามารถทำได้เพื่อที่จะทุเลาโลกให้เย็นลง และผลักดันมันไปสู่ความรักความเมตตาอย่างลึกซึ้งจริงใจ คือเราต้องประพฤติตามหลักการนี้ด้วยตัวเอง เมื่อมีความรักความเมตตา หรือรักด้วยเมตตาธรรมล้ำลึกพอแล้วในโลก ด้วยความนุ่มนวลแต่ทรงพลังที่เราใช้ผลักดัน มันจะสร้างการเปลี่ยนแปลงในจิตสำนึก ความพรักพร้อมและความเข้าอกเข้าใจในคุณค่าของความจำเป็นที่จะต้องมีสันติสุขเกิดขึ้นในโลก

สิ่งนี้เป็นการฝึกทางสมองที่น่าอัศจรรย์ หากแม้ว่าเรายังไม่ได้เห็นผลในโลกภายนอก เราก็รู้สึกได้ภายในใจเราเอง ชีวิตของเราชุ่มชื่นและจะเกิดโอกาสงามๆ ได้ง่ายสำหรับการให้ เมื่อเราเข้าใกล้ผู้ใดและถูกเร่งเร้าด้วยความสนในที่จะให้ เราก็จะพบความจริงว่า การให้นั้นน่าพึงใจกว่าการขอมากมายนัก

Recognizing the value of giving, we enter right into the heart of the Buddha's teaching. We honor ourselves by functioning with wisdom and compassion. We honor ourselves by giving up things for the benefit of others. This doesn't mean that we should sign away the house. It is simply an operative principle that we can apply to all our life situations. We develop our life according to our environment and our karmic situation. We use our talents and abilities to rise above base instincts and wining than in acceptance, contentment, and the simplicity of letting go.

Q: What's the point of spreading loving kindness in the world? The world is only getting darker and things are degenerating more and more. Wars are becoming a common occurrence. There is increasing conflict between neighboring countries, let alone between the powerful, unclear countries, and millions suffer from hunger and displacement. What's the use of trying ?

A: All this is true. On the other hand, what we read about and see on the evening news is just a sliver of reality. We can look at the news as another product fabricated and marketed to the consumer. Wars are presented as accepted events by the media. We aren't shown much about efforts to ward peace, nor much about

Interest in it either.

The momentum of hatred and fear generates an environment of distrust. When somebody offends somebody else, the offender is assaulted. This triggers a cycle of revenge attacks, and so it goes-Serbs hating Croats, Indians and Pakistanis distrusting each other, Tutsis and Hutus bent on genocide, Sinhalese and Tamils unable to share an island. So many scores to settle. Where is the letting go? Where is the goodness that shames hatred?

We all have a duty to spread metta, loving kindness, in the world. We must practice metta in all situations, because the world is bigger than this

เมื่อเราตระหนักในคุณค่าของการให้ นั่นแปลว่าเรากำลังเข้าถึงหัวใจของคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เราให้เกียรติตัวเราเองโดยการใช้ความฉลาดและเมตตา เราให้เกียรติตัวเราเองโดยการยอมพ่ายแพ้ต่อการที่จะเอาประโยชน์จากผู้อื่น อันนี้ไม่ได้หมายความว่าเราต้องยอมยกบ้านช่องให้ผู้อื่น มันเพียงแต่เป็นการให้ตามหลักการที่เราสามารถทำได้ในสถานการณ์ของชีวิต เราพัฒนาชีวิตเราเพื่อสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ตามกรรมของเรา เราใช้สมองสติปัญญาและความสามารถ เพื่อยกระดับสัญชาตญาณความเห็นแก่ตัว เราจะสนใจต่อการข่มเพื่อเอาชนะน้อยกว่าการยอมรับและความง่ายดายของการปล่อยวาง

ปรัศนี : อะไรคือประเด็นของการแผ่ความรักด้วยเมตตาธรรมในโลกนี้? โลกของเราใช่มืดมัวลงหรือไม่ และสรรพสิ่งต่างๆ ก็ถูกทำลายย่อยยับลงไปตามลำดับไม่ใช่หรือ สงครามก็กำลังกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาไปแล้ว ความขัดแย้งระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน การปล่อยให้อยู่ตามลำพังระหว่างอำนาจ, ประเทศเจ้าของนิวเคลียร์, และคนที่มีความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสเป็นล้านๆ ความพยายามจะได้ประโยชน์อะไร?

อ. สุมโน : ทั้งหมดที่ตั้งเป็นคำถามนั้นเป็นความจริง ในอีกด้านหนึ่ง อะไรที่เราได้อ่านมา อะไรที่เราเห็นมาในข่าวภาคค่ำซึ่งเสนอความจริงทั้งดุ้น เราสามารถมองเห็นข่าวในอีกผลผลิตอื่น ที่เสนอเพื่อตลาดของผู้บริโภคสงคราม ถูกเสนอเข้ามาในลักษณะที่จะต้องยอมรับกันโดยสื่อ เราไม่ได้นำผลดีของความสงบสุขมาแสดงไว้ในข่าวเลย หรือที่เกี่ยวกับความน่าสนใจของความสงบสุขก็ไม่เสนอเช่นกัน

อำนาจของความเกลียดชังและความกลัว ก็ไปทำให้เกิดสภาวะของความไม่ไว้วางใจกัน เมื่อคนหนึ่งไปทำให้อีกคนหนึ่งขุ่นเคือง คนทำก็จะถูกทำลายไป สิ่งนี้เองที่ไปเหนี่ยวไกให้วงล้อของความรุนแรงเกิดขึ้น และก็ดำเนินไป พวกเซิรบส์ ชิงชังพวกโครแอตส์ อินเดียกับปากีสถานหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน พวกตูซี่ส์และฮูตูส์ นอนอยู่บนความเชื่อว่าจะต้องทำลายพืชพันธุ์ให้หมดไปสักฝ่าย พวกสิงหลและทมิฬไม่สามารถอยู่ร่วมเกาะเดียวกันได้ ความปล่อยวางอยู่ที่ไหน? ความดีงามที่จะมาทำให้เกิดความอายต่อความเกลียดชังเล่าอยู่ ณ ที่ใด? เราทั้งหลายมีหน้าที่แผ่เมตตา ความรักในโลก เราต้องฝึกปฏิบัติความมีเมตตาธรรม ในทุกสถานการณ์ เพราะโลกมันใหญ่กว่าดาวเคราะห์ดวงนี้ (ความหมายคือโลกมนุษย์มันใหญ่กว่าโลกที่

planet and time is greater than the events of this era. When we walk about, we walk for peace. When we sit, we sit for peace. When we work or speak with others, it is with a heart inclined toward peace. We make our own world peaceful and harmless so that peace can spread out from right here and right now-from consciousness. This effort appears seemingly insignificant in a world where tens of thousands of bullets are expended, and hundreds of mines blow the limbs off children daily, But the spreading of loving kindness, if done with great purity, has a profound effect. Mother Teresa was a great example. Whatever else she may have done through her social service, her loving kindness was what the world marveled at.

The inner peace that we are all capable of radiating into the world is the energy that transforms people's hearts and minds. We sit to meditate with a heart full of metta because it has a great influence upon ourselves, our friends, and our society. It protects our personal world from dangers and builds peace-bridges to the larger world. The peace-bridges built today and tomorrow will gradually extend into the future. There will be a time when the horrors of this era will be forgotten. Our metta today will help

pave the way, and may even be the critical factor in this transfor mation.

Q: As a social worker, I want to ask you just one question: What is normal?

A: The way things are.

You see it is easy to ask this question but impossible to really answer it. As a social worker, you would have already asked yourself, "What can be done for the world? What are the root problems of the world? How can I help?" Perhaps as yet you haven't found satisfactory answers. A penetrating mind won't find satisfaction in looking at these questions conventionally. These questions have to be seen from the bottom up,

เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นภูเขา) และเวลานั้นมันยิ่งใหญ่กว่าเหตุการณ์ในยุคนี้ (ความหมายคืออายุของโลกมันยาวไกลกว่ายุคหนึ่ง สมัยหนึ่ง) เมื่อเราก้าวย่างไปเราต้องก้าวย่างไปหาสันติภาพ เมื่อเรานั่งเพื่อสันติภาพ เมื่อเราทำงานหรือพูดกับผู้อื่น เราก็ต้องให้มีจิตใจที่เปี่ยมด้วยความหวัง สันติภาพทำให้โลกของเราเอง (ตัวเอง) มีสันติสุขและมีความน่ากลัวอันตรายน้อยลง ดังนั้นเองสันติภาพจึงสามารถแผ่กว้างออกไปได้ ที่นี่และเดี๋ยวนี้จากจิตสำนึก ความมุมานะนี้ปรากฏขึ้นไม่ค่อยจะเด่นชัดนักในโลกที่ ๑๐ ใน ๑,๐๐๐ ของกระสุนปืนถูกซื้อขายกัน และลูกระเบิดเป็นร้อย ๆ ถูกโยน เข้าไปในหมู่เด็ก ๆ เป็นประจำวัน แต่การขยายความรักความเมตตา การกระทำหรือกรรมที่ก่อขึ้นอย่างบริสุทธิ์ยังหลับสนิทอยู่ คุณแม่เทเรซ่าเป็นตัวอย่างที่ยิ่งใหญ่ อะไร ๆ ที่ท่านรับใช้สังคมก็ด้วยเมตตาธรรม นี่แหละคือโลกอันน่าพิศวงในตัวที่เธอมีอยู่

สันติภาพภายใน ซึ่งเราสามารถแผ่รังสีเข้าไปในโลก คือพลังงานที่จะเปลี่ยนจิตวิญญาณของผู้คนได้ เรานั่งทำสมาธิด้วยจิตใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา เพราะว่ามันจะเกิดเป็นฤทธิ์อำนาจขึ้นในตัวเราเอง เพื่อนของเราและสังคมที่เราสังกัดอยู่ มันจะปกปักรักษาโลกให้รอดพ้นภัยพิบัติ และสร้างสะพานสันติภาพเชื่อมต่อกับโลกใหญ่ภายนอก สะพานสันติภาพที่สร้างวันนี้ และวันพรุ่งนี้ก็จะโยงไปถึงอนาคตต่อ ๆ ไป มันจะต้องมีสักวันหนึ่งหรอกที่ความเศร้าโศกสูญเสียจะต้องถูกลืมเลือนไป เมตตาธรรมของเราวันนี้จะกรุยทาง และแม้แต่อาจเป็นปัจจัยวิพากษ์วิจารณ์ในการเปลี่ยนแปลง

ปรัศนี : ในฐานะเป็นคนงานของสังคม กระผมขอถามท่านอาจารย์คำถามเดียว ความเป็นปกติ หรือธรรมดา คืออะไร?

อ. สุมโน : ความเป็นปกติ คือ วิถีที่ทุกสรรพสิ่งเป็นอยู่ท่านเห็นว่ามันง่าย ที่จะตอบคำถามนี้ แต่มันเป็นไปไม่ได้เลยที่จะตอบได้จริง ๆ ในฐานะคนงานในสังคมคุณสมควรจะต้องถามตัวเองว่า "เราสามารถทำอะไรให้กับโลกของเราได้บ้าง?" "อะไรคือรากเหง้าของปัญหาของโลก" "เราจะมีส่วนช่วยได้อย่างไร?" บางทีท่านอาจจะยังไม่ได้รับคำตอบที่ท่านพอใจกระมัง จิตใจที่จดจ่ออยู่กับคำตอบ จะไม่พบกับความพอใจในการเพ่งมองต่อปัญหานี้อย่างเป็นแบบแผน คำถามนี้จะมองมาจากต้นตอขึ้นมา จึงพูดออกมาได้ ท่านจะต้องเข้าใจบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับธรรมชาติของโลกมาแล้ว ธรรมชาติของจิตใจ สาเหตุของปัญหาและความขัดแย้ง และหนทางเบื้องหลังปัญหาและความขัดแย้ง

so to speak. You have to understand something about the nature of the world, the nature of the mind, the causes of problems and conflicts, and the way beyond problems and conflicts.

The understanding that transforms the way you see the world comes out of a radical restructuring of you view of reality. Then the ability to recogize what to do in any situation becomes normal.

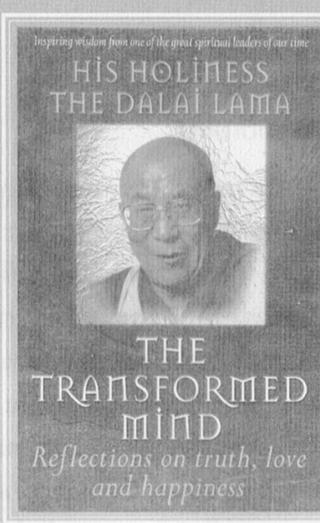
Though tens of thousands of people have been working for at least a thousand years to try to improve society, it continues in its overall miserable state of injustice, exploitation, and intimidation. While some segments of society have progressed slightly, any improvement of the general quality of human life has only been cosmetic.

If there is to be a significant improvement in the quality of our personal and societal life, it must come from the minds and hearts of people.

ความเข้าใจที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปของวิธีที่ท่านมองดูโลก จะออกมาเป็นการสร้างทัศนะของท่านต่อสัจธรรม แล้วความสามารถที่จะเห็นจริงว่าอะไรที่จะต้องทำในแต่ละสถานการณ์ให้เป็นธรรมดา

แม้ว่า ๑๐ ใน ๑,๐๐๐ ของผู้คนในโลก ได้ทำงานมาแล้วอย่างน้อยเป็นพันๆ ปี ในความพยายามเพื่อที่จะให้โลกดีขึ้น มันยังคงอยู่ในสภาพของความไม่เป็นธรรม การถือเอาแต่ประโยชน์และการคุกคามอยู่นั่นเอง ในขณะที่บางส่วนของสังคมก้าวหน้าไปเล็กน้อยการปรับปรุงให้ดีขึ้นใดๆ ในภาพรวม คุณภาพของชีวิตมนุษย์ ก็ยังคงเป็นเพียงเครื่องตบแต่งประทินโฉมเท่านั้น

ถ้าหากมีการทำให้ดีงามขึ้น เป็นที่น่าสังเกตเรื่องของคุณภาพของบุคลิกภาพของเราและชีวิตในสังคม มันต้องมาจากจิตใจและหัวใจของผู้คน.

พุทธทาสภิกขุกับทะไลลามะ

คำตอบสุดท้ายแห่งพุทธะ

เพื่อยุวชนชาวพุทธ : โดย "พรหมปัญโญ"

ปรัศนี : ข้อที่ ๑ ทำไมพระจึงต้องสวดมนต์?

บทสวดมนต์ต่าง ๆ มีมาทั้งตั้งแต่สมัยทั้งที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ และทั้งที่หลังจากปรินิพพานแล้วก็มี เช่น

บทสวดทำวัตรเช้าเย็น มีหลังจากปรินิพพานแล้ว (เป็นบทสวดสรรเสริญพระคุณของพระรัตนตรัย และไม่ใช่พระพุทธวจนะ แต่เป็นบทสวดที่ประพันธ์ขึ้นโดยพระสาวกในยุคหลัง ๆ)

บทสวดธัมมจักรกัปปวัตนสูตร, ระตะนะสูตร และมนต์อีกหลาย ๆ พระสูตรส่วนใหญ่มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว ซึ่งอันที่จริงก็เป็นคำตรัสโดยพระพุทธเจ้า (พุทธวจนะ) นั่นเองที่พระองค์ได้ตรัสสอนหรือแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนในสมัยนั้น และเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ก็มีการจัดทำคำสอนเหล่านั้นขึ้นเป็นหมวดหมู่ (ทำสังคายนา) จัดทำโดยพระอรหันต์สาวกในสมัยนั้น โดยทำร่วมกัน แต่แบ่งหน้าที่กันรับภาระในการทบทวน ตรวจทาน เช่นพระ

อานนท์เถระ ซึ่งมีความทรงจำเรื่องราวต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าได้เทศนาได้ดี ก็นิมนต์ให้ท่านรับผิดชอบเรื่องการจดหมวดหมู่ของพระสูตร (บทสวดต่าง ๆ ที่เป็นหัวข้อ ธรรมะ คติธรรม และนิทานชาดก)

พระอุบาลีเถระ ท่านมีความเชี่ยวชาญและทรงจำด้านพระวินัย หรือ กฎระเบียบที่สงฆ์จะพึงปฏิบัติได้ดี ก็รับผิดชอบในส่วนของพระวินัย (เช่นศีลของพระ ๒๒๗ ข้อ)

พระมหากัสสปะเถระ ท่านมีความเชี่ยวชาญด้านพระอภิธรรม ก็รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องอภิธรรม (ธรรมะล้วน ๆ ที่เกี่ยวกับจิตโดยตรง ไม่ค่อยจะมีเรื่องนิทานชาดก)

ดังนั้นจึงสามารถรักษาพระไตรปิฎก (แปลว่า ตะกร้าสามใบ ซึ่งบรรจุคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งสามเอาไว้ คือ พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม) เอาไว้ได้นานแสนนาน

แต่การรักษาพระไตรปิฎกให้คงอยู่ยาวนานนั้น มิใช่เรื่องง่าย ๆ เลย ในยุคนั้นและพระอรหันต์เหล่านั้นท่านสามารถเห็นการณ์ไกล จึงได้คิดค้นวิธี "เก็บข้อมูล" ที่ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ คือ "การบันทึกไว้ในสมองมนุษย์" หรือการบันทึกไว้ในความทรงจำนั่นเอง โดยการสอนให้ท่องให้ขึ้นใจ จากการสวดให้ฟังจาก (ปาก) คนหนึ่ง ถ่ายทอดมาสู่ความจำของอีกคนหนึ่ง จากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ดังนี้เรื่อยมา (generation to generation) วิธีนี้เรียกว่าวิธี "มุขปาฐะ" และการที่จะท่องให้จำขึ้นใจมิมีวันลืม ก็ไม่มีวิธีใดที่จะวิเศษไปกว่าการ "สวด" โดยการประพันธ์ขึ้นเป็นบทสวดให้คล้องจองกัน และให้พระเณรสวดกันทุกวันค่ำเช้า เป็นอย่างนี้มาตลอดระยะเวลาสองพันกว่าปีแล้ว ข้อมูล คือคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ไม่ได้หายไปกับกาลเวลา.........

พระพุทธเจ้าเคยตรัสสอนเรื่องใดเอาไว้เมื่อครั้งกระนั้น แม้ปัจจุบันนี้เราก็รับรู้ได้ถึงพระสุรเสียงของพระองค์ผ่านการ "สวดมนต์" นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในยุคหลัง ๆ พุทธศาสนิกชนในหลาย ๆ ประเทศได้ยกคำสวดมนต์ขึ้นเป็นบทสวด ที่เชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์เหมือนกับคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของพราหมณ์..... และมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าพระเวทของพราหมณ์เสียอีก เพราะบทสวดของชาวพุทธเกือบทั้งหมด เป็นหลักธรรมที่เป็นพุทธวจนะ ซึ่งคงความเป็นสัจจะอยู่เสมอ.........มิได้มีบทโศลกใด ๆ เลย ที่เป็นบทสวด ที่ผู้สวดต้องการสวดเพื่อสาปแช่งผู้อื่น เหมือนในคัมภีร์ของบางลัทธิศาสนา.....

ดังนั้น จะว่าการสวดมนต์นำมาซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ ก็เป็นเรื่องที่บัณฑิตทั้งหลายยอมรับในทุกยุคทุกสมัย......และการสวดมนต์นั้นให้ผลที่ดี และเป็นมงคลเสมอมาอย่างน้อยที่สุดก็ทำให้จิตใจสงบลงได้ แม้ผู้สวดต้องการสวดเพื่อให้ได้บุญ ได้ความสงบใจก็เป็นเรื่องที่ถูกต้อง และมีผลที่ล้ำค่าสูงส่งเสมอมาทุกยุค ทุกสมัย ขอให้ทุกท่านได้มีศรัทธาในการที่จะสวดมนต์ และได้รับประโยชน์จากการสวดมนต์นั้น ๆ ตามความปรารถนาของ

แต่ละท่าน เทอญ

ปรัศนีข้อที่ ๒ : การไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ควรจุดธูปกี่ดอก?

การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ อาจจะจุดธูปกี่ดอกก็ได้แล้วแต่ความนิยม บางคนจุดธูปถึง ๙๙ ดอกก็มี หรือจุดเท่าอายุก็มี แต่การไหว้พระในศาสนาพุทธนั้น มีหลักที่เราชาวพุทธยึดถือเป็นแบบอย่างกันมานานและมีปริศนาธรรมอยู่ในนั้นด้วย เช่น

การไหว้พระที่โต๊ะหมู่บูชา เรานิยมจุดธูป ๓ ดอก เพื่อเป็นเครื่องบูชาพระพุทธเจ้า โดยเป็นนัยที่สำคัญว่า เราบูชาพระคุณอันประเสริฐ ๓ ประการของพระพุทธองค์ คือ....

๑. พระวิสุทธิคุณ (ปราศจากกิเลสทั้งปวง)

๒. พระปัญญาคุณ

๓. พระมหากรุณาคุณ

นี่คือปริศนาธรรมในการบูชาด้วยธูป ๓ ดอก

ส่วนพระธรรมนั้น เราชาวพุทธนิยมบูชาด้วยการจุดเทียน ๒ เล่ม (เทียนเป็นเครื่องหมายของแสงสว่างเสมือนหนึ่งธรรมะของพระพุทธองค์ ส่องสว่างแก่ชีวิตเรา ส่วนการใช้สองเล่มนั้น อาจหมายถึงธรรมในสองระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตตรธรรม หรืออีกนัยหนึ่ง อาจจะหมายถึงพระธรรม และพระวินัยก็ได้)

ส่วนพระสงฆ์ เราเชื่อกันว่า บูชาท่านด้วยดอกไม้หลายๆ ชนิด เป็นปริศนาเสมือนหนึ่งว่าแม้พระสงฆ์จะมาจากหลากหลายเผ่าพันธุ์ หลากหลายตระกูล แต่เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นสงฆ์แล้ว ล้วนแล้วแต่ปฏิบัติธรรมเสมอกัน ตามพระธรรมวินัยของพระศาสดา ก็จะมีความงดงามเสมือนหนึ่งดอกไม้ ที่เราจัดไว้อย่างงดงามรวมๆ กันในแจกัน

อย่างไรก็ตาม เราอาจจะเชื่อแต่เพียงว่า บูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็ไม่ได้ผิดแต่อย่างใด ขอให้มีจิตศรัทธาก็เพียงพอแล้ว ขอเพิ่มเติมอีกนิดหน่อยว่า

จริงๆ แล้ว เรื่องที่เกี่ยวกับพิธีกรรมนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เป็นสาระสำคัญในศาสนาพุทธเลย สำหรับผู้ที่เป็นพุทธแท้ๆ แล้ว พิธีกรรมการบูชาด้วยธูปเทียน ทำนองนี้ไม่มีเลยในช่วงเวลาที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ และเชื่อว่าพระองค์ไม่ทรงประสงค์ให้มีอย่างแน่นอน (สรุปจากหลักธรรมของพระองค์ที่ไม่นิยมพิธีกรรม แต่เน้นความจริงและประโยชน์สูงสุดเท่านั้น)

...แต่อย่างไรก็ตาม ในเมื่อศาสนาพุทธได้เข้ามาสู่แผ่นดินสุวรรณภูมินี้แล้ว เราก็ได้ผสมผสาน พิธีกรรมต่างๆ เท่าที่เรานิยมและชอบที่จะปฏิบัติ ซึ่งก็ไม่ถือเป็นเรื่องผิดแต่อย่างใด แต่ก็หมิ่นเหม่อยู่บ้าง หากคิดถึงหลักธรรมแท้

...ดังนั้นบรรพบุรุษที่มีความฉลาดของเราชาวไทย จึงพยายามหาวิธีการต่างๆ เพื่อมาอธิบายให้สอดคล้องและให้ "โง่น้อยลง" และประกอบพิธีกรรมด้วยแนวความคิดที่มีประโยชน์บ้าง...ก็เท่านั้น

โดยทั่วไปแล้วเราชาวพุทธ พร้อมที่จะทำความเคารพพระพุทธองค์ โดยไม่ต้องมีธูป ไม่ต้องมีเทียน และไม่ต้องมีแม้กระทั่งพระพุทธรูปด้วยซ้ำ และโดยที่สุดแล้ว แม้แต่ชื่อขององค์พระศาสดาจริงๆ เราก็ไม่จำเป็นต้องเอ่ยนามเลย หากเรารู้และเข้าใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์แนะนำสั่งสอน

เพราะพระพุทธเจ้า ทรงเปรียบพระองค์เองเพียง...."ผู้ชี้ทาง"....เท่านั้น ส่วนเรื่องการเดินต่อไปนั้น เป็นเรื่องของเราแล้ว และในขณะที่เดินไปนั้น เราอยากจะคิดถึงบุญคุณของผู้ชี้ทาง (ที่ดี) ด้วยวิธีการต่างๆ ก็ไม่เห็นจะเป็นเรื่องแปลก และหรือเราไม่คิดถึงบุญคุณอะไรเลย ท่านก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องมาลงโทษ หรือโกรธเคืองเราแต่ประการใด......เพราะท่านบอกทางสว่างเราด้วยความเมตตา กรุณา เท่านั้น ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน แค่ "การคิดถึงบุญคุณ" ด้วยการจุดธูปแค่สองสามดอกอย่างแน่นอน......

และแน่นอนที่สุด นี่คือเสน่ห์ของศาสนาพุทธ ที่ผู้คนเกือบครึ่งโลกได้นับถือมาตลอดระยะเวลาสองพันกว่าปี......รวมทั้งเราทั้งหลายในที่นี้ด้วย โดยที่พวกเราส่วนหนึ่งไม่มีความทุกข์ร้อนว่าจะต้องจุดธูป หรือจะต้องสวดมนต์ทุกๆ วัน วันละหลายๆ ครั้งแต่ประการใด

เราเพียงตั้งใจนำหลักธรรมของท่านมาปฏิบัติตามเท่านั้น นั่นเป็นการบูชาอย่างสูงสุดแล้ว (ปฏิบัติบูชา)

สรุป : การบูชามี ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑. **อามิสบูชา** การบูชาด้วยสิ่งของข้าวปลาอาหาร เครื่องบูชาต่างๆ เช่น ดอกไม้ธูปเทียน ฯลฯ

๒. **ปฏิบัติบูชา** การบูชาด้วยการน้อมนำเอาธรรมะของท่านมาประพฤติปฏิบัติให้ได้ผลดีแก่ตนเองก่อน และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคม

ปรัศนี ข้อที่ ๓ : พระทุศีล กับฆราวาสทุศีล ใครจะแย่กว่ากัน?

ขอมองในแง่ดีก่อนก็แล้วกัน อยากจะเปรียบเทียบนิดหนึ่ง ระหว่าง.....พระทุศีลกับฆราวาสทุศีล... (พระทุศีลในที่นี้หมายถึง ทุศีลที่นอกเหนือจากข้อสำคัญที่สุดสี่ข้อ เช่น ฆ่าคน เป็นต้น เท่านั้น)

๑. พระทุศีล อย่างน้อยท่านก็ยังอยู่ในวัดและดูแลเสนาสนะสงฆ์ เช่น ปัดกวาดทำความสะอาด วิหาร ลานพระเจดีย์-แต่ฆราวาสทุศีล ไม่ทำ

๒. พระทุศีล อย่างน้อยท่านแม้จะกระทำการทุศีลนั้นๆ ท่านก็มักจะมีความละอายแอบๆ ซ่อนๆ ในการกระทำนั้นๆ แต่ฆราวาสทุศีล ไม่ทำ

๓. พระทุศีล อย่างน้อยในจิตใจท่านก็ยังมีความเมตตากรุณย์มากกว่าคนปกติทั่วไป

-แต่ฆราวาสที่ทุศีลบางคน ไม่มี หรือมีก็น้อยนัก

๔. พระทุศีล ส่วนใหญ่ ท่านรู้ตัวท่านดีว่าที่ท่านทำไป เพราะท่านพ่ายแพ้ต่อกิเลส แต่ในใจลึกๆ ของท่านแล้ว ท่านยังมีความเคารพในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์อย่างยิ่ง (ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อพระผู้ใหญ่ต้องอธิกรณ์ ส่วนใหญ่แล้ว ท่านมักจะมีสปิริตสึกออกไปเงียบๆ ในกรณีที่ท่าน รู้ว่าท่านได้ทำผิดจริงๆ และมีหลักฐานแน่ชัด และท่านก็ไม่เคยบริภาษต่อพระรัตนตรัย)

-ในข้อนี้ ฆราวาสทุศีล ก็ไม่มีเช่นกัน คือเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ความเคารพในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ มักจะไม่มั่นคงในฆราวาส

๕. พระแม้จะทุศีล ก็ยังคงให้ความเคารพในบรรดาเพื่อนสหธรรมิก (เพื่อนพระด้วยกัน)

- แต่ฆราวาสทุศีลมักจะไม่เคารพและไม่ไว้วางใจใครทั้งสิ้น

๖. พระมีศีลที่ต้องรักษามากมาย มากกว่าฆราวาสมากนัก หากท่านผิดศีลข้อใดๆ แม้จะหลายๆ ข้อ ท่านก็ยังนับว่า มีศีลมากกว่าฆราวาสนับเป็นร้อยๆ ข้ออยู่ดี

- ฆราวาสที่ทุศีล ส่วนใหญ่ไม่สามารถรักษาศีลห้าให้ครบได้เลย และส่วนหนึ่งรักษาไม่ได้เลยแม้แต่ข้อเดียว

๗. พระทุศีล อย่างน้อย ก็ยังเป็นที่เจริญศรัทธาของประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่เคารพเชื่อถือในตัวท่าน (คือยังสามารถรักษาศรัทธาให้เกิดขึ้นได้อยู่)

- แต่ฆราวาสที่ทุศีล ไม่สามารถยัง

ศรัทธาให้เกิดขึ้นได้เลย

๘. เคยมีปรากฏด้วยซ้ำไปว่า วัด โบสถ์ วิหารใหญ่ ๆ ที่กลายมาเป็นสมบัติล้ำค่าของบ้านเมืองในปัจจุบันนี้ บางวัดได้ถูกสร้างหรือถูกชักชวนให้สร้างโดยพระที่ทุศีล

- แต่ฆราวาสที่ทุศีล มิอาจสามารถทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่อย่างนั้นได้เลย แม้ทำได้ก็มิใช่เพราะศรัทธา

๙. พระที่ทุศีล ยังสามารถแสดงธรรมให้ประชาชนส่วนใหญ่ฟังได้ และเข้าใจได้ จนบางคนอาจจะบรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่งได้อยู่

- แต่ฆราวาสทุศีล ไม่สามารถทำได้

๑๐. พระทุศีล ส่วนหนึ่ง ท่านยังหมั่นศึกษาพระธรรม ในส่วนที่เหมาะสมแก่ตัวท่าน เช่น ท่านเป็นพระนักเทศน์ ท่านก็ยังค้นคว้าเพื่อไปเทศน์ แม้จะเป็นประเภท "ใบลานเปล่า"

-ส่วนฆราวาสทุศีล หาได้ใส่ใจไม่

พระทุศีล เปรียบเสมือนหนึ่งน้ำที่ถูกต้มด้วยไฟ จนร้อนมาก ไม่สามารถเอาล้างหน้าได้ แต่ก็สามารถเอาไปทำประโยชน์อย่างอื่นได้บ้าง เช่น ชำระชะล้างสิ่งสกปรกโสโครกออกไป เพื่อให้เกิดความสะอาด

ส่วนฆราวาสทุศีลนั้น เปรียบเสมือนน้ำเน่า น้ำสกปรกโดยแท้ มิอาจที่จะเอาไปชำระอะไรได้เลย ยิ่งเอาไปชำระสิ่งอื่น ก็เท่ากับว่า ยิ่งทำให้สกปรกกันเข้าไปใหญ่ คนทุศีลเข้าสังคมไหน สังคมนั้นวุ่นวายกันไปหมด

พระทุศีล เหมือนกับอาหารที่ไม่มีกลิ่นหอม ไม่มีสีน่ากิน ไม่มีรสชาติอร่อย แต่เป็นอาหารที่ยังสามารถกินได้อยู่แน่นอน ว่าย่อมเป็นที่ต้องการของคนที่กำลังหิวมาก ๆ และเมื่อกินเข้าไปแล้ว ก็ไม่มีโทษอะไรเลย อิ่มด้วย แต่รสชาติไม่อร่อยเท่านั้นเอง

ฆราวาสทุศีล น่ากลัวมาก เหมือนอาหารที่เจือไปด้วยสีสรรค์ที่มีพิษ และบางทีก็บูดเน่าเสียแล้ว ไม่มีประโยชน์เลย

ขอย้ำนะว่า กำลังมองในแง่ดีอยู่ แต่หากให้มองพระในแง่ร้าย ก็ทำใจให้มองในแง่ร้ายได้เหมือนกัน แต่จะเกิดประโยชน์อะไร? ต่อใครบ้าง? ก็ยังไม่เห็นจะมี ก็เลยคิดว่า ขอมองในแง่ดีก่อนก็แล้วกัน

และที่สำคัญ บ้านเมืองเรายังมีน้ำเย็น ๆ (ที่ไม่ได้ถูกต้มให้ร้อน เพราะไฟกิเลส) อยู่อีกจำนวนมากมาย เลือกหามาล้างหน้าล้างตา หรือ ดื่มกินให้ชื่นฉ่ำใจตามอัธยาศัยของคนดีสิ

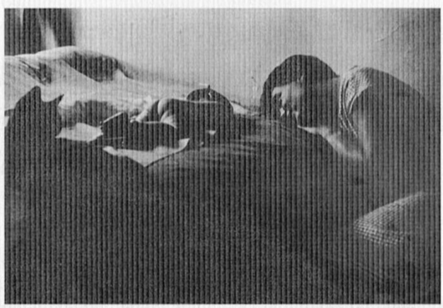
ส่วนน้ำร้อน ๆ เราก็เอาไปทำประโยชน์อย่างอื่น หรือหากกลัวมันจะมาลวกแขนขาให้ได้รับบาดเจ็บ ก็อย่าไปเข้าใกล้......แค่นั้นเอง

"ครอบครัวมนุษย์"

กิเลส - กรรม - วิบาก ● กิน - กาม - เกียรติ

ความรัก : และจะไม่ใช่ความรักที่เป็นที่รักตลอดไป....

ลูก : กระดูกของกระดูกของฉัน, และเลือดเนื้อของเลือดเนื้อของฉัน, (เยเนซีส 2.23)

เจริญวัย : เด็ก ๆ กระโดด ตะโกน หัวเราะ และภูเขาทั้งหลายสะท้อนเสียงเหล่านั้นมา....
The Little ones leaped, and shouted, and laugh'd And all the hill echoed....

William Blake.

ถ้าข้าฯ ไม่ทำงาน โลกนี้อาจถูกลบล้างไป *(ภควัท - คีตา)*

If I did not work, these worlds would perissh... (Bhagavad - Gita.)

When I am a man, I shall de a Hunter
When I am a man, I shall de a harpooner
When I am a man, I shall de a canoe-buider
When I am a man, I shall de a capenter
When I am a man, I shall de a artisan
Oh Father ! ya ha ha ha.

เมื่อฉันเป็นมนุษย์, แล้วฉันก็จะเป็นผู้ล่า
เมื่อฉันเป็นมนุษย์, แล้วฉันก็จะเป็นนักฉมังฉมวก
เมื่อฉันเป็นมนุษย์, แล้วฉันก็จะเป็นนักสร้างเรือแคนู
เมื่อฉันเป็นมนุษย์, แล้วฉันก็จะเป็นช่างไม้
เมื่อฉันเป็นมนุษย์, แล้วฉันก็จะเป็นศิลปิน
โอ ! พระบิดา ยา ฮา ฮา ฮา.

(Kwakiuutl Indian.)

แผ่นดินคืออมตะพระมารดา.

The land is mother that never dies.

(Maori)

แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต
กับการทำงานสืบสานความคิดพุทธทาสภิกขุ
นิทรรศการศิลปะ "มหรสพทางวิญญาณร่วมสมัย" ที่เสถียรธรรมสถาน
วันที่ ๑๓ - ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๔

สืบเนื่องจากนิทรรศการศิลปะ **"มหรสพทางวิญญาณร่วมสมัย"** ซึ่งจัดขึ้นที่เสถียรธรรมสถานในครั้งนี้ นับเป็นก้าวสำคัญของแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต อีกก้าวหนึ่งซึ่งตอบสนอง ความคิดสร้างสรรค์ที่ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุทำไว้ในสวนโมกขพลารามดังปรากฏถ้อยคำที่เขียนไว้ในสูจิบัตรนิทรรศการดังกล่าวความว่า

"เพื่อสืบสานต่อเมล็ดพันธุ์แห่งปัญญาในศรัทธาอุดมคติของท่านพุทธทาสภิกขุที่จุดประกายโรงมหรสพทางวิญญาณว่า ศาสนาเป็นศิลปะอย่างยิ่ง เป็นศิลปะที่แท้จริงที่พัฒนามนุษย์ไปสู่ความงามของการใช้ชีวิตและจิตใจอย่างผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน"

เสถียรธรรมสถาน คือ หยดน้ำเล็กกลางใจเมืองที่นำเมล็ดพันธุ์ที่ดีงามสืบสานต่อดำริของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ในการสร้าง **"โรงมหรสพทางวิญญาณร่วมสมัย"** สำหรับคนทุกวัย เพื่อเปิดใจเรียนรู้สู่จิตวิญญาณ อุทยานศิลป์ ศิลปะของการใช้ชีวิตที่ดีงามและเป็นอิสระ ในวิถีแห่งพุทธะซึ่งนำด้วยสติแห่งการรู้เท่าทันในปัจจุบันขณะ เราหวังให้โรงมหรสพนี้ เป็นสถานที่แสดงศิลปะทุกแขนง ที่จะนำไปสู่สันติภาพและความเข้าใจไปสู่มวลมนุษย์ เป็นสถานที่เด็กๆ จะได้กลับบ้านใจ ผ่านงานศิลป์ และพบว่าตนเองมีสติและสมาธิเป็นเพื่อน จูงมือกันไปสู่ความเบ่งบานในสวนดอกไม้แห่งปัญญา พ่อและแม่ภายใต้เปลือก ร่างกาย ที่เก่าแก่ แต่หัวใจเดิมแท้บริสุทธิ์ดวงเดิมจะถูกเปิดเผย ไม่จำเป็นต้องเคยสร้างงานศิลป์ เพราะทั้งชีวิตร่างกายและจิตใจเป็นงานศิลปะอันปราณีตที่ธรรมชาติและกาลเวลาบรรจงสร้าง ผู้สูอายุเป็นเพียงกระจกเงาในกระจก

ผลพวงจากงานนิทรรศการครั้งนี้ คือ จุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การสร้าง **"โรงมหรสพทางวิญญาณร่วมสมัย"** ในเสถียรธรรมสถานแห่งนี้ ต่อไปในอนาคต โดยที่รายได้จากการขายภาพชุดของศิลปินจะเป็นปัจจัยสนับสนุนการสร้างโรงมหรสพดังกล่าว

สำหรับผลงานของศิลปินที่ส่งเข้าร่วมแสดง มีทั้งศิลปินแห่งชาติอย่าง จักรพันธ์ โปษยกฤต, ชื่อภาพ "ศึกพรหมมาศ"รวมทั้งผลงานอื่นๆ อีก ๑๐๐ ภาพ ของผู้ใหญ่ใจดีในเมืองไทยหลายท่านที่แบ่งปันเวลาและความสามารถที่ส่งผลงานเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญในครั้งนี้ เช่น

จักรพันธ์ โปษยกฤต, ประเทือง เอมเจริญ, จรูญ บุญสวน, อำนาจ กลั่นประชา, วัลลภิศร์ สดประเสริฐ, พันธศักดิ์ จักกะพาก, เอกชัย ลวดสูงเนิน, วินัย ปราบริปู, มาโนชต์ เพ็งทอง, นายดี ช่างหม้อ.

คติโลก คติธรรม

โดย : พญ. อมรา มลิลา

เราพึงมีสติคิดว่า เราจะต้องพยายามที่จะทำให้ใจเราไปรู้เห็นสิ่งที่ ตาเนื้อของเราเอง ที่มองในสิ่งที่ไม่เห็นความจริง แต่เราไม่ได้มองใกล้ๆ ตัวว่า การปฏิบัติเราปฏิบัติเพื่ออะไร ใช่เห็นแต่ว่าการมาปฏิบัติธรรมเพื่อที่จะให้เรารู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบของเราให้เต็มที่ หลายท่านคงจะผิดหวัง - แท้จริงแล้ว อันที่จริงนี่ เราไม่รู้หรอก

วันก่อนดิฉันได้อ่านหนังสือ "ธรรมโฆษณ์" ก็มีอยู่เรื่องหนึ่งเป็นที่ถูกใจดิฉันมาก คือท่านเล่าว่า ได้มีโยคีองค์หนึ่งตั้งสำนักอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ และเยื้องๆ กับสำนักของฤาษีก็เป็นสำนักของผู้หญิงงามเมือง สำนักหญิงนั้นก็เปิดบริการเต็มที่ โยคีเองก็พยายามสั่งสอนผู้คนก็มีผู้คนมาปฏิบัติกันตามสมควร

สำนักของผู้หญิงงามเมืองก็มีคนมา

รับบริการเนืองแน่น

ต่อมาวันหนึ่งมีเหตุให้โยคีและหญิงงามเมืองต้องเสียชีวิตไปพร้อม ๆ กัน ยมทูตก็มานำวิญญาณของคนทั้งสองไปให้ยมบาล

ยมบาลได้ตัดสินคดีความเรียบร้อยแล้ว ยมบาลพิพากษาว่า โยคีต้องไปลงนรก และหญิงงามเมืองให้ไปขึ้นสวรรค์

โยคีก็ประท้วง ไม่จริ้งไม่จริง ก็ตลอดชีวิตของท่านนั้นได้ประกอบแต่คุณงามความดี นำพาประชาชนให้สนใจในศีลในธรรม ทั้งเข้าวัดปฏิบัติและก็มีคนมารับบริการของท่านเยอะแยะ แล้วเรื่องอะไรที่ท่านจะต้องไปลงนรก ท่านก็ประท้วงว่าให้ท่านยมบาลทบทวน ในเมื่อผู้หญิงงามเมืองนี่น่ะทำให้ครอบครัวเขาแตกแยกกัน

ยมบาลบอกว่า ท่านได้ตรวจดูแล้วอย่างถี่ถ้วนแล้ว และท่านก็ยืนกรานคำพิพากษาของท่าน เพราะว่ามองลงไปหลังจากโยคีประท้วงท่านพยายามเพ่งมองลงไปทุกครั้งที่โยคีประกอบศาสนกิจอยู่ที่อาศรมของท่าน ดวงจิตหนีข้ามถนนไปนอนอยู่กับผู้หญิงงามเมืองอยู่เรื่อย ๆ

เพราะฉะนั้น จิตของท่านไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่ ดังนั้นที่จะขอไปสวรรค์น่ะไม่ได้

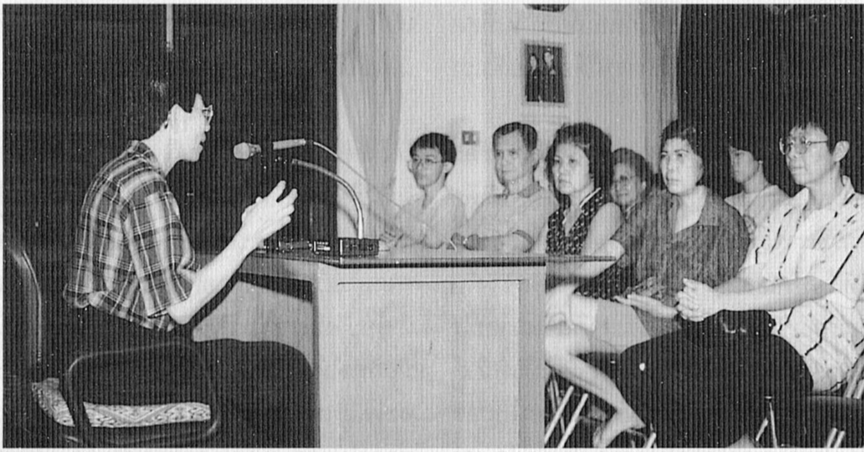
แต่จิตของผู้หญิงงามเมืองน่ะ พอเธอได้ยินเสียงนางพร่ำสอนสาธยายมนต์ก็น้อมใจระลึกว่าตัวเรานี้ยังไม่มีโอกาสทำตัวให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง แต่ก็ขอร่วมโมทนา และก็ยกจิตของตัวเองให้เป็นกุศล เพราะฉะนั้นจิตของผู้หญิงงามเมืองนี่น่ะทำหน้าที่ถูกต้อง คือหน้าที่ทางกายก็ทำไปส่วนจิตใจก็ผึ่งผายให้เป็นบุญเป็นกุศลขึ้นมา

แม้แต่ดิฉันก็มาสะดุดใจว่า เออ... จริงนะ แล้วก็นึกไปถึงตัวเองค่ะ ตอนที่เข้าวัดพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าใจของเรานี่น่ะสำคัญอย่างไรบ้าง ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกอย่างจะเป็นไปได้ด้วยใจ

เราคิดว่าเราเข้าใจซาบซึ้งในทางใจ.... ใช่ซิ....เราอยากเป็นอะไรนี่ เล็ก ๆ เราอยากไปเมืองนอก เราตั้งใจเรียนหนังสือเราก็ได้ไป นี่คือใจเป็นใหญ่ใจเป็นประธาน แต่เรายังไม่เห็นถี่ถ้วนไปตามใจเรานึก แต่เราถือว่าเราพูดคำไหนคำนั้นกว่าจะลั่นวาจาไปเราไตร่ตรองก่อนนะคะ แล้วเราก็รักษาคำพูด แต่.... เราไม่ได้เห็นว่าเรามี......

เราไม่ได้เปรียบเทียบการกระทำ คำพูด ความคิดของเราเป็นบัญชีนะคะ ถ้าอะไรเป็นกุศลมันก็มีรายได้เข้ามา ถ้าเป็นอกุศลเราก็ต้องจ่ายไป แล้วเราก็จะเป็นหนี้

ตลอดเวลานะคะ ทุกค่ำก่อนนอน เราลองดูงบบัญชีของเราซิว่า มันตัวแดงขึ้นทุกวัน เพราะว่าอะไร เพราะว่าในความเผลอนิดเผลอหน่อยของเรานี่น่ะ มันเป็นอกุศลไปทั้งหมดแล้ว เหมือนที่พระเจ้าปเสน วิสัชนา ถวายพญามิลินท์ เมื่อพญามิลินท์ถามว่ากรรมที่ไม่เจตนากับกรรมที่เจตนานี้ อะไรที่มีผลร้ายแรงกว่ากัน ใคร ๆ ต่างก็บอกว่ากรรมที่ไม่เจตนามีผลน้อยกว่า แต่กรรมที่เจตนามีผลหนักกว่า เพราะเราจงใจทำตั้งใจทำใช่ไหมคะ

พ.ญ.อมรา มลิลา ขณะบรรยายเรื่อง คติโลก-คติธรรม ที่ธรรมสถานจุฬาฯ

แต่ไม่ใช่ กรรมที่ไม่เจตนามีผลร้ายแรงมหาศาลกว่า และก็ให้เหตุผลว่า สมมุติว่าเราจะต้องเดินฝ่าหนามไปนี่ เราก็จะต้องระมัดระวัง ทำยังไงเราถึงจะเหยียบให้หนามตำเราแต่น้อย มีทางที่เราจะหารองเท้าหรือหาอะไรที่จะป้องกัน เพราะเรารู้ว่าเรากำลังจะเดินไปในที่อันตราย เพราะฉะนั้นอันตรายที่จะเกิดกับตัวเราก็ไม่มาก แต่ว่าถ้าเป็นกรรมที่ไม่เจตนานี้นะคะ เราไม่ค่อยมีสติ เราไม่เจตนาเราไม่รู้ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งอันตราย ดังนั้นเราไม่ได้ระมัดระวังเลย เราก็เดินไปคุยไปอะไรต่ออะไรจนกระทั่งเราพลาดไปเหยียบหนามหรือว่าไอ้ของแหลมเข้า เราก็ลื่นเพราะตกใจกลัวก็ล้มลงไป เคราะห์หามยามซวยแว่นตาเราแตกกระจกแว่นตาแทงตาเราบอดอะไรอย่างนี้

เพราะฉะนั้นพระเจ้าปเสนจึงบอกว่าในชีวิตของคนเรากรรมที่ไม่เจตนา มีผลเผ็ดร้อนและร้ายแรงกว่า แล้วยิ่งกว่านั้นใช่ว่าแต่เพียงแค่นี้ การไม่เจตนานี้เราไม่รู้ตัวว่าสิ่งนี้มันเป็นพิษเป็นภัยแก่เรา การไม่เจตนานี้เราไม่รู้ไปเรื่อยๆ ด้วยเราคิดว่ามันเป็นของปลอดภัย ตกลงมันก็ติดเป็นนิสัย มันก็เป็นภัยจิณกรรมพอวันหนึ่งเรารู้ว่ามันเป็นของไม่ดีเราจะเลิกมันเสีย ไม่ใช่ว่าพอรู้ปุ๊บมันหยุดได้ปั๊บอย่างที่เล่ามาให้ฟังนี่.....ไอ้ความเคยชินไอ้ความสบาย ตามที่กิเลสมันคอยยุแยงตะแคงรั่วเรานี่น่ะ มันก็ทำให้เรายอ่หย่อนอ่อนแอ แล้วเราก็ไม่เอาชนะมันได้สักทีหนึ่ง

วันนี้ช่างหัวมันเถอะ นิดเดียว เรื่องนิดเดียว ตกลงมันก็ได้กำลังมากขึ้นๆ จนในที่สุดเมื่อเราคิดจะเอาจริงเอาจัง เราก็ไม่มีกำลังแล้ว กิเลสมันก็ให้เหตุผลต่อไป ช่างเถอะ นิดเดียวเท่านั้น ค่อยไปทำวันอื่นต่อไปก็ได้ แล้วเอาอันนั้นมาหักลบกลบหนี้ ตกลงในที่สุดเราก็หนี้สินล้นพ้นตัว เหมือนคนที่เรารู้ว่าเราไม่มีรายรับ แต่....เอาตรงนั้นก่อนเถอะ

ขอยืมเขามา เอาตรงนี้ก่อนเถอะ ในที่สุดเราก็ไม่มีปัญญาใช้หนี้ได้ เราก็ต้องขายตัวเรา เราก็แย่ไปเลย

นี่ก็เหมือนกัน ในทางปฏิบัตินะคะ ถ้าเราเริ่มต้นด้วยการคิดว่า การปฏิบัติคือการที่เราจะทำได้ ในความรับผิดชอบของเราให้เรียบร้อยสมบูรณ์แบบ เราก็ระมัดระวังไปหมดทุกขั้นตอน ตั้งแต่ลืมตาตื่นขึ้นมาอะไรที่มาสัมผัสเรา และเราระลึกว่ามันเป็นหน้าที่มันเป็นสิ่งที่เราจะต้องทำ รีบทำ อย่าไปผลัดวันประกันพรุ่ง อย่าไปคิดว่า ไม่เป็นไร เรายังมีเวลาอีกเหลือเฟือ อีกเดี๋ยวก็ได้ เราไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น เรารีบทำให้เสร็จ ถ้าเผื่อเรามีเวลาเหลือเฟือ เราจะไปทำอะไรอย่างอื่นนั่นเป็นสิทธิของเรา

แต่อะไรก็ตามถ้าเรารู้ว่ามันเป็นหน้าที่ของเรา จัดการทำไปให้เสร็จรวดเร็วที่สุดเท่าที่เราจะทำได้ ให้มันติดเป็นนิสัยไว้เลยนะคะ แล้วใจมันได้สบาย เผื่อว่าบางทีเรา.... ทำนะ บางทีมันก็ลืมไป บางวันเราก็นึกได้แต่เราไม่มีเวลา แล้วเราก็รู้ว่าสิ่งนั้นมันได้หายไป ถ้าเราไม่ได้ทำ มันก็จะทำให้เราพลาดท่าเสียที มันจะทำให้เราผิดสัญญากับเขาหรืออะไรก็ตาม ตกลงใจของเราเกิดทุกข์เดือดร้อนจะไปทำในกิจที่เราจะทำมันก็ทำไม่ได้ เพราะมันสะดุ้งผวาด้วยเราไปหลงลืมเสียมันก็ทำให้เสียงานเสียการ ใจอันนี้มันก็มีความกังวลขึ้นมา สติที่ดีในปัจจุบันมันก็ไม่อยู่แล้ว ที่เราจะทำในปัจจุบันนั้นมันก็ไม่ดีเท่าที่ควร ทีนี้หลักใจเรามันก็เกิดละล้าละลัง จะทำอะไรเข้าใจ มันก็จะแตกแยกเป็นอย่างนี้ ทำให้ผลไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยสักที

เราทำไปแล้ว เราทำก็ว่ากลัว เราทำได้ดีแค่นี้ก็ยังไม่ดี ไอ้โน่นก็จะทำ ไอ้นี่ก็จะทำ รักพี่เสียดายน้อง ต่อให้เทวดามาก็ทำไม่ได้ดีกว่านี้ เราก็จะชุ่ยกับตัวเองอย่างนี้ เสร็จความไม่เรียบร้อยก็ออกมา เราก็ไม่สบายใจ ถ้ารู้อย่างนี้เราก็ไม่ทำอย่างนี้ จะทำอย่างนั้นมันก็ทำให้เราไม่มีความปิติความอิ่มใจเพราะอะไร.....เพราะสิ่งที่เหนื่อยยากลงทุนลงแรงทำลงไปแล้ว เป็นมรดกของเราแล้ว แทนที่จะพออกพอใจกับมัน พอย้อนคิดตรงนั้นก็บกพร่อง ตรงนี้ก็มันน่าจะดีกว่านี้ ตรงนั้นก็....เฮ้อ...มันมีแต่ที่ผิด ที่บกพร่อง ใจของเราก็มีแต่ความหมอง มันมีแต่ความรู้สึกว่ามันไม่สมใจ....มันไม่อิ่ม....มันไม่เปล่ง ทีนี้ใจที่มันเป็นอย่างนี้อยู่เรื่อย ๆ ต่อไปจะทำอะไรมันก็ไม่มีเรี่ยวมีแรง มันก็เกิดความไม่มั่นใจในตัวเอง ทีนี้เมื่อไม่มั่นใจในตัวเอง ถ้าเราไม่รู้เท่าทัน เราก็จะไปเปรียบเทียบกับคนอื่น สิ่งอื่น แล้วเราก็มีจิตริษยาเขา ทำไมเขาถึงได้ดิบได้ดี ทำไมเขาไม่มีเรื่องวุ่นวายอย่างกะเรา ทำไม-ทำไม-ทำไม มันจะมีแต่คำว่าทำไม แล้วมันจะส่งจิตออกนอกนะคะ

แทนที่เราจะมาคิดว่า เออ....ถ้าเราไม่พอใจกับตัวเราเอง ทำไมเราจึงไม่ปรับปรุงตัวเราเองให้ดีขึ้น ทำไมเราไม่ใส่ความเพียรวันเวลาให้มากขึ้น คือแก้ที่ตัวเรา เราก็ปรับสายจิตออกนอก แล้วก็เปรียบเทียบกับคนอื่นแล้วก็ทำความทุกข์เดือดร้อนให้กับตัวเอง

เพิ่มขึ้น

นี่แหละค่ะ ถ้าเผื่อเราไม่ระมัดระวัง นิด ๆ หน่อย ๆ แค่นี้มันจะทำให้ใจเราหมอง ....หมอง....หมองลงไป เหมือนเหล็กกล้า ชั้นดี แต่เราไม่ระมัดระวังปล่อยให้ขี้ฝุ่นขี้ผงมันจับ บางทีน้ำค้างมันมา ไอ้เหล็กนี่มันอาจมีสนิม เล็ก ๆ ไอ้ที่มันเป็นเหล็กกล้าชั้นดี มันก็เริ่มถอย ไปแล้ว เป็นเหล็กกล้าชั้นสอง ชั้นสาม จิตมัน ก็เริ่มด้านกับคุณงามความดี มันก็เริ่มหมด ความเข้มแข็ง เอาจริงเอาจังที่จะพยายาม เพื่อจะทำให้ได้ผลดีเลิศ เพราะขันธมารมัน จะเริ่มแทรกซึมเข้ามา

สังเกตนะ ตอนที่เราเด็ก ๆ นี่เรามี เรี่ยวแรง ใครเขาตำหนิติเตียนว่าเราชรา ระมัดระวังเพียรพยายามทำให้มันดีเต็มเม็ด เต็มหน่วย แต่ต่อมาเราเหนื่อย เรามีอายุ มากขึ้น ร่างกายก็ไม่แข็งแรง มันทนอย่าง แต่ก่อนไม่ได้ เราก็....แค่นี้....แค่นี้แหละดีแล้ว เห็นไหมคะมันชักเป็นเหล็กที่มีขี้สนิมขึ้นนิด ๆ หน่อย ๆ แล้ว ใจของเราเองมันไม่เอาจริง เอาจังเหมือนแต่ก่อนแล้ว แต่เมื่อทำไปแล้ว ไม่ใช่ว่าจะพอใจนะคะ เพราะยังนึกเสียดาย นึกอาลัยว่าแต่ก่อนเคยทำได้ดีกว่านี้นะ เรา เคย...ไม่มีข้อบกพร่องอย่างนี้ จนตัวเราเอง ไม่พอใจในตัวเรา แต่ถ้ามีใครมาตำหนิในส่วน ตัวของเรา นี่ฉันนั่งเต็มที่นะ จะมาเอาอะไร กับเรา

เห็นไหมคะ มันก็เลยทำให้ใจนี้ไม่มี ความสงบผาสุข เพราะมันไม่มีความสงบ ผาสุขเป็นอาหารใจหล่อเลี้ยง ใจมันก็ค่อย พร่อง....พร่อง....พร่อง อย่าว่าแต่เรา สิ่งที่เรา มีอยู่ ดังนั้นอะไร ๆ ต่ออะไรรอบข้างมันก็ กลายเป็นสิ่งอึดอัดคับข้องไปหมด

นี่แหละมันเป็นอย่างนี้ เราก็แสวงหา สำนักนี้สำนักนั้นแต่แล้วก็ไม่ได้ปฏิบัติ เพราะ อะไรคะ เพราะเปรียบเทียบที่ไหนจะทำได้ ลงทุนแต่น้อย แต่ว่าได้ผลดี ได้ผลเร็ว ตกลง ใจก็ยิ่งพะวักพะวงใหญ่ เพราะว่าไม่ได้มุ่งแต่ ประกอบเหตุละ แต่มันคอยจะไปเก็บเกี่ยวผล เวลาก็มีเหลือน้อยแล้ว ขันธมารก็เข้ามา รุกรานเรา เพราะฉะนั้นจะต้องหาได้ตรงที่ที่ มันจะได้ผลโดยรวดเร็ว พลาดท่าเสียทีไม่ได้

ตกลงไอ้ใจที่มันไปเกาะติดอยู่ที่ผลนี่ มันก็ทำให้หาความสงัดสงบได้ยาก แล้วเวลา ที่ลงมือปฏิบัติไป เราก็ไม่เข้าใจว่าพอปฏิบัติ ไปแล้วนี่ มันก็มีเวลา....เดินทางไปข้างหน้า สองก้าว ถอยหลังสามก้าว เราก็ไม่ได้คิดถึง ตรงนี้เหมือนกับตอนที่ดิฉันเริ่มปฏิบัติค่ะ

ท่านอาจารย์ก็ดุดิฉันว่า โอ้ย..มัวแต่ เถลไถลอยู่นั่นแหละ กิเลสมันกลืนปิดเข้าไปใน ท้องมั่ง จนกระทั่งหัวใจ หัวแม่เท้ากระดูกกระ ดิก กำลังจะหายเข้าไปในป่ากิเลสหมดแล้ว

ดิฉันก็ประท้วงท่านอาจารย์ว่า อะไร กันเจ้าคะ ดิฉันกำลังนั่งจ้องกิเลสอยู่นะ ดิฉันก็เหนื่อย ยังไม่มีเวลาจะตะปบลงไปได้ แต่ดิฉันก็ไม่ได้เผลอสตินะ จ้องมันอยู่นี่ แต่ มันก็ยังนั่งจ้องอยู่ต่อหน้า

ท่านอาจารย์บอกว่า โอ้ย...สตินี่น่ะ แย่ มาก ๆ ขนาดเราเข้าไปอยู่ในท้องมันแล้วยัง ไม่รู้อีก

ดิฉันก็บอกว่า อะไรท่านอาจารย์ ก็เหมือนกับดิฉันนี่นะ นัดพบกับท่านอาจารย์ที่ท้องสนามหลวง ขณะนี้ดิฉันอยู่ที่บางลำพูแล้ว ยังไงๆ ดิฉันก็ไปถึงสนามหลวงทันก่อนค่ำหรอกหนา

ท่านอาจารย์บอกว่า เหรอ....ตอนนี้ติดอยู่ที่บางลำพูเหรอ

ท่านอาจารย์เห็นศิษย์ท่านเถลไถลไปถึงบางปราบ และก็ไม่ใช่จะมุ่งหน้าเข้ามากรุงเทพฯ นะ แต่เท้าข้างหนึ่งได้ตกลงไปในอ่าวไทยแล้ว เพราะฉะนั้นน้ำมันก็จะพัดพาออกไปมหาสมุทรแล้ว.....

ดิฉันก็นึก...ท่านอาจารย์! ท่านอาจารย์เปรียบเทียบอะไร เกินเหตุเกินผลปานฉะนี้

ตอนนั้นไม่เห็นจริงๆ ค่ะ แล้วไม่เข้าใจด้วยว่า ทำไมท่านอาจารย์ได้ว่าเรารุนแรงหนักหนาอย่างนั้น จนกระทั่งท่านอาจารย์เรือบินตกมรณภาพ และอะไรๆ หลายอย่างมันทำ ให้เราค่อยๆ เห็นขึ้นมาว่า อ๋อ...ใช่..เราอยู่ที่บางลำพู เรานัดพบกับท่านที่ท้องสนามหลวง และเราก็คิดว่า จากบางลำพูเราจะเดินไปท้องสนามหลวง เราคิดแบบของเราทางโลกนะคะ เราก็เดินไปก็ถึง

แต่ท่านคิดแบบนักปฏิบัติที่ได้ฟัดกับกิเลสมาแล้วว่า ใช่จากบางลำพูก็จะเดินไปท้องสนามหลวง แต่ใจที่มันยังไม่มีความแน่วแน่นี่นะ ประเดี๋ยวมันก็เผลอๆ อารมณ์อะไรพัดเข้ามาเราก็เผลอ เดี๋ยวก็แวะตรงนั้นว่าจะเดินไปท้องสนามหลวง อ้าว ! ตีไปทางพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ อ๊ะ ! พอนึกขึ้นเดินกลับย้อนมาใหม่ ตกลงระยะทางจากบางลำพูมาท้องสนามหลวง เท่าที่เราออกเดินวกวนกลับไปกลับมา เพราะว่ากิเลสในใจของเราที่มันพาเราให้เถลไถลไปนี่นะ คลี่ออกไปแล้วจึงไปได้ถึงเมืองตราดค่ะ

แล้วทิศทางหรือมันก็เลอะเทอะอีกจริงๆ คือมันไม่ได้มุ่งที่จะไปให้ถูกทิศ บางทีมันก็ เฮ้ย...อย่างนั้นดีกว่า อย่างนี้ดีกว่า สรุปแล้วท่านก็ว่าขาข้างหนึ่งมันก็ลงไปในอ่าวไทยแล้ว อาจารย์มันไม่ได้อยู่แค่อ่าวไทยหรอกนะมันถูกพัดทะลุแปซิฟิกไปถึงแอตแลนติกแล้ว

คือเราได้รู้นะว่า อ๋อ...เวลาที่ท่านบอกน่ะ ท่านบอกด้วยความละเอียด แต่ยากจะเดินเท้าจากบางลำพูไปท้องสนามหลวง ท่านเอาวัด อู้ฮู...มหาศาลเชียวนะคะ

แต่เราก็วัดแบบเด็กอมมือ ที่ไม่รู้ว่าการปฏิบัติมันยากยังไง เราก็เอาไม้กิโลเมตรมาวัด โธ่เอ๊ย...ท่านอาจารย์เจ็ดเลี้ยวเท่านั้นเดินสามก้าวก็ถึงนะคะ คือเรานึกแบบอย่างนี้นะคะ ยิ่งรู้น้อยเท่าไหร่ยิ่งกำแหง วัดง่ายมาก

แต่ถ้าท่านปฏิบัติแล้วท่านจะรู้ว่าเอ้อเฮอ...เห็นกันแค่นี้แหละ มันต้องค่อยๆ คืบยังกะหอยทาก เดินอย่างไรบ้าง

นี่แหละค่ะ ถึงได้ว่า กว่าเราจะเข้าใจเวลาอาจารย์พูดอะไรสักคำหนึ่งนี่นะ บางทีมันก็สายเสียแล้ว เพราะว่าท่านอาจารย์ท่านก็ทิ้งเราไปแล้ว คราวนี้ก็กรรมใครกรรมมันท่านก็บอกแล้ว อาจารย์เห็นว่าเราอยู่กันมาอาจารย์สบายแล้วก็อยากให้ศิษย์สบายพึ่งตัวเองได้ ทีนี้ใจเราก็กำเริบมาก ว่าเราก็พึ่ง

ตัวเองได้แล้ว คือพึ่งคนละระดับ คนละด้าน พอถึงตอนนี้มิวายเราจะร่ำร้องยังไงๆ เราก็คว้าท่านกลับคืนมาไม่ได้ และยิ่งคิดต่อไปนะคะว่า...ถ้าเราเกิดใหม่ ยังไงๆ ท่านก็ไม่มาเกิดกับเราอีกแล้ว ท่านก็บริสุทธิ์ไปแล้ว

คราวนี้สิ เรายิ่งตระหนกตกใจใหญ่ว่า คราวนี้เราจะเอาใครที่ไหนล่ะ มาคอยเขี่ยเราเข้าลู่เข้าทาง นี่แหละค่ะ มันก็ทำให้เห็นว่าเวลาที่เรายังไม่เข้าใจ แล้วเราก็ปล่อยให้อุปาทานในใจเรามันแปลความหมายไปและเมื่อเราทำหน้าที่ของเราเต็มที่แล้ว แต่จริงๆ เราไม่ได้ทำหรอก เราเล่น เพราะวันทั้งวันสบาย โอ้ย...สนุกตรงนี้ กลางคืนครึ่งชั่วโมงนะคะ ก็ไปนอน...ลองเทียบซิคะ วันหนึ่งยี่สิบสี่ชั่วโมง ทำความดีครึ่งชั่วโมง แล้วมันจะไหวเหรอคะ โอ้ส่วนแบ่งยี่สิบสามชั่วโมงครึ่งและในครึ่งชั่วโมงก็อย่านึกนะคะว่ามันจะมีแต่ตัวดีๆ ทั้งหมด ในครึ่งชั่วโมงยังมีเผลอสัปหงกอีก หรือไม่ก็ยังเกี่ยวกับฟุ้งซ่านสร้างวิมานในอากาศอีก ท่านอาจารย์บอกว่าคิดจริงๆ แล้วจะได้ถึงครึ่งนาทีหรือเปล่าก็ไม่รู้เลย ดังนั้นก็โกรธท่านว่าท่านพูดอะไรเกินเหตุเกินผล

ดิฉันมานั่งนึกดู เมื่อจิตเราค่อยๆ ละเอียดเข้า จริงอย่างท่านว่าครึ่งนาทีจะได้หรือเปล่า จิตสงบจริงๆ มีสติแจ่มใสรู้เท่าทันหมด พอเราเห็นอย่างนี้มันก็จะเกิดความไม่ประมาท มันก็จะเกิดความเสียดายวันเวลาที่ผ่านไปดังที่ท่านพูด ถ้าเผื่อเราไม่มีสตินี่วันเวลาที่ผ่านไปมันก็จะกลืนชีวิตเราไป เปล่าประโยชน์ เพราะว่าเราก็มีหนี้สินล้นพ้นตัวขึ้นมา แต่ว่าอะไรๆ ที่จะเป็นเสบียงของเราก็ไม่ได้ทำเลย ทีนี้เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว เราก็จะได้...คือพอใจได้เห็นขึ้นมาแล้ว ความเพียรมันก็เริ่ม....เริ่มต่อเนื่องเริ่มเข้มแข็งขึ้น

เพราะอะไรคะ? คือถ้าเราไม่รู้ไม่เห็นน่ะ เราไม่ยอมเชื่อและเมื่อไม่ยอมเชื่อ...เราก็ไม่รู้ตัวด้วยว่าเราไม่เชื่อนะคะ เพราะว่าอิทธิพลของอวิชชามันก็เป็นอย่างนี้แหละค่ะ มันจะทำให้เราเข้าใจว่า เรารู้แล้วอย่างที่ดิฉันเล่าให้ฟัง

ท่านอาจารย์ที่เราจะพบกันที่ท้องสนามหลวง ตอนนี้ติดอยู่ที่บางลำพูแล้วนะคะ คือเราจะคิดแบบทารกของเราแหละค่ะ แต่ถ้าจะคิดอย่างคนที่เจนโลก ท่านก็จะสมเพช....แต่ปรากฏว่าไม่ได้เรื่องอย่างนี้แหละค่ะ

ทีนี้จะทำอย่างไรล่ะ แต่ละเรื่องๆ ที่เราว่าเรารู้นี่นะ ให้มันรู้จริงๆ รู้ถึงขั้นที่รู้แล้วนี่เราจะรีบขวนขวายช่วยตัวเอง ไม่ใช่รู้แล้วยังปล่อยให้กิเลสเข้าตับไต เหมือนอย่างที่ท่านว่าเข้าไปอยู่ในท้องเหลือแต่หัวแม่เท้าไหวๆ แล้วยังจะบอกได้ว่า นี่นะนั่งจ้องกันตาไม่กระพริบ

พอเราได้มาทบทวนอย่างนี้มันก็มีกำลังใจขึ้น แล้วมันก็ค่อยๆ เห็นลู่เห็นทาง แต่ขนาดเห็นลู่เห็นทางนี่นะ ก็ไม่ใช่มันจะดีทุกวี่วันนะคะ เผลอเมื่อไหร่มันก็อีกแล้วค่ะ กลับไปอย่างเก่า ไอ้ความเคยชิน ไอ้ความรักสนุกสนาน ไอ้กิเลสที่มันเคยจะกล่อมเราเอาไว้ ให้เราหลับละเมอหลงใหลไม่ตื่นอยู่เรื่อยๆ มันก็มีอิทธิพลเหนือทุกทีไป และมัน

ก็คอยทำให้เราประเดี๋ยวก็เผลอ...ประเดี๋ยวก็เผลอ

แต่ท่านบอกว่ามันเป็นอย่างนี้แทบทุกคน ไม่ใช่แต่เราคนเดียว เมื่อเป็นอย่างนี้กันทุกคน และเมื่อเราเห็นแล้วว่าผลของมัน.....มันมีคุณค่ามหาศาล เราก็จะได้เพียรพยายามต่อไป แพ้มัน.....รู้ตัวเราก็ตั้งต้นใหม่ แพ้มัน...เราก็ลุกขึ้นมาตั้งต้นใหม่ คือเราไม่ยอมท้อถอย บุคคลจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร......

อะไร ๆ อะไรๆ อันนี้เราถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ในฐานะที่เราได้อัตภาพร่างกายมาเป็นมนุษย์ ดังท่านได้บอกไว้แล้วว่า ภพภูมิของมนุษย์นี้น่ะเป็นของประเสริฐสุด เพราะอะไรคะ? ก็เพราะว่าสิ่งมีชีวิตนี่มันอาจจะได้ภพภูมิที่สูงกว่ามนุษย์เราก็ได้ ที่เราเรียกว่า สุคติภูมิ ที่เป็นเทวดาเป็นพรหม เป็นอะไรที่เขากินทิพย์เป็นอาหาร หรือมันเป็นทุคติภูมิ ที่มันทุกข์เดือดร้อนเพราะว่าธาตุขันธ์นี่น่ะมันเป็นภาระอันหนักอย่างสัตว์เดรัจฉาน อย่างสัตว์นรก อย่างเปรตอสุรกายพวกนั้น เขาต้องทุกข์เดือดร้อนเพราะว่า เขาจะต้องดูแลร่างกายอันนี้ให้มีอาหาร ให้มีความปลอดภัยตามสมควรเขาก็ต้องกังวลจนกระทั่งเขาไม่มีเวลามาดูแลจิตใจได้เพียงพอ

แต่ทีนี้ที่ท่านว่า ภพภูมิของมนุษย์นี่มันประเสริฐสุดกว่าภพภูมิทั้งข้างบนข้างล่างก็เพราะว่าภพภูมิของมนุษย์มันเป็นเหมือนชุมทาง ก็ในความเป็นมนุษย์ด้วยกันนี่ มันก็เป็นมนุษย์ต่ำ มนุษย์สูงต่างก็มีชื่อ....ตัวเป็นมนุษย์ใจก็เป็นมนุษย์ เหนือมนุสสเทโวตัวเป็นมนุษย์แต่ใจเขามีบุญกุศลหล่อเลี้ยงให้เขาเป็นเทวดา นึกอยากจะได้อะไรบุญกุศลก็ดลให้เขาได้ดังใจปรารถนา หรือจะเป็นมนุสสเดรฉาโนก็ได้ คือพวกเป็นมนุษย์นะคะ คือตัวเป็นมนุษย์แต่จิตใจนั้นอีกเรื่องหนึ่งยุ่งไม่ผิดกับสัตว์เดรัจฉาน มันก็ห่วงหวงแต่เรื่องของกายอันนี้ จนกระทั่งไม่ได้นึกถึงจิตใจเลย เพราะฉะนั้นมันผิดทิศทาง ทำให้เราได้พิจารณาเห็นโดยรอบ ทั้งที่มันสุขทั้งที่มันทุกข์ เราก็ได้เกิดความไม่ประมาทแล้วเราก็จะได้มาทวงถามตัวเองว่า แล้วเราล่ะ เราจะรักษาตัวเรา และทำให้มันปลอดภัยหรือเราจะเผลอแล้วก็สักวันหนึ่ง เราก็กลิ้งตกลงไปในภพภูมิที่มันต่ำแล้วเราก็เดือดร้อน

เมื่อเป็นอย่างนี้ ท่านจึงว่า....พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ กว่าจะได้เป็นพระโพธิสัตว์ท่านอาจจะเกิดมาเป็นอะไร ๆ อะไร ๆ ก็ได้ แต่ในภพภูมิที่ท่านจะตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ท่านจะต้องเป็นมนุษย์

เราซึ่งโชคดี ได้เครื่องไม้เครื่องมือชั้นดีเยี่ยมแล้วทำไมเราจึงไม่พยายามที่จะทำให้เครื่องมืออันนี้มันพาเราไปถึงที่ปลอดภัย..... ที่ปลอดภัยก็คือว่า อย่างน้อยที่สุด ให้เราขวนขวายหาอริยทรัพย์เพียงพอที่เราจะถอนจาก กายทิฏฐิ วิจิกิจฉาฯ ออกไปจากใจเราให้เราไปถึงซึ่งความเป็นมนุษย์ สัพพัญญู

คือ ความเป็นอริยบุคคลนะคะ

เชื่อว่า.....ถ้าเผื่อเราไปถึงความเป็นอริยบุคคล และก่อนจะเป็นโสดาบันได้นี่อย่างน้อยที่สุดถึงเราจะเผลอ ถึงเราจะมีอกุศลวิบากติดตามมา มันก็ไม่สามารถที่จะทำให้เรากลิ้งลงไปต่ำกว่าภพภูมิของมนุษย์ มันทำให้เราเหมือนกับว่า เราขึ้นภูกระดึงแล้วกลิ้งตกลงมาที่ราบ ยังไง ๆ เราก็ปลอดภัยเลี้ยงตัวเราไปกระทั่งถึงจุดหมายปลายทางได้

ไม่ยังงั้นนะคะ ตอนไปถึงตรงหน้าผาไม่รู้เหมือนกันว่าจะขึ้นไปรอดหรือว่าจะกลิ้งตกลงไปในเหว มันเป็นความเสี่ยง...มันไม่จำเป็นที่เราจะเสี่ยงถึงแค่นั้น

ท่านจึงได้บอกเตือนไว้ว่า เวลาที่เราไปเจอะเจอคนที่เขาต่ำทรามกว่าเราอย่าไปดูถูกผู้อื่นเขา เพราะว่าตอนนี้เขากำลังตกอยู่ในห้วงวิบากของเขา เป็นคนชั่ว เป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นสัตว์นรก หรืออะไรก็ตาม แต่บุญกุศลเขาก็ยังมีหล่อเลี้ยง....

ที่วัดมีเณรเยอะ ทีนี้พระท่านก็ต้องเทศน์อบรมเณร...วันนั้นเราว่าง เราก็ไปนั่งฟังกัน เมื่อทำวัตรเสร็จแล้ว ท่านก็เทศน์อบรมเณร ท่านก็เล่าเป็นเรื่องชาดกว่า....

มีเศรษฐีคนหนึ่ง เศรษฐีคนนี้ก็เป็นคนที่มีใจบุญสุนทาน และก็ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างดี

ข้าง ๆ บ้านท่านเศรษฐีมีเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และชาวบ้านได้ร่วมใจกันทำเป็นผ้าไปคลุมพระเจดีย์เอาไว้ วันหนึ่งได้เกิดลมพายุพัดหอบเอาผ้าที่คลุมพระเจดีย์นี้ไปตกในที่ดินของท่านเศรษฐี ท่านเศรษฐีท่านก็รู้ว่าเป็นผ้าที่ห่มพระเจดีย์ แต่ท่านคิดยังไงขึ้นมาก็ไม่ทราบ ท่านว่าท่านไม่ได้ไปขโมยนี่ ลมมันพัดให้ตกลงมาในที่ของท่านท่านก็เลยเอามาใช้เป็นผ้าห่มตัวเอง

ทีนี้พอท่านตายไปแล้ว ไอ้บาปบุญอันนี้ทำให้ท่านไปเกิดเป็นเปรต และก็ตรงที่ท่านเอาผ้าห่มพระเจดีย์มาห่มตัวเองนี่ มันก็เป็นเหมือนเหล็กนาบไฟมาประกบติดเอาไว้ทำให้ท่านเจ็บปวดมาก ท่านก็ร้องครวญครางไป

คืนหนึ่งพระธุดงค์กำลังทำสมาธิอยู่ก็ได้เห็นเปรตเศรษฐีร้องครวญคราง ท่านก็กำหนดจิตถามว่า ท่านเป็นอะไร ๆ และก็....เราจะช่วยท่านได้อย่างไรบ้าง ท่านเศรษฐีก็เล่าให้ฟังถึงบุพกรรมของท่าน และบอกว่าถ้าพระธุดงค์มีจิตเมตตาจะช่วยท่าน ในระหว่างที่เดินธุดงค์ไปก็ช่วยบอกให้หาผ้าที่เขาทิ้งแล้วเอามาต่อกันให้ยาวพอสมควร หากท่านเดินผ่านเจดีย์ร้างที่ไหนก็เอาผ้านั้นห่มเจดีย์ร้างนั้นแล้วอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน....ท่านก็จะพ้นจากกรรมส่วนนี้ไป

พระธุดงค์ก็ธุดงค์ต่อไป และระลึกถึงนิมิตอันนี้ แล้วท่านก็มองไป เจอเศษผ้าที่เขาทิ้งตรงไหน ท่านก็เก็บมาซักให้สะอาดรวบรวมเก็บไว้ จนกระทั่งต่อกันได้ยาวพอสมควร จากนั้นก็มองหาเจดีย์ร้าง เมื่อเจอเจดีย์ร้างท่านเอาผ้านั้นไปห่ม และอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่านเปรตเศรษฐี

เมื่อพระธุดงค์ท่านทำสมาธิ จิตท่านประหวัดไปถึงว่าบุญกุศลที่ท่านทำไปนี้ จะเพียงพอที่จะช่วยท่านเศรษฐีหรือยัง หรือว่าท่านยังทุกข์เดือดร้อนอยู่อีก

พอนึกอย่างนั้นก็ปรากฏว่า เป็นแสงสว่างวาบขึ้นมาและมีเสียงตอบมาว่า ขออนุโมทนากับบุญกุศลที่ท่านอุทิศไปให้เรา ก็ทำให้เราได้พ้นสภาพความเป็นเปรต และตอนนี้เราได้มาเสวยผลบุญเป็นเทพอยู่แล้ว..... พระธุดงค์ท่านก็แผ่จิตอนุโมทนาด้วย

ท่านเจ้าอาวาสท่านก็ได้เปรียบเทียบให้เณรฟังว่า นี่นะ พวกเณรทั้งหลายน่ะ ก็จะเหมือนกับเปรตเศรษฐี เพราะว่า เณรก็ไม่ได้ไปขโมยอะไรของใครที่ไหนหรอกนะ ข้าวของปัจจัยไทยทาน ชาวบ้านเขาเอามาใส่บาตรด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ก็เลื่อมใสศรัทธาต่อเณรที่มาประพฤติปฏิบัติจิตใจให้สมกับเป็นนักบวช ต่อไปก็จะได้เป็นเนื้อนาบุญของโลก

ไม่ใช่ว่ากินข้าวเขา ผ้านุ่งผ้าห่มปัจจัยไทยทานเอามาเลี้ยงชีวิต แล้วก็เล่นเกรียว ๆ ทั้งวัน เหมือนอย่างกับว่าเป็นฆราวาส ก็เหมือนดังกับท่านเปรตเศรษฐี ซึ่งผ้าผืนนั้นท่านก็ไม่ได้ไปขโมยมา แต่จิตของคนที่ทำน่ะเขาน้อมบูชาถวาย เพื่อห่มพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เขาไม่ได้หวังให้บุคคลธรรมดาเอาของเขาไปห่ม

เมื่อบุญกุศลของเราไม่เพียงพอที่จะแผ่เมตตาให้เขา มันก็เหมือนเราไปขโมยเขาอยากในสิ่งที่เราไม่มีสิทธิ์ มันก็เป็นเปรตใช่ไหมคะ นั่นก็เป็นการเตือนเณรทั้งหลายว่าเราก็ต้องนึกถึง....ถึงเขาจะเต็มอกเต็มใจน้อมมาถวาย แต่ถ้าเราไม่รู้หน้าที่ของเราว่า เณรจะต้องทำอะไร จะต้องทำกิเลสให้น้อยไป หรือต้องทำตัวให้เป็นเนื้อนาบุญ ก็กลายเป็นหนี้เป็นสินเขาได้ทุกวัน มันก็ไปเป็นเปรตอย่างนี้แหละค่ะ

ดิฉันฟังท่านแล้วก็นึกนะคะ จริงนะของทุกอย่างนี่มันละเอียด....ถ้าเผื่อเป็นเราก็คิดว่า ก็เราไม่ได้ไปโกงบ้าง บ้านน่ะ เขาก็เอามาถวาย เราอุ้มบาตรไป เขาก็ใส่บาตรให้เรา

แต่ทำไม ทำไมเราต้องไปโกงกินของเขาฟรี ๆ เห็นไหมคะ เราไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของเราให้สมกับที่มองเปลือกของเรา แล้วก็มุ่งหวังเอาไว้ แล้วนี่แหละ จุดตรงนี้แหละมันทำให้ดิฉันมานึกถึงว่า แล้วในความเป็นฆราวาสของเราล่ะ เราก็มีหน้าที่ ถ้าเราเป็นลูกเราก็มีหน้าที่ต่อพ่อแม่ เป็นพี่เป็นน้องก็มีหน้าที่ต่อพี่น้องเรา ต่อครอบครัวเรา ต่อสังคมต่อประเทศชาติ หน้าที่มันก็มีไปหมด แล้วแต่ท่านจะเป็นอะไรบ้าง

และถ้าเราไม่นึกให้รอบคอบอย่างนี้แต่ละคน ๆ ไม่ลุกขึ้นทำความรับผิดชอบของเราให้ดีที่สุด ผลที่จะเกิดขึ้นก็เสมือนเราอยู่ในเรือลำเดียวกัน ถ้าเผื่อเรือมันรั่ว หรือเรือมันอับปางไป แล้วเราก็ไม่มีทางจะรอดหรอก เพราะว่าปลาข้องเดียวกัน มีอะไรเกิดขึ้นก็ต้องถึงกันหมด ถ้าเรือมันล่ม ต่อให้เราเก่งวิเศษยังไง ๆ เราก็ต้องตายไปด้วย

เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว มีอะไรบ้างที่เราจะช่วยเหลือ...เราจะช่วยเหลือสถานการณ์ที่มันเป็นอยู่อย่างทุกวันนี้มันดีขึ้นได้ หนึ่งก็คือตัวของเราเอง...ตัวของเราเองนี่น่ะ เราก็ต้องทำตัวของเราให้มันมีคุณงามความดี ให้อะไรที่มันเป็นภาระหน้าที่ของเรา....เราทำให้มันเต็มเม็ดเต็มหน่วย เราจะได้ไม่ไปเบียดบังเอาจากสังคม ไปเบียดบังเอามาจากคนอื่นที่เขาควรจะได้ แต่เราก็ใช้ความเฉลียวฉลาดรู้มากเอาเปรียบ หรือใช้ความขุ่ยของเราไปทำความทุกข์เดือดร้อนให้เขา หรือไปทำให้ของที่มันควรจะมีอายุยืนนาน ให้มันหมด บกพร่องไปรวดเร็ว และแล้วมันก็เกิดความอดอยากขาดแคลนเกิดขึ้น ซึ่งประหนึ่งว่าเราไปเอารัดเอาเปรียบ

และเมื่อมันเป็นอย่างนี้ มันก็ทำให้เราเห็นชัดเจนต่อไป เพราะว่า พระพุทธเจ้าท่านเคยตรัสเอาไว้ว่า ข้าวของนี่....บางคราวเราคิดว่า....อย่างน้ำแกงมีมา เรากินแล้วไม่พอใจ รสชาติไม่ถูกกับกิเลสของเราๆ ก็เทมันไป ท่านบอกว่าเราเป็นหนี้เป็นสินนะคะ เพราะอะไร....เพราะว่าของทุกอย่างที่มันเป็นธรรมชาติอยู่นี้ มันมีวัตถุประสงค์ของมัน อย่างเป็นต้นว่า ข้าวนี่น่ะ ใช้เวลานานกว่ามันจะเติบโตมาเป็นต้นข้าว....

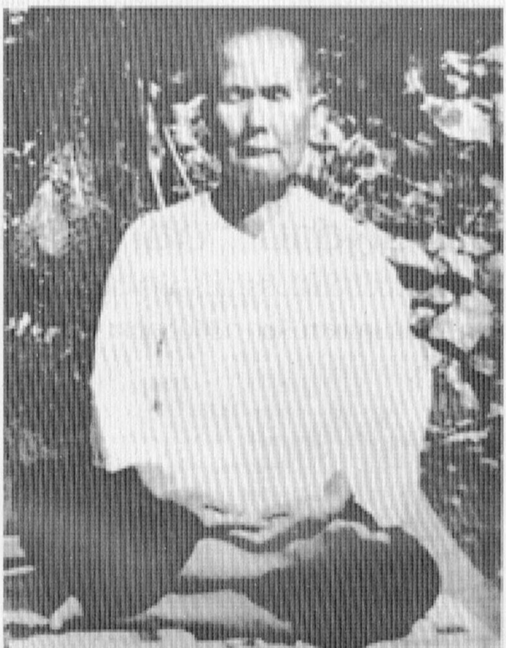

ธรรมมาตา

READING THE MIND
อ่านใจตนเอง

Advice for Meditators
from the talk of

การตรวจสอบจิต
คำแนะนำสำหรับผู้ทำสมาธิ

By : K. Khao-suan-lung

โดย : ก. เขาสวนหลวง

Translated from the Thai
for free distribution

แปลเป็นภาษาไทยโดย : ฝ่ายวิชาการกอง
บรรณาธิการหนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส

A Difference in the Knowing

What can we do to see the khandha...sthis mass of suffering and stress-clearly in a way that we can cut attachment for them out of the mind? Why is it that people studying to be doctors can know everything in the body-intestines, liver, kidneys and all-down to the details, and yet don't develop any dispassion or disenchantment for it-why? Why is it that undertakers can spend their time with countless corpses, and yet not gain any insight at all? This shows that this sort of insight is hard to attain. If threr's no mindfulness and discernment which sees things clearly for what they are, knowledge is simply a passing fancy. It doesn 't sink in. The mind keeps on latching onto its attachments.

But if the mind can gain true insight to the point where it can relinquish its attachments, it can gain the paths and fruitions leading to nibbana. This shows that there's a difference in the knowing. It's not that we have to know all the details like modern-day surgeons. All we have to know is that the body is composed of the four physical elements plus the elements of space and consciousness.

ความแตกต่างของการรู้

ที่เราสามารถทำได้ก็คือการมองไปที่ขันธ์ ซึ่งเป็นกองทุกข์และความคับแค้นของมนุษย์ มันมีความชัดเจนอยู่ว่าเราสามารถตัดอุปาทานออกไปจากจิตใจเราได้ด้วยวิธีใด? ทำไมผู้ศึกษาเรื่องนี้จึงต้องเป็นหมอจึงจะรู้เรื่องภายในร่างกายของเราได้ทุกอย่าง ตับ ไต ไส้พุง และอื่น ๆ ทั้งหมดลึกลงไปในรายละเอียด และยังไม่พัฒนาความสงบหรือแก้ความหลงออกไป ต้องมาดูว่าทำไมพวกสัปเหร่อที่เห็นศพมาแล้วนับจำนวนไม่ถ้วนจึงไม่ได้เกิดการหยั่งรู้อะไรขึ้นมาเลย นี่มันแสดงว่าการหยั่งรู้ที่เกิดขึ้นภายในมันยากที่จะเกิดขึ้นได้ถ้าจิตไม่สมบูรณ์ ไม่มีการมองแบบลึกซึ้ง ซึ่งจะทำให้เรามองชัดเจนว่ามันคืออะไร ความรู้จะทำให้ภาพลวงตาผ่านไปได้ มันไม่จมอยู่ข้างใน จิตจะรักษาอุปาทานต่อสิ่งที่มันเกาะเกี่ยวอยู่

แต่ถ้าจิตสามารถหยั่งรู้ได้จริง ๆ ในจุดที่มันสามารถทำให้อุปาทานไหลย้อนกลับมาอีก มันสามารถทำให้มรรคและผลนำไปสู่นิพพานได้ นี่ก็แสดงว่ามันมีข้อแตกต่างกันอยู่ในเรื่องของการรู้ มันไม่ใช่อย่างนั้นที่เราต้องรู้รายละเอียด เหมือนกับการผ่าตัดของหมอในห้องผ่าตัด ที่พวกเรารู้กันอยู่ในตอนนี้ก็คือว่า ร่างกายของคนเรานั้นประกอบขึ้นด้วยธาตุ ๔ รวมด้วยอากาศธาตุ และจิตวิญญาณธาตุ ถ้าเราเพียงแต่รู้เรื่องนี้ให้จริง

If we really know just this much, we've reached the paths and their freitions, while those who know all the detaiks to the point where they can perform surgery don't reach any transcendent attainment at all....

So let's analyze the body into its elements in order to know them thoroughly. If we do, then when there are changes in the body and mind, there won't be too much clinging. If we don't, our attachments will be fixed strong, and will lead to further stares of being and birth in the future.

Now that we have the opportunity, we should contemplate the body and take things apart for a good look so as to get down to the details. Take the five basic meditation objects--hair of the head, hair of the body, nails, teeth, skin...and look at them carefully one at a time. You don't have to take on all five, you know. Focus on the hair of the head to see that it belongs to the earth element, to see that its roots are soaked in blood and lymph under the skin. It's unattractive in terms of its color, its smell, and where it dwells. If you analyze and contemplate these things, you won't be deluded into regarading them as your hair, you nails, your teeth, your skin. All of these parts are composed of

จังยิ่งขึ้น เราก็จะเข้าถึงมรรคและผลในขณะที่ผู้ซึ่งรู้รายละเอียดในจุดที่ว่าจะทำการผ่าตัดได้ที่ไหนไม่ได้เข้าถึงในจุดที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติออกไป คือ นิพพาน

ดังเรามาวิเคราะห์ ร่างกายของเราในเรื่องธาตุในตัวของมันเพื่อที่จะได้รู้ให้ถ้วนทั่วหากเรารู้ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในร่างกายและจิตใจของเราก็จะได้ไม่ต้องไปเกาะติดอยู่กับมันมากนัก แต่ถ้าเราไม่รู้ว่าอุปาทานของเราก็จะยิ่งเหนียวแน่นเข้มแข็ง และจะนำไปสู่สภาวะความมี ความเป็นอยู่ ไกลออกไป นั่นคือ การเกิดในอนาคตกาล

ตอนนี้ขณะที่พวกเรามีโอกาสอยู่ เราควรมาพิจารณาร่างกายของเราในรายละเอียดแล้วก็แยกแยะสิ่งต่าง ๆ ออกไปเพื่อที่จะได้มองได้ดีขึ้นในรายละเอียด หยิบเอาพื้นฐานของการทำสมาธิซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ๕ ประการด้วยกันขึ้นมาพิจารณาก่อน คือ เส้นผมบนศีรษะ เส้นขนตามตัวของเรา เล็บ ฟัน ผิวหนัง และมองดูมันอย่างตั้งใจทีละอย่าง คุณไม่ต้องหยิบขึ้นมาครั้งเดียวหมดทั้ง ๕ อย่าง เพ่งไปที่เส้นผมบนศีรษะ เพื่อที่จะให้รู้ว่ามันเป็นของธาตุดินหรือขึ้นอยู่กับธาตุดิน ให้รู้ว่ารากของมันฝังจมอยู่ในเลือดและน้ำเหลืองใต้ผิวหนังทำให้เรารู้ว่ามันเป็นของที่ไม่น่ารัก ทั้งสี ทั้งกลิ่นและที่มาของมัน เมื่อเราวิเคราะห์และพิจารณาสิ่งเหล่านี้คุณก็จะมีความรู้สึกว่ามันไม่ใช่ผมของคุณ เล็บของคุณ ฟันของคุณ ผิวหนังของคุณ มันของที่สร้าง

the earth element mixed in with water, wind and fire. If they were purely earth they wouldn't last, because every part of the body has to be composed of all four elements for it to be a body. And then there's a mental phenomenon--the mind--in charge. These are things which follow in line with nature in every way...the aresing, changing and disbanding of physical and mental phenomena--but we latch onto them, seeing the body as ours, the mintal phenomina as us : It's all us and ours. If we don't contemplate to see these things for what they are, we'll do nothing but cling to them...

This is what meditation is : seeing thing clearly for what they are. It's not a matter of switching from topic, for that would simply ensure that you wouldn't know a thing. But our inner character, under the sway of ignorance and delusion, doesn't kike examining itself repeatedly. It keeps finding other issues to get in the way, so that we think constantly about other things. This is why we stay so ignorant and foolish.

Then why is it that we can know other things? Because they fall in line with what craving wants. To see things clearly for what they are would be to abandon craving, so it finds ways of

ขึ้นมาจากธาตุดิน ผสมกับน้ำ ลม และไฟ ถ้ามันเป็นดินบริสุทธิ์มันก็จะไม่ถูกทำลายให้สึกกร่อน เพราะว่าส่วนต่าง ๆ ของร่างกายต้องมาประกอบกับธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ จึงจะรวมเป็นร่างกาย และแล้วก็จะมาถึงการปรากฏขึ้นทางสมองและจิตใจและการทำงานของมัน สิ่งเหล่านี้ซึ่งติดตามมาพร้อมกับธรรมชาติในทุก ๆ ทางของการเกิดขึ้น เปลี่ยนแปลง และแพร่ไปของปรากฏ-การณ์ทางสมองและร่างกาย แต่เราไปยึดมันไว้ มองว่าร่างกายนั้นเป็นของเรา, สมอง, จิตใจล้วนเป็นของเรา ทั้งหมดเป็นของเรา ถ้าเราไม่พิจารณาตามความเป็นจริงของมัน เราก็ไม่ต้องทำอะไรเพียงแต่ยึดเหนี่ยวมันไว้เท่านั้น

นี่แหละที่ว่าการทำสมาธิ มองสิ่งต่าง ๆ ตามที่เป็นจริงการเปลี่ยนเรื่องหรือเปลี่ยนทางจากจุดนั้นไปยังจุดนั้นไม่มีปัญหาอะไร เพราะการทำอย่างนั้นเท่ากับบอกว่าคุณยังไม่รู้ แต่ลักษณะอาการภายใน ภายใต้การกวัดแกว่งหรือโลเลไม่แน่นอนของความเขลาและสภาพลวงตา ไม่เหมือนการตรวจสอบตัวมันเองซ้ำ ๆ มันจะทำให้พบสิ่งในเส้นทางได้ ดังนั้นเราจึงคิดอย่างหนักแน่นเกี่ยวกับสิ่งอื่น ๆ คือต้นเหตุที่ทำให้เราอยู่อย่างเขลาและงมงาย

แล้วทำไมเราจึงสามารถรู้จักสิ่งอื่น ๆ ได้? เพราะว่ามันตกมาอยู่ในแนวซึ่งตัณหามันต้องการ เพื่อที่จะมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ให้แจ่มชัดว่ามันสมควรจะเป็น เพื่อที่จะตัดตัวตัณหา

keeping things hidden. It keeps changing, bringing in new things all the time, keeping us fooled all the time, so that we study and think about nothing but matters which add to the mind's suffering and stress. That's all that craving wants. As for the kind of study which would end the stress and suffering in the mind, it's always getting in the way.

This is why the mind is always wanting to shift to new things to know, new things to fall for. And this is why it's always becoming attached. So when it doesn't really know itself, you have to make a real effort to see the truth that the things within it aren't you or yours. Don't let the mind stop short of this knowledge : Make this a law within yourself. If the mind doesn't know the truths of inconstancy, stress and not-self within itself, it won't gain release from suffering. Its knowledge will simply be worldly knowledge, it will follow a worldly path. It won't reach the paths and fruitions leading to nibbana.

So this is where the worldly and the transcendent part ways. If you comprehend inconstancy, stress and not-self to the ultimate degree, that's the tradnscendent. If you don't get

ออกไป ดังนั้นเราจึงพบทางปิดบังสิ่งต่าง ๆ มันยังคงเปลี่ยนแปลงและนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาตลอดเวลา ทำให้เรางมงายอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเราจึงไม่ต้องคิด ไม่ต้องไปศึกษาสิ่งใด ๆ แต่มาหมกหมุ่นอยู่กับความทุกข์คับแค้นของจิตใจ นั่นแหละคือความต้องการของตัณหาราคะ สำหรับการศึกษาซึ่งจะมาหยุดตัณหาและความทุกข์ในจิตใจ มันก็อยู่ในเส้นทางตลอดเวลา

นี่คือเหตุว่าทำไมจิตของเรามักกระสันหาเพื่อเปลี่ยนแปลงไปหาสิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา สิ่งใหม่ที่เราลุ่มหลงต่อมัน และก็นี่คือเหตุที่เราติดยึดกับมันจนกลายเป็นอุปาทานไป ดังนั้นเมื่อมันไม่รู้ตัวมันเองอย่างแท้จริง คุณต้องใช้ความพยายามให้มองเห็นความจริงว่าสรรพสิ่งในตัวมันมันไม่ใช่คุณและไม่ใช่ของคุณ (หรือตัวกู ของกู) อย่าปล่อยใจให้หยุดนิ่งเพื่อรู้เรื่องนี้ จงทำให้มันเป็นกฎประจำใจคุณ ถ้าหากจิตใจหรือใจคุณไม่ได้รู้ความจริงของความไม่คงที่หรืออนิจจัง ความคับแค้นกดดัน และความไม่มีตัวตนภายในตัวมันเอง มันจะไม่สามารถบรรเทาหรือผ่อนปรนความทุกข์ลงได้เลย ความรู้นั้นจะทำให้ง่ายเป็นความรู้ทางโลกหรือโลกีย์วิสัย มันจะเดินไปทางโลก มันจะไม่สามารถมาถึงมรรคและผลสู่พระนิพพานได้

ดังนั้น นี้คือที่ซึ่งโลกอันเป็นโลกีย์แยกออกไปจากพระนิพพาน หากคุณซาบซึ้งในเรื่องของอนิจจัง ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน

down to their details, you're still on the worldly level....

The Buddha has many teachings, but this is what they all come down to. The important principles of the practice..the four foundations of mindfulness, the four Noble Truths-all come down to these characteristics of inconstancy, stress and not-self. If you try to learn too many principles, you'll end up not getting any clear knowledge of the truth as it is. If you concentrate on knowing just a little, you'll end up with more true insight than if you try knowing a lot of things. It's through wanting to know a lot of things that we end up deluded. We wander around in our deluded knowledge, thinking and labeling things, but knowledge which is focused and specific, when it really knows, is absolute. It keeps hammering away at one point. There's no need to know a lot of things, for when you really know one thing, everything converges right there....

ความคับแค้นกดดัน และความไม่มีตัวตนในระดับสูงสุดนั่นแหละคือนิพพาน หากไม่ได้ก้าวลึก ลงไปในรายละเอียด คุณก็ค้างอยู่ในโลกียะ

พระพุทธเจ้ามีคำสอนมากมาย แต่คำสอนทั้งหมดนั้นมารวมลงในเรื่องนี้เอง มันคือหลักสำคัญในการปฏิบัติ พื้นฐาน ๔ ประการของจิตอันเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ อริยสัจ ๔ ทั้งหมดนั้นมาลงอยู่ในอาการของอนิจจัง ความคับแค้นกดดัน และความไม่มีตัวตน ถ้าหากคุณเรียนรู้หลักการหลาย ๆ อย่าง คุณก็มาจบลงที่ความไม่ชัดเจนต่อความจริงเท่าที่มันเป็นอยู่ ถ้าหากคุณเพ่งเล็งว่ารู้ให้น้อย ๆ คุณก็จะมาจบลงกับความจริงที่มากขึ้นกว่าที่คุณพยายามไปเรียนรู้มาก การไปต้องการรู้จักให้มาก ๆ สิ่งซึ่งเราหยุดความหลงผิด เราท่องไปรอบ ๆ ความรู้เรื่องความหลงผิด ก็ด้วยการคิดและประตราสิ่งต่าง ๆ ไว้ แต่ความรู้ซึ่งเพ่งเฉพาะเจาะจงไป เมื่อมันรู้ขึ้นจริง ๆ ก็คือความสมบูรณ์ที่สุด มันจะถอนความกดดันออกไปจากจุดหนึ่ง ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรู้มาก ๆ เพราะเมื่อเรารู้อะไรจริง ๆ สักอย่างมันก็นำไปสู่การรู้จริงทั้งหมด

ก.เขาสวนหลวง

เพียรทำลายโมหะ

การรักษาอุโบสถที่ประกอบพร้อมไปด้วยความบริสุทธิ์ ทางกาย ทั้งวาจาและใจ เป็นการปฏิบัติที่มีศีล สมาธิ ปัญญา ครบถ้วน การถือเนสัชชิกนี้เป็นเรื่องสำคัญ ที่จะทำให้อุโบสถมีผลมา และมีอานิสงส์ใหญ่ เพราะได้มีการการพิจารณาทำลายข้าศึกลึกลับที่มาทำลายจิตใจให้มืดมัวหรือฟุ้งซ่าน ถ้าไม่มีการถือเนสัชชิกกันเสียเลย ก็เป็นการหล่อเลี้ยงศัตรูงูพิษหรือโมหะไว้ ซึ่งคอยแต่จะซบเซาเหงาง่วง ดับสติปัญญาทุกอย่าง

โมหะนี้น่ากลัวยิ่งกว่าโลภะหรือโทสะ เพราะเป็นเครื่องปกคลุมหุ้มห่อ ทั้งในลักษณะที่คิดปรุงฟุ้งซ่านหรือความสงสัยแต่ละอย่างๆ ล้วนแต่เป็นเครื่องปกปิดไม่ให้รู้จริงเห็นแจ้งในธรรมะได้เลย

การที่ไม่เห็นแก่นอนมากนี้ จะทำให้เกิดสติปัญญา ได้อดทนต่อสู้กับโมหะ ซึ่งบางคนได้ตระหนักในทุกข์โทษของโมหะแล้ว ที่จะต่อสู้เอาชนะหรือทำลายโมหะได้ต้องใช้วิธีเพ่งดู ในขณะที่มันจะคืบคลานเข้ามาครอบงำจิตใจ ก็เพ่งตรงไปทีเดียว การไม่นอนตลอดคืน มันได้แง่ที่จะทำลายนิวรณ์ที่สำคัญที่สุด คือโมหะนี่เอง

การจะรู้เห็นความจริงภายในจิตใจของตัวเองนี้ ไม่ใช่ของง่ายเลย เพราะเป็นแต่ฝ่ายแพ้จึงรู้อะไรไม่ได้ที่มีผู้ปฏิบัติ บางคน

ตั้งปณิธานปรารถนาว่า จะต้องดูจิตในจิต เข้าไปจนตลอดชีวิต นี่สำคัญมาก เพราะว่า เราไปตั้งความปรารถนาอย่างอื่นกันเสียหมด ไม่ได้ตั้งความปรารถนาว่าจะดูจิตใจของเรา ให้ลึกซึ้งเข้าไป ก็เลยไม่มีความเพียรพยายาม ที่จะดูเข้าไป

แม้จะยังไม่รู้ลักษณะของจิตที่อยู่ลึก เข้าไป แต่ได้สนใจที่จะมองจิตในจิตเข้าไป ให้ลึก นี่จะเป็นการทำลายโมหะเรื่อยเข้าไป ทีเดียว และก็ต้องพยายามกันไปจนตลอด ชีวิต เพราะเรื่องจิตในจิตไม่ใช่จะรู้ได้ง่าย ๆ มันมีกิเลสปิดบังไว้มิด ถ้าไม่พยายามแล้ว จะไม่รู้เรื่องอะไรเลย ที่พอจะรู้ได้บ้างคือทุกข์ โทษหน้าม่าน โลภ โกรธ ปรุงแต่ง พวกนี้รู้ ง่าย แต่ตัวหลงตัวโมหะที่มันคลุมอยู่จนไม่รู้ อะไรเป็นอะไร ยิ่งพิจารณายิ่งน่ากลัวมาก ถ้า มันห่อหุ้มเข้ามาเมื่อไร มันดับสติปัญญาหมด ทีเดียว

การปฏิบัติที่ได้พยายามมองเข้า ด้านใน จะต้องแหวกช่องโมหะเข้าไปให้ได้ เพราะสันดานยังมีอวิชชาโมหะเป็นเครื่อง ห่อหุ้มอยู่ จะมานิ่งนอนใจไม่ได้ ต้องปลุก จิตให้ตื่น ให้กล้าหาญ และพยายามเรื่อย ไปจนตลอดชีวิต

การดูจิตในจิตนี้สำคัญมาก ถ้ารู้จิต ในจิตได้ก็ต้องรู้ธรรมในธรรมได้ เรื่องของจิต ของธรรมเป็นเรื่องละเอียด จะต้องมีสติปัญญา คอยสอดส่องเข้าไป ตรวจจับเรื่อย เข้าไป มันจะมีอะไรมากีดขวางแทรกแซงปรุงแต่ง อย่างไร ต้องดูเข้าไป รู้เข้าไปให้ได้ ถ้ายังดู เข้าไปไม่ถึงในส่วนลึก ก็เอาชนะขั้นกลาง ๆ นี้ไปก่อนก็ได้อย่าให้มันขยายหยาบออกมา

ลักษณะของโมหะเป็นของละเอียด โดยเฉพาะตัวนันทิราคสหคตานี้ละเอียดมาก ทีเดียว รู้ยากจับยาก ความเพลินไปตามรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ก็ยังรู้ง่าย แต่ที่เพลิน อยู่ในตัวเองนี้รู้ยาก เมื่อมีการพิจารณาสอด ส่องให้บ่อยเข้า ก็ต้องรู้ว่าที่มันทำให้เพลิน ไม่อาจรู้แจ้งแทงตลอดเข้าไปได้ คือตัวนันทิ ราคะ แม้จะรู้ทุกข์ รู้โทษ รู้อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็รู้ไม่เข้าถึงข้างใน เพราะนันทิมัน ขวางหน้ากลบเกลื่อนเชือนแชเสียหมด ให้ไป รู้อย่างอื่นที่ไม่เป็นเรื่องราวแก่นสารอะไร

เพราะฉะนั้น ที่จะรู้ตรงตัวตรงใจเข้า จึงไม่ใช่ของง่าย ถ้าไม่สังเกตพิจารณาให้ดี ๆ แล้วจะถูกหลอกเรื่อยไป สัญญาความจำได้ หมายรู้เป็นตัวสำคัญและละเอียดมาก ที่มัน จำแม่นยำที่สุดคือฆนสัญญาจำมาเป็นตัวตน เป็นรูป เป็นคน สัตว์ มันจำมาเสร็จทีเดียว แล้วก็มาปรุงเป็นเรื่องราวสลับซับซ้อนถ้าไม่มี การมองเข้าด้านในแล้ว เพียงแต่รู้ตามหลัก เกณฑ์ก็นึกว่ารู้แล้วที่แท้เป็นเพียงความเข้าใจ ไม่ใช่รู้จริงเห็นแจ้งเลย เมื่อเอาความเข้าใจมา เป็นความรู้ ก็เลยนิ่งนอนใจว่ารู้แล้ว ไม่ทำ การพิจารณาค้นคว้าก็เลยมืดตื้ออยู่ตามเดิม

การมองเข้าด้านในต้องมองแล้วมอง อีก ถึงจะรู้บ้างก็ยังรู้ไม่จริง มันยังหลบ ๆ หลีก ๆ อยู่ การรู้อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็น ของละเอียดมาก รู้เล็ก ๆ น้อย ๆ แค่นี้มัน ยังไม่สะเทือนรากของกิเลสตัณหาอุปาทาน

มันเหนียวแน่นมากนัก ฉะนั้นการปฏิบัติจึงต้องเจาะจงเป็นอย่างยิ่ง เป็นกิจสำคัญที่จะเข้าไปตรวจจับศัตรูงูพิษ ที่มันเผาอยู่ข้างใน

การพิจารณารู้แตกฉานในข้อความตามหลักเกณฑ์นั้นพอจะรู้ได้ง่าย แต่ที่จะรู้แตกฉานทะลุเข้าไปถึงตัวตน ที่มันยังยึดถืออะไรอยู่ อย่างนี้รู้ได้ยาก เพราะความรู้ตามหลักเกณฑ์มันมาหลอกว่ารู้แล้ว ที่แท้ยังไม่รู้จริง เป็นเพียงความจำได้ หรือเข้าใจอะไรบ้างเท่านั้นเอง

จงดูกันให้ซึ้งเข้าไป จะจับได้รู้ได้ถ้าเป็นการรู้ชัดแจ้งแล้ว จิตใจมันโปร่งโล่งสว่างเหมือนกับว่าได้เพิกถอนทำลายความมืดออกไปได้ แม้จะเป็นชั่วคราวก็ยังดี แล้วมันจะคลุมมืดมิดขึ้นมาอีก แต่แม้จะมืดการที่ได้เห็นแจ้งขึ้นมาครั้งหนึ่งนี้ มันยังเป็นทุนอยู่ในใจว่า ที่มืด ๆ นี้มันยังมีแสงสว่างพอที่จะให้รู้สึกได้ ก็จะเกิดกำลังใจเพ่งมองเข้าไปตรวจจับความเป็นมายาของความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ข้างใน

ความสุขความทุกข์มันเป็นของหลอกหลอนซ่อนเงื่อนอยู่ภายในจิตใจอย่างไร จะต้องรอบรู้เข้าข้างในทั้งนั้น ถ้ายังไม่รู้เข้าข้างในแม้จะปฏิบัติมานานก็ยังจมอยู่กับโมหะนี่เอง แต่ก็นึกว่าตัวรู้แล้ว

การปฏิบัติที่จะดำเนินไปสู่ขั้นสูงหรือขั้นหลุดพ้นกันจริง ๆ แล้ว ต้องมีสติปัญญาตรวจจับกิเลสอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกให้ได้ ไม่ให้ห่างสติ ต้องพยายามมองให้รู้แยบคาย มันจะเพลินไปในรูป เสียง กลิ่น รส หรือในเวทนาทุกข์ ต้องฝึกให้รู้ตรงตัวตรงใจ จึงจะจับกิเลสได้

การเพ่งทุกข์ก็ต้องกล้าทดลองดูให้รู้ว่า ทุกข์มันจี้ขึ้นมาที่ไหน ก็พิจารณาปล่อยวางให้ได้ ถ้าตัณหาเข้ามาปรุงเสียแล้ว มันทนไม่ไหว มันจะแก้ไข ถ้ายอมลำบากสักทีหนึ่ง ต่อไปก็จะไม่กลัวทุกข์ เพราะรู้ว่ารู้สึกอยู่แค่เนื้อหนังนี่ก็ได้แง่สำหรับตรวจจับตัณหาที่มาหลอกให้กลัว เคยถูกตัณหาหลอกมาจนจะหมดอายุ พอมาดูข้างในก็ตรวจจับตัณหาได้ จะได้รู้ว่านี่เองที่พระพุทธเจ้าทรงเยาะเย้ยตัณหาว่า "นายช่าง เรารู้จักเจ้าเสียแล้ว เจ้าจะสร้างบ้าน สร้างภพ สร้างชาติให้เราไม่ได้อีกต่อไป"

เราต้องมองเข้าด้านในให้มาก ๆ จึงจะได้เครื่องมือที่จะทำลายกิเลสตัณหาให้จืดจางว่างเปล่าออกไปได้ ที่ลำบากเพราะเลี้ยงตัณหามานานแล้ว จะต้องส่งความเด็ดขาดกับมันเสียบ้าง

เป็นที่ทราบกันอยู่ว่า ตัณหาในส่วนหยาบ ๆ ก็ยังเป็นที่ติดอกติดใจอยู่ ตัณหาอย่างละเอียดมันยิ่งชูรสอร่อยอยู่ข้างในอีก เพราะฉะนั้นต้องมองกันให้ลึก ๆ แล้วก็ทำลายพิษสงของตัณหาให้มันถอยกำลังไปให้ได้ ถ้ายังหลงเลี้ยงมันไว้ก็ไม่พ้นทุกข์ ต้องตกไปเป็นทาสของมัน จะทนไหวหรือ มันใช้ให้ทำอะไรสารพัด ทีนี้ต้องขัดคำสั่งของตัณหาเสียบ้างจะเอาอร่อยนั่นนี่ก็บอกว่าหยุด หยุดอยากเสียที ขืนเป็นเพื่อนกับความอยากอยู่อย่างนี้มันจะพาเข้ารกเข้าป่า

การปฏิบติต้องกำจัดตัณหาให้ได้ผล

ดีขึ้น ถ้าเอาชนะความอยากได้ ก็เรียกว่าตามรอยพระอรหันต์ได้เรื่อยไป แล้วก็กำจัดอภิชฌาโทมนัสให้พินาศไปได้ การมองด้านในมีแง่หลายอย่าง ทำให้รู้สึกกลัวทุกข์กลัวโทษของกิเลสตัณหา แม้จะละขั้นหยาบ ๆ ได้ ก็ต้องมองเข้าไปในขั้นกลางขั้นละเอียดอีก จะประมาทไม่ได้เลย ต้องพยายามให้เต็มความสามารถทีเดียว

ที่อยู่กันมาตลอดคืนก็ได้รบกับกิเลสตัณหาอุปาทานภายในตัวเองทั้งนั้นข้าศึกข้างนอกไม่สำคัญ พวกยุงริ้นมันกัดเจ็บ ๆ คัน ๆ ประเดี๋ยวก็หายไป แต่ตัวสำคัญคือความอยาก ความมืดมัวในหัวใจ ถ้าไม่พยายามเพ่งมองให้รู้แล้ว ก็ตกเป็นเหยื่อของมารทั้งนั้น เพราะไปหลงเสน่ห์ของมันเข้า ยอมเป็นทาสของมัน ทีนี้จะต้องเป็นนายมันเสียที ต้องข่มขี่ทรมานให้มันละเลิกอะไรออกไปให้ได้ สิ่งใดไม่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ประจำวันต้องตั้งสัจจะงดเว้นเด็ดขาดไป ขุดรากเหง้าเผาไฟเรื่อยไป แล้วกำลังของสติปัญญาจะได้เจริญขึ้นเพราะกิเลสตัณหาอุปาทานถอยกำลังลง

หวังว่าผู้ปฏิบัติจะได้เอาชนะกิเลสตัณหาตามสติกำลังของตน และที่ได้เล่าหน้าแสดงความจริงออกมาเป็นสิ่งที่น่าฟังมาก จะฟังอะไรก็สู้ไม่ได้ การให้ธรรมทานชนิดที่อ่านออกมาจากจิตใจเช่นนี้ มีคุณประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง แต่เราส่วนมากยังไม่ค่อยกล้าพูดความจริงออกมา ถ้ากล้าพูดความจริงมันเป็นข้อปฏิบัติที่น่าสนใจมาก เพราะได้อ่านเรื่องจริงออกมา ไม่ว่าเป็นเรื่องเบ็ดเตล็ด เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็อย่าเห็นว่าพูดอย่างนี้ไม่มีประโยชน์ เราต้องพูดทั้งเรื่องที่เสียทีกิเลสถูกกิเลสหลอกลวงให้ปกปิด และอยากจะเป็น คนดีคนถูกในลักษณะอย่างไรก็กล้าเปิดเผยออกมา หรือได้เอาชนะริ้นยุงได้อย่างไรก็พูดออกมา ดีกว่าไปพูดเรื่องสัพเพเหระอื่น ๆ

การปฏิบัติจะต้องจับได้ทั้งสองหน้า คือหน้าของความรู้สติปัญญา และหน้ามายาสาไถยของกิเลสด้านนอก ที่มันหลอกลวงให้ลุ่มหลงเพลิดเพลิน ก็ต้องรู้ให้ทั่วถึง แล้วสติปัญญา ที่จะมองเข้าด้านในมันจะแหลมคม

การมองอย่างนี้แล้วพูดออกมามันเป็นประโยชน์แก่คนที่ยังไม่รู้เรื่องว่าจะมองอย่างไร บางทีก็ไปนึกว่าไม่มีเรื่องอะไรแล้ว แต่ที่มันปรุงแต่งเสียดแทงอยู่ข้างในดูไม่เห็นไปเอง ถ้าดูเป็นแล้วจะเห็นทั้งสองแง่ คือเห็นความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้วก็ดูให้เห็นทุกข์โทษของกิเลสตัณหา อุปาทานพร้อมกันไป

ฉะนั้น ขอให้ผู้ปฏิบัติจงพยายามมองด้านใน ให้เห็นแจ้งแทงตลอดเข้าไปสู่พื้นลึก แล้วก็เข้าไปสู่ที่สุดของทุกข์ให้ได้ทุก ๆ ขณะเถิด

ท่านผู้รู้ท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่า "ชีวิต คือการเกิดมาเพื่อหัดกระทำ" ผู้กระทำดี ฝึกหัดดีก็จะได้ดีไป ผู้ที่กระทำชั่ว ฝึกหัดแต่ตามใจตัวเองตามใจกิเลส ฝึกหัดแต่สิ่งที่ไปสู่ทางต่ำก็จะได้แต่ความชั่วได้กิเลส ได้แต่ความตกต่ำไป

บทเสวนาธรรมพิเศษ
ระหว่าง
อาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ)
กับ
สัมพันธ์ ก้องสมุทร

สัมพันธ์ : ต่อจากนั้นอาจารย์ดำเนินวิถีชีวิตอย่างไร ?

อ. โกวิท : ต่อจากนั้นผมก็ไปๆ มาๆ ระหว่างสวนโมกข์ ต่อมาเกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ช่วงที่เกิดเหตุการณ์ผมอยู่ที่ถ้ำหินดำ สงขลา แล้วต่อมาผมก็เข้ากรุงเทพฯ เตรียม-ตัวจะไปอินเดีย ช่วงเข้าพรรษาก็พักที่วัดชลประทานฯ ช่วงนั้นนักศึกษาไม่เป็นอันเรียน ในธรรมศาสตร์ก็ไปดวลกัน ตามกำแพงธรรมศาสตร์ก็ดี ร่มไม้ก็ดี รวมทั้งคนนอกด้วย ชาวนา ผู้นำชาวนา ผมเตรียมจะไปอินเดีย แต่ว่ายังไปไม่ได้ อยู่ในช่วงเข้าพรรษา

สัมพันธ์ : แล้วเกิดอะไรขึ้นเมื่ออาจารย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

อ. โกวิท : นักศึกษาเขาก็ตั้งคำถามที่จะท้าทายพุทธศาสนากัน ๒๕๐๐ ปีแล้วพุทธศาสนาไม่ได้ให้คำตอบที่แท้จริง ! ดวลกันทั้งวัน มีการโต้แย้ง น่าสังเวชเหมือนกันที่ประเทศเราซึ่งมีหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นธงชัยมาตลอด แต่ถูกลูกหลานตั้งคำถามขึ้นมาท้าทาย มันเหมือนกับว่าไม่เคยรู้จักกันมาก่อน หรือมากไปกว่านั้นเหมือนกับว่าคนรุ่นใหม่กับพุทธศาสนามันเป็นศัตรูกันไปเลย

สัมพันธ์ : คนรุ่นใหม่เริ่มให้ความสำคัญกับลัทธิการเมืองด้านเศรษฐกิจยุคใหม่มากกว่า ศาสนาหรือไงครับ

อ. โกวิท : คือว่าช่วงนั้นลัทธิเหม่า เลนินนี่แรงมากครับ โดยเฉพาะความคิดของเหม่าเจ๋อตุง หลายคนที่มีชื่อเสียงโด่งดังพูดกันเช้าจรดเย็นแล้วก็เข้าป่าไป กระบวนการมันเริ่มตอนนั้น เริ่มเข้าป่าทีละคนสองคน แต่ยังไม่มากพอหลังเกิดเรื่อง ๑๔ ตุลาแล้วนี่มากครับ

สัมพันธ์ : หลังจากเกิดเรื่องเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา แล้วนี่อาจารย์อยู่ที่ไหน?

อ.โกวิท : หลังจากเกิดเรื่องแล้วนี่ ผมกลับจากอินเดียแล้ว ผมไปอินเดีย พอกลับมาฆ่ากันที่ธรรมศาสตร์น่าสลดจริง ผมไปอยู่อินเดียประมาณ ๓ เดือน ตอนนั้นผมอยู่ที่กรุงเทพฯ ผมไม่เคยเห็นทารุณกรรมที่ไหนเท่าประเทศไทย ฆ่ากันเป็นเบือ แขวนกันบนต้นมะขาม ตอกช่องคลอดนักศึกษาผู้หญิงด้วยไม้เหมือนตอกแดร็กคูล่า เป็นเรื่องที่รอยด่างในประวัติ-ศาสตร์ แทนที่จะปะทะกันด้วยภูมิปัญญา เป็นเรื่องของความโง่ ทารุณกรรม เหี้ยมโหด พิสูจน์ถึงอะไรบ้างสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในสังคมเรา เป็นวิกฤตคุณค่า มนุษย์เห็นเพื่อนมนุษย์เป็นศัตรู คือถ้าโกรธกันแล้วตีกันผมรับได้มันเป็นอารมณ์ แต่นี่ไม่รู้จักมักจี่แต่ว่าเขาสั่งมา เขาสั่งมาก็จัดการเอาเลย เราเชื่อมโยงเอากันทำได้ โกรธตีกันเชื่อมโยงได้ แต่ว่ายิงคนนี่ไม่มีอารมณ์ เชื่อมโยงไม่ได้ มันลดตัวเองลงเป็นกลไกอันหนึ่งของเครื่องมือ ที่จริงมนุษย์มันมีอารมณ์มีความรู้สึกก็กลายเป็นเครื่องมือเหมือนปืน เหมือนหุ่นยนต์

สัมพันธ์ : ช่วงที่กลับมาจากอินเดียแล้วเจอเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา แล้วไปอยู่ที่ไหนต่อครับ ?

อ. โกวิท : ผมออกจากวัดชลประทานฯ แล้วลงไปอยู่ที่หาดแก้ว สงขลา อยู่หาดแก้วได้อีก ๒ ปี ต่อจากนั้นก็ขึ้นมาอยู่ที่บ้านดงนครนายก อยู่บ้านดงได้ ๒ ปี

สัมพันธ์ : เหตุจูงใจที่ไปอยู่บ้านดงนคร-นายกนี่เกิดจากอะไร ?

อ. โกวิท : คือตอนนั้นมีโยมคนหนึ่งเขามีที่อยู่พันกว่าไร่ที่นี้ก็ไม่มีคนเลย สามีเขาตายเป็นคุณหญิง เขาก็เลยคิดว่าที่ไม่มีประโยชน์จึงคิดถวายพระจำนวนหนึ่ง ๕๐ ไร่ ช่วยทำทำให้ไปมาที่ดินเขาได้สะดวกขึ้น ในช่วงที่ไปอยู่ที่นั่นแหละผมก็ถูกใส่ความมาก มันอยู่ไกลแล้วก็มีศูนย์สงครามพิเศษบุกเขาไปค้นกุฏิผมถึง ๒ ครั้งแต่ไม่พบอะไร เพราะเราไม่มีอะไรอยู่แล้ว

สัมพันธ์ : ช่วงนั้นพวกนักศึกษายังไปมาหาสู่กับอาจารย์อยู่ใช่ไหม ?

อ. โกวิท : ไปครับ ! ช่วงนั้นนี่วิทยุเสียงประชาชนยังมีอยู่ พรรคคอมมิวนิสต์ยังไม่แตก โซเวียตกับจีนยังร่วมมือกันอยู่ พวกนักศึกษาในกรุงเทพฯ ไปหาผม ไปกันเป็นกลุ่ม ๆ เขาก็เพ่งเล็ง

สัมพันธ์ : ทำไมเขาถึงเพ่งเล็งที่อาจารย์โกวิท เอาจริงเอาจังขนาดนั้น ทั้ง ๆ ที่ท่านก็เป็นพระบวชมานาน

อ. โกวิท : คือสังคมเวลานั้นอยู่ในช่วงที่ผมจะให้คำว่าแกว่งตัว ไม่รู้จะไปทางไหนดี ใคร ที่เป็นศูนย์รวมของนักศึกษา ไม่ว่าผมหรือใคร จะต้องถูกจับตามองเป็นธรรมดา

สัมพันธ์ : ช่วงนั้นงานเขียนหนังสือธรรมะของอาจารย์โกวิทก็เขียนออกมาเผยแพร่มากแล้ว แนวความคิดอะไรในหนังสือนั้นหรือเปล่าที่ทำให้เขาเพ่งเล็ง

อ. โกวิท : หนังสือที่ผมเขียนมีอยู่ในหมู่นักศึกษาที่สนใจก็จริง แต่ว่าเหตุที่เขาเพ่งเล็งผมมันไม่ใช่เพราะหนังสือ ตรงข้ามหนังสือนั่นแหละที่ทำให้ผมไม่ถูกจับกุม มีหลักฐานในหนังสือว่าไม่ใช่อย่างที่เขาคิด ข้อเขียนมันไม่ได้บอกตรงนั้นเลย ที่บ้านดงนะเขาตั้งข้อหาว่าผมเป็นคอมมิวนิสต์ด้วยซ้ำไป ทีนี้คนที่ช่วยเหลือผมนี่เป็นใคร ผมอยากจะพูดไว้เสียในที่นี้เลยครับท่านผู้นั้นก็คือ ท่านพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ แต่ว่าท่านไม่รู้จักผมนะฮะ ตอนนั้นท่านเป็นแม่ทัพบก, แม่ทัพภาคที่ ๑ แล้วท่านก็เดินทางไปตรวจราชการที่นครนายก ตัวท่านเองก็เอานโยบาย ที่ว่าเอาการเมืองนำหน้าการทหาร มันมีเหตุผลอยู่ว่าเวลานั้นทางจังหวัดต้องการสร้างผลงาน มีผลงานอะไรบ้างเช่น งานปราบ ปรามคอมมิวนิสต์เพื่อเป็นการประจบ เผอิญผมเป็นกรณีที่หนึ่งของการประชุม ครั้งนั้นทางจังหวัด ของสภาจังหวัดยื่นเสนอที่ประชุม ผมทราบเรื่องนี้เพราะว่ามีศึกษาธิการจังหวัดคนหนึ่งเขาจบเพาะช่าง จบเพาะช่างเขาก็เข้าใจเคยมานั่งคุยธรรมะกับผม เขามาคุยเรื่องนี้ให้ผมฟังว่า ผู้ว่าก็ดีอะไรก็ดีกำลังจะเอาหน้าเอาตา เอาผลงาน มีการสืบทราบมาว่าพระองค์นี้มีท่าทีเป็นคอมมิวนิสต์ เอาหนังสือที่ผมพิมพ์ไปแล้วเป็นหลักฐานด้วย เขาก็เอาหนังสือเล่มนั้นไปอ่านในที่ประชุมจังหวัดให้พลเอกเปรมฟัง ท่านฟังแล้วก็บอกว่า พระองค์นี้ไม่ใช่คอมมิวนิสต์นี่ พอท่านพูดอย่างนี้ก็เท่ากับตบหน้าผู้ที่เสนอพวกคุณทำให้เขาเป็นคอมมิวนิสต์ ศึกษาธิการคนนั้นเล่าให้ฟัง

สัมพันธ์ : พลเอกเปรมพูดอย่างนั้นก็เท่ากับว่าอาจารย์หลุดพ้นจากข้อกล่าวหาได้แล้วไม่ใช่หรือ ?

อ. โกวิท : มันน่าจะเป็นอย่างนั้น แต่ไม่ใช่ ! ทีนี้แทนที่จะเป็นผลดีกับผม เขากลับยิ่งพยายามหาหลักฐานหนักขึ้นไปอีก เขาเสียหน้าแล้วนี่ ก็พยายามบีบคั้นจนกระทั่งว่ามีพี่วิโรจน์ ศิริอัฐ นี่ซื้อหน่อกล้วยหอมไปให้ ผมอยากจะลงกล้วย ให้เด็กปลูก หน่อกล้วยหอมประมาณวาหนึ่ง มันก็ไปออกข่าวว่ามีการส้องสมอาวุธ ทีนี้เวลาที่พวกเณรหรือนักศึกษารำมวยไท้เก๊ก เขาก็ว่านั่นกำลังฝึกซ้อมอาวุธ อ้างสร้างข่าว จนกระทั่งเดือดร้อนนอนกันไม่ค่อยสนิท ในที่สุดก็ถูกบุกค้นโดยหน่วยสงครามพิเศษป่าหวาย ๒ ครั้ง ก็ไม่ได้เจออะไร เราไม่มีอะไร

สัมพันธ์ : วิบากกรรมครั้งนั้นอาจารย์วิเคราะห์ว่าอย่างไรครับ ?

อ. โกวิท : ผมก็โทษตัวเองอยู่บ้างว่า เราไม่ป้องกันตัวเอง ไม่รู้เท่าทันสภาพการบ้านเมืองแล้วแถมยังเฉย คิดว่าในที่สุดเขาจะเข้าใจพวกเราเอง ซึ่งในที่สุดมันไม่เป็นอย่างนั้นในสังคมบ้านเรา ในที่สุดเราบริสุทธิ์ใจไม่ได้ครับ เราต้องรู้จักป้องกันตัวเอง ผมก็เพิ่งได้บทเรียนช่วงหลัง ถ้าไม่ใช่ เราต้องแถลงออกไป ไม่ใช่ว่า เอ้อเราบริสุทธิ์ใจ เขาคิดอะไรช่างเขา มันไม่ใช่อย่างนั้น ถ้าเราทำอย่างนั้นเราก็จะไม่มีแผ่นดินจะอยู่ ถูกรุกไล่จากพวกอธรรมไม่รู้จักหยุด ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ผมบวชมาพรรษาที่สิบกว่าแล้วช่วง พ.ศ. ๒๕๒๐ ผมบวชอยู่นาน ๑๖ พรรษา

สัมพันธ์ : จากนครนายกแล้วอาจารย์ไปอยู่ที่ไหนต่อ ?

อ. โกวิท : จากนครนายกแล้วผมก็ลงมาอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่บ้านโยมคนหนึ่งเพื่อรอการเดินทางไปยุโรป

สัมพันธ์ : เหตุผลที่ตัดสินใจไปยุโรป เพื่อต้องการหนีให้พ้นภัยการถูกกล่าวหานั่นหรือเปล่า ?

อ. โกวิท : ไม่ใช่ว่าผมจะหนีนะครับ ไม่ใช่เพื่อไปศึกษา ไม่ใช่เพื่อการเผยแพร่ ไม่เกี่ยวอะไรทั้งนั้น ผมเจอเรื่องการเมืองผลักดันให้ต้องเดินทางออกนอกประเทศ ช่วงนั้นบ้านเมืองเราอยู่ในช่วงวิกฤติแล้ว ใครเป็นใครไม่รู้ ผู้นำ ชาวนาถูกฆ่าเพื่อเกือบ ๓๐ คน อาจารย์ในธรรมศาสตร์ก็ดี ป้ายสีกันใหญ่ พระก็ถูกยิงทิ้งไปหลายรูปแถวปักษ์ใต้นะฮะเพราะฉะนั้นผมก็เลยคิดว่ามันล่อแหลม ชื่อเสียงของผมมันไม่มากพอที่จะช่วยคุ้มครองตัวเองได้ คือถ้ามีชื่อเสียงมากการจะถูกยิงทิ้งนี่เขาไม่กล้าทำ เขาเสียประโยชน์ ผมก็เลยออกนอกประเทศไป ตั้งใจจะไปหาถิ่นฐานอยู่วัดหรืออะไรที่เขาต้อนรับเรา ก็ไปอยู่หลายประเทศเหมือนกัน ไปอิตาลี เยอรมัน อังกฤษ ก็ได้พบอาจารย์ป๋วยบ้าง มีผู้แนะนำให้ไปพบอาจารย์ปรีดี แต่ว่าบังเอิญผมไม่ได้ไป ช่วงนั้นที่เร่ร่อนหาที่อยู่ ไปสวีเด็น อยู่ในยุโรปประมาณเกือบปี แล้วก็กลับมาเมืองไทย เหตุการณ์ตอนนั้นประมาณปี ๒๕๒๒ แล้วเหตุการณ์คลี่คลายไปมากแล้ว แต่ว่าบรรยากาศ ของความระแวงของสันติบาลมันลบไม่ได้ ก็มีพี่สาวคนหนึ่งไม่ใช่พี่สาวแท้ ๆ นับถือกัน เขาวิ่งเคลียร์ ให้กับตำรวจบ้าง ทหารบ้าง เดี๋ยวนี้ผมรู้สึกว่าจะไม่มีบัญชีดำแล้ว เรื่องใส่ความในช่วงนั้นมันทำได้ทุกอย่าง ใส่ความสร้างสถานการณ์ สร้างให้คน ๆ หนึ่งกลายเป็นตัวเลวร้าย ตัวเสนียดก็ได้ คอมมิวนิสต์นั่นแหละคือตัวเสนียด เป็นภาพที่น่าเกลียดน่าชัง ซึ่งสิ่งนี้ผมเชื่อว่าเป็นวัฒนธรรมที่เลว เราไม่ควรมองคนที่คิดไม่เหมือนเราเป็นเสนียดเป็นอะไร ป้ายสีคนอื่น ใช้ปัญญาอันน้อยนิด ไม่ใช่เรื่องใช้ภูมิปัญญาอะไร การที่เราจะมองเห็นคุณค่าแท้ของคน หรือการงานของเราต้องใช้ปัญญา แต่ว่างานนี่มันมีผลต่อเนื่องไปสู่อนุชน งานที่ดีบางอันมันไม่เป็นชิ้นเป็นอัน เป็นการปลุกกุศลสำนึก มันไม่มีรูปธรรมด้วยซ้ำไป อย่างงานของท่านอาจารย์สวนโมกข์นี่ ที่มันเป็นรูปธรรมคือตำรา แต่การที่ท่านพบกับบุคคลเป็นร้อยเป็นพัน เป็นหมื่นนี่ แล้วไดอะล็อคคำสอนของพระพุทธเจ้าอะไรเหล่านี้มันเป็นงานที่สำคัญ แต่มันไม่มีรูปธรรมรองรับ มันไม่มี นอกเหนือจากว่าเรารวบรวมมาพิมพ์เป็นเล่ม พระสงฆ์ในอดีตผมคิดว่าท่านทำงานสำคัญมาก แต่ไม่มีหลักฐานเลยว่าพระรูปหนึ่งได้เข้าไปช่วยพยุงจิตวิญญาณของญาติโยมทายกทายิกาเป็นพันเป็นหมื่น ๆ คนครับ.

สนทนาท้ายเล่ม

ตอบจดหมายผู้อ่าน

ธรรมสวัสดีท่านสมาชิกดอกโมกข์

ดอกโมกข์ รายตรีมาส ทำหน้าที่สื่อธรรมะสำหรับท่านที่เคารพรัก และมิตรสหายมาครบ ๒ ปีเต็มในฉบับที่ ๘ นี้ เดินทางมาถึงไตรมาสสุดท้ายของปีที่สองแล้ว เหลียวหลังไปดูการทำงานของตนเองพร้อมๆ กับการตั้งปุจฉา-วิสัชนาให้กับตัวเองว่า สองปีแล้วเราทำอะไรที่ผิดพลาด เราทำอะไรที่บกพร่อง เราทำอะไรที่เป็นบาปทางใจ แก่ตนเองและผู้อ่านบ้าง

แน่นอนมีคำถามมากมายที่เราต้องสำรวจตัวเองและต้องแก้ไขโดยเฉพาะเรื่องความผิดพลาดเกี่ยวกับกาลเวลา หนังสือ ดอกโมกข์ ราย ๓ เดือน กลายเป็นราย ๔ เดือน และไม่มีข้อยุติเรื่องกำหนดการผลิตที่เสร็จก่อนเวลา จนทำให้สมาชิกบางท่านอ่อนใจที่จะรอไปก็มี

เหตุใดเราจึงไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้ คำตอบที่รู้อยู่แก่ใจตนเองก็คือ เราทำหนังสืออย่างมีขั้นตอนที่ไม่ลงตัวคือขั้นตอนสุดท้ายเมื่อทำอาร์ตเวอร์คเสร็จสมบูรณ์ก็คือส่งเข้าโรงพิมพ์ และโรงพิมพ์ต้องจัดคิว หรือจัดอันดับหนังสือที่พิมพ์แต่ละเล่ม

ดอกโมกข์เป็นหนังสือมีวาระที่แน่นอนแต่เมื่อส่งเข้าโรงพิมพ์เป็นหน้าที่ฝ่ายจัดการจะต้องทำหน้าที่โรงพิมพ์ที่จัดพิมพ์ก็มีอันดับการพิมพ์ของเขาเหมือนกัน ผลก็คือไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้ อย่างดีก็เพียงประมาณเวลาว่าจะเสร็จช่วงวันที่เท่านั้นเท่านี้

เหตุแห่งวิบากกรรมนี้มีมาจากปัจจัยที่ว่า **"ดอกโมกข์"** ไม่มีโรงพิมพ์เอง ต้องอาศัยใบบุญของสำนักพิมพ์สุขภาพใจ การแก้ไขก็ต้องปรับวิธีการทำงานกับฝ่ายผลิตของสำนักพิมพ์ดังกล่าวเป็นคราว ๆ ไป ซึ่งจนถึงบัดนี้ เราก็ยังผิดพลาดเรื่องเวลาอยู่นั่นเอง

แม้จะมีอุปสรรคอยู่บ้างเรื่องเวลา หรือกำหนดการวางตลาดของหนังสือล่าช้า แต่เราก็พยายามแก้ไขให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อความสบายใจของเราเองและท่านผู้มีอุปการคุณทั้งหลายซึ่งเรามั่นใจว่า เมื่อก้าวขึ้นสู่ปีที่ ๓ คงจะทำการแก้ไขได้สำเร็จ

สำหรับสมาชิกรายปีที่สมัครใหม่หรือสมาชิกเก่าที่มีปัญหาเรื่องหนังสือที่ส่งไปให้ไม่ถึงมือท่าน กรุณาแจ้งให้ทางกองบรรณาธิการทราบทางโทรศัพท์หรือทางจดหมายก็ได้ เพื่อว่าเราจะได้แก้ไขให้เรียบร้อยต่อไป

เนื้อหา "ดอกโมกข์"รายตรีมาส ฉบับที่ ๘ นี้ เราจัดทำขึ้นเป็นพิเศษเป็นฉบับ **"ชาติ-พันธุ์ของพระพุทธเจ้ากับพุทธทาส"** ธรรมบรรยายเรื่องนี้อาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ) บรรยายที่ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเรามั่นใจว่าธรรมทัศน์เรื่องนี้ท่านอาจารย์สวนโมกข์ เคยแสดงทัศนะไว้กับเขมานันทะอย่างน่าสนใจ

ธรรมบรรยายของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุในฉบับนี้เรานำเสนอเรื่องสำคัญสำหรับท่าน นั่นก็คือ **"พระพุทธเจ้าชนิดที่อยู่กับเราได้ตลอดเวลา"** ส่วนเรื่องเด่นประจำฉบับ ที่เราทำเป็นพิเศษ ก็คือ **"การทำลายพระพุทธรูปแห่งบามิยัน ของนักรบตาลีบันผู้มากับดาบและไฟ"** แล้วก็ **"พุทธศาสนาบนเส้นทางสายไหม พระเจ้ามินนาเดอร์กับพระนาคเสน"** บทสัมภาษณ์ **คุณบัญชา เฉลิมชัยกิจ "ดอกโมกข์ระบือธรรม"** รวมทั้งเรื่องประจำอื่น ๆ อีกครบครัน ซึ่งเราหวังว่าคงจะเป็นที่พึงพอใจในธรรมรสที่เราเลือกเฟ้นมาฝากท่านทั้งหลาย

สำหรับท่านที่รอคอยหนังสือ ดอกโมกข์ ฉบับ **"วันว่าง"** ซึ่งเราแจ้งให้ทราบล่วงหน้านั้น หวังว่า คงจะไม่นานเกินรออย่างแน่นอน โปรดคอยติดตามในเร็ว ๆ นี้

หนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส กราบขอขอบคุณขอเสนอแนะต่าง ๆ ที่ส่งไปให้รวมทั้งพระและกำลังใจที่มีเมตตาแก่การทำงานของเราด้วยดีตลอดมา

ขอจงเจริญในธรรมและเมตตา
สัมพันธ์ ก้องสมุทร

บ้านแหลมฉบัง ชลบุรี

๒๙ เมษายน ๒๕๔๔

เรียน คุณสัมพันธ์ ก้องสมุทรที่นับถือ

ได้รับความสุขใจ ได้รับแสงแห่งปัญญาจากดอกโมกข์หลายเล่ม รู้สึกเป็นหนี้ที่ค้างชำระสำหรับผม จึงขอมีส่วนจรรโลง (เล็ก ๆ) เพื่อดอกโมกข์จะได้ขจายกลิ่นแห่งสัจธรรมได้นาน ๆ ด้วยปัจจัย ที่แนบมานี้ (๓,๐๐๐ บาท)

ตั้งใจจะส่งมาวันที่ ๑ เมษายน ๔๔ บังเอิญต้องไปพบหมอตามนัด (หัวใจกำเริบ) หลังจากนั้น ก็เจองานจรของคนเกษียรแทบทุกวัน จึงล่ามาถึงวันนี้

พร้อมกันนี้ ได้ฝากนวนิยาย (เล็ก ๆ อีก) ที่เคย "ต้องห้าม" สมัยรัฐบาลเผด็จการพลเรือนมาให้คุณสัมพันธ์อ่านแก้เหงา ๑ เล่ม

สุวัฒน์ วรดิลก
(รพีพร)

ตอบจดหมายคุณพี่สุวัฒน์ วรดิลก

บ้านแหลมฉบัง ชลบุรี

จดหมายและหนังสือ "พิราบแดง" ที่พี่สุวัฒน์ วรดิลก ส่งไปให้ได้รับแล้วด้วยความตื่นตันใจ ตื่นตันใจเพราะรู้อยู่ว่าพี่อยู่ในระหว่างการควบคุมดูแลสุขภาพ จำได้ว่าวันเกิดของพี่ที่สมาคมนักเขียนปีที่แล้ว สุขภาพของพี่เปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ยังอดทนมาให้น้อง ๆ นักเขียนได้คารวะและอวยพรวันเกิด และวันนี้พี่มีน้ำใจที่เขียนอวยพรมาให้ผม

เมื่ออ่านจดหมายที่พี่สุวัฒน์ วรดิลก ซึ่งสละเวลาอันมีค่าให้แก่คนทำหนังสือธรรมะเล่มเล็กๆ นี้ จิตใจผมรู้สึกชุ่มเย็นด้วยปิติสุขลึกๆ ว่า หนังสือ "ดอกโมกข์" ที่ผมส่งไปให้ อยู่ในดุลยพินิจและสายตาของพี่แล้ว และนับเป็นบุญกุศลแก่ผมที่พี่สุวัฒน์นักรบของประชาชน หรือ "รพีพร" ศิลปินแห่งชาติซึ่งส่งแรงใจไปให้ ด้วยความรักและเมตตา

ตอนที่เปิดซองจดหมายอ่านเห็นตัวเลขปัจจัยที่เขียนส่งไปให้ในเช็ค ๓,๐๐๐ บาท ก็ยิ่งให้สะท้อนใจว่า อาชีพนักเขียนที่มีอุดมการณ์รักเพื่อนมนุษย์นั้น คงไม่ต่างจากอะไรกับอาชีพคนที่คิดลงทุน ทำหนังสือเด็ก หรือหนังสือธรรมะ สัจธรรมข้อนี้คงจะอยู่ในใจพี่สุวัฒน์ วรดิลก ตลอดมา เพราะตลอดเวลาที่นามปากกา "รพีพร" หรือ "สุวัฒน์ วรดิลก" อยู่ในโลกวรรณกรรม จิตวิญญาณของศิลปินท่านนี้ คือวิญญาณสัตบุรุษ หรือมีจิตแห่งโพธิ ผู้เสียสละเพื่อมนุษย์โดยแท้

วันนี้ ดอกโมกข์ รายตรีมาส เดินทางมาได้ ๒ ก้าว หรือสองปีเต็ม และไม่รู้ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร? แต่อย่างน้อยความรักความเมตตาที่พี่ ๆ เพื่อน ๆ และกัลยาณมิตร มอบให้แก่เราคงจะคอยกระตุ้นให้เราตระหนักว่า หน้าที่สำคัญนี้เราจะรวบรวมกำลังกายและกำลังใจทำหน้าที่ เพื่อหน้าที่ พยุงให้ "ดอกโมกข์" ดอกนี้เบ่งบานอยู่ในใจของท่านทั้งหลายนานเท่านาน

ขอให้สุขภาพกายและใจของพี่สุวัฒน์ วรดิลก จงกลับคืนสู่ปกติสุขโดยเร็ว เพื่อเป็นแบบอย่าง ขอึงน้อง ๆ ในโลกวรรณกรรมไปนาน ๆ

ด้วยความเคารพรัก
สัมพันธ์ ก้องสมุทร

หมายเหตุจากผู้อ่าน

เมื่อหนังสือ ดอกโมกข์ฉบับ "พุทธทาสภิกขุกับธรรมมาตา" วางตลาดเพียงไม่กี่วัน คุณพี่ซ้อน ศิวายพราหมณ์ โทรแจ้งเหตุผิดพลาดเกี่ยวกับเนื้อหาในหนังสือ "ดอกโมกข์" ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๖

ข้อผิดพลาดที่คุณพี่ซ้อน ศิวายพราหมณ์แนะนำให้แก้ไขคำผิดคือ คอลัมน์ สวนโมกข์ปริทัศน์ ในเรื่อง บทเสวนาธรรมพิเศษ ระหว่างอาจารย์โกวิท เอนกชัย (เขมานันทะ) กับสัมพันธ์ ก้องสมุทร หน้าที่ ๒๐๖ บรรทัดที่ ๒ คำว่า **"สัจจาโลกามิสญาณ"** เขียนผิด ที่ถูกต้องคือ **"สัจจานุโลมมิคญาณ"** ขอให้ท่านผู้อ่านแก้ไขให้ถูกต้องตามด้วย

พร้อมกันนี้ต้องกราบขอบพระคุณพี่ซ้อน ศิวายพราหมณ์ สมาชิกดอกโมกข์ อาวุโสผู้มีเมตตาคุณ ไว้ในที่นี้ด้วย

บรรณาธิการ

จดหมายจาก คุณสุวรรณี อนันต์วรณิชย์

ได้ส่งธนาณัติมาสำหรับสมาชิก ดอกโมกข์ รายตรีมาส นะคะ เมื่อคุณได้รับแล้วขอความกรุณาแจ้งให้ทราบด้วยนะคะ (ขอขอบคุณค่ะ) ส่วนหนังสือดอกโมกข์นั้น ขอความกรุณาส่งให้คุณสุวรรณา ดีกว่านะคะ เพื่อให้เขาอ่านก่อน แล้วเขาคงจะส่งต่อให้ดิฉันในภายหลังเองค่ะ

สุดท้ายนี้ขออนุโมทนาในความตั้งใจจริงจนสามารถจัดทำหนังสือ ธรรมะที่ดีขนาดนี้ออกมาได้ค่ะ

ขอแสดงความขอบคุณต่อผู้จัดทำทุกท่านค่ะ

สุวรรณี อนันต์วรณิชย์

จดหมายจากคุณสุวสิน รุ่งเรืองศิริวัฒน์

ได้อ่านหนังสือ ดอกโมกข์ ฉบับ "พุทธทาสภิกขุกับธรรมมาตาแล้ว" รู้สึกพอใจมาก อยากจะซื้อเพื่อแจกมิตรที่รู้จักสัก ๑๕ เล่ม เพื่อส่งไปให้เขาได้อ่านบ้าง

พร้อมกันนี้ ได้แนบใบโอนเงินค่าหนังสือที่สั่งซื้อจำนวน ๑๕ เล่ม มาให้แล้ว เมื่อได้รับแล้วกรุณาจัดส่งหนังสือตามที่อยู่ข้างล่างนี้ด้วย จักขอบคุณมากค่ะ

สุวสิน รุ่งเรืองศิริวัฒน์

ตอบจดหมายคุณสุวสิน รุ่งเรืองศิริวัฒน์

ตามที่คุณสุวสิน รุ่งเรืองศิริวัฒน์ โทรศัพท์ไปทางกองบรรณาธิการ หนังสือดอกโมกข์รายตรีมาส และแจ้งความประสงค์สั่งซื้อหนังสือจำนวน ๑๕ เล่ม พร้อมกับสำเนาเอกสารการโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารไปให้แล้วนั้น บัดนี้เราได้จัดการส่งหนังสือตามจำนวนที่ต้องการไปให้เรียบร้อยแล้ว หากขัดข้องประการใดโปรดแจ้งให้เราทราบด้วย จะขอพระคุณยิ่ง

บรรณาธิการ

ที่ สป. ๑๒๖/๔๔

วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๔๔
เรื่อง ขอขอบคุณและขอมอบ เทปจาริกบุญ - จาริกธรรม
เรียน คุณสัมพันธ์ ที่นับถือ

ได้อ่านหนังสือหลายเล่มของคุณสัมพันธ์ ด้วยความรู้สึกชื่นชมมานานค่ะ ขอขอบพระคุณและอนุโมทนาบุญที่ได้จัดส่งหนังสือ ดอกโมกข์ เล่มที่ ๑ และเล่มอื่น ๆ มาให้เพื่อประโยชน์ต่อรายการ โทรทัศน์ที่สเปคตรัมมีเดียฯ ผลิตอยู่

สเปคตรัมมีเดียฯ ได้เข้าไปผูกพันทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา ด้วยหัวใจที่น้อมรับต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า และหวังว่าจะได้ใช้ความสามารถของตนกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแก่นจริงของพระธรรมปิฎก

ที่ได้ส่งมานี้คือ เทปจาริกบุญ-จาริกธรรม ซึ่งได้ออกอากาศทางช่อง ๙ อสมท. จนจบแล้ว พยายามจะรวบรวมเป็นเทปเพื่อญาติโยมที่สนใจ แต่ยังไม่ได้ทำเป็นเรื่องเป็นราวสักทีค่ะ จึงฝากมาให้คุณสัมพันธ์ได้ชมด้วยความรู้สึกขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดวงกมล สุวิชชากุล)

ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ

ตอบจดหมายคุณดวงกมล สุวิชชากุล

วีดีทัศน์ "จาริกบุญ จาริกธรรม" ชุดย้อนทางเข้าสู่แดนพพุทธภูมิ ที่คุณดวงกมล สุวิชชากุลส่งไปให้ ได้รับแล้วด้วยความขอบคุณในน้ำใจและกุศลธรรม เปิดดูแล้วรู้สึกมีคุณค่าทางใจมาก

ผลงานของสเปคตรัมมีเดีย มีส่วนสำคัญในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา สื่อทางธรรมที่ปรากฏอยู่ในทีวี วิทยุ หรือ หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันนี้ ถ้าหากเปรียบเทียบกับสื่อส่งเสริมความบันเทิงที่มอมเมาสังคมแล้ว สื่อธรรมะเป็นเพียงเศษเสี้ยวของสังคม จึงอดคิดเป็นห่วงไม่ได้ว่ามนุษย์ในวันนี้และเยาวชนในอนาคตจะเดินทางไปสู่หุบเหวแห่งลัทธิบริโภคนิยมมากยิ่งขึ้นสักเพียงไร

พบท่านแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต เมื่อวันก่อนท่านบอกว่า สื่อธรรมะควรจะหันมาร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้เหนียวแน่น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันช่วยกันผลิตสื่อทางธรรมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเพื่อนมนุษย์

จดหมายและน้ำใจของคุณดวงกมล สุวิชชากุล เป็นกำลังใจให้กับการทำงานของชมรมดอกโมกข์'๓๕ และหนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาสเป็นอย่างยิ่ง หากมีข้อแนะนำหรือติติงอะไรกรุณาเรียนถึงกันบ่อย ๆ จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

สัมพันธ์ ก้องสมุทร

บรรณาธิการ

กองทุนระบือธรรม หนังสือ ดอกโมกข์

ชมรม ดอกโมกข์'35

เนื่องจากมีกัลยาณมิตรที่เป็นสมาชิกหนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส มีจิตกุศลส่งแรงใจให้แก่หนังสือธรรมะเล่มนี้มาเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันก็มีผู้ที่ใฝ่ธรรมพุทธทาสต้องการจะเห็นหนังสือดอกโมกข์มีลมหายใจอยู่ในบรรณพิภพ จึงจัดส่งปัจจัยมอบให้แก่บรรณาธิการ เพื่อนำไปเป็นกองทุนสนับสนุนการจัดทำหนังสือ **"ดอกโมกข์"** อีกส่วนหนึ่งด้วย

มีท่านที่มีเมตตาธรรมสนับสนุน**หนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส**และการทำงานของเราเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เราจึงจะประกาศชื่อท่านผู้มีอุปการคุณที่ร่วมใจส่งทุนทรัพย์และจำนวนเงินที่บริจาคตั้งแต่ฉบับนี้เป็นต้นไป โดยที่เงินส่วนนี้เราจะได้นำฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ **ธนาคารไทยพาณิชย์** สาขาศรีนครินทร์ (อุดมสุข) ในนามของ**นายสัมพันธ์ ก้องสมุทร** (กองทุนดอกโมกข์ระบือธรรม) **บัญชีเลขที่ 048-2-65503-1 (เงินจำนวนนี้จะนำไปสมทบทุนพิมพ์หนังสือ "๑ ศตวรรษพุทธทาส" ต่อไป**

รายนามผู้สมทบทุนทรัพย์มอบให้ "กองทุนระบือธรรมหนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส" มีดังนี้

๑.	คุณสุจิตต์ พันธุมนาวิน	๑,๐๐๐	บาท
๒.	อาจารย์ธีรทาส (ธีระวงค์ โพธิพระ)	๔,๐๐๐	บาท
๓.	คุณพี่สุวัฒน์ วรดิลก (รพีพร) - เพ็ญศรี พุ่มชูศรี	๓,๐๐๐	บาท
๔.	คุณเพชรรัตน์ เดชวรสิทธิ์	๑,๐๐๐	บาท
๕.	คุณกรุณา คุ้มพร้อม	๑,๐๐๐	บาท
๖.	คุณทิพยวดี ทองเผือก	๑,๐๐๐	บาท
๗.	คุณทิพวรรณ ปัทมสถาน	๑,๐๐๐	บาท
๘.	ร.อ.หญิงไพบูลย์ ทองเผือก	๑,๐๐๐	บาท
๙.	คุณกุศล ภู่นพคุณ	๑,๐๐๐	บาท

ก้าวใหม่ของนิตยสาร "สาวิกา"

แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต แห่งเสถียรธรรมสถาน ซึ่งเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อศานติของชีวิต และผู้เป็นเจ้าของโครงการสาวิกาสิกขาลัย มีการดำริให้มีการปรับปรุงนิตยสาร **"สาวิกา"** เพื่อให้ก้าวสู่รูปลักษณ์ใหม่ โดยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีสาระหลากหลายกว่าเดิม เพิ่มสีสัน และการออกแบบรูปเล่มที่ต้องตาต้องใจสมาชิกและนักอ่าน คับคั่งด้วยเรื่องราวเพื่อการบำรุงจิตใจ ยกระดับคุณค่าของชีวิต-พัฒนาความคิด-สติปัญญา ใช้ธรรมะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงในการดำเนินชีวิตอย่างเปี่ยมสุขและเป็นอิสระ

สาวิกา ฉบับสร้างโฉมใหม่ ราคา ๘๐ บาท และเริ่มต้นตั้งแต่ในเดือน ธันวาคม ๒๕๔๔ เพื่อเป็นของขวัญวันส่งท้ายปีเก่า-ต้อนรับปีใหม่ ๒๕๔๕ แฟนๆ **สาวิกา** โปรดช่วยกันสนับสนุนสมัครเป็นสมาชิกกันต่อไป **เพื่อให้โลกนี้มีธรรมเป็นมารดา**

ดอกโมกข์
Dok mokkh
Dhamma proclamation

ใบสมัครสมาชิก

การบอกรับเป็นสมาชิกรายปี จำนวน ๔ ฉบับ กำหนดการพิมพ์ เผยแพร่วางตลาดทุกวันที่ ๒๗ ของเดือนที่ ๓ หรือต้นเดือนที่ ๔ ของทุกๆ ๓ เดือน ราคาจำหน่ายปลีกเล่มละ ๑๕๐ บาท (ใบสมัครนี้ใช้ถ่ายเอกสารได้)

ข้าพเจ้าชื่อ..นามสกุล..
ฉายาพระภิกษุ - สามเณร (ถ้ามี)..อายุ..............................ปี
ที่อยู่..
....

ขอบอกรับเป็นสมาชิกหนังสือ ดอกโมกข์ รายตรีมาส (รายสามเดือน)

❑ (๑) ขอบอกรับสมาชิกสามัญตั้งแต่ฉบับที่..............................ถึงฉบับที่..............................

❑ (๒) ขอบอกรับสมาชิกอุปถัมภ์ ให้ผู้อื่น, ห้องสมุด, สถาบัน, หน่วยราชการ, หน่วยงาน หรือ บุคคลที่เคารพนับถือ เป็นระยะเวลา..........ปี ตั้งแต่ปี..............จนถึงปี..............

ค่าบำรุงสมาชิกรายปี ๖๐๐ บาท รวมค่าส่ง ๔ ฉบับ

ให้ส่งหนังสือไปที่
ชื่อ..นามสกุล..
สถานที่..
....รหัสไปรษณีย์ ❑❑❑❑❑

ให้ส่งหนังสือธรรมนันทนาการไปที่
ชื่อ..นามสกุล..
สถานที่..
....รหัสไปรษณีย์ ❑❑❑❑❑

กรอกรายละเอียดในใบสมัครแล้วส่งไปที่ กองบรรณาธิการหนังสือ **"ดอกโมกข์"**
เลขที่ ๔๐/๑ หมู่ที่ ๒ ซอยผูกมิตร ถนนศรีนครินทร์ แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพฯ ๑๐๒๖๐

❑ ธนาณัติ, เช็คไปรษณีย์ (ปณ. อ่อนนุช) ในนาม **นส. วรวลี ก้องสมุทร**

❑ หรือโอนเงินผ่านธนาคารในนาม **สัมพันธ์ ก้องสมุทร** บัญชีออมทรัพย์เลขที่ **๐๔๘-๒-๖๕๕๐๓-๑**
ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาถนนศรีนครินทร์ (อุดมสุข)
(กรุณาถ่ายเอกสารใบโอนเงินส่งไปพร้อมใบสมัคร)

"กายคือฟองน้ำ.....จิตเหมือนลม"
ข้างท้ายคำคมประโยคนั้น มีชื่อ พุทธทาสภิกขุ กำกับไว้
นั่นเป็นครั้งแรกที่ผมพบคำว่า พุทธทาสภิกขุ.....
"ดอกโมกข์ระบือธรรม" บัญชา-จินตนา เฉลิมชัยกิจ
กับ ๒๐ ปี ของสื่อธรรม สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.....

แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต กับวันพุทธทาส : "ปัจจุบันโลกแห่งยุคดิจิตอล เป็นโลกที่มุ่งทะยานไปสู่โลกอนาคตอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งดูจะสวนทางกับการมองย้อนสู่มรดกของพุทธทาส. ฯลฯ" (นางอรศรี งามวิทยาพงศ์)

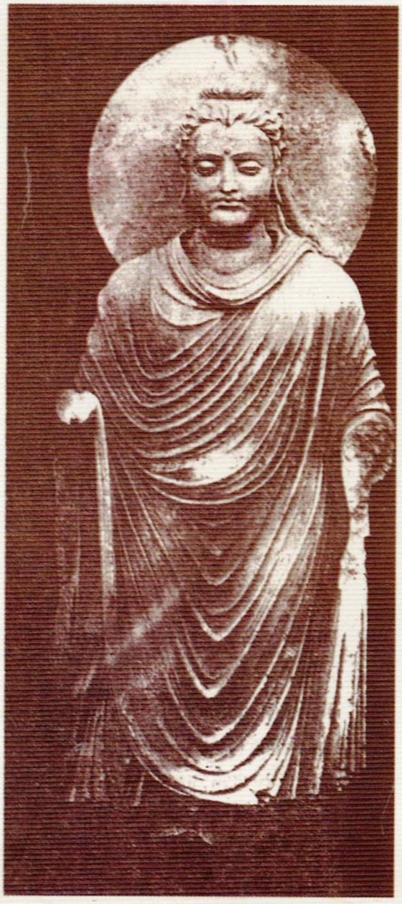
ISSN 1513-2374

DOK MOKKH
Damma Proclamation

Vol. 2 № 8 : February, March, April : 2001

พระพุทธรูปจำลองยุคแรกของโลกศิลปะแบบกรีก (คันธาราฐ) ลักษณะเส้นพระเกศาหยิก หยักศก พระพักตร์คล้ายฝรั่งชาวกรีก ซึ่งปรากฏหลักฐานบนเส้นทางสายไหม (Silke Route.)

ISSN 1513-2374

1 500000 132378

150.-